Raftul
Denisei
Lisa Strømme
Fata
cu fragi
roman
HUMANITAS

Lisa Stømme

Fata cu fragi

Traducere din engleză și note de IRINA BOJIN

Humanitas

Pentru Dagfinn
Paleta pe care îmi amestec culorile

ÅSGÅRDSTRAND
1893

1
Pânza goală

Cea mai intensă lumină neorbitoare acționează
alături de întunericul deplin.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*[1]

Mă ascundeam în tablou, sperând că ea nu va observa cât mă schimbasem. Câteodată izbuteam. Dacă închideam ochii și mă gândeam la fragi, simțeam din nou pânza zdrențuită a rochiei gâdilându-mi umărul, în timp ce *herr* Heyerdahl înmuia pensula în culorile de pe paletă și apoi o plimba pe pânză. Dacă mă străduiam, puteam să capăt o expresie îmbufnată, dar supusă, așa cum aveam atunci când mă pictase. Simțeam chiar și tulpinile subțiri ale iasomiei, răsucite în jurul degetelor mele asemenea unor pânze de păianjen. În cealaltă mână, tremurând de oboseală, țineam castronul. Mă mânca umărul, dar nu mă puteam scărpina. Nu aveam voie să mă mișc, nici să vorbesc. Trebuia să stau nemișcată.

Iarna, când nu aveam oaspeți, mă vedea așa cum fusesem atunci: o fetiță de zece ani, prostuță, numai bună de pus la treabă. Însă acum, la șaisprezece ani, era greu să rămân tot Fata cu fragi. Numele îmi luase locul – mai bine zis, se așezase între mine și lume. Din clipa în care tabloul fusese terminat și expus la Hotelul Grand ca să poată fi admirat de toți cei care veneau în Kristiania[2], numele ăsta se lipise de mine ca o pojghiță de lac. Copil fiind, îmi purtam titlul cu mândria cuvenită. Acum titlul mă purta pe mine, în schimb lacul se crăpase și se cojea asemenea unei picturi vechi.

Mama stătea în genunchi lângă plită. Înmuia cârpa în găleată ca și cum ar fi îmbăiat un copilaș. Când m-a văzut intrând, a scos-o și a stors-o, răsucind-o cu furie, de parcă zdreanță i-ar fi spus o necuviință.

— Mișcă-te, Johanne! s-a răstit la mine. Abia te târăști, când e atâta treabă de făcut. Începe sezonul, ce Dumnezeu! Familia

---

1 Toate citatele din *Teoria culorilor* de Johann Wolfgang Goethe sunt preluate din traducerea semnată de Val. Panaitescu, publicată în 1995 de Editura Princeps din Iași.

2 Între anii 1624-1925 orașul Oslo s-a numit Kristiania.

Heyerdahl sosește azi după-amiază. Doar știi că le plac încăperile luminoase, aerisite, în care să nu vadă fir de… A ridicat tonul și s-a oprit, așteptând să continui eu. Fir de…?

— Praf, am zis printre dinți.

— Bagă-ți mințile în cap, fetițo! a spus suflecându-și încă și mai tare mânecile, ca să pară mai convingătoare. Aduce pânze și vopsele, lucruri trebuincioase. Nu poate lucra dacă aici nu e curățenie.

De fapt, lui Hans Heyerdahl nici că-i păsa. Doar era pictor. Făcea mai multă mizerie decât noi patru la un loc.

Am desenat cu degetul o siluetă pe perete.

— Hai, nu sta ca o momâie, a zis. Doar ți-am citit scrisoarea, nu? N-am vorbit destul de tare?

— Ba da, mamă. Întâi barca, apoi căruța. Trebuie să-i trimitem pe tata și pe Andreas să le aducă.

— Atunci hai să ne punem pe treabă!

S-a strecurat pe lângă mine, s-a ridicat pe vârfuri, a luat un blid de lemn de pe raftul de sus și l-a trântit pe plită.

— Du-te și caută niște fructe, m-auzi? Umple castronul. Fuga! Să te întorci repede, ca să mături podeaua și să scoți așternuturile la aerisit.

— E prea devreme, am spus. Abia peste câteva săptămâni am să găsesc atâția fragi.

— Ți-am spus să te porți cuviincios. Hai, bagă-ți mințile în cap și dă fuga în pădure! m-a îndemnat bătând din palme.

Iar dacă băiatul ăla, Thomas, se ține după tine, să-i spui că n-ai nevoie să-ți facă el ochi dulci. M-ai auzit?

— Da, mamă.

— Și să nu te apropii de casa ăluilalt pictor. Păcătosul. *Fru* Jørgensen mi-a spus că a sosit și el azi-noapte. Iar a adus răul cu el. Omul ăla nu-i cu toate mințile acasă, a zis bătându-se cu degetul în tâmplă. Nu ca *herr* Heyerdahl al nostru. Îi lipsește o doagă. Să treci iute pe lângă casa lui. Să nu arunci nici măcar o privire în grădină. Știi că lasă tablourile alea înfiorătoare afară, la uscat. Sunt nerușinate, la fel ca el. Își scoate desfrâul la vedere, parcă s-ar mândri cu el. Nici măcar să nu ridici ochii, Johanne Lien. Gândește-te la bunul nume al familiei, la reputația ta. Hai, du-te și găsește ceva fructe pentru alde Heyerdahl.

Mi-a pus castronul în mână și m-a scos din casă. Am ieșit în

lumina vie a dimineții. În urma mea, mama bombănea ceva despre picioarele mele goale și părul încâlcit. Așa am lăsat-o, bodogănind lucruri fără noimă.

Fragii abia mijiseră, erau tari ca niște mânuțe strânse pumn, nu se lăsau culeși. Natura își amestecase culorile, dar nu le întinsese încă pe pânză. La fel ca florile, fructele aveau nevoie de lumină și căldură înainte să dea în pârg, dar s-ar fi zis că mama era convinsă că eu le puteam face să se coacă descântându-le – doar eram Fata cu fragi. În mintea ei, titlul avea mai puțin de-a face cu ocupația mea decât cu tabloul. Era un fel de mijlocitor, o punte între noi și pătura de sus a societății, bogătașii care veneau din Kristiania să-și petreacă vacanța la noi, protectorii celor ca *herr* Heyerdahl, care dădeau năvală la Åsgårdstrand în fiecare vară.

Tabloul era portretul meu fidel la vremea când pozasem pentru *herr* Heyerdahl. Din amestecul de albastru și galben apărea imaginea unei fetițe sărace, îmbrăcate într-o rochie uzată, mototolită, ale cărei cute erau întunecate de umbre. Bucățica de umăr care se zărea pe sub mâneca sfâșiată părea curată, cu toate că pielea mea era tot timpul plină de zgârieturi căpătate în timpul hoinărelilor prin pădure. Nu prea înțelegeam cum ne-ar putea apropia tabloul de doamnele care se preumblau prin oraș îmbrăcate în rochii albe, cu pălării și panglici. Însă *herr* Heyerdahl locuia în casa noastră. Era ceva, nu? Tabloul ne scotea din rândul mulțimii. S-ar fi zis că îmbinarea formelor, a liniilor, a culorilor și a luminii mă preschimba într-o prințesă în ochii oaspeților veniți din Kristiania. Mai mult nici nu-i trebuia mamei ca să creadă că eram la fel ca ei.

O singură tufa de fragi putea fi bună de cules. Creștea pe un deal, lângă un zid, într-un loc unde soarele strălucea cu putere, chiar dacă vara abia începuse. Era un loc unde se ajungea ușor, doar că avea un neajuns: se afla în grădina *lui.*

Dacă pentru mama Hans Heyerdahl era Dumnezeu coborât pe pământ, atunci Păcătosul era diavolul întruchipat. Mie și lui Andreas ne era interzis să-i rostim până și numele. Simplul fapt că ne gândeam la el era considerat o trădare.

Mama habar nu avea ce îmi dăduse el sau de discuțiile noastre. Nici de câte ori ne întâlniserăm în pădure.

Nu era o persoană distinsă, nici succes nu avea – rămăsese

un fel de ciudățenie pentru locuitorii orașului. Era vecinul din timpul verii, pe care localnicii îl plăceau, dar nu aveau cum să-l înțeleagă. Altminteri era la fel de sărac ca noi toți, abia reușea să-și plătească chiria, atât de sărac, încât nici nu catadicseam să-i spunem „herr”, ca și cum ar fi fost un om de rând.

Picturile lui, atât de ieșite din comun, nu-i aduseseră o bună reputație, ba pe deasupra se mai zvonea și că ar fi fost ticnit și bețiv. Oaspeții noștri din înalta societate veniți din Kristiania, față de care mama ținea morțiș să-și arate devotamentul, nici nu voiau să știe de el. Doamnele erau sfătuite să nu privească spre tablouri și să se ascundă în spatele umbrelelor de soare pentru a se feri de vulgaritatea afișată fără reținere.

După ce m-am îndepărtat de casă, m-am încumetat să-i rostesc numele, dar tropăind cât puteam de tare, ca să acopăr sunetul vocii. Întâi am spus în șoaptă cele două cuvinte mustind de păcat. Apoi le-am spus cu glas tare.

— Edvard Munch.

În clipa când vorbele mi-au alunecat de pe buze, am auzit un trosnet în spatele meu. Mă lovise oare vreun blestem fiindcă îndrăznisem să le rostesc? Fusesem osândită pe veci? M-am întors și l-am văzut pe Thomas ieșind agale de după un pâlc de mesteceni argintii crescuți la marginea drumului. Zâmbea cu gura până la urechi și ochii căprui îi străluceau așa de tare, că, deși avea soarele în spate, pe fața lui am citit limpede ce-i umbla prin minte.

— Johanne! Oprește-te! a zis. Unde te duci?

— Să culeg fructe pentru Heyerdahl și-ai lui.

— Nu vrei să te ajut?

I-am făcut semn să se apropie, având grijă să nu par prea dornică. Am dus mâna la umăr, am pipăit pânza, mi-am netezit bluza.

— Cât timp ai? a întrebat, smulgându-mi castronul din mână.

— Dă-mi-l înapoi! am strigat, întinzând mâna să-l apuc, dar Thomas a ridicat brațul deasupra capului și s-a dat înapoi, spre copaci, îndemnându-mă să-l urmez.

— Thomas! Azi n-am timp. Dă-mi-l înapoi.

— Bine, a zis, lăsând brațul jos. Dar măcar vino cu mine pe plajă. N-o fi un capăt de lume dacă ne bălăcim un pic, ce zici?

A luat-o la fugă. Eu am rămas pe loc, cu ochii la mare, pradă aceluiași dor care mă năpădea ori de câte ori o vedeam,

întinderea nesfârșită de apă era stăpâna vieții mele. Eram vrăjită de ea. Ajungea doar să-i arunc o privire ca să dau crezare poveștilor depănate de pescari despre ceea ce se afla acolo unde fiordul dădea în mare. Întinderea albastră, punctată doar de insula Bastoy și de vapoarele și bărcile cu pânze care treceau prin golf, putea fi văzută de oriunde te-ai fi aflat în Åsgårdstrand. De fapt, orașul părea adăpostit într-o scobitură a dealului abrupt, săpat de oamenii fiordului într-o pornire sfidătoare.

Thomas alerga în fața mea. Apa mă îmbia, așa că n-aveam nevoie de altă invitație. Dealul era abrupt, panta pieptișă, nu aveai cum să mergi încet. Am coborât în goană după el pe Nygårdsgaten, până am ajuns la poalele dealului. Am trecut pe lângă căsuțele pescarilor, unde urma să stăm pe durata verii, cât timp familia Heyerdahl locuia în casa *noastră.* Din obișnuință, am întors privirea când am ajuns la căsuța galbenă de la capătul străzii, cea închiriată de Munch de la *fru* Jørgensen. Am rupt-o la fugă pe Havnagata atât de repede, că pietricelele zburau de sub tălpile noastre. Strada ducea la debarcader și la ștrandul amenajat pe malul stâncos, unde bătea apa fiordului. M-am simțit dintr-odată ușoară și liberă ca aerul proaspăt al mării pe care îl trăgeam în piept.

Thomas și-a suflecat pantalonii până la genunchi și a intrat în apă. Eu mi-am ridicat fusta și juponul. Tălpile mi s-au afundat în nisipul nămolos de pe mal. În larg, bărcile cu pânze alunecau lin, mișcându-se odată cu valurile, tăcute, ca într-un vis. Și pe plajă era liniște. Niște fetițe se jucau aruncând pietricele în apă, supravegheate îndeaproape de mama lor, așezată pe o piatră, la adăpostul unei umbrele de soare. Ceva mai încolo, un pescar bătrân își curăța barca răsturnată cu fundul în sus. Alături de el, un bărbos făcea noduri la o frânghie marinărească. M-am bucurat că nu ne-au dat nicio atenție.

— Hai! Până la genunchi! m-a îndemnat Thomas, luând-o înaintea mea cu pași mari. Să văd dacă ai curaj!

Am pus castronul pe o piatră și l-am urmat, plescăind prin apa care îmi ajunsese mai sus de glezne. Se îndrepta spre un grup de stând care ieșeau la suprafață – locul unde îmi plăcea să stau când eram o copilită, închipuindu-mi că eram sirenă.

— Nu pot să merg chiar așa departe azi, am strigat, cu gândul la cartea din buzunar. N-am costum de baie.

— De ce vrei să-mi strici cheful? m-a dojenit Thomas.

A luat apă în pumni și a suflat spre mine, împroșcând-o printre degete.

— Thomas! am țipat.

Dacă n-aș fi avut cartea la mine, l-aș fi stropit și eu. Așa, m-am îndepărtat vânturând apa cu picioarele, în căutare de comori ascunse în nisip. În câteva clipe a fost lângă mine, m-a cuprins cu brațele pe după mijloc și și-a lipit pieptul de spatele meu.

— Uite, a spus arătând spre orizont, într-o zi am să te duc acolo, Johanne.

I-am simțit răsuflarea în ureche și stomacul mi s-a strâns, apoi m-am încordat din cap până-n picioare când buzele lui mi-au atins ușor pielea și a început să-mi spună povestea pe care-i plăcea s-o repete:

— Am să te iau de aici, o să plecăm într-o aventură, a spus, coborându-și buzele pe gâtul meu. Am să fiu căpitan pe un vapor mare.

— Și unde ai să mă duci? am întrebat, de parcă n-aș fi știut.

— O să ieșim în larg, o luăm spre Danemarca, apoi spre Franța și Egipt. O să găsim bogății, o să ne întoarcem acoperiți de giuvaieruri și toată lumea o să ne spună regele și regina din Åsgårdstrand.

— Așa zicea și Peer Gynt, am spus. Și uite unde l-a adus dorul de călătorii pe mare.

— Cel puțin a fost bogat, a zis Thomas. Până la urmă.

M-am smuls din brațele lui și l-am privit în ochi.

— Ba nu, s-a gândit doar la el și a pierdut toate bogățiile.

Thomas a ridicat din umeri.

— Dar tot ai să vii cu mine într-o zi, nu-i așa, Johanne?

A întrebat, cu toate că nu mai era nici pe departe atât de încrezător.

— Așa crezi?

— Nu vrei să știi ce e acolo? a întrebat, luându-mi mâna într-a lui. *Să explorezi*?

Din depărtare, pe fiord, s-a auzit sunetul grav al unei sirene. M-am întors și am văzut vasul *Jarlsberg* îndreptându-se spre debarcader cu flamurile fluturând în vânt, ca să-și anunțe sosirea.

Mi-am apucat fusta și i-am scuturat tivul de apă, apoi am

alergat spre plajă ca să-mi găsesc castronul.

— Stai! a strigat Thomas. Johanne, întoarce-te!

— N-am timp, i-am răspuns.

— Așteaptă-mă, Johanne! Oprește-te!

Dar eu mă îndepărtam deja, grăbită.

— Diseară e un bal la Hotelul Grand, a strigat. Vii și tu, da?

— Poate că o să vin, am răspuns tot strigând.

Poate, dacă nu mă omoară mama până atunci.

Am traversat plaja în fugă, sărind peste bolovani și smocuri de iarbă de mare. Picioarele mele cunoșteau drumul și găseau cu ușurință potecile bătute ani de-a rândul de cei veniți să facă baie în mare. Am înhățat castronul și mi-am continuat drumul cât de repede am putut de-a lungul țărmului, pe lângă Hotelul Grand, spre pădurea Fjugstad. Casa lui Munch era în vârful unei coline abrupte pe la poalele căreia trecea drumul. Pomii fructiferi și tufișurile de pe cealaltă parte a gardului mă îmbiau cu brațele deschise.

Doar nu era să mă sperii de un gard! Am pus castronul pe un bulumac și mi-am ridicat fusta până la genunchi, trăgând cu ochiul spre ferestrele vecinilor, să mă asigur că nu era nimeni martor la fărădelegea pe care o săvârșeam. N-am văzut nimic, iar de auzit, nu auzeam decât țipetele pescărușilor care se învârteau deasupra mea. Sârma gardului mi-a intrat în tălpi și s-a îndoit sub greutatea mea. O așchie ieșită în afară mi-a agățat fusta și a sfâșiat-o când am sărit.

Am aterizat în iarba înaltă și m-am pus pe căutat, ferindu-mă să ating urzicile. Am împins crenguțele cu piciorul și am dat la o parte florile albe și frunzele zimțate ale tufei de fragi, dar n-am găsit nimic. M-am așezat în genunchi și m-am târât pe pământ, pe sub tufă. Am băgat mâinile în hățișul de rămurele, care mi-au zgâriat degetele și brațele până când mi s-au umplut de umflături roșii.

— Naiba să-i ia pe alde Heyerdahl! am ocărât.

Îmi afundasem capul în tufișuri și nu mai vedeam nimic în jur.

— Îți pierzi vremea.

Vocea a deschis o ușiță în amintirile mele.

Am dat drumul frunzelor, am simțit un fior pe șira spinării și am încremenit.

Rănile de pe brațe mă usturau, când m-am întors și am dat cu ochii de Munch. Era îmbrăcat cu o jachetă de culoare închisă, care atârna pe el de parcă ar fi aparținut unui frate mai mare. În schimb, vesta cenușie îi era bine strânsă pe corp. Avea o gură frumos desenată, senzuală, am băgat de seamă nu fără un oarecare sentiment de vinovăție. Linia buzei de sus, arcuită și plină, era accentuată de o mustăcioară subțire; buza de jos, cărnoasă, era ieșită în afară, ca la copiii bosumflați. Avea bărbia puternică și ochi triști, de un albastru limpede, care își strigau amărăciunea. M-a izbit faptul că amărăciunea aceea nu era o emoție trecătoare, ci sălășluia neîncetat în el, înfiptă ca o ancoră în nisip.

— Johanne? a întrebat cu un zâmbet în colțul gurii.

— Da, eu sunt, am răspuns netezindu-mi fusta sfâșiată. M-a trimis mama să culeg fructe pentru familia Heyerdahl.

— Pe cele coapte le-am cules cu sora mea azi-dimineață, a zis. Hai în casă.

Aș fi vrut să spun nu. Mama m-ar fi jupuit de vie doar dacă ar fi aflat că am fost prinsă în timp ce încercam să fur fragi, darămite din curtea lui. Pe de altă parte, nu mă puteam întoarce cu mâna goală, iar Munch, deși avea o figură severă, mă privea cu blândețe.

— Nu se poate să-l lipsim pe Hans de fragi, nu-i așa? a zis luând castronul de lângă gard.

Avea la el un caiet maroniu de schițe, cu marginile zdrențuite și coperțile acoperite de mâzgălituri și pete de cafea. Mergeam în urma lui, călcând cu picioarele mele murdare pe locul unde cizmele lui culcaseră iarba. Când, ajunsă în vârful colinei, am ridicat capul, am văzut imediat tablourile.

Ceva mai încolo erau două pânze mari, aproape cât mine de înalte. Asemenea unor înotători care-și trag sufletul la soare, stăteau sprijinite de peretele unei magazii vopsite în vișiniu – atelierul lui temporar. Tablourile mă chemau cu atâta putere, că n-am putut să nu le privesc. Într-unui era o femeie, o siluetă întunecată care privea posomorâtă spre ceea ce părea a fi propria ei umbră. Era atât de îndurerată, încât inima mi s-a strâns, mi s-a pus un nod în gât și m-a năpădit și pe mine tristețea.

Celălalt tablou era o scenă în aer liber, pe un câmp înverzit. Un bărbat și o femeie se odihneau la umbra unui pom. Femeia

avea un sort albastru-deschis și ținea un castron cu fructe roșii, care mi-au stârnit curiozitatea și cumva m-au întristat și mai tare. Aș fi vrut să întind mâna și să-i mângâi. Păreau a fi fost răniți.

Când am ajuns la căsuță, Munch a strigat-o pe sora lui.

— Inger! Johanne caută fragi.

Am rămas afară, în timp ce el a urcat treptele și a intrat pe ușa din spate.

M-am întors la cuplul din tablou și mi-am dat seama că femeia cu fructele era însărcinată. Pântecul umflat i se ivea deasupra castronului cu cireșe. La fel ca ea, pomul avea rod bogat și era în floarea vârstei. Bărbatul, în schimb, era obosit până în măduva oaselor. Se prăbușise pe o buturugă și-și lăsase bastonul alături. În mijlocul tabloului, un cerc gol, urma lăsată de tăierea unei crengi, păta trunchiul copacului și le strica amândurora bucuria.

— Bună, a spus Inger, apărută în cadrul ușii.

Mi-am luat cu greu ochii de la tablouri și am privit-o cu un zâmbet de convenienţă. Era îmbrăcată în negru din cap până-n picioare, doar la gât avea un guler alb, plisat. Părul castaniu-închis și-l strânsese la spate, într-un coc sever.

— I-am adunat azi-dimineață, mi-a spus, întinzându-mi castronul de parcă și-ar fi plătit o datorie. Sunt destui.

M-am uitat la pumnul de fragi, conștientă că era tot ce aveau.

Inger semăna foarte mult cu Munch, dar avea o expresie mai deschisă, ochii mai mari și mai închiși la culoare. Semăna cumva cu femeia din tablou, chinuită de propria ei umbră.

— Sunt pentru familia Heyerdahl, am explicat, simțindu-mă vinovată.

— Da, am văzut vaporul sosind. Tu ești Fata cu fragi, nu-i așa? Ai crescut de astă-vară.

Munch a ieșit iar din casă.

— Personajele din tablouri cresc și se schimbă, Inger, la fel ca în viață. De fapt, ele *sunt* viața. Se schimbă odată cu stările noastre și cu orele zilei. De fiecare dată când le privim arată altfel.

Mă uitam la el în timp ce vorbea, cioplind imagini în aer cu mâinile.

— Și tu ce mai pictezi, Johanne? m-a întrebat.

— A, fac doar desene, am răspuns. N-am uleiuri. Mama ar zice că fac mizerie. Dar să știți că citesc în fiecare zi din cartea pe care mi-ați dat-o.

— Ce-ar fi să vii și mâine? a întrebat el. Îți dau din uleiurile mele. Mă apuc să le amestec din…

Vocea i s-a stins de tot și a mai descris câteva cercuri cu mâinile, ca și cum astfel ar fi încheiat propoziția.

— Doar nu trebuie să afle, nu-i așa? a zis privind cu subînțeles la fragii din mâna mea.

— Cred că nu.

— Atunci rămâne pe mâine. Am să păstrez o pânză pentru tine.

Am luat-o la fugă pe Nygårdsgaten, cu soarele bătându-mă în spate și amintindu-mi cât de târziu era. Cu fusta zdrențuită și brațele murdare arătam ca un desen mâzgălit în grabă, mototolit și aruncat cât colo. Dar mie nu-mi stătea mintea decât la ziua următoare. Mâine aveam să-l văd din nou. Mâine aveam să pictez.

Când am coborât coama dealului, prietena mamei, *fru* Berg, era la poarta noastră. Grăsuță, bucălată în obraji, părea la fel de ostenită după ce coborâse câțiva pași pe cât eram eu după ce urcasem toată panta în goană. Pieptul ei bogat era revărsat peste gardul de care se proptise, pregătindu-se pentru pălăvrăgeala de fiecare zi cu mama. Am încetinit pasul.

— Doamne, Johanne, cum arăți! a exclamat *fru* Berg cu ochii la rochia și la picioarele mele murdare de noroi. Ai fost la război?

Era spălătorească, la fel ca mama, și, de aceea, obsedată de gulerele apretate și fustele curate. O pată sau o urmă de murdărie pe haine era semnul că persoana care le purta avea un caracter îndoielnic. Probabil că în ochii lui *fru* Berg nu mai era nicio speranță pentru mine.

Mama a ieșit repede din bucătărie. Își pusese fusta cea bună, cu dunguțe subțiri, și bluza albă cu care nu mergea decât la biserică. Trupul ei slăbuț, și așa încordat, s-a crispat și mai tare când a dat cu ochii de mine.

— Pe unde *ai umblat,* Johanne? E trecut de douăsprezece. Oaspeții trebuie să sosească dintr-o clipă în alta. Am fost nevoită să spăl pe jos și să schimb cearșafurile singură.

Ochii i-au căzut pe fusta mea sfâșiată.

— Cum ai izbutit…? Uite în ce hal ești, a spus cu voce pițigăiată de furie.

— Ai vrut să aduc un castron plin, i-am răspuns.

A strâns din buze și și-a umflat obrajii, părând gata-gata să scoată aburi pe nas. Dacă am fi fost doar noi două, mi-ar fi ars o palmă zdravănă, însă acum, cu privirea lui *fru* Berg ațintită asupra ei, și-a înfrânat pornirea.

— Vezi și tu, Benedikte, de ce are nevoie de o slujbă, a spus. Toată vara bate dealurile ca un băiețoi. Sigur, vinde fructe, însă am câștiga mai mult de pe urma ei dacă ar fi servitoare.

— Ce vrei să spui? am întrebat.

— *Fru* Berg și cu mine ți-am găsit o slujbă. Fată în casă la amiralul Ihlen, care stă cu familia la Borre.

— Dar eu culeg fragi, am spus, nevenindu-mi să cred.

— O să culegi și de-acum încolo. În timpul liber. De luni până sâmbătă ai să fii fată în casă. Începi chiar de mâine.

2
Abecedarul

În tot timpul colorării, tabloul de dedesubt,
lucrat oarecum în tuș, avea întotdeauna efect.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Când au sosit oaspeții, eu îmi spălam picioarele la pompă. Am auzit zgomot înăbușit de copite pe drumul prăfuit și, când am ridicat ochii, am văzut un căluț rotat trăgând cu chiu cu vai o căruță încărcată cu vârf. Calul dădea din cap la fiecare pas, ca și cum voia să-și tragă putere din mușchii gâtului, unde pielea îi era acoperită de picături de sudoare.

Tatăl meu arăta nelalocul lui în căruță. Era velar de meserie și nu folosea niciodată căruța sau calul. Nu-i plăceau fiindcă îl zdruncinau și prefera legănatul molcom al mării. Împrumutase căruța de la prietenul lui, Svein Karisen, iar la mânat calul se pricepea fratele meu, Andreas. Era așezat la mijloc, între tata și *herr* Heyerdahl. A slăbit hățurile, și căluțul s-a oprit ostenit. Mama îl pusese pe Andreas să se îmbrace cu hainele de duminică, și acum stătea cam țeapăn în vesta neagră și cămașa albă. Își spălase până și șapca.

— Bravo, băiete, a zis *herr* Heyerdahl cu vocea lui bubuitoare și l-a bătut aprobator pe Andreas pe genunchi.

Andreas, care avea treisprezece ani și abia îndrăznea să deschidă gura de rușinos ce era, n-a scos nicio vorbă. A sărit din căruță fără să ridice ochii din pământ și a legat calul de gard.

Herr Heyerdahl se mai îngrășase în anul care trecuse. Vesta stătea să-i pocnească peste burta umflată, pe care și-a ținut-o cu mâna când a coborât gâfâind din căruță. Mustățile îi erau și ele mai lungi, la fel și barba care se termina cu un vârf ascuțit sub bărbie. Tata se dusese deja în spatele căruței ca s-o ajute pe *fru* Heyerdahl, o doamnă cochetă, cu pălărie înflorată. Era înghesuită printre cufere și pânze de mari dimensiuni, atât de multe, încât ai fi zis că dintr-o clipă în alta aveau să se prăvălească peste ea și s-o strivească. Cei doi copii ai lor, Sigrid și Hans, au sărit din căruță și au început să alerge prin grădină ca niște păsări scăpate din colivie.

Mama s-a grăbit să întâmpine oaspeții.

— Bine ați revenit la Åsgårdstrand, a spus cu voce mieroasă.

Eu am hâțânat și mai tare mânerul pompei, ca să acopăr platitudinile pe care le debita.

— Sara, ce plăcere, spunea *herr* Heyerdahl. Halvor mi-a spus că iar ai robotit pentru noi. N-ar trebui să te obosești atât.

— Vai, dar n-a fost nicio oboseală, a zis mama topită de plăcere. Sper că totul va fi pe placul dumneavoastră.

A continuat să vorbească doar așa, ca să se afle în treabă, dar eu am băgat de seamă că *herr* Heyerdahl nu mai era atent și zâmbea doar din politețe. A privit spre mine peste umărul mamei ca un om căzut în apă, care așteaptă o mână salvatoare.

— Johanne! a zis.

— A fost să culeagă fructe și n-a avut timp să se spele, sporovăia mama. Nu vă uitați la…

— Doamne, ce-ai crescut! s-a minunat el. Dar ai același păr auriu și ochii la fel de albaștri și frumoși.

Mi-am scuturat picioarele de apă și am înclinat din cap.

— Bună ziua, *herr* Heyerdahl, l-am salutat.

Poate că eram exact opusul mamei, dar știam să mă port.

— Ai adunat fructe? La vremea asta? Ce-ai găsit? a întrebat, studiindu-mă cu ochi de pictor.

Mie mi-a năvălit sângele în obraji.

— Fragi, am spus, stânjenită de privirea mamei ațintită asupra mea.

— E încă devreme, s-a amestecat ea în vorbă, dar fiți sigur că va aduce mult mai mulți când se coc.

Se străduia să găsească vorbe cu care să-i abată atenția de la mine, să-l facă să se întoarcă spre ea. Parcă îi era teamă că, doar uitându-se la mine, *herr* Heyerdahl ar fi putut să se răzgândească, să nu mai închirieze casa și să le poruncească tuturor să urce înapoi în căruță. Dar el nu se lăsa.

— Doar nu degeaba ți se spune Fata cu fragi! Unde i-ai găsit? m-a întrebat.

— Ei, prin pădure, am răspuns pe un ton nepăsător.

— Johanne, acum chiar că trebuie să-ți pui ghetele, a zis mama. Trebuie să-i lăsăm pe oaspeți să se instaleze. Halvor! a strigat. Cufărul *nostru* unde e? L-ai pus în căruță?

— Suntem gata de plecare, Sara, a șoptit tata, cu glasul molcom pe care i-l dădea pacea înstăpânită asupra lui.

M-am urcat în partea din spate a căruței și m-am așezat pe

cufărul în care erau hainele și așternuturile. Mama și-a făcut loc lângă mine și mi-a aruncat ghetele și o pereche de ciorapi.

— Pune-le! mi-a spus, sprijinindu-se de marginea căruței ca să se așeze. Zău, Johanne, cu cât mai repede îți găsim o uniformă adevărată, cu atât mai bine.

Andreas a plesnit din hățuri și a întors calul trăgând de zăbală. Ne-am îndepărtat de casă în huruit de roți și am luat-o la vale spre dig. Drumul dispărea în fața mea și, din acest unghi pieziș, toate îmi apăreau a fi pe dos. Nu doar bine cunoscutele căsuțe albe de lemn și tufele de liliac revărsate peste garduri, ci chiar eu însămi. Viața mea era pe dos. Luni de zile încercasem să mă desprind de tablou, fiindcă inocența și așteptarea din ochii fetiței erau o povară prea grea pentru mine, dar acum aveam mare nevoie de el. Aveam nevoie de libertatea pe care mi-o oferea. Fiind Fata cu fragi eram liberă să iubesc natura, să zburd și să alerg, scăpată de lanțurile care îi țineau pe alții în loc. Liberă să colind prin păduri și poieni, să explorez plaja și stâncile. Eram o rătăcitoare, la fel ca el. De aceea ne tot întâlneam. Iar a doua zi ar fi urmat să pictez. În sfârșit, aș fi avut prilejul să pun în practică ceea ce citisem în carte, să amestec culorile și să mă joc cu ele pe o pânză adevărată. Dar, în loc de toate astea, aveam să devin o slujnică în uniformă, lipsită de libertate.

De departe, vedeam cum vara mea se strângea și se întuneca undeva, în vârful dealului, parcă o lăsasem în casa noastră, să se bucure doar familia Heyerdahl de ea. Anotimpul ăsta era al meu. Cum putea fi mama atât de crudă, încât să mi-l răpească?

Când am trecut pe lângă căsuța lui Munch, mama s-a strâmbat dezgustată.

— Întoarce capul, Johanne! mi-a cerut, în timp ce căruța trecea prin fața tablourilor lăsate afară, la soare, sprijinite de peretele magaziei.

— Sunt doar niște tablouri, am spus. Ce rău ar putea face?

— Johanne Lien!

Ai fi zis că luasem numele Domnului în desert.

— Nu vreau să le vezi, mi-a răspuns, sucindu-se pe banchetă. Doctorii din Kristiania spun că tablourile alea te pot îmbolnăvi. Nu vreau să vezi asemenea mizerii. Cel puțin vara asta n-o să ai prilejul să le vezi, a adăugat, luându-și mâna de la ochi. Familia Ihlen este foarte respectabilă, și acolo vei fi înconjurată de

doamne. Au trei fete, îmbrăcate cu cele mai frumoase haine din toată Kristiania. *Fru* Berg le spală toate lucrurile.

— Atunci, la ce au nevoie de mine?

— Of, Johanne, mai ai atâtea de învățat.

Am tras de marginea sfâșiată a fustei și m-am apucat să răsucesc firele rupte.

Când am ajuns în spatele căsuțelor de pescari, aerul era cald, stătut. De obicei, dinspre mare sufla briza, un pic de aer răcoros, dar de data asta parcă ne sufocam. Era o harababură totală, căci jumătate dintre localnici se mutau în căsuțe. Năvala lor distrusese liniștea dimineții.

Oriunde te uitai vedeai o mulțime de oameni, căruțe și cufere. Bărbații cărau lăzi ținându-le sus, deasupra capului. Pe frunte li se prelingeau broboane de sudoare, în timp ce se strecurau printre căruțe și ocoleau balegile aburinde din mijlocul drumului. Copii alergau ca nebunii, împrăștiați de-a lungul digului, gonind cu cercurile spre șstrand. Cei mai mici plângeau din cauza căldurii și a zăpăcelii generale. Câinii alergau după pescărușI, lătrând întărâtați, cu limbile atârnând. Caii nechezau, fluturând din cozi să alunge muștele. Femeile își făceau vânt cu pălăriile, căznindu-se să nu-și piardă din ochi copiii, soții și bagajele. Din cauza zăpușelii, oamenii își pierdeau răbdarea, iar certurile izbucneau din toate părțile. Se luau la harță din pricina cheilor și a camerelor.

Căruța s-a oprit în plin soare. Simțeam cum mi se umflă picioarele în ciorapi și ghete și-mi venea să le arunc cât acolo și să alerg în apă. Eram transpirată din cap până-n picioare. Bluza mi se lipise de piele, iar balenele corsetului stăteau să-mi intre printre coaste.

— Nu poți opri undeva la umbră? a gemut mama.

— Drumul e blocat, a răspuns tata, întorcând ochii spre bărcile cu pânze din golf. Nu ne rămâne decât să așteptăm să ne vină rândul.

— Dar poate dura ore întregi, a protestat mama.

Tot privind învălmășeala, a început să se agite și ea.

— Ia uite! Uite-o pe *fru* Hansen. Am să cobor s-o întreb ce se întâmplă. Halvor! Ajută-mă!

Tata s-a supus și a coborât. Mama a pășit peste cuierele, covoarele și sfeșnicele îngrămădite în jurul nostru, croindu-și

drum spre spatele căruței, de unde tata a luat-o într-un mod cam neîndemânatic, dându-i la iveală pulpele. Mama s-a uitat repede în jur să vadă dacă nu cumva băgase cineva de seamă și a bombănit ceva către tata, fluturând din mână în timp ce se avânta în mulțime, hotărâtă să facă ordine.

— Ce face? am întrebat.

— Nu știu, ceva legat de cheile noastre, care sunt la *fru* Hansen, a răspuns tata clătinând din cap și reluându-și locul pe capră.

— Și cum o să ne ajute să eliberăm drumul? s-a mirat Andreas, scoțându-și șapca pentru a-și șterge fruntea de sudoare.

Cum priveam în urma mamei, care s-a pierdut repede în mulțime, am zărit un ciuf de păr cârlionțat. Thomas. Căra în brațe o ladă cu pești proaspăt prinși. Trupurile lor argintii sclipeau în soare. Thomas nu mă văzuse, așa că, preț de câteva clipe, l-am privit pășind hotărât pe stradă. De fapt, în orice făcea, Thomas dădea dovadă de o hotărâre pentru care îl invidiam. Până și brațele lui musculoase arătau că avea încredere în el, că nu-i era deloc greu să care lada încărcată. Mulțimea s-a învârtejit în jurul lui și Thomas a ridicat capul. Am simțit cum un val de căldură îmi umple pieptul, îmi încinge gâtul și obrajii. Dar fiindcă nu aveam timp să mă las în voia sentimentelor, le-am împins într-o cămăruță din mintea mea, ca să pot gândi limpede.

Văzând că Thomas se îndrepta spre noi, am profitat de lipsa mamei și m-am întors spre tata, bătându-l pe braț.

— Ai aflat că mama mă trimite la Borre vara asta?

— Nu vrea să te trimită de acasă, copilă, a zis.

S-a întunecat la față și s-a posomorât la gândul că nu voi mai fi lângă el.

— Ai să te întorci duminica, poate chiar și în unele seri, dacă n-o să aibă nevoie de tine.

Din vorbele lui am înțeles că discutaseră despre plecarea mea ca *fată în casă* la familia Ihlen și că, așa cum se întâmplase de mii de ori, tata nu avusese câștig de cauză.

— Voiam să-ți spun că… e bal diseară la Hotelul Grand și m-am gândit că, de vreme ce mâine plec, poate îmi dai voie să merg și eu?

Întrebarea a rămas fără răspuns în aerul încins. Thomas

venea cu iuțeală spre noi.

— N-o să mai am altă ocazie, am stăruit.

Tata a întins mâna în spate și m-a mângâiat pe părul umed de transpirație.

— Bine, scumpa mea, dacă îmi spui când pleci și promiți că n-ai să întârzii prea mult.

Thomas nu putea să-mi facă semn cu mâna, pentru că avea lada cu pește în brațe, în schimb zâmbea cu gura până la urechi.

— Salut! a strigat. Ți-am adus cina.

A aplecat lada să văd ce era înăuntru, ca și cum tot peștele de acolo ar fi fost pentru mine. Am simțit în nări mirosul sărat și l-am găsit neobișnuit de proaspăt și îmbietor.

— Unde te duci? l-am întrebat.

— Să duc peștii doamnelor. I-am prins azi-dimineață. O să fie grozavi cu cartofi fierți și un pahar de bere. Vii pe plajă, da?

— Dacă scăpăm din învălmășeala asta.

— Și diseară, la bal? Vii, da?

Am dat din cap și Thomas a surâs încântat. Ochii îi străluceau din nou. Chiar și când s-a întors cu spatele i se vedea zâmbetul lățit până la urechi.

Abia ne târâm pe drum, însă când în cele din urmă soarele și-a domolit dogoarea, căruțele s-au pus în mișcare, oamenii s-au mai înviorat și ieșirea din starea aceea de încremenire a adus cu sine buna dispoziție. Ne-am descărcat lucrurile și le-am cărat înăuntru. Casa noastră de pe deal nu era mare, dar părea întotdeauna spațioasă din cauză că mama era obsedată de ordine. Aici însă, oricâtă silință și-ar fi dat, n-ar fi putut face căsuța să pară mai încăpătoare. Mică și întunecoasă, la fel ca toate casele pescărești, fusese construită mai degrabă ca un adăpost rudimentar în care să se poată dormi. Colibele erau împărțite în două, pe orizontală. Unele familii aveau să locuiască la etaj, care dădea spre Nygårdsgaten, altele, ca a noastră, la parter, cu fața spre plajă.

Înăuntru erau trei camere. Pe ușa din față intrai direct în bucătăria aflată la mijloc. Aici nu se afla decât o mașină de gătit din fier și o măsuță. În dreapta era un dormitor mic, în care stăteam eu cu Andreas, iar în stânga se afla un salonaș. Ziua, mama și tata băgau saltelele sub canapea, iar noaptea le scoteau și făceau patul pe podea. Într-un colț se afla o masă

veche, pătată de vopsea, și patru scaune desperecheate, de diferite înălțimi.

Am dus lucrurile înăuntru, strecurându-ne unul pe lângă altul, izbindu-ne cu coatele de marginile mobilelor și pășind peste cuierele lăsate în drum. Mă întrebam cum s-or descurca alde Andersen, care locuiau la etaj. Aveau la dispoziție exact același spațiu ca noi, doar că erau șapte, cu cinci copii între șase luni și șase ani.

Acum, că familia Heyerdahl nu mai era de față, mama, nemaiavând nevoie să fie prezentabilă, s-a schimbat în hainele de zi cu zi și s-a apucat să spele pe jos cu o cârpă. Andreas și cu mine am despachetat. Primul meu gând a fost să găsesc o ascunzătoare pentru carte. Pentru moment am pitit-o sub saltea. Știam că mama avea să spele așternuturile foarte des și că va întoarce saltelele ca să le aerisească. Nu era un loc sigur decât pentru scurt timp.

Am scotocit prin cufăr, căutând o rochie cu care să merg la bal, dar nu aveam decât o bluză cu guler marinăresc și mâneci bufante, lungi până la cot, o fustă de bumbac și o curea cu care să mă încing în talie.

— Ei, da! a exclamat mama când a dat cu ochii de mine. Ai văzut că n-a fost așa de greu, Johanne? Dacă ți-ai da cu un pieptene prin păr, n-ai arăta chiar rău.

Nu-i spusesem despre bal. Aveam de gând să aștept până ajungeam pe plajă, în fața întregului oraș, unde n-ar fi îndrăznit să facă o scenă. Voiam s-o las să creadă că-mi doream să arăt ca cei din familia Ihlen, răsfățații Kristianiei, unde urma să fiu servitoare.

— Îmi aranjezi și mie părul? am rugat-o.

S-a luminat la față și s-a repezit să caute în cufărul ei.

— Pieptenii din baga sunt pe aici, pe undeva. Putem să-ți prindem părul cu ei, a zis, ridicându-mă pe cel mai înalt dintre scaunele desperecheate de lângă masă. Andreas, du-te și adu apă în carafă. Cu toții trebuie să ne spălăm înainte de cină.

Am lăsat-o pe mama să mă pieptene și să-mi aranjeze părul, prinzându-mi-l cu piepteni, de parcă ar fi fost o fetiță jucându-se cu păpușa. Am dat cu degetul mare de o picătură de vopsea uscată pe masă și m-am apucat să desenez o linie curbă în ea, zgâriind în sus și-n jos cu unghia, așa cum făceam cu creionul.

— Uf, stai locului odată, Johanne! m-a certat mama trăgându-

mă de păr. Uite cum te-ai ciufulit. Nu te mai fâțâi, vreau să arăți frumos. Dacă ai vrea, ai putea fi o fată așa drăguță! N-ai auzit că și *herr* Heyerdahl a spus același lucru?

Eu nu-l auzisem spunând așa ceva, ci doar că aveam ochi albaștri și păr auriu.

— Poate că te pictează iarăși vara asta, a zis, ținând pieptenele în dinți și împletindu-mi părul într-o coadă atât de strânsă, încât mi-au dat lacrimile. Vezi să mai treci pe la ei, da? Du-le fragi și cireșe când se vor coace.

A luat pieptenele dintre dinți și mi l-a înfipt în păr așa de tare, că mi-a zgâriat pielea capului.

— N-a zis nimeni că trebuie să culegi doar fragi. Și cireșele pot arăta la fel de bine într-un tablou, nu?

Mi-a venit pe dată în minte castronul plin cu fructe coapte, femeia gravidă și creanga tăiată care îi stricase bucuria.

Ne-am adunat pe plaja cu nisip, de cealaltă parte a digului. Se răcorise și un vânticel călduț adia printre grupurile de orășeni adunați acolo. Femeile spălau farfurii și tacâmuri într-un cazan atârnat deasupra focului. Cele mai în vârstă cântau melodii tradiționale în timp ce munceau; cele mai tinere, cu tot respectul cuvenit, fredonau cu glas scăzut cântece mai melodioase. Bărbații, obosiți după vânzoleala din ziua care se sfârșise, moleșiți de bere, se tolăniseră pe șezlonguri ori se așezaseră pe marginea bărcilor pescărești; vorbeau despre plasele de pescuit sau prețul cherestelei ori spuneau glume fără perdea. Vocile lor răgușite se auzeau de departe, aproape acoperind trosnetele bușteni lor arzând și cântecele femeilor. Copiii, cu vioiciunea pe care doar serile de vară le-o pot da, se zbenguiau în apă ori se fugăreau pe plajă, luându-se la întrecere și chiuind încântați. Andreas și prietenii lui jucau „broasca”, aruncând pietre plate care ricoșau pe apă.

Soarele topit se scurgea în șiroaie portocalii pe suprafața mării, chemându-mă, vrăjindu-mă. Cu greu m-am stăpânit să nu-mi scot ghetele și să intru în apă. Am luat-o de-a lungul țărmului, alergând pieziș ca un crab când vreun val mai mare mătura nisipul. Aproape ajunsesem la cotul golfului, când Thomas m-a prins din urmă.

— Johanne! m-a strigat. Așteaptă-mă.

M-am întors și l-am văzut alergând spre mine. Buclele rebele

îi săltau tot mai tare pe măsură ce iuțea pasul. Venea atât de repede, încât m-am temut că o să mă răstoarne, dar când a ajuns lângă mine, s-a oprit brusc, parcă tocmai și-ar fi dat seama că mă confundase.

— Ce e? am întrebat.

— Nu, nimic, doar că arăți… Și-a trecut mâna prin păr, gâfâind.

— Ești gata? Pentru bal?

— Da, am răspuns ridicând bărbia.

— Arăți *altfel,* a spus, găsind în sfârșit cuvântul căutat.

— Mi-a împletit mama părul.

— Te lasă să vii?

— Încă nu știe. Mi-a dat voie tata. Mai ales că e ultima seară…

— Ultima seară? Cum adică?

— Mama mi-a găsit de lucru. La Borre, ca fată în casă.

— A!, a suspinat, și a pălit întocmai ca tata.

— Dar am să vin acasă duminica și în serile când n-au nevoie de mine.

— *Fată în casă,* a zis, nevenindu-i să creadă. Păi, tu culegi fragi.

Nu știu dacă era nedumerit la gândul că nu mă pricepeam deloc la treburile casnice sau dacă regreta deja sărutările pe care mi le fura în timp ce căutam fragi prin pădure.

— Am să mai culeg și de-acum încolo, când o să am timp.

M-a apucat de mână și m-a răsucit spre el.

— Hai, Johanne, m-a îmbiat, hai să mergem.

Am luat-o înapoi cât puteam de repede, căutându-l din ochi pe tata prin mulțime, cu toate că n-aveam cum să-l găsesc. Halvor Lien era un om slăbuț, tăcut, care nu ieșea cu nimic în evidență și era greu să-l zărești, chiar și într-o cameră goală.

Cum stăteam acolo, pe țărm, întorcând privirea încolo și încoace, am auzit-o pe mama strigându-mi numele cu glas ascuțit, de pescăruș bezmetic.

— Johanne! Te caut de nu știu când! a zis, aruncând o privire scurtă spre Thomas. Unde-ai fost? Plecăm acasă.

— Eu merg la Hotelul Grand, e bal acolo, am spus.

— Nici nu poate fi vorba de așa ceva, a protestat, înroșindu-se la față. Mâine-dimineață începi treaba și trebuie să te scoli devreme.

— I-am cerut voie tatei, am spus îndepărtându-mă.

Și-a pus mâinile în șold, rumegând în sinea ei cele auzite, înșelăciunea la care mă pretasem, și înțelegând că ea însăși mă pregătise pentru bal împletindu-mi părul și aranjându-mă, făcându-mă frumoasă. Credeam că o să se pună pe țipat, însă tata s-a apropiat de ea, ca să împiedice izbucnirea de furie la care se aștepta.

— Halvor! a bolborosit înfuriată. Spune-i că nu pleacă nicăieri. Mai ales cu…

Până să apuce să zică *ăla,* tata a luat-o de după mijloc și a întors-o spre el. Se vedea că-și luase și el porția cuvenită de bere, tocmai pentru a ține piept năbădăilor mamei.

— Haide, Sara! i-a spus. Doar și tu ai fost tânără odată, nu mai ții minte?

— Da’ mâine începe treaba. Iar eu, la vârsta ei, nu mergeam să dansez, mai ales când aveam treabă. Atunci ea de ce să meargă? Halvor! stăruia femeia. Dacă întârzie? Ce-o să creadă despre ea? Ce-o să zică?

— O să ai tu grijă să nu întârzie, scumpo, a liniștit-o tata. Hai, femeie, ia-o și tu mai ușor! Până și mie mi-ar plăcea să dansez un pic.

A răsucit-o pe sub braț și apoi a tras-o spre el, făcând câțiva pași de dans. Mama s-a lăsat condusă de el și chiar a făcut o piruetă ținându-se de mâna lui, dar câțiva bărbați așezați pe o barcă de pescuit au început să chiuie, iar unul dintre ei a ridicat o sticlă.

— Halvor! s-a văitat mama. Halvor! Nu se poate!

Hotelul Grand se găsea între cele două plaje de lângă dig. Era o clădire frumoasă, albă, ridicată chiar în locul unde strada Havnegata ajungea la țărm, vizavi de casa Kiøsterud, pictată de mai multe ori de *herr* Heyerdahl și Munch. Când am ajuns noi, toate lămpile erau aprinse. Lumina țâșnea prin ferestre și scârțâitul ritmat al scripcilor ne atrăgea cu o forță irezistibilă. Thomas m-a prins iar de mână și am luat-o la fugă pe scări în sus.

— Hai, a zis. Cel care cântă e vărul meu Christian.

Ușile erau deschise; zgomotul conversațiilor și al râsetelor ne-a întâmpinat de cum am intrat.

Lumea ieșea din sufrageria unde fusese organizată o masă în

onoarea oaspeților veniți să petreacă vara la noi. Chelnerițele strângeau farfuriile. Auzeam clinchetul porțelanurilor și al tacâmurilor. Fumul trabucurilor se răsucea în aer, atârnând deasupra capetelor asemenea unor norișori. Dintr-odată m-am simțit adultă, liberă să fac orice-mi trecea prin cap.

Thomas m-a dus în salon, unde invitații începeau să danseze. La celălalt capăt al sălii erau lăutarii, așezați pe taburete. Trăgeau arcușurile pe coarde și băteau cadența din picior, cufundați în muzica lor. Fotoliile fuseseră împinse la perete ca să facă loc dansatorilor. Musafirii erau adunați în grupuri mici, după prietenii. Unii chiar trăseseră câteva scaune și le așezaseră în cerc.

În mijlocul camerei, câteva perechi se învârteau deja în ritmul muzicii. Thomas și cu mine ne-am apropiat de dansatori pentru ca Thomas să-i facă semn cu mâna vărului său, așezat ceva mai în spate. Am zăbovit lângă perete, ca să-i privim pe musafirii de la oraș intrând. Erau foarte mulți. Femeile purtau rochii de seară cu volane, panglici și turnuri[3].

Rochiile erau împodobite cu broderii care mai de care mai complicate, încât ai fi zis că veniseră să se ia la întrecere. Una dintre dansatoare purta o rochie brodată cu mărgele, pe care erau cusute rândunele și fluturi. Rochia alteia era ornată cu frunze de aur și tivită cu dantelă. Unele doamne își împletiseră părul în codițe strânse în vârful capului, petrecându-și printre ele șiruri de perle. Altele își prinseseră flori în păr și își făcuseră zulufi care le atârnau peste obraji.

Ceva mai departe de ceilalți stătea o femeie subțire ca o trestie. Nu cred să fi avut mult peste douăzeci de ani. Era îmbrăcată cu o rochie albă, fină, cu mâneci scurte, trase în jos ca să-i dezgolească umerii. În decolteul adânc își prinsese un trandafir roșu. Corsetul îi era atât de strâns, încât talia mai că nu se zărea. Îți ținea fusta cu degetele și o legăna încet, dar nu în ritmul muzicii, ci mai lent, cu un fel de hotărâre, ascultând parcă o cu totul altă melodie. Ochii albaștri ar fi putut fi pătrunzători, dacă privirea lor n-ar fi fost împăienjenită. Părul roșu îi cădea în valuri pe umerii goi.

În clipa în care a început o melodie nouă, Thomas m-a apucat de mână și a făcut un pas mare înainte.

---

3 Pernițe cusute la spate, mai jos de talie, pentru a da amploare fustei.

— Hai să dansăm!

M-a prins în brațe și m-a învârtit atât de repede, că m-a luat cu amețeală. Ne roteam din ce în ce mai iute, în ritmul tot mai rapid al gigăi, iar eu abia dacă atingeam pământul cu picioarele. Râdeam de încântare, în timp ce salonul trecea prin fața ochilor mei ca o ceață albă-aurie, în chicote de râs și strigătele celor care băuseră prea mult. Agățată de umărul lui Thomas, mă simțeam nemaipomenit de sigură pe mine, în ciuda ritmului îndrăcit. Mă uitam în ochii lui strălucitori, fericită să fiu la cheremul lui. Când, în cele din urmă, viorile au tăcut și am ridicat capul, Thomas m-a sărutat pe gura întredeschisă.

Timpul trecea repede. Am băut bere și suc de mere ca să ne astâmpărăm setea, am dansat, am râs și ne-am sărutat. Mă simțeam ușoară, nu-mi păsa cine m-ar fi putut vedea sau ce ar fi putut spune, cât despre mama, am alungat orice gând legat de ea. Până la urmă am găsit o canapea liberă. M-am prăbușit pe ea și Thomas m-a cuprins pe după umeri. Sudoarea mi se prelingea pe tâmple și a fost nevoie să-mi slăbesc cureaua în talie.

— Abia mai respir, i-am zis. Unde ai învățat să dansezi așa?

Thomas zâmbea din nou.

— E secretul marinarilor.

S-a tras mai aproape de mine și l-am lăsat să-și pună brațul pe genunchiul meu, în timp ce ne uitam la ceilalți cum dansau.

Atunci am dat cu ochii de Munch. Era așezat la o masă rotundă, într-un colț al sălii, singur. Pe masă, un pahar gol de vin alături de unul plin, de care s-ar fi zis că uitase sau că nu-i mai păsa. Aș fi vrut să mă apropii de el, să-i spun că îmi găsiseră o slujbă, că lucrurile nu mai stăteau ca înainte, că totul s-a schimbat, numai că el avea o expresie aspră și era preocupat de ceea ce desena într-un caiet mare. Nu puteam să-l tulbur. Urmărindu-i privirea, mi-am dat seama că o desena pe fata în rochie albă. Ca și înainte, stătea ceva mai departe de ceilalți și își legăna fusta.

— Cine-z fata aia? am întrebat mai mult pentru mine însămi.

— Care fată? ceru lămuriri Thomas, ridicând capul.

— Aia în rochie albă, care se ține mai deoparte.

— A, e domnișoara Ihlen, una dintre fetele amiralului!

— Ihlen?

— Regine, fata cea mică, m-a lămurit. Dar o strigă altfel…

Tullik, mi se pare. Stau la Borre vara asta.

— Așa e. Am auzit și eu.

— S-ar zice că nebunul a pus ochii pe ea, a râs Thomas arătând spre Munch, care desena cu înverșunare, schițându-i părul ondulat și curbura taliei.

— Chiar crezi că nu e în toate mințile?

— Musai. Nu i-ai văzut tablourile?

— De mâine am să fiu slujnica ei, am spus ca să schimb vorba. Am să lucrez pentru ea, să fac ceea ce-mi cere și să-i spăl rochia aia frumoasă.

Thomas nu mă asculta. M-a tras de mână și m-a ridicat în picioare. Nu m-am împotrivit, așa că ne-am întors pe ringul de dans. M-am învârtit și m-am rotit, urmându-l oriunde mă ducea. Numai că de astă dată nu mă mai uitam la el. Ochii îmi erau ațintiți la Tullik Ihlen, fata pe care Edvard Munch o desena cu atâta înverșunare.

3
Roșu

Dacă putem privi țintă o suprafață complet roș-gălbuie,
avem impresia că acea culoare ne sfredelește realmente ochii.
Ea produce o comoție incredibilă și își păstrează acest efect, dacă e destul de închisă.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Am ajuns acasă cu puțin înainte de ora șase. Mama, care nu închisese ochii toată noaptea de teamă că am să mă trezesc prea târziu, se sculase în zori și acum îmi întindea lucrurile pe masa stropită de vopsea. Apoi a turnat apă în carafa și mi-a adus săpun ca să mă spăl.

— Cred că trebuie să pleci în scurtă vreme, a zis aruncându-mi un prosop. Spală-te pe față și după urechi. Pe urmă am să-ți aranjez părul.

Inima îmi bătea tare. Încă mai simțeam gustul berii băute cu o seară înainte, care mă istovise și mă lăsase însetată. Încă mai simțeam sărutările lui Thomas pe obraji, îi simțeam gustul pe buze când m-am șters la gură cu prosopul.

— Ce stai așa? m-a luat la rost mama, împungându-mă cu degetul. Îndreaptă spatele. Doamnele nu stau cocoșate, cum stai tu. Mai ai multe de învățat.

Am strâns din dinți și, înainte de ora șase, mama m-a scos din casă, dându-mi ordine și instrucțiuni cu o voce care se voia șoptită. Dacă aș fi avut picioarele goale și rochia ar fi fost mai largă, drumul prin pădure până la Borre mi-ar fi luat mai puțin de douăzeci de minute. Dar așa, strânsă în rochie și nevoită să pășesc cu grijă ca să nu mă murdăresc, am ajuns să zăresc biserica abia când soarele strălucea deasupra orizontului și îmi era frică să nu fi întârziat.

Spre deosebire de Åsgårdstrand, Borre era așezat pe un teren plat, care cobora în pantă lină spre mare. În centru se înălța biserica, la câteva sute de metri de impresionanta necropolă vikingă de pe țărm. Gorganele uriașe sub care fuseseră înmormântați regii de odinioară, înconjurați de bogății, m-au impresionat dintotdeauna mai mult decât biserica aceea cu ziduri de piatră și grinzi vechi de lemn.

Casa familiei Ihlen se afla fată în față cu biserica, la celălalt capăt al satului Kirkebakken. Clădirea, de culoare cafenie, cu acoperiș de țiglă și înconjurată de un gard din uluci, strălucea în lumina soarelui ca o casă din Åsgårdstrand. Mama îi spunea „casa mare”, dar era astfel doar dacă o comparai cu căsuțele și cabanele înșirate pe marginea drumului. Casa parohială din apropierea bisericii părea uriașă pe lângă casa familiei Ihlen și în ea ar fi încăput cu siguranță întreg satul. Însă niciuna nu era atât de mândră și frumoasă ca a lor.

Am deschis poarta și m-am îndreptat spre ușa de la intrare, încadrată de patru stâlpi de lemn. Am urcat pe verandă și mi-am plimbat degetele pe balustrada sculptată, neștiind dacă să bat cu ciocănelul în ușă sau să aștept până mă vede cineva. De o parte și de cealaltă a ușii, două ferestre mari îmi urmăreau fiecare mișcare, ca o pereche de ochi transparenți, mustrându-mă că avusesem neobrăzarea să intru prin față. Speriată, m-am grăbit să mă duc în spatele casei, unde m-a întâmpinat cotcodăcitul găinilor închise într-un țarc. M-am aplecat să le privesc și chiar voiam să bag un deget prin plasa de sârmă, când am auzit o voce strigând din casă:

— Fă bine și ia-ți un șorț dacă ai de gând să pui mâna pe găinile domnișoarei Tullik.

Am tresărit, m-am îndepărtat de coteț și, întorcându-mă, am văzut-o pe *fru* Berg în prag. Trupul ei mătăhălos umplea cadrul ușii. Ținea într-o mână o vană mare de tablă, iar sub braț avea o scândură de spălat rufe. A ieșit în grădină și s-a apucat să strige găinile pe nume, care, spre mirarea mea, s-au dovedit a fi nume de persoane.

— Pui, pui, Ingrid! a strigat. Pui, pui, Margrete! Cecilia, ia să faci niște ouă azi, don’șoară. Ieri nu ne-ai dat niciunul, ții minte? Iar pe tine, Dorothea, mă bate gândul să te jumulesc și să te fac friptură la cină, dacă nu faci ouă pentru micul dejun al generalului.

A continuat să boscorodească găinile în timp ce așeza vana lângă puț, unde o găleată aștepta să fie umplută.

— Ai îngrijit vreodată găinile, Johanne? m-a întrebat, scoțând un pumn de grăunțe din buzunar. Trebuie să le vorbești, să știi. Înțeleg tot, sunt sigură. Nu-i așa, Dorothea? Hai, fii fată de treabă, dă-mi câteva ouă.

A aruncat boabele prin chepeng și găinile s-au repezit să le

ciugulească, bătând pământul cu ciocurile.

— Ai face bine să intri și să te apuci de lucru, a zis *fu* Berg. Găsești un șorț atârnat în spălător.

Am intrat după ea în casă. Mirosul de liliac umplea aerul și parcă l-am stârnit și mai tare când am atins în trecere un tufiș înflorit de lângă ușă.

— Au să coboare la micul dejun în scurtă vreme, mi-a zis, luând un șorț din cuier. Ia, pune-ți-l și am să-ți arăt ce ai de făcut.

Mi-am atârnat salul într-un cui și mi-am trecut bareta șorțului pe după gât, în timp ce *fru* Berg, din bucătărie, s-a apucat să-mi înșire o listă lungă de treburi și să-mi facă inventarul lucrurilor necesare pentru curățenie: cârpe pentru șters mobila, pentru spălat pe jos și dat lustru; care materiale se potriveau cel mai bine pentru fiecare suprafață; pânzeturile lungi trebuiau puse la înmuiat și apoi la înălbit; la ce ore era servită masa și cum se schimba programul dacă familia Ihlen avea oaspeți. Mi-a arătat albia de rufe, mașina de gătit, grămada de lemne cu care se făcea focul și o armată de oale și cratițe. Mă străduiam să țin pasul cu ea, dar sporovăia așa de repede, că nu mă puteam concentra. Când m-a dus să văd casa, nu mi-am putut lua ochii de la doamnele distinse și ofițerii de marină cu figuri grave care mă priveau din ramele ovale atârnate pe pereți. Mirosul de cafea și tutun de pipă se impregnase în ziduri, dușumelele scârțâiau când pășeam pe ele. Întreaga casă părea să respire o viață nouă, asemenea unei bătrâne doamne care primește rareori musafiri.

Cu toate că nu erau mari, camerele erau somptuos decorate. Ferestrele care dădeau în fața casei erau încadrate de draperii bogate, podelele – acoperite de covoare cu modele complicate. Salonul, plin de ghivece cu ferigi și felurite alte plante, era înverzit ca o junglă. La fereastră era așezată o masă rotundă, pentru jocul de cărți, înconjurată de jilțuri cu spătar înalt. Capacul pianului, aflat pe peretele opus, era plin cu fotografii de familie în rame de argint. În sufragerie, fața de masă din in alb fusese deja întinsă, și *fru* Berg s-a repezit s-o netezească.

— Argintăria e în sertarul de colo, a spus arătând spre bufetul de lângă cămin. Aranjăm masa pentru patru persoane. Amiralul Ihlen stă în capul mesei, *fru* Ihlen aici, cu spatele la fereastră, domnișoara Tullik și domnișoara Nusse de o parte și

de cealaltă a mesei.

— Nusse? m-am mirat. E o domnișoară?

— Domnișoara Caroline. Ei îi spun Nusse.

Am luat tacâmurile din sertar și le-am aranjat frumos pe masă. Fără voia mea, mă gândeam cât ar fi admirat mama acele tacâmuri cu mânere curbate, gravate cu motive meșteșugite. I-ar fi plăcut să audă sunetul înfundat pe care-l făceau când se loveau de fața de masă.

— După ce termini, să vii să mă ajuți cu micul dejun. Ragna are zi liberă azi, așa că am de făcut și treburile ei, să spăl și rufele pe deasupra, mi-a spus înveninată, de parcă ar fi fost vina mea că Ragna lipsea de la lucru. Ai să muncești până târziu și ai să stai aici la noapte, a adăugat înainte să se întoarcă în bucătărie, lăsându-mă singură.

Fiindcă pomenise de noapte, m-a luat un fel de poftă de dormit și am căscat de mi-au trosnit fălcile sub privirea scrutătoare a unui bărbat cu favoriți negri, stufoși, care trona într-o ramă așezată pe polița căminului. În fotografii nu poți vedea ochii cuiva. Nu e ca în tablouri. Bărbatul ăsta avea frunte înaltă, sprâncene negre și bărbia despicată. Era îmbrăcat cu uniformă închisă la două rânduri, cu fireturi groase. La șold purta o sabie. Privea în depărtare și părea că nu se gândește decât la cum să stea absolut nemișcat. Imaginea nu spunea nicio poveste. Era doar un bărbat în uniformă.

Am aranjat farfuriile fără să fac niciun zgomot și am pus tacâmurile alături. Am găsit solnița și pipernița și le-am așezat în mijlocul mesei. M-am aplecat să caut păhărelele pentru ouă în bufet. Tocmai atunci am auzit pași pe scară și m-am ridicat imediat, îndepărtându-mă de argintărie ca și cum aș fi fost prinsă furând. Când s-a deschis ușa, am încremenit.

Femeia care a intrat era mică de statură și rotofeie, dar îmbrăcată impecabil, într-o fustă oliv cu crinolină și corsaj, dintr-o țesătură delicată, în dungi. Părul grizonant la tâmple îi era strâns în vârful capului într-un coc. Și-a ațintit asupra mea ochii albaștri, limpezi, aproape translucizi, în care parcă se adunase apa fiordului, încrețită de un vânticel de vară.

— A, bună, a zis. Probabil că tu ești Johanne.

Am făcut o plecăciune și o reverență în același timp, bâiguind ceva despre păhărelele de ouă.

— Eu sunt Julie Ihlen, soția amiralului. Să-ți dau o mână de

ajutor?

S-a apropiat de mine și și-a pus ușor palma pe spatele meu.

— Ai atâtea lucruri de ținut minte într-o slujbă nouă, nu-i așa, scumpo? m-a întrebat. Nu-ți face griji, n-o să treacă mult și ai să te descurci.

Avea o voce blândă, al cărei ton te ungea pe suflet, ca frișca. Nici măcar Thomas nu-mi vorbea așa.

— Am auzit că vara mergi să culegi fragi, a spus, deschizând un sertar și întinzându-mi câteva șervete.

— Da. Îi vând în oraș.

— Poate ne ajuți și pe noi în grădină, ce zici? Avem rubarbă și agrișe și trei meri foarte buni lângă gard. Dar fragi nu avem.

— Pot să vă aduc niște răsaduri din pădure. Se prind dacă e pământul bun. Ca în…

Mi-am înghițit cuvintele „grădina lui Munch” și mi-am făcut de lucru cu șervetele, împăturindu-le în trei colțuri și așezându-le pe farfurii.

Orologiul de pe perete a bătut ora exactă și *fru* Ihlen și-a privit ceasul de mână.

— Mă duc să le aduc pe fete, a spus. În scurtă vreme suntem gata. Păhărelele pentru ouă sunt în bufet, în partea dreaptă.

Am terminat de aranjat masa și m-am dus repede în bucătărie, unde *fru* Berg pusese ouăle la fiert și făcea cafea pe plită.

— Găinile au fost darnice, mi-a zis. Hai, scoate ouăle cu lingura. Eu am să aduc pâinea.

A dispărut în cămară, unde o auzeam troncănind în timp ce căuta condimente și dulcețuri. O auzeam icnind și bombănind când trebuia să se întindă pentru a ajunge la rafturile de sus, punând întrebări la care nu avea cine să-i răspundă:

— Unde o fi pus. Ce dracu’ a făcut cu…? Unde naiba ține…?

Când a ieșit, ducea o tavă plină cu pahare și farfurii de argint.

— Pune ouăle în castron și acoperă-le cu un șervet, a zis. Și adu cafeaua.

Cu brațele încărcate, m-am întors în urma ei în sufragerie. Ajunsă în fața ușii, și-a dres glasul, apoi a împins ușa cu cotul. Când am văzut familia așezată la masă, m-am ascuns în spatele lui *fru* Berg, mulțumind cerului că era așa trupeșă.

În capul mesei stătea amiralul Ihlen. Era mult mai în vârstă

decât soția lui. Avea părul cărunt și rar, pieptănat lins pe spate, ceea ce îi accentua fruntea boltită. Favoriții stufoși îi creșteau pe fălci ca niște tufișuri sălbatice. Era imaginea mai în vârstă a bărbatului din fotografie care mă surprinsese căscând. Am băgat însă de seamă că, de fapt, avea ochi adânci și mângâietori, asemenea cafelei cu lapte pe care o făcea tata și, în secret, o îndulcea peste măsură.

Una dintre fete era întoarsă cu spatele când am intrat noi în cameră. Era micuță, delicată și, cu toate că nu i-am văzut fața, mi-am dat seama că era o fire stăpânită. Când am căutat un loc unde să pun cafeaua, privirea mi s-a încrucișat cu cea a fetei de pe cealaltă parte a mesei. Avea părul roșu și ochii albaștri, limpezi ai lui *fru* Ihlen, dar și sprâncenele groase ale tatălui ei. Era fata de la bal, Tullik Ihlen, nu încăpea nicio îndoială. Flacăra părului ei despletit lumina camera și împrumuta obrajilor ei palizi o nuanță gălbuie, care îi scotea și mai tare în evidentă ochii. Mi-a zâmbit când a dat cu ochii de mine, dar eu am căutat să-mi ascund fața de ea. Să mă fi recunoscut? Mă văzuse dansând cu Thomas, sărutându-l sub ochii oaspeților veniți din Kristiania? Am simțit și eu, la fel ca mama, cum mi se pune un nod în gât de neliniște.

— A, da. Dragilor, ea e Johanne, a spus *fru* Ihlen. A venit să ne dea o mână de ajutor vara asta.

Fru Berg s-a dat deoparte și am rămas să înfrunt singură privirile membrilor familiei Ihlen. Caroline s-a întors spre noi. Și ea semăna cu amândoi părinții, numai că trăsăturile ei erau mai aspre, mai ascuțite decât ale lui Tullik. Se vedea de la o poștă că amândouă fetele semănau mai degrabă cu *fru* Ihlen decât cu amiralul: aceiași ochi albaștri, ușor oblici, același nas drept și buze pline. Sub privirile întregii familii, am simțit cum sângele îmi năvălește în obraji.

— Locuiești în Åsgårdstrand? m-a întrebat amiralul cu o figură impasibilă.

— Da, domnule, am răspuns așezând cafetiera în fața lui.

— Plaja cu nisip sau plaja cu pietriș? a vrut să știe.

— Plaja cu pietriș, pe dealul din fața fermei Jørgensen.

— Mi-ar plăcea să locuiesc acolo, a spus Tullik cu o lucire strengărească în ochi, printre toți acei pictori.

Caroline s-a întors spre sora ei.

— Ce legătură ai putea avea tu cu pictorii din Åsgårdstrand?

a întrebat, aranjând tacâmurile de o parte și de alta a farfuriei.

Tullik nu s-a învrednicit să-i răspundă. Și-a dat ochii peste cap și a luat o felie de pâine.

— Sunt sigur că de acolo ai o priveliște superbă asupra fiordului, a zis amiralul Ihlen. Unele dintre peisajele lui *herr* Heyerdahl sunt fascinante.

— Mie îmi plac mai mult portretele lui, a zis Caroline. *Fru* Berg s-a întors și m-a privit. Eu m-am îndreptat spre ușă, sperând că vor uita cât mai repede de *herr* Heyerdahl și portretele lui.

— Bunăoară, copiii pictați de el, a continuat Caroline. Fetițele de pe stradă sunt tare drăguțe.

Tullik întindea o bucată de unt pe pâine, împungând-o cu cuțitul ca s-o înmoaie.

— Totuși, a spus ea, nu au aceeași profunzime ca tablourile *lui,* a zis.

Am strâns rochia în pumni. Din felul în care rostise cuvântul „lui”, am înțeles.

— Tablourile cui? a întrebat *fru* Ihlen.

Tullik își făcea de lucru cu untul.

— Tullik? Tablourile cui?

Caroline s-a foit pe scaun și a fluturat șervetul ca să-l desfacă.

— Tullik, a insistat *fru* Ihlen, ale cui tablouri?

Tullik nu-și lua ochii de la unt. Acum, că se înmuiase, îl întindea distrată pe pâine. Atunci mi-au venit în minte mâinile lui, în seara dinainte, mișcându-se pe pagină asemenea unor dansatori, imortalizând liniile șerpuite ale trupului lui Tullik și șuvițele răsucite ale părului ei despletit.

— Munch, am spus în șoaptă.

Nici nu apucasem să-mi dau seama că pronunțasem acel nume, că *fru* Berg m-a apucat de umeri și m-a împins afară din cameră.

— Nils, dragule, te rog, dă-mi cafeaua, a zis *fru* Ihlen, amuțind-o pe Caroline cu o privire pătrunzătoare a ochilor ei oblici.

Fără să pară a-și da seama de ce se întâmplă în fața ei, Tullik picta mai departe pâinea cu unt.

Fru Berg tremura toată când am ajuns în bucătărie.

— În casa asta nu ai voie să pomenești numele pictorului ăla,

mi-a spus în șoaptă. Unde ți-a fost capul? Acasă nu vorbești de el, nu-i așa? Atunci de ce crezi că poți să vorbești aici?

— Îmi pare rău, am spus. N-am vrut să scot niciun cuvânt. Doar că domnișoara Tullik…

— Domnișoara Tullik… nimic! s-a răstit ea la mine. Să faci bine să nu mai scoți o vorbă, să deschizi gura doar atunci când ți se adresează cineva și să-ți faci treaba în tăcere.

M-a gonit din casă trimițându-mă să am grijă de găini. Trebuia să curăț cotețul, să schimb apa, să aduc încă un braț de fân și să le dau grăunțe. Era cald, iar în țarcul găinilor mirosea urât. Pe măsură ce soarele se ridica pe cer, duhoarea de găinaț vechi devenea tot mai puternică. Râneam și frecam, aplecată ca să încap în coteț, cu găinile cârâind și ciugulind printre picioarele mele. M-am dus de mai multe ori la fântână, cocoșându-mă ca să pot intra și ieși, având și grijă să nu scape găinile afară. Mirosul apei amestecate cu oțet pe care o foloseam îmi înțepa nările, iar ochii îmi lăcrimau.

Nu trecuseră decât câteva minute și mă lămurisem: nu puteam suferi să fac curățenie. Închisă în țarc, cu Dorothea și Ingrid ciugulindu-mă de vârful degetelor, ochii mi-au căzut pe zgârieturile pe care mi le făcusem pe brațe în grădina lui Munch. Nu-mi păsa de zgârieturi. Aș fi suferit oricâte înțepături și zgârieturi doar ca să culeg fructe. Îmi era dor de pădure și o blestemam pe mama fiindcă mă trimisese la familia Ihlen, fiindcă încerca să mă preschimbe în ceva ce eu nu eram și nici nu aveam să fiu vreodată.

Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât mă înfuriam mai tare, mânuiam lopata cu năduf și trânteam găleata de sărea apa din ea. Ajunsesem să văd negru în fața ochilor și era cât pe ce să lovesc o găină cu dinții furcii, când am auzit o voce melodioasă:

— Te-a pictat, nu-i așa?

Am scăpat lopata și am dus mâna la piept. Inima îmi bătea nebunește.

— N-am vrut să te sperii.

Am ridicat privirea și am văzut-o pe Tullik lângă coteț.

— Domnișoară Ihlen! am exclamat. Nu cred că se cade… adică… ar trebui să-mi termin treaba, nimic mai mult.

— Te ajut și eu, a zis. Sunt drăguțe, nu? Așa-i, Ingrid? i-a șoptit găinii. Nu-i așa că ești o drăguță?

A ridicat cârligul și a intrat în curticica îngrădită. Lua câte o

găină în brațe, ca și cum ar fi fost un copil, o săruta și o punea la loc lângă celelalte.

— Ia dă-mi peria de podele, mi-a cerut și a întins mâna după găleată.

— Dar… se cuvine să faceți așa ceva? am întrebat, neștiind ce să cred. Nu prea cunosc regulile. Vă rog să mă scuzați.

Tullik Ihlen a izbucnit în hohote. Avea un râs voluptuos, pornit din adâncul pieptului.

— Reguli! Cui îi pasă de reguli? Cine-o mai fi făcând și prostiile alea?

Și-a descheiat manșetele și și-a suflecat mânecile, încântată de corvoada care pentru mine era un chin. Nu avea nici șorț, nici salopetă, dar s-a așezat în patru labe așa, îmbrăcată cu hainele ei frumoase, și s-a apucat să frece pe jos cu peria.

— Când eram mică făceam singură treaba asta, mi-a explicat. Întotdeauna am avut găini și era datoria mea să am grijă de ele. Le hrăneam, curățăm după ele și strângeam ouăle dimineața. Eram mândră și mulțumită. Nu văd de ce n-aș face curățenie și acum, însă s-a întâmplat ceva, nu prea știu ce. Când am împlinit douăzeci de ani am fost văduvită de toate lucrurile care-mi făceau plăcere. Lumea se așteaptă să stau liniștită, să nu scot o vorbă și să nu arăt niciun interes pentru nimic. Tu ești norocoasă, Johanne, ești încă liberă.

Am tras cu grebla un braț de fân proaspăt și m-am întors spre ea. Îmi venea să plâng.

— Îmi plac fructele așa cum vă plac dumneavoastră găinile, am spus desenând cu un dinte al greblei forma unei frăguțe și hașurând-o pe jumătate ca să-i dau volum.

Tullik a ridicat capul și și-a ațintit ochii exotici asupra mea.

— Ești Fata cu fragi, nu-i așa? *Herr* Heyerdahl te-a pictat, am auzit-o p*e. Fru* Berg când le-a spus alor mei.

— Eram o fetiță la vremea aceea.

— Sper că nu te-am jignit. Cu ce-am spus despre tablourile lui *herr* Heyerdahl.

— Nu, am răspuns râzând. Și eu cred la fel. Pictează tablouri minunate, numai că ele nu mă fac să simt ca cele…

— Ale lui Munch?

Expresia feței i s-a schimbat în momentul când i-a rostit numele. Și-a șters fruntea cu brațul, a ridicat capul spre mine și a strâns din ochi fiindcă soarele era în spatele meu.

— Îl cunoști? m-a întrebat.

— Puțin.

— Te-a pictat și el?

— Vai de mine! Nu! îmi cer iertare pentru ce am făcut mai devreme, domnișoară Ihlen. Nu știu ce mi-a venit să-i rostesc numele. Și mai ales cu glas tare. N-am vrut să stârnesc niciun necaz.

— De la mine nu e nevoie să-ți ceri iertare, mi-a răspuns. Nu-mi pasă câtuși de puțin. E vorba de ceilalți. În familia noastră, numele lui e ca o otravă, ca sarea pe rană, după cele întâmplate.

Nu înțelegeam despre ce vorbește, dar mi se părea că discuția mersese oricum prea departe, așa că n-am îndrăznit să întreb. Am întins și restul de fân proaspăt și m-am mutat în cealaltă parte a cotețului. Tullik a terminat de curățat podeaua și a aruncat peria în găleată. Am ieșit din curticica îngrădită aplecând capetele și ne-am dus la marginea grădinii, la fântână, să ne spălăm pe mâini. Tullik a apucat maneta pompei și m-a invitat să mă spăl prima. Mi-am frecat palmele sub șuvoiul rece și mi-am aruncat apă pe față și pe gât ca să mă curăț. Când am apucat eu maneta și eram gata să pompez apa, Tullik și-a pus mâna pe brațul meu ca să mă oprească. A aruncat o privire peste umăr înapoi, spre casă, verificând dacă era cineva în ușă sau la ferestre.

— E vorba de soră-mea, mi-a spus în șoaptă. A avut o aventură cu el. Ei cred că n-am aflat.

4
Roșu aprins

Să îndepărtăm din această denumire tot ceea ce ar putea face,
în roșu, o impresie de galben sau albastru. Să ne imaginăm un roșu cu totul pur, un carmin perfect, care s-a uscat pe o cupă albă de porțelan.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Cămăruța din mintea mea era singurul loc care se supunea regulilor mamei, fiind luminoasă, aerisită și ordonată. Dacă nu cutreieram pădurile, acolo unde mintea mea era liberă să colinde împreună cu mine, îmi luasem obiceiul să-mi adun gândurile, să ticluiesc planuri secrete, să caut răspunsuri, să le ascund în cămăruța asta și să le păstrez acolo ca pe niște insecte într-un borcan. Mă întorceam la ele după ceva vreme, așa cum te apuci din nou să tricotezi la un fular.

Dimineața petrecută acasă la familia Ihlen a intrat repede în cămara aceea. Nu apucam să termin o treabă, că *fru* Berg îmi dădea alta și de fiecare dată trebuia să fiu și mai atentă la ce făceam. M-a pus să lustruiesc argintăria, să spăl podelele, să șterg praful de pe rafturi, să aerisesc așternuturile și să o ajut la gătit mâncarea. În fiecare clipă îmi era teamă că am să fac încă o greșeală. Îi jignisem deja pe domnul și doamna Ihlen când mă luase gura pe dinainte și spusesem numele *lui* cu glas tare, așa că nu-mi puteam permite să fac încă o boacănă. Eram atât de încordată, încât îmi izgoneam din minte orice gând legat de Caroline Ihlen și Edvard Munch, ca să mă pot întoarce la el mai târziu.

Pentru una ca mine, neînvățată cu felul de viață al celor bogați, programul lor zilnic era de-a dreptul obositor. Cel mai simplu era cu amiralul, care își petrecea vremea în camera din spate, printre hârtii, ocupat cu afacerile lui. Nu-i auzeam vocea bubuitoare decât când familia se așeza la masă. O dată a strigat-o p*e fru* Berg să-i ducă o scrisoare la poștă. În două rânduri i-am dus cafeaua și am lăsat ibricul și ceașca fără să scot o vorbă. Înfățișarea lui mohorâtă, severă, mă cam speria, însă el se purta întotdeauna politicos.

Prezența doamnelor era mult mai greu de trecut cu vederea.

Tullik și Caroline se ciondăneau fără încetare. Tullik era ruptă de ritmurile casei și nu ceda decât dacă mama ei o forța. Mai tot timpul părea plictisită, lâncezea prin casă fără să dea semne că ar fi interesat-o ceva, se ținea după pisică, citea sau îngrijea florile din grădină. Caroline era gravă, retrasă și îi plăcea să-i găsească nod în papură surorii sale. Le auzeam cum strigau una la alta la etaj, apoi izbucneau țipete și le vedeam cum se fugăreau asemenea unor copii înfuriați, uitând că trecuseră de mult de vârsta copilăriei.

Julie Ihlen făcea tot posibilul să le mai domolească, însă le vorbea blând și nu ridica niciodată vocea. „Hai, Tullik”, o îndemna, „sora ta scrie, las-o în pace”. Se învârtea în jurul lor îndeajuns cât să fie sigură că s-au potolit, după care își găsea de lucru prin casă: se ocupa de treburile de zi cu zi, trimitea servitorii la cumpărături, veghea la pregătirea mesei, scria scrisori și lua parte la activitățile unui comitet pentru protecția animalelor, constituit de puțină vreme. Am auzit-o vorbind cu amiralul, spunându-i că primise scrisori de la *fru* Esmark și *fru* Schibsted, care îi propuneau o întâlnire pentru a discuta despre legile de interzicere a vivisecției și că era posibil să facă un drum până la Kristiania.

Eram în sufragerie și strângeam farfuriile de porțelan, când ceasul a bătut ora trei și în casă s-a stârnit oarecare agitație.

— Tullik, vii? am auzit-o pe Julie chemând-o la etaj.

— Las-o să stea acasă, dacă vrea, a zis amiralul.

— Nusse! Plecăm!

Pe scară s-a auzit tropăit de picioare.

— Nu vine, a zis Caroline. Îi place să zacă acasă.

— Atunci s-o lăsăm să zacă, a zis amiralul Ihlen.

— Dar trebuie să cunoască lume, *să socializeze.*

— Are destul timp pentru asta când ne întoarcem în Kristiania, a spus amiralul. Tullik, a strigat, mergem la mătușa Bolette!

— Da, tată, a încuviințat Tullik și a venit până în capul scărilor. Pot să rămân acasă? Citesc ceva.

— Foarte bine, scumpa mea, a răspuns el. O să-i transmitem mătușii urările tale de bine.

— Eu nu spun minciuni pentru ea, a protestat Caroline.

— N-are să spună nimeni minciuni, a zis *fru* Ihlen. Mătușa Bolette n-o să se supere. La revedere, draga mea.

Tullik s-a întors în camera ei fără să mai scoată un cuvânt, iar casa s-a cufundat în tăcere pentru o vreme.

N-a trecut mult și a apărut *fru* Berg.

— E ora de vizite, mi-a explicat. S-au dus la *fru* Nicolaysen, în Horten. Putem să stăm nițel în curtea din spate. Hai.

Fru Berg a pus pâine cu unt pe o farfurie și două sticle de suc de mere pe masa rotundă din grădină și ne-am așezat alături, trăgând scaunele de fier prin iarbă și scurmând pământul cu picioarele lor. Eram ascunse după cămășile amiralului, atârnate la uscat pe frânghie alături de jupoanele fetelor. Parfumul liliacului se simțea și mai tare sub soarele după-amiezii; mă învăluia și, pe măsură ce-l respiram, simțeam cum încordarea din ceafa și din umeri îmi slăbește. Era prima oară în ziua aceea când puteam trage aer până în adâncul plămânilor.

— O gustărică înainte să ne apucăm de masa de seară, a spus *fru* Berg. Mâine se întoarce și Ragna, slavă Domnului, înseamnă că tu ai să faci curățenie, eu am să spăl, iar ea o să gătească.

Mâinile mi se înroșiseră și mă usturau din cauza oțetului și a săpunului dezinfectant. Am dat pe gât sucul de mere și mi-am lipit palmele de sticla rece ca să-mi mai treacă usturimea.

— Ai să te obișnuiești curând, m-a liniștit *fru* Berg. Ia uită-te la mine! a zis, întinzând pumnii spre mine, desfăcând palmele și întorcându-le ca să-mi arate pielea crăpată și solzoasă dintre degete. Când eram de vârsta ta erau moi ca mătasea. Nu arată bine, dar n-o să mori din asta, a zis râzând.

A uns o felie de pâine cu unt și a luat o îmbucătură așa de mare, că i s-au umflat obrajii.

— Sigur că nu asta așteptam eu de la viață, a spus înainte să înghită, dar la tinerețe nu te gândești prea departe. Ai nevoie de o slujbă și de un venit sigur, restul sunt doar vise amăgitoare.

Mi-au venit în minte Thomas și planurile lui de călătorie în jurul lumii: să plece pe mare spre locuri îndepărtate și să se întoarcă încărcat de giuvaieruri și bogății. Mă întrebam cum era posibil să visezi la un viitor atât de diferit de clipa prezentă și totuși să fii în stare să le împaci cu trecerea timpului.

— Apoi mai sunt și de-alde domnișoara Tullik, a continuat în șoaptă, morfolind pâinea. Are de toate, n-o să muncească nici

măcar o zi din viața ei, da' crezi că-i fericită?

A înghițit pâinea clătinând din cap. A luat sticla, a tras o duș bună și a dat-o lacom pe gât ca un beț iv. A ridicat privirea spre fereastra lui Tullik, iar pe față i s-a așternut o expresie nedumerită.

— O să aibă nevoie de mult mai mult decât un soț și o casă frumoasă în Kristiania ca să fie mulțumită.

S-a șters la gură cu dosul palmei și a râgâit, satisfăcută de discuția pe care o avusese cu ea însăși, ca și de concluzia la care ajunsese.

— Stă singură acolo, a spus. Poate vrea să guste ceva? Ce-ar fi să-i duci o sticlă de suc? Nu-i face bine să stea închisă în cameră, la fel ca găinile care-i sunt așa de dragi.

A arătat cu degetul înspre bucătărie.

— În cămară e o ladă întreagă. Du-i și ei o sticlă. Știi unde sunt paharele.

Am terminat pâinea cu unt și mi-am strâns lucrurile.

— Eu mai stau aici un pic, a zis *fru* Berg, trimițându-mă de acolo cu o fluturare de mână. Cât mai e liniște.

Și-a împreunat degetele peste burta umflată și s-a lăsat pe spătarul scaunului.

M-am întors în bucătărie și am scos o sticlă de suc de mere pentru Tullik. Casa era cufundată în liniște. Am căutat un pahar, abia îndrăznind să respir. Cocoțată la locul ei de observație de pe pervaz, pisica, o grăsană vărgată, nu mă pierdea din ochi. I-am șoptit „pis, pis" țuguind din buze. A sărit jos mieunând așa de tare, încât mi-a părut rău c-o trezisem. Când am ieșit din bucătărie, a venit după mine, a urcat scările în urma mea, frecându-se de trepte și răsucindu-și coada pe după stâlpișorii balustradei.

Ajunsă la etaj, am șovăit, neștiind care era camera lui Tullik. Mă simțeam neajutorată și caraghioasă, dar pisica s-a strecurat pe lângă mine, s-a îndreptat spre o cameră de pe partea dreaptă și s-a pus pe mieunat în fața ușii. Am așteptat lângă ea.

— Zău așa, Henriette, ce fel de pisică ești tu dacă nu știi ce vrei? a întrebat Tullik deschizând ușa. A, tu ești, Johanne.

Părul roșu ca focul îi atârna despletit pe umeri, iar în mână ținea o carte.

— Vă rog să mă scuzați, domnișoară Ihlen. *Fru* Berg s-a gândit că poate v-ar plăcea niște suc de mere, am spus

întinzându-i sticla și paharul.

— Mulțumesc, a zis zâmbind. Te rog să-mi spui Tullik. Intră.

Am intrat după ea în cameră și am pus sticla de suc pe noptieră. Dormitorul lui Tullik era o cameră modestă, dar dezordonată. Modestă, fiindcă nu era împodobită: pereți goi, draperii simple, covor roșu. În schimb, înăuntru domnea dezordinea: teancuri de cărți și hârtii împrăștiate pe jos, haine aruncate care încotro. La picioarele patului era un șifonier masiv, impunător. Patul, cu tăblii de lemn sculptat la cap și la picioare, era la fel ca întreaga cameră. Pe de o parte simplu, modest, datorită cearșafurilor apretate de in alb; dar și răvășit din cauza multelor pături înghesuite la un capăt și a cuverturii pe jumătate căzute pe jos. Șifonierul de mahon stătea lipit de perete, păzind camera asemenea unui gardian. Văzându-l așa, mare cât un munte, te mirai că podeaua îl putea susține. Tavanul cobora spre fereastra deschisă unde atârnau două draperii nemișcate. Erau singurele care o apărau pe Tullik de vocea lui *fru* Berg.

— Cum a fost ziua de azi? m-a întrebat în timp ce-i turnam suc.

— Destul de grea, am răspuns. Nu prea mă pricep la curățenie. Și mai am atâtea de învățat…

Mi-am mușcat buzele. Nu se cuvenea să mă plâng de muncă în fața ei, însă Tullik a râs din nou, cu râsetul acela al ei gâlgâit, molipsitor.

— Ei bine, pentru camera asta n-ai de ce să-ți faci griji. Mie nu-mi place ordinea. Am eu ordinea mea, a continuat, arătând cu mâna spre vrafurile de cărți și hârtiile răspândite pe jos.

— Știu unde se află fiecare lucrușor. Am un sistem propriu. Ia uită-te, a zis alegând câteva hârtii acoperite cu desene și schițe. Uneori încerc și eu să desenez, dar nu-mi iese nimic ca lumea. Doar mâzgăleli. Ia stai un pic jos, să te odihnești.

A lovit patul cu palma și, văzând că șovăiam, m-a tras de mână.

— Hai odată, e așa cald azi! Ai mei mai au ore bune până se întorc, iar bătrâna Berg… ce-ar putea spune ea?

Nu m-am putut împotrivi, așa că m-am așezat pe pat lângă ea.

— Vizitele astea sunt plicticoase la culme, a zis. Mama vrea să afle vești despre verii mei și suntem nevoiți să ascultăm cum

ni se povestește de-a fir a păr despre toți șapte. Apoi ne vine nouă rândul și trebuie să stăm acolo s-o ascultăm pe Nusse povestind ce logodnic grozav are și cum merg pregătirile pentru nuntă.

— Domnișoara Caroline e logodită?

— Da, cu *herr* Olsen. E doctor și se ocupă de micologie. E un fel de biolog. Studiază ciupercile. Ești uimită?

— Păi… da, oarecum…

— De ce?

— Fiindcă… după ce ai fost cu un pictor ca Munch… să te măriți cu un doctor… Mi se pare cam… Iartă-mă, a vorbit gura fără mine.

Tullik a izbucnit în râs. Întâi a chicotit, pe urmă și-a dat capul pe spate, hohotind de-a dreptul. Pletele ca focul s-au răzvrătit și au învăluit-o cu totul.

Am rămas cu gura căscată. O jignisem, nu încăpea îndoială. Cine eram eu ca să-mi dau cu părerea despre familia Ihlen? O culegătoare de fructe ajunsă fată în casă. Mama m-ar fi pălmuit pentru nesocotința mea – parcă îmi și simțeam obrazul arzând de la lovitura aceea imaginară. Dar Tullik nu se mai oprea din râs.

— Iartă-mă, domnișoară Ihlen. Nu înțeleg ce-i de râs.

În cele din urmă s-a oprit să-și tragă sufletul.

— Vai, Johanne! a exclamat între două hohote. Doar nu ți-ai închipuit-o pe *Caroline* încurcată cu Munch?

— N-ai spus „sora mea”?

— Da, însă vorbeam de sora mea *mai mare,* Milly.

Mi-au venit în minte cuvintele mamei: „Au trei fete, poartă cele mai frumoase haine din toată Kristiania”.

— Era măritată cu Carl Thaulow la vremea aceea. Ce scandal a fost! Credeau că eu sunt prea necoaptă ca să înțeleg, dar eu îmi aduc aminte foarte bine, a zis Tullik oprindu-se din râs.

Ochii ei și-au schimbat forma, întreaga față i s-a crispat, ca și cum ar fi fost pălmuită. Colțurile gurii, cu doar câteva clipe mai devreme întinse de râs, s-au lăsat în jos și buzele i s-au albit.

— A fost îngrozitor, mai ales pentru mama. Nu se vorbea decât despre asta și toți aveau ceva de spus. Nu se mai termina cu clevetelile. Ne-a făcut de râs. Așa e la Kristiania. Dacă nu-i bârfești tu pe alții, te bârfesc ei pe tine.

Mama a suferit cumplit. Au amenințat-o pe Milly că o gonesc

de acasă, că o trimit în Horten, la mătușa Bolette, împreună cu bunica Aars, doar-doar vom scăpa de umilință. Numai că Milly era femeie măritată, iar amenințările lor n-au avut nicio urmare. A refuzat să plece. Acum e măritată cu alt bărbat, Ludvig, și are o fetiță. Pare că s-a liniștit, iar mama și tata au trecut peste întâmplarea cu *pictorul acela.* Sunt convinși că eu nu știu nimic, dar secretele nu-și au locul între surori, nu-i așa?

— Milly vine și ea vara la Borre? am întrebat.

— Uneori. În ultima vreme are pretenții de mare artistă. Ludvig e om de teatru și din când în când montează împreună piese. Dacă o asculți, ai spune că treaba asta îi ocupă tot timpul, dar de fapt e doar un hobby pentru ea. Sigur, dacă stă aici o perioadă mai îndelungată își pierde răbdarea, deși nu m-aș mira s-o văd venind spre sfârșitul sezonului. E un mic grup de boemi care încă mai vin aici vara.

— Cine anume?

— Boemii. N-ai auzit de ei? Boemii din Kristiania.

Am clătinat din cap și ea s-a întins să ia cartea.

— Uite ce citesc, a spus aruncându-mi-o în poală. Trebuie s-o ascund. E declarată ilegală, așa că, dacă sunt prinsă citind-o, probabil că am să fiu arestată, a zis pe un ton glumeț.

— *Viața boemă din Kristiania,* am citit eu titlul cu glas tare. Cine e Hans Jæger?

Tullik s-a proptit cu spatele de perete.

— E prieten cu Munch, a răspuns. Munch i-a făcut portretul. Cartea am găsit-o acasă la Milly. Cred că e singurul exemplar rămas. A fost interzisă, iar Jæger a ajuns la închisoare.

— De ce? am întrebat. Despre ce e vorba în ea?

A luat-o înapoi și a răsfoit paginile.

— Dragoste fără opreliști, liberul arbitru, societatea liberă. Eliberarea de reguli și constrângeri. În asta cred ei – Jæger, soții Krohg, Gunnar Heiberg, artiștii, poeții și scriitorii. Milly îi cunoștea pe toți. Se adunau în număr mare la Hotelul Grand, pe bulevardul Karl Johan, și îi prindea dimineața discutând despre cum să îndrepte relele din lume. Milly se învârtea printre ei fiindcă așa se simțea în pas cu moda, însă nu avea profunzimea necesară. Cum ar fi putut înțelege?

Tullik și-a dat părul pe spate cu un gest energic, parcă ar fi incomodat-o.

— Ce știe ea despre pasiunile care-l mână pe un pictor? De

fapt, ea nici nu poate aprecia arta. Nu-i stă gândul decât la haine și pălării, la cum să arate mai bine. Habar n-are ce înseamnă sentimentele adevărate. Nici nu-i de mirare că n-a durat.

A închis cartea și a vârât-o sub pernă, iar eu am ascuns-o în cămăruța din mintea mea.

— Diseară dormi aici, da? a întrebat Tullik înviorându-se dintr-odată.

— Cred că da.

Mi-am privit mâinile, cu gândul că ocazia de a picta îmi scăpase printre degete.

— Atunci trebuie să stai în camera lui Milly, e chiar față în față cu a mea.

Am protestat, dar când soții Ihlen s-au întors, totul fusese deja stabilit. Tullik a insistat să dorm în camera lui Milly, cu toate că Ragna, bucătăreasa, dormea la parter, într-o odăiță din spatele casei. Eram o tânără fată în casă care nu știa mai nimic despre gospodărie, însă camera mea era mai mare și mai somptuoasă decât a lui Tullik și a lui Caroline. Camera lui Milly era spațioasă și aerisită, scăldată de lumina care pătrundea pe fereastra mare, de unde se vedea biserica. Pereții erau acoperiți cu lambriu de lemn alb și tapet de mătase înfloratră. La ferestre atârnau draperii albastru-deschis, legate cu șnururi răsucite și ciucuri aurii. Milly ar fi fost oripilată să afle că un musafir nepoftit, o simplă fată în casă, dormea în patul ei.

— Oricum nu vine niciodată aici, a zis Tullik după ce am protestat a cincea oară. Iar dacă vine cu Ludvig și Lila, ei nici măcar nu stau aici, la Solbakken: se duc la Hotelul Grand.

— Solbakken? Credeam că aici e Kirkebakken.

— Așa îi spunem noi casei ăsteia, Solbakken, mi-a explicat. E locșorul nostru drag sub soare.

S-a străduit să zâmbească în timp ce rostea cuvintele, parcă ar fi obligat-o cineva să fie fericită aici, în Borre. Dar colțurile gurii nu i s-au ridicat într-un surâs, și în timp ce vorbea am zărit o umbră mohorâtă întunecându-i preț de o clipă privirea.

Ragna Thorsen era o femeie tânără, slăbănoagă, atât de diferită de cum mi-o închipuisem, încât aproape m-a pufnit râsul când am dat cu ochii de ea. În mintea mea ar fi trebuit să semene cu *fru* Berg: pieptoasă, roșie în obraji, cu riduri în

colțul ochilor și degete groase ca niște cârnăciori. Însă femeia care mi-a dat bineț a doua zi dimineața în bucătărie, unde mă dusesem să curăț cenușa din sobă, era o vrăbiuță care ai fi zis că nu mâncase de luni de zile.

— Bucuroasă de cunoștință, a spus fără să se oprească din tocat ceapa.

Ochii ei negri urmăreau ca niște sclavi mișcarea degetelor și s-ar fi zis că a trebuit să tragă de ei pentru a-i face să se uite la mine o clipă, privindu-mă ca pe un obiect, pentru a se întoarce apoi la ceapa care pentru ei era buricul pământului.

Restul zilei mi l-am petrecut învârtindu-mă pe lângă Ragna. Îi vorbeam doar la vremea mesei, când o ajutam să servească mâncarea. Rareori i se întâmpla să plece din bucătărie, unde, absorbită de munca ei, abia dacă ridica privirea când intram sau ieșeam cu găleț ile și periile. Bucătăreasa tăcută părea să vorbească prin mâncărurile pe care le pregătea, iar eu îi ghiceam dispoziția după mirosurile care umpleau bucătăria. Dimineața era o simfonie de mirosuri, mergând de la iuțimea cepei pe care o mărunțea cu mare precizie, la aburul legumelor fierte și aroma puternică a cafelei. După ce familia lua prânzul, după-amiaza Ragnei se scurgea între mirosul mângâietor al pâinii coapte și mireasma pătrunzătoare, savuroasă a sucurilor de fructe și a dulcețurilor. Uneori inima îmi dădea ghes să mă apropii de ea, nădăjduind că am putea deveni prietene. Privind-o cum cocea pâinea, chiar îmi venea să intru în vorbă cu ea. Poate să-i spun ceva măgulitor, să-i spun cât de înmiresmate erau mâncărurile ei? Numai că, de fiecare dată când deschideam gura, mă descurajau izul înțepător al oțetului și expresia ei severă în timp ce toca și amesteca în oale.

În cele din urmă am ajuns la concluzia că ne puteam împrieteni și m-am hotărât să-i adresez câteva cuvinte binevoitoare de cum va începe din nou să coacă pâine. Dar înainte de a apuca să-i vorbesc, Tullik a săpat între noi o prăpastie atât de adâncă, încât a ucis din față prietenia care m-ar fi putut lega de Ragna.

Era spre ora prânzului când Tullik a venit să mă caute. Mă aflam în camera de lângă bucătărie, unde pregăteam ceara ca să lustruiesc parchetul din salon. *Fru* Berg îmi arătase pe fugă ce să fac și acum turnam cu grijă ulei de in în ceara de albine. Ragna curăța mazăre în chiuvetă.

— Unde e Johanne? a întrebat-o Tullik.

N-am auzit ce i-a răspuns Ragna, dar Tullik a intrat pe ușa din spate și m-a găsit.

— Aici erai! Te oprești pe loc din treabă, orice ai face, și te duci să te pregătești, mi-a zis. Mergem la Åsgårdstrand, să-mi arăți unde locuiești.

Mi-am șters palmele lipicioase pe șorț și am rămas cu ochii la ea. Mintea mea nu putea pune cap la cap vorbele ei, ca să le prindă înțelesul.

— Am de lustruit parchetul, am spus un voce slabă.

— Ba nu. Vii cu mine la Åsgårdstrand.

Ragna a izbit strecurătoarea de chiuvetă, iar zăngănitul ei mi-a sunat a avertisment.

— Pregătește-te! mi-a ordonat Tullik.

— Și treaba? Sunt atâtea de făcut.

— I-am cerut voie mamei și a fost de acord, a zis Tullik, apoi mi-a zâmbit și m-a tras de baretele șorțului. Hai! m-a îndemnat din nou.

Lovitura care avea să taie pe veci legătura dintre mine și Ragna a venit în clipa în care Tullik m-a târât în bucătărie.

— Ragna, ajut-o pe Johanne să-și curețe ceara de pe mâini. Vine cu mine la Åsgårdstrand.

Ragna s-a dus la dulapul de la celălalt capăt al camerei și a scos o cârpă și o sticlă cu un lichid limpede. Le-a trântit pe masa din bucătărie fără să-mi arunce nici măcar o privire. Sticla s-a legănat și ar fi căzut dacă n-o prindeam la timp. Când am scos capacul, mi-au dat lacrimile din cauza vaporilor.

— Șterge-te pe mâini! mi-a spus Ragna și s-a întors la treaba ei.

Lichidul mi-a ars degetele, pătrunzând prin toate tăieturile și crăpăturile pielii. Când mi-am șters palmele cu cârpa, am simțit usturimea până în vârful urechilor.

Tullik și-a pierdut răbdarea.

— Hai odată! Te poți dăți la cișmeaua din curte.

M-am repezit în grădină și mi-am pus mâinile sub robinet, în timp ce Tullik dădea la pompă. *Fru* Berg ședea ceva mai departe, cu găleata în față, și freca un obiect mic și alb pe scândura de rufe.

— Ce-i? Ce-i? a întrebat.

— Mă ustură palmele, am spus. Ragna mi-a dat ceva cu care

să mi le curăț de ceara de podele. Înțeapă mai rău ca urzicile.

Fru Berg s-a încruntat și a aruncat haina înapoi în găleată.

— Ia să văd! a zis împingând găleata deoparte cu piciorul și ridicându-se cu un geamăt de durere. Ți-a dat terebentină? s-a mirat după ce mi-a văzut mâinile. Doamne sfinte! Se vede că nu ți-a făcut bine. Îți aduc niște calamină și ulei.

S-a întors după câteva minute și s-a apucat să-mi tamponeze apăsat degetele cu un lichid alb ca laptele. După ce lichidul mi-a intrat în piele, mi-a frecat mâinile cu ulei, cu mișcări circulare. Era limpede că voia să-mi potolească durerea, însă degetele ei aspre mă zgâriau și îmi făceau mai mult rău.

— Nu se poate să stai degeaba, îmi spunea. E multă treabă de făcut: întâi de lustruit podelele, apoi de spălat din nou ferestrele din față.

I-am aruncat o privire lui Tullik și ea s-a grăbit să-mi ia apărarea.

— Johanne vine cu mine la Åsgårdstrand, a spus. Abia o să aibă timp să i se vindece mâinile. Dacă tot mergem acolo, am să-i iau o alifie de la spițer.

De uimire, *fru* Berg a căscat atât de tare ochișorii ei de pasăre, încât am putut vedea și eu ce culoare aveau. Fusesem convinsă că erau negri, dar în clipa aceea mi-am dat seama că erau căprui cu pete verzui. *Fru* Berg lucra pentru soții Ihlen încă de pe vremea când fetele erau mici, așa că, spre deosebire de Ragna, își putea permite să le vorbească cu severitate.

— Și cu toate treburile care sunt de făcut aici cum rămâne? a întrebat răstit. Nu se poate s-o luați pe Johanne azi, domnișoară Tullik.

Mi-am zis că Tullik va înțelege că nu se poate și va spune „Da, sigur, Johanne are treabă, cum de nu m-am gândit”, iar eu voi înceta să mai fiu mărul discordiei dintre ele, fiind liberă să mă întorc la corvezile acelei zile. Însă Tullik nu voia să se dea bătută.

— Ba pot! a răspuns sfidătoare. I-am cerut voie mamei și a fost de acord. Iar acum*, fru* Berg, dacă nu e cu supărare, noi plecăm.

Fru Berg s-a dezumflat de parcă ar fi rămas fără aer, cu obrajii fleșcăindu-i-se brusc. Ai fi zis că în scurt timp se va veșteji toată, se va topi ca o lumânare și va cădea la pământ. Se chinuia să găsească ceva de zis, pufnind și umflându-și obrajii

iar și iar, dar știa că fusese înfrântă. Nu se putea împotrivi hotărârii doamnei Julie Ihlen, așa că n-a avut de ales și ne-a lăsat să plecăm.

— Ei, atunci aveți grijă să nu întârziați prea mult, a reușit să îngaime, însă Tullik mă trăgea deja după ea și vorbele lui *fru* Berg pluteau în urma noastră ca niște baloane de săpun, ridicându-se fără vlagă spre cer și spărgându-se cu repeziciune.

5
Stacojiu

Mijlocul acelui cerc va fi văzut luminos și necolorat,
doar întru câtva galben, însă marginea va apărea imediat purpurie.
Trece un anumit timp până ce culoarea purpurie acoperă întregul
cerc, începând de la margine, și – în cele din urmă –
estompează complet centrul luminos.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Soarele era sus pe cer când Tullik și cu mine am trecut drumul. Am luat-o pe lângă biserică și apoi pe cărarea care ducea spre pădure; pinii întunecați ne îmbiau să pătrundem în lumea lor.

— Ce răcoare e în pădure! a spus Tullik, scoțându-și pălăria și desfăcându-și părul. E un loc vrăjit. Crezi în zâne, Johanne?

Alerga de la un copac la altul, cu brațele larg deschise, atingând scoarța cu vârfurile degetelor.

— Dar în troli? În spirite? Crezi că pădurile astea sunt bântuite de stafii?

Soarele își trimitea razele printre crengi, luminând-o și făcând-o să semene cu un strop de rouă sclipind pe coaja argintie a unui mesteacăn. În lumina care îi făcea rochia să pară străvezie, i-am zărit picioarele. Dansa cu grație printre arbori, răsucindu-se și sclipind de parcă ar fi fost îmbrăcată în stele. Era ca o boare, parcă nu aparținea acestei lumi, și avea puterea de a modela și croi după fantezia ei tot ceea ce era solid și pământesc.

Se mișca încolo și-ncoace printre copaci, dar dintr-odată s-a oprit în spatele unui mesteacăn bătrân, s-a prins cu mâinile de trunchi și a plecat capul, ascultând ceva.

— Ai auzit? m-a întrebat.

— Ce să aud?

— Zgomotul ăla. Un trosnet. Să fie zgomot de pași?

— N-am auzit nimic.

— Când eram mici, tata ne spunea povești cu troli și huldre[4],

4 Ființe cu puteri supranaturale din folclorul norvegian.

a spus privind în jur, văzând parcă acele creaturi imaginare apropiindu-se. M-am plimbat prin pădurile astea în amurg, când cerul e cenușiu, dar nu s-a întunecat încă. Am zărit siluete și umbre mișcându-se printre copaci ca nălucile, văzute, și totuși nevăzute. Tu nu le-ai văzut, Johanne?

— Nu.

— Iar acum nu auzi nimic? Vino încoace!

Am închis ochii și am ciulit urechile, dar n-am auzit nimic în afară de plescăitul liniștitor al valurilor la țărm și, din când în când, croncănitul unei ciori.

— Nu e nimic aici, Tullik, am zis.

Ea stătea lipită de copac.

— Ia uită-te acolo, în spatele meu, m-a rugat.

M-am îndreptat spre ea, ciulind urechea, dar n-am auzit nimic neobișnuit.

— Zău, Tullik, nu e nimic aici.

Credeam că se preface, așa cum se joacă uneori copiii. Privind-o, îmi era greu să accept că era cu aproape cinci ani mai mare decât mine, o tânără care împlinise deja douăzeci de ani. Dar când m-am apropiat de ea, am văzut că îi era cu adevărat frică și, cu toate că am încercat s-o liniștesc, n-a vrut să se desprindă de trunchi.

— Hai, Tullik! i-am spus, dezlipindu-i palmele de copac, uite, acolo lângă potecă sunt niște tufe de fragi. Mă duc să culeg câteva pentru tine.

M-a prins de braț și m-a strâns tare, parcă i-aș fi cerut să sară de la mare înălțime. Privea țintă pe deasupra umărului meu spre răul invizibil care se apropia.

— Nu e nimic, am repetat. Zău, nu e nimic.

— Să nu mă lași, m-a rugat.

— Te țin de mână, Tullik, nu-ți dau drumul.

S-a agățat de mine ca un copil speriat și așa am dus-o înapoi pe cărare. Uluită de această schimbare neașteptată în purtarea ei, nu mai știam ce să spun. Am mers până într-un loc pe care-l cunoșteam, am căutat printre frunze și am scos o fragă coaptă.

— Nu vrei să guști?

Expresia i s-a schimbat cât ai clipi. Fructul îi alungase din minte ceata de răufăcători.

— Ce dulce e, a spus după ce a băgat fraga în gură și a redevenit Tullik cea pe care o cunoșteam. Cum ai știut unde să

cauți?

— Am experiență.

Am mai cules câțiva fragi, după care am coborât împreună pe țărm. Tullik nu avea noțiunea timpului. Înhăța orice moment și-l prelungea sau îl scurta după bunul ei plac, lăsându-se condusă de instinct. Am ieșit din pădure și am luat-o de-a lungul coastei, sărind peste bolovani, oprindu-ne să privim pietricelele și valurile și arătându-ne una alteia vapoarele ivite în ceața depărtării.

Când am ajuns la Åsgårdstrand, prima casă de pe partea dreaptă – o clădire mare, albă – era ferma familiei Nielsen. Dincoace de pădure îmi era mai ușor să mă apropii de Tullik. Eram pe teritoriul meu, iar la Åsgårdstrand nu se prea lua în seamă diferența dintre stăpâni și servitori. Am ținut cărarea până ce drumul s-a lățit și am dat în Nygårdsgaten, pe panta dealului. Drumul era pustiu. Nu se vedea decât călușul lui *fru* Book, tropăind în praf la umbra copacilor. *Fru* Book plivea buruienile din grădină. Când ne-a auzit venind, a ridicat capul peste gard.

— Bună ziua, Johanne, a spus de după tufa de iasomie și mi-a întins mâna.

— Îi cunoști pe toți de pe aici? m-a întrebat Tullik.

— Aproape pe toți.

— Unde e casa voastră?

— Acolo, sus, am spus arătând spre vârful dealului, pe cealaltă parte.

— Putem merge la voi?

— Acum nu locuim acolo. Casa i-a fost închiriată lui *herr* Heyerdahl.

— *Herr* Heyerdahl stă la voi? a întrebat mirată.

— Da. O închiriază în fiecare vară. Vine cu soția și copiii.

— Atunci trebuie să mergem să-l cunosc, a spus, oprindu-se în mijlocul drumului și legănându-și mâna în care ținea pălăria.

— De ce?

Tullik a izbucnit în râs.

— Cum de ce, Johanne? Ca să-i văd tablourile, de-aia! Ca să-l văd la lucru, bineînțeles!

— Coama dealului e foarte abruptă, am zis.

— Și ce?

S-a răsucit pe călcâie și n-am avut de ales decât s-o urmez.

Am urcat dealul în căldura înăbușitoare, trecând pe lângă grădinile în care rododendronii și lupinii dădeau în floare.

Soarele ne prinsese în îmbrățișarea lui fierbinte, făcându-ne urcușul și mai greu. Tocmai cotiserăm și ne pregăteam pentru ultima pantă, când am văzut venind iute spre noi o femeie cu un cos în mână. Era mama.

— Johanne? a strigat de departe. Johanne, tu ești? Ce cauți aici?

Și-a plimbat privirea de la mine la Tullik și înapoi. Se vedea pe fața ei ce întrebări i se perindau prin minte. *M-au trimis acasă? Îi supărasem pe soții Ihlen? Făcusem vreo boacănă? îmi făcusem familia de rușine?* O clipă m-a amuzat nedumerirea ei. Îmi dădeam seama că se străduia să ghicească ce motiv ar fi avut fiica ei să se plimbe la ora aceea din zi împreună cu o tânără orășeancă din lumea bună.

— Dumneaei e domnișoara Ihlen, am spus. Tullik, ea e mama mea, Sara Lien.

Tullik s-a purtat la fel de frumos cu mama, cum se purtase Julie Ihlen cu mine. I-a întins mâna, politicoasă.

— Îmi face mare plăcere să vă cunosc*, fru* Lien, a spus, devenind dintr-odată o doamnă din înalta societate a Kristianiei.

Mama s-a fâstâcit și a dat drumul poeziei învățate pentru *herr* Heyerdahl.

— A, da! Bună ziua, domnișoară Ihlen. Sper că Johanne nu vă pricinuiește vreun… Nu e cazul, nu-i așa? Voiam să mă duc la familia Heyerdahl. Știați că închiriază casa noastră peste vară? Mă gândeam să le duc niște… Dar în clipa asta au musafiri din Kristiania. Cunoașteți lucrările lui *herr* Heyerdahl? A pictat-o și pe Johanne odată, v-a spus?

— Da, de fapt doream să fac cunoștință cu el chiar acum, a spus Tullik.

— Vai, nu! a protestat mama privindu-mă dezaprobator. Nu puteți merge acum la familia Heyerdahl, Johanne, au oaspeți. Cum am spus, prieteni din Kristiania.

— Atunci poate că sunt și cunoscuți de-ai mei? a insistat Tullik.

— Cei mai mulți sunt pictori, îmi pare, a răspuns mama fără să-și ia ochii de la mine.

În glas i se simțea încordarea, ca și cum se abținea cu mare

greutate să n-o dojenească pe Tullik. Dându-și seama că n-are nicio șansă, s-a întors din nou spre mine.

— Dar tu ce cauți aici? De ce nu ești la lucru, Johanne? Sper că n-a…

— Face treabă foarte bună, a spus Tullik.

M-a luat cu brațul pe după umeri, iar eu am simțit năpădindu-mă un val de afecțiune față de ea.

— Eu am rugat-o să vină cu mine astăzi. Ne-a dat voie mama. Plus că trebuie să mergem apoi și la spițer. Johanne are nevoie de o alifie pentru mâini.

— Da' ce s-a întâmplat cu mâinile tale? m-a luat mama la rost. Mâinile tale sunt foarte bune de muncă.

— Terebentină, am spus, trăgând nădejde că un singur cuvânt va fi de ajuns.

— Atunci ia-ți niște alifie cu levănțică, mi-a zis scotocindu-se în buzunar. Sunt sigură că mai am câteva coroane. Ori ia-o pe datorie, de la prăvălia lui *herr* Backer.

— Nu, nu, a intervenit Tullik. Am să-i iau eu alifia. E angajata noastră. Și oricum ne trebuie și nouă în casă.

Mama a făcut o reverență cam forțată și s-a apropiat de noi, încercând să ne convingă să coborâm colina.

— De ce n-o duci pe domnișoara Ihlen la debarcader, Johanne? Ori poate să faceți o plimbare pe plajă, unde adie vântul. Aici simți că te înăbuși. Nu se mișcă deloc aerul.

— Nu-i nevoie, i-a tăiat Tullik vorba. Aș vrea să-l văd pe *herr* Heyerdahl. Sunt sigură că vizita noastră nu l-ar deranja prea tare.

Mama avea o expresie descumpănită. I-o cunoșteam foarte bine, așa se schimba la față când îi stătea pe limbă să spună ceva, dar împrejurările sau prezența anumitor persoane o făceau să-și înghită vorbele. Ca și *fru* Berg, mama nu avea cum s-o împiedice pe Tullik să facă ceea ce voia. A ridicat bărbia și a zâmbit strâmb.

— Foarte bine, atunci vă doresc o zi plăcută, a spus fără să mai facă vreo referire la mine, la mâinile mele sau la felul în care munceam la familia Ihlen.

Tullik și cu mine am continuat să urcăm până am ajuns la ultima bucată de drum, înainte de casa noastră. Amândouă simțeam că ne topim sub soarele arzător și am fost nevoite să ne oprim după câțiva pași ca să ne odihnim. Ochii ne fugeau

spre fiord, iar priveliștea imensității albastre, sclipitoare, care se întindea la nesfârșit, ne îmbăta, o simțeam până în adâncul nostru, copleșindu-ne.

— Cu așa o priveliște, nici nu-i de mirare că artiștii vin aici, a zis Tullik. Cum să nu te inspire?

— Mi-au spus că vin și pentru lumină, am adăugat. Se pare că aici e o lumină deosebită. Țăranii bătrâni spun că e datorată falezei care s-a format când s-a topit gheața, cu mii de ani în urmă. Spun că țărmul înalt curbează razele soarelui și de aceea suntem mereu scăldați într-o lumină aurie. Asta le și place artiștilor.

Am ridicat fața spre cer, lăsând lumina să se prelingă peste mine. Simțindu-mi pielea înfiorându-se de căldură, mi-am amintit ce spusese *ei* despre temele tablourilor, despre felul cum cresc și se schimbă odată cu viața; despre faptul că tablourile *sunt* viața.

— Înțeleg, a zis Tullik. E de-a dreptul fascinant. Dar ce faceți iarna? Cum urcați până aici prin gheață și zăpadă?

În momentul acela îmi era imposibil să-mi închipui iarna. Bluza și fusta mi se lipiseră de piele, sudoarea mi se prelingea pe tot spatele. Razele soarelui îmi pătrundeau fiecare părticică a trupului; gâtul mi se uscase, fruntea îmi era acoperită de broboane de sudoare, iar mâinile, pe lângă că mă usturau încă din cauza terebentinei, mă ardeau acum din pricina arșiței. Tânjeam după o clipă de iarnă. Ce grozav ar fi fost să mă trântesc în zăpada adâncă și să respir aerul proaspăt și rece care îmi îngheța nările și-mi înroșea nasul.

— Cu piciorul, am răspuns. Cu vremea te obișnuiești.

— Pe un deal pieptiș ca ăsta, pe mine ar trebui să mă tragă cu funii! a exclamat Tullik.

— Sunt deprinderi pe care le capeți locuind aici, i-am spus. Corpurile noastre știu exact cât să se aplece când urcăm panta și cât să se lase pe spate la coborâre. În Åsgårdstrand există foarte puține locuri în care oamenii stau drept în picioare.

Chicoteam pe seama acestui lucru, când am zărit un bărbat ieșind pe poarta noastră și pornind spre noi pe drumul plin de praf.

— Ia vezi ce-i cu el, Johanne, m-a îndemnat Tullik, pusă pe șotii. E de prin partea locului? Stă aplecat atât cât trebuie? Poți să-ți dai seama?

M-am oprit ca să-l privesc pe îndelete. Purta o pălărie de paie cu panglică alb cu negru și o haină închisă la culoare, care aproape că-i ajungea la genunchi. Abia dacă i se zărea fața, însă am înțeles pe loc de ce mama ar fi vrut să plecăm de acolo. Bărbia puternică și fruntea lată nu puteau fi decât ale lui. Bărbatul care se apropia de noi era Edvard Munch.

— Nu e de pe aici, am spus. E Munch.

Venea spre noi cu pași mari, cu o țigară într-o mână și un caiet de schițe în cealaltă.

— Cum să intrăm în vorbă cu el? a întrebat Tullik, înviorându-se pe loc.

— Să nu-i spui nimic, am sfătuit-o.

Observându-l pe Munch de atâția ani, ajunsesem să-i cunosc apucăturile și felul neobișnuit în care se purta cu ceilalți.

— Nu poți să i te adresezi așa, pur și simplu. Merge cu ochii pe jumătate închiși, ca în transă, și nu prea bagă de seamă ce se petrece în jurul lui. Dacă însă vede un lucru care-l interesează, atunci se oprește.

— Crezi că dacă mă vede pe mine se oprește?

Mi-am amintit cât de stăruitor o privise Munch pe Tullik la bal și cât de concentrat era când o desenase.

— Habar n-am, am mințit-o.

Munch se apropia. Trăgea din țigară și privea marea. Nu-și mai lua ochii de la imaginea spectaculoasă a fiordului. Întinderea albastru-violet îl ademenea. O studia cu atenție, încercând să țină minte toate amănuntele: felul cum razele sclipeau pe valuri și cum apa își schimba culoarea în funcție de adâncime. Îl văzusem deseori pictând fără să arunce măcar o privire spre subiect. Păstra fiecare imagine în minte și era în stare să-i dea viață în cu totul alt loc și timp.

Tullik a dat drumul pălăriei din mână.

— Ia uite și la mine! a spus, aplecându-se încet s-o ridice. Ce neîndemânatică sunt!

Munch era acum atât de aproape, că, luându-și ochii de la mare, a văzut-o pe Tullik aplecată în fața lui și n-a avut de ales. S-a oprit.

— Scuzați-mă, doamnă, a spus și a rămas pe loc.

Tullik s-a ridicat. S-a îndreptat de spate și și-a dat la o parte părul din ochi.

— Îmi pare rău, domnule, mi-a căzut pălăria, a spus cu

răsuflarea tăiată.

Munch s-a dat un pas înapoi. A făcut ochii mari și și-a scos țigara din gură.

— Johanne? a întrebat, punându-și caietul de schițe sub braț.

Preț de câteva clipe și-a pus aceleași întrebări care o frământaseră și pe mama. Își plimba ochii de la Tullik la mine și înapoi.

— Dumneaei e domnișoara Ihlen, i-am sărit în ajutor. Locuiește la Borre pe timpul verii. Eu sunt angajată la ei ca fată în casă. Mama mi-a găsit slujba asta. De aceea n-am putut veni să pictez împreună cu dumneavoastră. Vă rog să mă scuzați. Tullik, dumnealui e Munch.

El i-a întins mâna și Tullik a apucat-o bucuroasă.

— Îmi face mare plăcere să vă cunosc, *herr* Munch.

A aplecat capul într-o parte și i-a zâmbit dulce din colțul gurii, înainte să spună un lucru care m-a lăsat cu gura căscată:

— Cred că o cunoașteți pe sora mea, Milly.

Munch stătea cu ochii ațintiți la drum, neștiind ce să răspundă.

— Mda, a mormăit în cele din urmă. *Fru* Thaulow și cu mine ne-am cunoscut acum câțiva ani.

— Acum e *fru* Bergh, a zis Tullik.

— Desigur, am auzit.

— Ne duceam să-i facem o vizită lui *herr* Heyerdahl, am spus, băgând de seamă că lui Munch îi tremurau mâinile.

— La Hans au venit în vizită dușmanii. Am fost nevoit să mă retrag.

Tullik a izbucnit în chicotitul ei molipsitor.

— Dușmani? Nu cumva te referi la musafirii ăia plicticoși din Kristiania?

În ochii lui Munch a apărut o sclipire în clipa în care a înțeles la cine se referea Tullik.

— Plicticoși, înfumurați, a adăugat el.

— Cu gândul doar la ei și goi pe dinăuntru, a continuat Tullik.

— Uneori simt că-mi pierd mințile de plictiseală.

Munch a tras din țigară și a privit-o ca pe un obiect expus într-un muzeu. Nu știa ce să creadă despre această făptură cu părul de foc: era încântat, atras de ea în mod inexplicabil, ca de o creatură mitică, o sirenă sau o nimfă.

— Ați fost la scăldat, domnișoară Ihlen? a întrebat. Te ajută

să-ți recapeți forțele ca prin minune. De fapt, eu chiar acolo mă duc.

— Ce idee bună! a zis Tullik. Johanne, hai să mergem să ne scăldăm!

— Păi, nu avem costume de baie, am protestat.

— E trecut de amiază, a spus Munch. Probabil au înălțat steagul alb, semn că femeile pot merge să se scalde.

— Atunci hai să mergem să ne bălăcim și noi, Johanne. Ne mai răcorim.

— Dar…

Prin minte mi s-au perindat o seamă de protestatari mânioși, împinși de la spate de mama, cu veșnica ei atitudine de condamnare și dispreț: *Să vă vadă cineva împreună cu Păcătosul? Tu o încurajezi pe Tullik să stea de vorbă cu Munch, după ce știi ce părere are familia ei despre el? Faci baie fără costum? Chiar vrei să-ți pierzi și slujba și bunul renume într-o singură zi?*

— Și cu *herr* Heyerdahl cum rămâne?

— Ei, să mai aștepte, a dat Tullik din mână ca și cum ar fi gonit o muscă. Pe deasupra, are deja musafiri.

Îi venea foarte ușor să răstălmăcească realitatea în așa fel >

Încât s-o adapteze nevoilor lumii ei și să găsească o explicație aparent de bun-simț a faptului că tocmai renunțam la planul inițial și mergeam împreună cu Munch pe plajă.

Întâi Julie Ihlen, apoi *fru* Berg, apoi mama. Acum îmi venise și mie rândul. Nu aveam cum s-o refuz pe Tullik ori să nu mă supun toanelor ei, deși știam că nu fac bine. Fără nicio tragere de inimă, m-am lăsat în voia sorții și am luat-o la vale, în spatele lui Tullik și a lui Munch. Coama ei aurie părea să-l învăluie când s-au apropiat, aplecându-se unul spre celălalt, ca și cum trupurile le-ar fi fost atrase de o forță nevăzută.

6
Rubiniu

Apare astfel, în fenomenele fizice (din întâlnirea a două capete opuse, care s-au pregătit ele însele, pe încetul, pentru reunire),
fenomenul acesta cromatic – cel mai înalt din toate.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Chiar dacă Tullik și Munch păreau să se fi găsit unul pe altul în modul cel mai firesc, am avut grijă să rămân la câțiva pași în urma lor. Nu-și vorbeau tot timpul, însă tăcerile aveau ceva liniștitor și s-ar fi zis că Munch scăpase de orice încordare în prezența ei. Am ajuns la poalele colinei și am trecut pe lângă căsuțele de pescari. Inima îmi bătea să-mi sară din piept. Dacă mă vedea cineva, în câteva minute mama ar fi aflat. Țineam capul plecat și încercam să mă ascund după trupul delicat al lui Tullik.

Când am ajuns la casa lui Munch, am vrut să merg mai departe, dar Tullik și pictorul se opriseră în fața porții, așa că am fost nevoită să aștept acolo asemenea unui câine care-și așteaptă stăpânul.

— Puteți s-o luați prin grădina mea dacă vreți, a propus Munch. Ajungeți mai repede la plajă.

— Vai, ce amabil, a exclamat Tullik luminându-se la față și a intrat după el pe poartă.

M-am grăbit să-i ajung din urmă. Cel puțin așa aveam să fim măcar în parte ascunși de copaci, departe de ochii celor care treceau pe stradă. Am intrat și m-am trezit din nou în lumea lui interzisă.

Tablourile erau tot afară, sprijinite de zidul atelierului. Doamna în straie negre își privea umbra la fel de posomorâtă. Femeia însărcinată, cu castronul ei de cireșe, era tot însingurată. Am băgat de seamă că apăruseră și tablouri noi. Prin grădină, sprijinite de bolovani și garduri, erau împrăștiate la întâmplare pânze de diferite forme și mărimi. Amestecate cu plantele și florile din jur, petele de culoare erau un adevărat spectacol al naturii.

— Minunat! a exclamat Tullik privind în jur. O galerie în aer liber!

— Le tratez ca pe cai, a zis Munch. Le las afară ca să capete viață.

Tullik se plimba printre tablouri, oprindu-se din când în când să le privească, dar nu oricum, ci cu intensitate, cu o încetineală care mă scotea din sărite.

Munch o urmărea cu privirea de-a dreptul fascinat. Probabil că, în afară de Inger, Tullik era singura femeie care se arătase atât de încântată de tablourile lui. Nu părea nicidecum dezgustată, precum doamnele din Kristiania, ci s-a aplecat asupra tablourilor cu dorința evidentă de a le înțelege.

Ispitită la rândul meu, simțeam cum încep să uit de regulile pe care mi le impusese mama. Mă atrăgea mai ales un tablou reprezentând o stradă plină de lume la apusul soarelui. Oamenii se năpusteau spre mine, gata-gata să iasă din tablou, cu frica întipărită pe fețe, cu ochii ieșiți din orbite, uluiți și speriați. În puhoiul de chipuri, o siluetă stătea în mijlocul drumului, cu spatele la privitor, o siluetă întunecată, subțire. Solitară. Silueta stingheră înfrunta venirea inevitabilă a nopții, o accepta ca pe un fapt iminent. Să fi fost Munch silueta aceea? Oare așa se vedea pe sine însuși?

Alături de acest tablou se afla portretul unui bărbat pe care l-am recunoscut. Era Jacob, omul de la țărm. Avea fața aspră, arsă de soare. Munch șterse anii de viață grea de pe fața lui Jacob cu o precizie necăutată, și cele câteva tușe de pensulă aruncate ici și colo îl readuseseră la viață pe bătrânul a cărui piele lucea acum în lumina gălbuie a unui mănunchi de piciorul-cocoșului crescut lângă tablou.

Tullik era captivată de portretul unei spălătorese. Probabil că era *fru* Bjørnson, o femeie corpolentă, ca *fru* Berg, cu brațe groase și atitudine hotărâtă. Spăla și călca hainele pentru multă lume din Åsgårdstrand. Era o femeie obișnuită, care își ducea munca la bun sfârșit cu demnitate și calm, iar Munch, observând-o în tăcere, surprinsese un moment din viața ei.

Absolut fiecare pictură era o părticică de viață. Subiecții nu pozau așa cum pozează modelele, și, de fapt, nici nu păreau să ia în seamă prezența pictorului care-i privea. Își vedeau de treburi în locurile care le erau familiare, fără să se tulbure și să se prefacă.

Tullik înclina capul când într-o parte, când într-alta, studiindu-le pe spălătoreasă și pe fiica ei, Constanse, care

stătea alături de ea în tablou. Apoi s-a întors spre atelier, unde privirile i-au fost atrase de tabloul întunecat al femeii speriate de propria ei umbră.

După o vreme, Tullik a ridicat mâna ca un elev în clasă. S-a întors căutându-l pe Munch, însă a văzut că stătea chiar în spatele ei.

— De ce pictați așa? a întrebat.

— Încerc să pictez enigmele fără rezolvare ale vieții, lucrurile la care nu avem răspuns. Încerc să pictez viața așa cum e trăită.

— Lumea zice că nu se poate să pictezi așa cum pictați dumneavoastră, a spus Tullik, în semn de apreciere a tabloului din fața ei.

— Ușor nu e, a zis Munch.

Tullik a râs.

— Nu, nu, lumea nu vă pune la îndoială îndemânarea. Lumea spune că tablourile sunt vulgare, grosolane.

— Adevărul poate părea adesea vulgar, nu credeți? a zis Munch. Iar minciunile pot sclipi la fel de frumos ca stelele.

— Bunăoară ăsta, a zis Tullik arătând spre portretul lui Jacob. Arată ca un nobil, dar nu e decât îngrijitorul de la țtrand.

— Da, eu îi spun *Băștinașul,* a zis Munch. Viața lui are un scop și el îl cunoaște. Nu e ca oaspeții veniți din Kristiania, cei care stau la hotel și își bat mereu capul căutând noi moduri de a-și petrece timpul. Ce scop au ei în viață? Îl găsesc în ziare și reviste, în restaurante sau în timpul plimbărilor pe bulevardul Karl Johan? Acceptă ajutorul lui Jacob când au nevoie de el, fără să se gândească la scopul vieții lui, care se împlinește prin simplul fapt că-i slujește pe ei. Credeți că vor găsi vreodată adevărata fericire, ca oamenii de aici, din Åsgårdstrand, care o descoperă în lucrurile simple, cum ar fi câștigarea traiului?

— Oamenii mărunți sunt cei mai însemnați, a zis Tullik, fără să se uite spre mine. Or fi ei mărunți, dar nu se ocupă de lucruri mărunte. Și femeia asta, a întrebat întorcându-se din nou spre silueta posomorâtă și umbra ei, ea cine e?

— E sora mea, Laura, a răspuns el desenând cu degetele conturul trupului ei. Frica îi mănâncă viața. Mereu încearcă să scape de umbra ei, dar nu se poate elibera. Sărmana Laura, suferă când oamenii își bat joc de arta mea și râd de mine.

— Înțeleg, a spus Tullik.

I-a atins brațul cu mâna, un gest reflex de care nici ea nu și-a dat seama.

— Cred că și eu as suferi.

Munch nu i-a răspuns, dar a scos o bucată de cărbune din buzunar. S-a apucat să schițeze silueta altei femei în jurul trupului Laurei și, încet-încet, a inclus-o pe Tullik în tablou, până când au apărut două siluete întunecate, agățându-se una de alta, căutând să scape de propria lor umbră.

Tullik s-a uitat la tablou. Și-a netezit părul și și-a pus pălăria pe cap cu un gest la fel de hotărât.

— Hai, Johanne, a spus adresându-mi-se mie, dar cu ochii îndreptați spre Munch. Hai să ne scăldăm.

A ridicat brațele, prefăcându-se că-și aranjează pălăria mai mult decât era necesar, invitându-l să-i cerceteze trupul cu ochii. Până și eu priveam fascinată cum părul i se aprinsese în lumina soarelui și se topea, picurând pe rochia ei albă.

— Ne vedem pe plajă, *herr* Munch, a adăugat. Mulțumesc pentru această expoziție cât se poate de interesantă.

Munch și-a ridicat pălăria, iar Tullik s-a îndepărtat visătoare. Am străbătut curtea acoperită cu ierburi înalte și am trecut pe lângă ghereta portarului, semănând mai degrabă cu un fel de magazie înaltă, aflată la capătul grădinii. Tullik râdea cu gura până la urechi când s-a urcat pe gardul de plasă, clătinându-se și încălecându-l pentru a trece pe partea cealaltă. Cu toate astea, și nu spre cinstea ei, a izbutit să-i facă și un semn cu mâna peste umăr pictorului, conștientă că el nu-și lua ochii de la noi.

Am luat-o pe lângă Hotelul Grand și casa Kiøsterud, apoi pe plaja cu pietriș până la Hotelul Central, încă unul dintre cele patru hoteluri la care trăgeau oaspeții veniți vara. Mulțimea adunată pe dig fremăta de nerăbdare. Oamenii se strânseseră la capătul dinspre larg, așteptând cu sufletul la gură sosirea vaporului poștal, care trebuia să aducă salariile trimise acasă de cei plecați pe mare. Câțiva marinari se plimbau în sus și-n jos pe dig, iar un băiat așezat pe margine își bălăcea picioarele în apă, trăgând spre el cu degetele de la picioare o minusculă bărcuță cu vâsle.

Am fost uimite să găsim ștrandul cufundat în liniște. Hainele mi se lipeau de corp și mă încerca o poftă nebună să mă arunc

în apă. Munch avusese dreptate: deasupra cabinei unde ne schimbam hainele, alături de parapetele de pânză care le fereau pe femei de ochii indiscreți când intrau în apă, flutura un steag alb.

— Uite, a zis Tullik, nu avem nevoie de costume de baie, ne ascundem după parapete și nu ne vede nimeni.

— Îi putem cere prosoape lui Jacob, am spus. Le aduce de la hotel.

Am mers pe pontonul de lemn, puțin cam șubred, până la locul de scăldat. O fetiță așezată pe o rampă se juca cu un cățel, care a început să latre entuziasmat când am trecut pe lângă el. M-am speriat și am grăbit pasul ca să nu atrag atenția asupra mea. Pe verandă, Jacob era întins într-un șezlong. Pânza vărgată se lăsase sub greutatea lui. Își trăsese pălăria peste față în așa fel încât nu i se mai vedeau decât favoriții și barba. L-ai fi crezut adormit, dar când a auzit țăcănitul tocurilor noastre, a sărit ca ars de pe șezlong.

— Doamnelor… a spus aranjându-și pălăria.

— Ne puteți împrumuta niște prosoape? a întrebat Tullik.

— Și niște costume de baie, am adăugat eu.

Jacob a dus două degete la gură și a fluierat ascuțit.

— Marie! a strigat la fetița cu câinele. Fugi și adu prosoape și costume de baie pentru doamne.

Fata s-a ridicat în grabă și a luat-o la fugă spre hotel.

— E nepoțica mea. Îmi dă o mână de ajutor și câștigă și ea câțiva bănuți, a spus frecându-și bărbia nerasă cu degetele bătrâne, cu pielea crăpată.

L-am privit atent și am regăsit toate ridurile desenate cu mare grijă de Munch, mișcându-se și schimbându-și forma în timp ce vorbea.

Când l-a auzit pomenind despre bani, Tullik s-a căutat imediat în geantă de câteva monede.

— Cât timp avem la dispoziție? a întrebat.

— Cât doriți, a răspuns Jacob. Azi e liniște. Vilegiaturiștii s-au dus la un recital de muzică la primărie.

Marie s-a întors în fugă, ținând strâns în brațe o legăturică de sub care nu i se mai vedea fața. Am luat prosoapele și costumele de baie, iar Jacob a descuiat cabina în care ne puteam schimba.

— Doamnelor.. A repetat făcând o plecăciune cam țeapănă,

după care s-a întors la șezlongul lui.

Tullik s-a dezbrăcat în grabă, aruncându-și hainele pe banchetă de parcă îi era scârbă de ele. A rămas în pielea goală în fața mea, fără să se simtă câtuși de puțin stânjenită, chiar dacă eu mi-am ferit ochii de priveliștea pielii ei albicioase. A apucat un prosop, aruncându-și-l pe umeri, în vreme ce eu tocmai îmi desfăcusem corsetul și mă oprisem să mă bucur de faptul că puteam respira în voie.

— Mă duc în apă, mi-a zis, fără să arunce măcar o privire spre costumul pe care i-l adusese Marie. Hai mai repede!

M-am uitat la costumul de baie cu mâneci bufante și pantaloni așijderea. Stârnită de lipsa de stânjeneală a lui Tullik, am luat și eu un prosop, m-am înfășurat în el și am coborât scara din spatele cabinei.

Am auzit în spate un plescăit puternic, semn că Tullik sărise în apă, urmat de alte împroșcături și gâfâieli când a scos capul să respire.

— Ohohooo! a țipat. E grozav!

Am lăsat prosopul pe balustrada scării și am zăbovit o clipă pe ultima treaptă. Tullik chicotea. Avea buzele ude, iar părul plutea în jurul ei asemenea unor alge aurii.

— Sari! m-a îndemnat.

M-am apucat de nas, am sărit în aer și m-am cufundat în răcoarea binecuvântată a mării.

— Nu-i minunat? m-a întrebat în timp ce ieșeam la suprafață. Te înviorează și te răcorește!

A înotat în cerc în jurul meu cât mi-am dat părul pe spate și mi-am șters ochii de apă. Apoi s-a întors pe spate și a înotat de mai multe ori de la un capăt la altul al despărțiturii de pânză, întinzându-și cât putea de tare brațele deasupra capului și scoțându-și sânii mici la suprafața apei. S-a jucat așa, înotând încolo și încoace, ba chiar dispărând la fund atât de mult, încât mă nelinișteam. Apoi țâșnea din apă împroșcând în jurul ei o ploaie de picături care luceau precum aurul lichid. Ziceai că aparține mării, ca Rán, zeița despre care învățasem la școală. Nu-i lipsea decât plasa cu care să prindă bărbații ce se încumetau să iasă în larg.

— Știi ceva, Johanne? a întrebat cu ochii strălucindu-i în soare. Într-o zi ca asta aș avea poftă de ceva îndrăzneț, de o aventură. Tu nu?

— Ca de pildă…?

— Știu și eu… Ceva curajos și nesăbuit!

Stăteam față în față în apă și ne mișcăm brațele în cercuri, în timp ce dădeam frenetic din picioare ca să ne ținem la suprafață.

— Crezi că Munch mai e la plajă?

Am înțeles într-o clipită primejdia care o ispitea. Întâlnirea cu Munch trezise ceva înăuntrul ei. Îi dăduse și mai mult curaj, iar acum chiar nu se mai temea de nimic.

— Posibil, am zis.

Fața îi strălucea ca o flacără vie și mă privea cu o însuflețire cum nu mai văzusem la ea.

— Mă duc să văd, a zis înviorându-se dintr-odată.

— Cum adică?

A înotat până la gardul de pânză și a ridicat o margine.

— Tullik! am strigat-o. Ce-ai de gând?

— Așteaptă-mă. Vin imediat.

S-a scufundat și n-am mai văzut-o.

M-am apropiat înotând de gardul de pânză și am încercat să ridic o margine îndeajuns cât să văd pe partea cealaltă, însă era prinsă bine cu frânghii și stâlpi de lemn și mi-a fost frică să nu se răstoarne peste mine. Drept care m-am întors înot până la scară, am ieșit din apă și m-am urcat pe ponton. Am înșfăcat prosopul și, supărată pe propria-mi nesăbuință, m-am înfășurat în el. La colțul gardului, am reușit să strecor un deget printr-o gaură în pânză. Am aruncat o privire, dar n-am văzut decât întinderea nesfârșită a mării alunecând spre mal și izbindu-se de stânci. M-am ridicat pe vârfuri și am tras de pânză, lărgind gaura ca să văd mai bine.

— Tullik, am șoptit îngrijorată.

În fața ochilor mi-a apărut figura lui Nils Ihlen. Mă și vedeam târâtă în biroul lui și supusă unui interogatoriu necruțător. *De ce am lăsat-o pe Tullik să se îndepărteze înot? De ce nu m-am dus după ea? Câtă lipsă de răspundere din partea mea! Din cauza mea se înecase.*

Chiar atunci, prin gaura din pânză am zărit un cap ieșind din apă. Am simțit că mi se taie respirația. Vârful capului tăia valurile iute ca un delfin. Când a ieșit un pic mai mult la suprafață, am văzut părul lung și am știut că era Tullik. Am răsuflat ușurată. *Ce faci!* am întrebat-o pe tăcute, dar ea

continua să înoate pieziș spre țărm. *Unde te duci?*

S-a oprit pe neașteptate și a început să meargă în patru labe. Apa nu mai era îndeajuns de adâncă să poată înota, înconjurată de valuri mici, s-a întins pe o parte, cu fața la plajă, cu șoldul și umărul ieșind din apă. S-a ridicat sprijinindu-se în brațe și a privit spre uscat. Acum i se vedeau bine partea de sus a trupului și șoldul. Un umăr era puțin lăsat, iar peste braț îi cădea o cascadă de păr. Celălalt umăr lucea alb în bătaia soarelui. Razele puternice îi luminau sânii, linia curbă a taliei și a șoldurilor. A rămas acolo câteva clipe, asemenea unei femei sălbatice aduse de mare la țărm, eterică și aurie, sfidătoare și mândră de ea. După câteva minute s-a lăsat iarăși încet în apă. Privind-o cum dispare, am fost sigură că undeva, pe țărm, într-un loc ascuns vederii, o pereche de ochi triști o priveau și o mână se mișca exaltată pe foaie.

Herr Backer nu s-a mirat să mă vadă împreună cu Tullik. În ochii lui lăcrimoși de bătrân nu eram decât două fete plecate împreună la cumpărături. Nimic mai firesc, după părerea lui.

— Are să-ți treacă în câteva zile, a spus întinzându-mi borcănelul de alifie cu levănțică peste tejghea. Și să te ferești de terebentină o vreme. Unora le arde pielea. Bine că nu ești pictoriță, Johanne.

— Nu, am spus. Nu sunt pictoriță. *Nu încă,* am adăugat în sinea mea.

Tullik a luat borcănelul și l-a pus în buzunar.

Ieșind din prăvălie, am ajuns în piața sfatului, unde tărăboiul unei zile de târg era în toi. Strigătele negustorilor ne plesneau peste față și ne izbeau în spate, unele atât de puternice, că te băgau în sperieți. Tullik se făcuse mică lângă mine și mă apucase de braț.

— Ne cred surzi? m-a întrebat.

— Cei care strigă mai tare vând cel mai mult.

— Dar dacă își sperie clienții, cine o să mai cumpere de la ei?

— În Kristiania nu sunt piețe? am întrebat eu râzând.

— Bineînțeles că sunt. Doar că eu n-am voie să merg la piață. Numai servitoarele au privilegiul ăsta.

— De obicei eu stau aici, am spus arătând un felinar vizavi de Hotelul Victoria. Aici îmi vând fragii.

— Într-o zi am să vin cu tine și am să strig în locul tău ca să

atrag clienții, a pufnit în râs Tullik.

— Vezi să nu-i sperii.

— Ar fi bine, fiindcă atunci toți fragii tăi delicioși ar rămâne doar pentru mine.

Ne-am apropiat de tarabele cu pește, unde ne-a întâmpinat mirosul sărat al mării. Nu mă mai gândisem deloc la Thomas, când iată-l că ne apare în față. Și-a scos șapca de pe cap și mi-a zâmbit cu o lucire jucăușă în ochi.

— Johanne! a spus ațintindu-și ochii asupra mea, părând că nu mai vedea nimic altceva în jur. Cumperi ceva? Avem cod și macrou.

— Nu, am zis. Eram în trecere…

Am încercat să-i îndrept privirea spre Tullik, care, cu tot părul ei auriu încă ud și chicotitul neîntrerupt, se pare că nu-i atrăsese atenția lui Thomas.

— Bună ziua, domnișoară Ihlen, a spus. Ați dori să cumpărați niște cod?

— Thomas! i-am tăiat eu vorba. Nu cumpărăm nimic.

— Cu toate că ne-ar face plăcere, s-a grăbit Tullik să adauge. Din păcate, cina noastră e aproape gata la ora asta.

— Vii acasă curând? a întrebat Thomas ațintindu-și din nou ochii asupra mea, fără să-și dea seama cât de lipsit de tact era.

— Thomas!

Tullik a izbucnit iarăși în râs.

— Mai e un bal, a insistat el, hotărât să mă pună cu orice chip într-o situație stânjenitoare. La Hotelul Grand. Vineri. Cântă Christian. Vii?

— Zău, Thomas! Acum ți-ai găsit…?

— Are să vină, a zis Tullik încrucișându-și brațele peste piept.

Thomas a dat viguros din cap.

— Atunci așa rămâne, a spus punându-și șapca la loc pe cap, de parcă tocmai obținuse un preț bun pe un coș cu pește; mi-a fost teamă că o să-i și strângă mâna lui Tullik. Ne vedem acolo.

Tullik mi-a prins mâna în îndoitura brațului ei și m-a tras de lângă taraba cu pește înainte de a apuca să mai spun ceva. Nu părea să observe felul în care ne priveau doamnele din Kristiania. Iar dacă o făcea, cu o curiozitate dezaprobatoare, atunci nici că-i păsa.

— *Ne vedem acolo,* a repetat după ce am ieșit din piață și am ajuns pe o străduță lăturalnică, unde era liniște. Cine e?

— Thomas, cine să fie? am răspuns rușinată.

— Thomas, cine să fie? Thomas și mai cum?

— Thomas Askeland.

— Te place, a zis. Tu îl placi?

— S-ar putea.

Tullik m-a cuprins cu brațele și a izbucnit în râs.

— S-ar putea? Doar atât? Cât de mult înseamnă s-ar putea? E mult, e puțin?

— Tullik! am zis, deși felul în care mă tachinase îmi făcea plăcere. Încetează!

— Dar *s-ar putea* să-l placi, a continuat ea, strângându-mă și mai tare, până când frunțile aproape că ni s-au atins.

Ascunse sub borul pălăriei și în spatele părului ei bogat, eram îndeajuns de apropiate încât să ne împărtășim cele mai tainice secrete.

— S-ar putea să-l placi foarte mult!

Buzele ei pline mi-au atins ușor obrazul și i-am simțit respirația pe gură în timp ce mă îmboldea în felul ei ademenitor.

— S-ar putea să-l *dorești,* mi-a șoptit.

Lumea din jur începea să dispară în timp ce Tullik mă vrăjea cu vorbele ei abia șoptite.

— Îl dorești cu adevărat, a tors ca o pisică în urechea mea. Nu-i așa, Johanne?

Și-a lins buzele întredeschise cu vârful limbii și m-a tras și mai aproape de ea. Își încolăcise brațele pe după mijlocul meu. Eram ascunse într-un tufiș de iasomie al cărei parfum delicat mă amețea, făcându-mă să uit de mine. Deja captivă în lumea lui Tullik, am lăsat-o să mă tragă după ea și mai departe, să mă strângă și mai tare în brațe.

— Îl dorești, îl dorești, a spus într-o șoaptă abia auzită, cu voce acum răgușită și serioasă.

Sânii ni se atingeau, pielea ne era lipicioasă de la căldură, răsuflăm greu, inimile ne băteau cu putere. Focul atingerii ei mă subjuga, granița subțire dintre realitate și închipuire începea să se șteargă. Buzele ei le-au atins din nou pe ale mele și au rămas lipite o fracțiune de secundă, îndeajuns cât să aprindă dorința și să o simt între picioare. În lumea lui Tullik nu era loc decât pentru mine, iar în clipa aceea fugară am simțit ce înseamnă să fii iubită cu adevărat.

În clipa în care am deschis gura să primesc sărutul ei dulce, a izbucnit într-un hohot de râs nebun, s-a dat înapoi și m-a eliberat.

7
Lumină

Din acestea trei, lumină, întunecime și culoare,
construim lumea vizibilă și facem, totodată, cu putință
pictura.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

În zilele care au urmat în casa familiei Ihlen am fost prinsă între două lumi despărțite de o prăpastie care nu înceta să se lărgească. *Fru* Berg se purta mai aspru cu mine, în timp ce Ragna era încă și mai reținută. Mă trezeam devreme și luam masa singură. Pe măsură ce mă obișnuiam cu corvezile de zi cu zi, mintea mi se elibera de ele și încet-încet ajungeam să pătrund în cămăruța din mintea mea în timp ce lucram. Comorile pe care le strânsesem acolo mă ajutau să uit de oboseală în timp ce băteam covoarele și să ignor truda spălatului podelelor. Aceste comori tainice, împreună cu prietenia care mă lega tot mai strâns de Tullik, compensau dușmănia pe care Ragna o cocea în bucătărie.

La cererea lui Tullik, am rămas noapte de noapte să dorm la Solbakken. Când, în cele din urmă, terminam treaba, cu toate că abia mă țineam pe picioare de oboseală, stăteam cu Tullik în camera ei și ne împărtășeam în șoaptă secrete până târziu în noapte. Vorbeam despre multe, dar mai ales vorbeam despre Munch.

— Ce-ai vrut să spui, m-a întrebat într-o seară, în timp ce stăteam amândouă pe patul ei, când ne-am întâlnit cu el pe deal?

— Ce-am vrut să spun în legătură cu ce?

— Cu faptul că lucrezi la noi? Că de aceea nu mai poți merge să pictezi? Te duceai să pictezi împreună cu el?

— Da, am răspuns. Mi-a văzut desenele anul trecut și i s-au părut destul de bune.

— Și tu desenezi, Johanne? a întrebat apropiindu-se mai tare de mine și strângându-mă de braț.

— Încerc. Când desenez, îmi e mai ușor să spun ce am de spus. Dar mamei nu-i place. Munch mi-a dat o carte. Trebuie s-o țin ascunsă de ea.

— Ce carte?

— Se cheamă *Teoria culorilor,* am spus, mirată de cum suna titlul cărții rostit de mine. E scrisă de un german numit Johann. Avem aproape același nume.

— Johann von Goethe? a întrebat Tullik entuziasmată.

— Da. El e.

— Am și eu o carte de-a lui, a zis sărind din pat. Aici, în teancul ăsta.

S-a dus la vraful de cărți așezate direct pe podea, lângă fereastră, și a început să recite o poezie în timp ce căuta cartea.

— *De nu o simți, te străduiești degeaba. /De nu pui suflet, n-o să meargă treaba.* E din *Faust,* a spus. Știi cartea? Mai urmează ceva, și apoi: *De ți-este tămâierea-atât de dragă, /Maimuțe și copii ți-aduc urarea; /Dar sufletu-ți de-alt suflet nu se leagă, / Din suflet dacă n-a pornit chemarea*! [5]

— A citit și el *Faust*? Are cartea?

— Nu știu, am răspuns stânjenită de neștiința mea. Nu mi-a dat decât cartea despre culori.

— Atunci trebuie să înveți de la el. O să mergem din nou la el acasă. Am să vin cu tine.

— Nu se poate, am spus. Am de lucru aici. Iar dacă mă prinde mama acasă la Muncii, am să iau bătaie. E convinsă că e diavolul în carne și oase.

— Doar nu e nevoie să afle, nu-i așa? a întrebat Tullik, iar ochii îi ardeau de nerăbdare.

— Așa a spus și el, numai că…

— Că ce? a sărit Tullik. Dacă dorința vine din inima ta, dacă inima te îndeamnă să pictezi, atunci trebuie să pictezi. Mergem mâine!

— Cum să merg? E atâta treabă de făcut aici.

— Îmi vine mie o idee, a zis bătând cu degetul în coperta lui *Faust,* ca și cum acolo s-ar fi găsit toate răspunsurile.

Fiindcă Tullik era mezina familiei, amiralul și soția lui îi făceau toate poftele.

— Le-am spus că am nevoie de ajutorul tău să-mi aleg materialul pentru o rochie nouă, mi-a zis când am ieșit din pădure, la Åsgårdstrand.

---

5 Johann Wolfgang Goethe, *Faust,* trad. de Ion Iordan, ESPLA, București, 1957.

— N-ar fi fost mai potrivit să le întrebi pe prietenele tale din Kristiania?

— Sunt așa de plicticoase… Mama știe că nu sufăr să-mi pierd vremea cu ele. Pe tine te place și, atâta vreme cât îți termini treaba după ce ne întoarcem, nu se supără că vii cu mine.

Ragna și *fru* Berg aveau să fie furioase, pentru că multe treburi rămâneau în seama lor, dar deocamdată soarele aducea cu el vara și am intrat în Åsgårdstrand uitând de curățenie și spălatul rufelor. Bobocii clematitelor începuseră să se deschidă, trandafirii se agățau de garduri, încadrând ușile și ferestrele cu florile lor ametitor de parfumate. Natura se apucase de pictat, trebuia să-i urmez exemplul.

— Nu se poate să mergem la el așa, hodoronc-tronc, am spus în timp ce ne apropiam de casa lui Munch.

— De ce nu? a întrebat Tullik.

— Trebuie să ne invite. Iar el să fie… cum să spun… dispus să primească oaspeți.

— Atunci hai să-l dispunem, a spus ea scoțându-și pălăria și ciufulindu-și părul. Hai!

Am trecut prin fața casei lui. Munch nu folosea niciodată ușa dinspre drum. Rămânea închisă toată vara, îndemnându-i pe trecători să meargă mai departe. Tullik s-a oprit la poartă și s-a întors spre mine.

— Ei? a întrebat luându-mă de mână. Ești gata?

Cum aș putea fi vreodată pregătită să intru în grădina lui Munch?

— Bună ziua, a strigat Tullik înainte de a apuca s-o opresc. *Herr* Munch? Sunteți acasă?

Era așezat la șevalet, în spatele casei. Ținea paleta în mâna stângă, și alături, pe jos, se afla un vraf de ziare. În ele erau împachetate tuburile de vopsea. Tabloul la care lucra reprezenta un bărbat stând pe un pod și privind către fiordul violet, învolburat. Partea de jos a picturii era dominată de tonuri blânde de albastru, cafeniu și negru. Bărbatul de pe pod, aflat în prim-plan, purta o haină neagră, asemenea lui Munch, și o pălărie la fel ca a lui. În planul al doilea, două siluete cu jobenuri pe cap se îndepărtau de el. Cerul vălurit nu avea nicio culoare. Încă nu fusese pictat.

Tristețea tabloului m-a făcut să dau un pas înapoi,

încleștându-mi mâna la piept. Îmi venea să-l iau pe Munch în brațe chiar acolo, în grădina lui, atât de adâncă era durerea pe care o simțeam în el.

— Tullik, am șoptit, mai bine plecăm.

M-a târât mai aproape de el, în ciuda împotrivirii mele, și într-o clipă l-a învăluit, întocmai ca parfumul trandafirilor.

— Treceam pe aici, a spus când el a ridicat privirea. Deranjăm?

Nu mică mi-a fost uimirea să-l văd pe Munch lăsând șevaletul și punând pensula într-un borcan, pe pământ.

— Domnișoară Ihlen, a zis. Dumneata ești.

— Da, a zâmbit Tullik. Am venit să vă salutăm.

Munch și-a întors spre mine ochii lui triști, albaștri. I-am cerut scuze din priviri.

— Johanne, a zis. În atelier e o pânză care te așteaptă. Mă duc s-o aduc. Dacă tot ești aici, mai bine…

N-a terminat ce avea de zis, în schimb a croit vorbele în aer cu mâinile.

— Am s-o rog pe Inger să facă niște cafea.

A luat tabloul de pe șevalet și a intrat în atelier. Tullik și-a atârnat pălăria pe spătarul scaunului pe care stătuse el și a pornit prin grădină, uitându-se la pânzele risipite printre copaci.

— Pregătește pânza cu cretă, a spus Munch ieșind din atelier cu o pânză sub braț și întinzându-mi o bucată de cretă albă.

A pus pânza pe șevalet și mi-â făcut semn să încep.

— Freac-o de pânză… așa, a zis. Am amestecat vopselurile cu pigmenți de cadmiu. Fac culorile foarte vii, mai ales galbenul. Ia uită-te, a spus arătându-mi un borcan cu un lichid de un galben strălucitor. Vrei să-l încerci?

Când am terminat de pregătit pânza, mi-a întins o pensulă.

— Hai! m-a îndemnat. Pânza e din iută. Pipăi-o să-i simți textura. Are să absoarbă vopseaua repede, așa că nu te zgârci.

În lipsă de inspirație, mi-am rotit ochii prin grădină. Tullik se învârtea pe lângă gard, privind cu atenție picturile sprijinite de pietre.

— Nu picta ceea ce vezi, Johanne, mi-a zis Munch întinzându-mi paleta lui. Pictează ceea ce *simți.*

Am înmuiat pensula în lichidul galben și am plesnit pânza cu ea, am răsucit-o, mânjind totul cu firele groase de păr de cal.

Ce simt?

Cum mă simt?

Forma soarelui s-a conturat pe pânză în fața ochilor mei. Fără să mă gândesc, am adăugat valuri galbene, asemenea cosițelor lui Tullik, care iradiau din soare. Tentacule de foc.

— Caută lumina, mi-a șoptit Munch. Da, așa. Lasă pensula să se miște cum vrea ea.

Pensula a început să se miște mai iute, atingând pânza cu mișcări scurte, făcând viața să pulseze în lăstarele solare. *Cum mă simt?*

Inspirată. Puternică.

Cum mă simt?

Fericită. Plină de bucurie. Liberă. Mă simt liberă.

— Caută lumina, a repetat Munch în șoaptă.

Am pus roșu pe paletă și am conturat razele arzătoare ale soarelui cu roșu-aprins.

Cum mă simt?

Hotărâtă. Vie. Simt că trăiesc.

Pensula se mișca tot mai repede pe pânza de iută, creând noi valuri și brațe și ramuri care ieșeau din soarele aflat în centru. Pe alocuri vopseaua era subțire și lăsa să se vadă pânza, în alte locuri cocoloașe de galben de cadmiu se adunau, formând creste de foc. Arzătoare. Vii. Electrizante. Ondulate. Răsucite. Iradiante. Am pictat mai departe. Mișcări prelungi, tușe scurte. Din când în când mă opream și ascultam. Ca și cum aș fi stat pe îndelete de vorbă cu mine însămi. Grădina din jur s-a estompat, timpul s-a oprit. Emoțiile, sentimentele țâșneau din mine într-o formă pe care nu fusesem niciodată în stare s-o pun în cuvinte. Petele de galben se hrăneau din afecțiunea mea pentru Tullik, atunci când aproape că mă sărutase sub tufa de iasomie. Buzele ei pline. Părul. Apoi Thomas, puncte nesigure. Munch. Valuri largi, ciudate. Uitasem cu totul unde mă aflu, abia îmi mai simțeam corpul, abia îmi mai auzeam gândurile. Abia când Inger a venit în spatele meu, m-am așezat pe scaun să privesc ceea ce făcusem.

— E plin de viață, a spus Inger. Nu știam că pictezi așa bine, Johanne.

M-am ridicat de pe scaun și am pus pensula pe tăviță.

— Eu nici nu știam că pot să pictez.

— Vrei cafea?

Am căutat-o din priviri pe Tullik, cerându-i aprobarea. Era în mijlocul grădinii, împreună cu Munch. El ținea capul plecat și mâinile la spate. Tullik era aplecată spre el și discutau liniștiți.

— Edvard! a strigat Inger. Cafeaua!

— Hmm? a făcut el întorcându-se spre casă. Ce e, Inger?

— Ai cerut cafea, a spus ea.

— Așa e, foarte bine, a răspuns cu o figură severă.

A venit și s-a uitat împreună cu Tullik la ceea ce pictasem, înainte să se așeze cu Inger la masă.

— Ai o uimitoare putere de a înțelege lucrurile, Johanne! a spus Munch. Însă povestea ta nu e terminată. Las pânza aici, să te întorci la ea.

— E minunat, a zis Tullik, dar nu se uita de fapt la tabloul meu, ci îl iscodea din priviri pe Munch. Mâine e bal la Hotelul Grand, a zis. Poate că lucrul acesta o va inspira să picteze mai mult? Nu credeți, *herr* Munch?

— Atâta vreme cât pictează ceea ce simte, inspirația îi poate veni de oriunde, a spus trăgând un scaun și invitând-o pe Tullik să se așeze lângă el.

Tata spunea că sunt mai multe feluri de a intra într-o pădure. Poți să intri cu așteptări miraculoase, neștiind ce vei descoperi acolo; poți intra pentru o plimbare, stând de vorbă cu prietenii, fără să iei în seamă sunetele discrete care te înconjoară; poți să intri alene, mână în mână cu iubita, căutând un refugiu și un moment de singurătate; sau poți să te furișezi printre copaci în tăcere, atent la fiecare respirație a naturii, intrând în comuniune cu ea printr-o osmoză magică, inexplicabilă.

Așa am intrat împreună cu Tullik în pădure în seara următoare. Ne-am furișat pe cărare, conștientă fiecare de prezența celeilalte, dar atente doar la pădure. Lumina slabă și obosită a începutului de seară întindea rămășițele zilei printre ramurile copacilor, subțiind-o până ce devenea vaporoasă ca o pânză de păianjen, delicată și elegantă în ultimele ei clipe de viață. Pe neașteptate, pârâul s-a repezit pe lângă noi, bolborosind învolburat în drumul lui spre mare. Sus, în copaci, păsările cântau în cor cântece doar de ele știute despre supraviețuire și dragoste. Un vânticel ivit din pădure ne mângâia așa cum mângâia plantele și frunzele, mergând mai departe, spre locul în care era așteptat. În fundal se auzea

sunetul care nu putea fi decât al mării; foșnetul valurilor leneș, hipnotic, ajungea la noi prin luminișurile pădurii. Doar aici îmi găseam liniștea, în fiordul care-mi purtase de grijă de când venisem pe lume.

Eram îmbrăcată cu o rochie de-a lui Tullik. Mi-o împrumutase ca s-o port la bal, spunând că s-ar putea să-i placă lui Thomas. Era o rochie frumoasă, galben-pal, brodată cu evantaie minuscule și fundițe la mâneci și pe poale, atât de minuțioase și complicate, încât ai fi zis că fuseseră lucrate de zâne. Nici nu puteam să-mi închipui câte ore de muncă fuseseră necesare pentru rochia aceea, o operă de artă creată anume pentru ea. Țesătura plutea în jurul meu, răcoroasă și fluidă ca o boare. Mirosea a iasomie și a mosc, precum părul lui Tullik.

Cât despre rochia ei, era de o simplitate uluitoare. O rochie lungă, alb-argintie, elegantă în modul cel mai natural, care cădea asemenea unei cascade, legată în talie cu o eșarfa neagră de mătase. Avea un decolteu modern, adânc, iar Tullik nu-și pusese nicio bijuterie, rămânând cu gâtul gol. De fapt, cea mai frapantă podoabă a ei era părul ca o flacără, răsfirat pe umeri în șuvițe răsucite.

În noaptea înmiresmată, îmbrăcate cu rochii frumoase, eram ca două păsărele pregătite să-și ia zborul. Pădurea vorbea tot mai tare pe măsură ce ne afundam în adâncurile ei. O ascultam murmurând mesaje tainice, care pluteau printre șirurile nesfârșite de arbori. Deasupra capetelor noastre răsunau mormăieli, parcă îndemnându-ne să ne păzim. Tullik era tăcută. Nu mai părea pusă pe șotii, ci o cuprinsese melancolia. Mergeam în tăcere alături de ea, simțind că ramurile copacilor mă păndeau.

Undeva, în pădurea Fjugstad, am fost prinse într-o vrajă, și când am ajuns în Åsgårdstrand eram egale, chiar dacă numai în mintea mea. Mergând pe Nygårdsgaten, Tullik s-a trezit din vrajă și mi-a vorbit pentru prima oară de când plecaserăm de acasă.

— Ce seară frumoasă! a spus. Dacă Dumnezeu ar fi pictor, și-ar petrece verile aici, minunându-se de fructele creației Lui, lăsându-le să-L inspire și să-l bucure simțurile. Asta dacă Dumnezeu există. Crezi în Dumnezeu, Johanne?

Nu-mi mai pusese nimeni o astfel de întrebare și nici nu mă gândisem la așa ceva. Pe Dumnezeu îl întâlneam duminica în

biserica din Borre, era cineva căruia nu-i plăcea să fie dezordine în casă și nu-i plăceau nici Munch, nici tablourile lui. Nu-mi dăduse niciodată prin gând să-i pun la îndoială existența.

— Cred, am răspuns. Doar toată lumea crede, nu?

— Cristos a zis: *Dumnezeu e în mine. Eu sunt în Dumnezeu. Tatăl e în mine. Eu sunt în Tată.* N-am putea spune și noi la fel? Ar fi la fel de adevărat în ceea ce ne privește, nu-i așa?

Întrebările ei mă lăsau cu gura căscată. Încercam să mă gândesc bine și să-i dau un răspuns cu înțeles, dar nu la asta îmi era mie mintea acum și gândurile mi se păreau grele ca niște pietre de moară. Nu simțeam decât fiordul, și valurile, și sunetul nopții. Atunci mi-am amintit un pasaj din carte.

— Goethe spune: *De nu ne-ar fi ochiul solar, / Cum am putea zări lumină? / De n-ar fi pus, în noi, chiar Domnul har, / Ne-ar fermeca starea divină?*

— Întocmai, a zis Tullik. Oare ce crede Edvard?

Edvard? De când îi spunea pe numele mic?

— Dacă vine diseară, am să-l întreb.

Am trecut fără să ne oprim pe lângă căsuțele pescarilor și pe lângă casa lui Munch. Tullik a privit insistent casa, iar după ce nu s-a mai văzut, s-a uitat înapoi peste umăr de mai multe ori, trasă de fire nevăzute.

Când am ajuns, Hotelul Grand își arunca luminile și veselia înspre mare, la fel ca un dansator extravagant. Muzica ne-a întâmpinat de cum am intrat în foaier, unde ochii ne-au fost furați de mulțimea de culori a rochiilor doamnelor din Kristiania. Se învârteau una în jurul alteia și se întreceau în complimente nesincere și lingușiri exagerate. Tullik nu le-a dat nicio atenție și s-a ținut cu bună știință deoparte, preferând să stea cu mine, o fată în casă.

— Hai să mergem jos, să vedem dacă dăm de Thomas, mi-a propus. Probabil că te caută.

M-a luat de braț și am coborât scara spiralată, luându-ne după sunetul scripcilor. Când am intrat în sală, nu mai eram la fel de necunoscută ca data trecută. Nenumărate perechi de ochi s-au pironit asupra noastră încă de la ușă. Localnicii mă priveau dezaprobator. *Cine mă credeam, îmbrăcată în rochia cea bună, alături de prietena mea din Kristiania?* Cât despre oaspeții din Kristiania, aceștia o priveau mânioși fiindcă nu se apropiase de ei, dar și pentru că nu-și ascundea prietenia față

de mine.

— Lasă-i să se holbeze, spunea Tullik. Cui îi pasă de ce cred alții?

Am intrat cu capul sus și, în scurtă vreme, Thomas s-a apropiat de mine.

— Johanne! Ai venit!

— Nu ți-am spus că va veni? a întrebat Tullik. N-ai de gând să dansezi cu ea?

— Sigur că da.

M-a luat de mână și m-am trezit în brațele lui. Ne învârteam pe ringul de dans și n-a trecut mult până am amețit.

— Ce frumoasă ești, a spus Thomas lipindu-și buzele de gâtul meu.

M-a răsucit și m-a rotit în brațele lui iar și iar, până n-am mai știut decât de ritmul dansului. Ne învârteam ca vopseaua pe pânza mea. Tușe rapide de pensulă, una ici, alta colo, sentimentul a ceva nou, mustind de viață. Am închis ochii și am văzut galben și auriu, galben ca lămâia și ca grâul, arămiu și pete de roșu-aprins ca razele soarelui meu. Simțeam tabloul crescând înăuntrul meu repede, tot mai repede, și eram fericită că mă făceam una cu el, așa cum mă făcusem una cu arborii din pădure.

Am continuat așa, învârtindu-ne și răsucindu-ne, dans după dans. Galben, arămiu. Galben, arămiu. Galben, arămiu, roșu viu, auriu. Am uitat cu totul de Tullik, până când muzica s-a oprit și Thomas mi-a întins un pahar cu bere.

— Acum dansezi ca o doamnă de la oraș, a zis. Unde ai învățat?

— Am avut un profesor bun, i-am spus zâmbind. Dar Tullik unde e? Ai văzut-o?

— N-am ochi decât pentru tine, mi-a spus. Ori poate n-ai băgat de seamă?

Am întins gâtul, căutând-o din ochi printre dansatori și grupurile de oaspeți adunați pe o latură a sălii.

— I-am promis lui *fru* Ihlen că ne întoarcem împreună și că nu întârziem.

— O fi ea pe undeva, a zis Thomas, apoi m-a luat de mână și m-a tras spre ringul de dans.

— Ba nu, m-am împotrivit, amintindu-mi cât de melancolică fusese Tullik.

Îmi suceam capul când la stânga, când la dreapta, apoi m-am desprins din brațele lui Thomas căutând să-i zăresc părul ca flacăra.

L-am lăsat lângă scripcari și am pornit-o grăbită printre oamenii ale căror voci vuiau în jurul meu. Bărbații, rămași în veste și cămăși, închinau pahare de bere și le ciocneau zguduindu-se de râs, în timp ce femeile, strânse ciorchine, chicoteau pe înfundate. Stăteau grămadă, spuneau glume și bârfe și sorbeau pahar după pahar de vin și șampanie, parcă nu le mai trecea setea. Voioșia lor mă scotea din fire. *Unde era Tullik?* Am căutat-o prin hol, am dat o fugă și până în sala de mese, dar era goală, cufundată în întuneric.

— Am pierdut-o, i-am spus lui Thomas cu vocea gâtuită de teamă când m-am întors.

— E femeie în toată firea, Johanne, ce-ți bați capul? Știe să-și poarte singură de grijă.

— Dar i-am promis lui *fru* Ihlen. Habar n-am de ce a plecat. Unde s-o fi… Am știut răspunsul înainte să termin propoziția.

— Trebuie să plec, i-am spus lui Thomas. Trebuie să mă duc la Nygårdsgaten.

— Atunci vin și eu cu tine.

Am plecat de la hotel înainte de încheierea balului. Mergeam atât de repede, încât eram tot timpul cu câțiva pași înaintea lui Thomas. Am urcat colina Havnegata și am luat-o spre Nygårdsgaten.

— Da’ ce-i așa de important? se tot văita Thomas.

— Era într-o stare… neobișnuită, i-am explicat, cu toate că nu mă așteptam să înțeleagă.

— Ce-ți pasă ție în ce stare e?

— Uite că-mi pasă.

— De ce? Astă-seară ești cu mine, a zis prinzându-mă de mână. Ce-ți pasă unde e ea?

— Mi-e…

Prietenă. Am vrut să spun *prietenă.*

— Patroană, a zis el. Numai că acum nu ești la lucru, Johanne. Hai, mai bine ne întoarcem la bal.

— Mai întâi s-o găsesc, am zis, smulgându-mi mâna dintr-a lui și luând-o iar înainte. Să fiu sigură că n-a pățit nimic. Tu nu știi cum e ea.

L-am auzit bombănind și mi-a fost teamă că o să plece, însă a

venit după mine, chiar dacă se ținea ceva mai în urmă îmbufnat.

Când am ajuns la poarta grădinii lui Munch, m-am oprit și l-am așteptat.

— De ce intrăm aici?

— Șșș! am făcut eu. Ai grijă să nu te vadă.

Prin ferestre răzbătea o lumină slabă – ultimele pâlpâiri ale lumânărilor. Grădina era tăcută, nu se auzea decât foșnetul ușor al brizei de seară. Am tras zăvorul și am simțit răceala metalului. În grădină, fețele uluite ale oamenilor care se plimbau pe stradă ieșeau fugind din tablou. În spatele lor se zărea o cascadă de păr roșu ca o flacără. Tullik stătea cu spatele spre mine, privind portretul Laurei Munch alături de umbra ei. Chiar când dădeam să intru, am auzit ușa din spate deschizându-se și închizându-se, apoi pași pe verandă. Am luat mâna de pe poartă și m-am tras înapoi, călcând pe picioarele lui Thomas.

M-a cuprins pe după mijloc și am rămas acolo, adăpostiți în umbra porții.

— Trebuia să mă întorc, am auzit-o pe Tullik. Aveam atâtea întrebări.

Munch i-a răspuns cu glasul lui blând.

— Cum să nu.

— Credeți în Dumnezeu? a rostit Tullik, punându-i în față întrebarea aceasta atât de profundă cu naturalețea cu care i-ar fi oferit ceva de băut.

— De ce vreți să știți? a întrebat el.

— Așa, fiindcă m-ar întrista dacă n-ați crede. Și nu din pricina lipsei credinței, ci fiindcă atunci când mă uit la tablourile dumneavoastră văd ceva spiritual, ceva atât de frumos, încât nu poate veni decât de la Dumnezeu.

Munch s-a apropiat de ea.

— Într-adevăr, a spus. M-am îndoit de El. M-am rugat pentru mama și pentru sora mea, Sophie, dar rugăciunile mele n-au fost luate în seamă. Unde era Dumnezeu atunci? Tata era încredințat că rugăciunile noastre le vor salva chiar și când își dădeau ultima suflare. La sfârșit m-am rugat și pentru el, dar nici pe el nu l-a cruțat Dumnezeu. Înseamnă că Dumnezeu nu există? Nu știu. Am fost credincios zeiței artei, și ea mi-a fost la rândul ei credincioasă. Ea este sufletul pe care îl vezi în

picturile mele. Un artist adevărat își folosește arta pentru a exprima călătoria sufletului, lucruri la care mintea nu găsește răspuns. L-ați citit pe Dostoievski, domnișoară Ihlen?

— Tullik. Trebuie să-mi spui Tullik dacă e să fim prieteni.

— Și vom fi prieteni? a întrebat el.

Trupurile li se apropiau, glasurile li se preschimbau în șoapte în aerul nopții.

— Da, a răspuns ea cu răsuflarea tăiată. Da, neapărat.

— Faci o plimbare cu mine, Tullik? E o seară atât de plăcută.

Când le-am auzit pașii apropiindu-se de poartă, l-am împins pe Thomas înapoi și am intrat în grabă pe aleea casei vecine.

— Ies, am spus ghemuindu-mă în spatele gardului viu.

Lui Thomas nici că-i păsa.

— Acum ne putem întoarce la bal? m-a întrebat în șoaptă. Doar ai văzut că n-a pățit nimic.

— Nu, am răspuns. Nu pot s-o pierd din nou.

Tullik și Munch au ieșit în stradă și au pornit-o spre pădurea Fjugstad.

— Hai! l-am îndemnat pe Thomas. Să-i urmărim.

— În pădure? a întrebat el, devenind dintr-odată interesat.

— Da, în pădure.

Ne-am furișat în urma lor, având grijă să rămânem ceva mai departe. Se apropiau de marginea pădurii. În mers, trupurile aproape că li se atingeau. Rochia alb-argintie a lui Tullik părea o umbră în lumina apusului, iar părul, un văl de mătase menit să-i apere. Ținea capul aplecat spre umărul lui Munch și, în cele din urmă, când au ajuns la pădurea care-i aștepta deschisă ca o gură flămândă, el a cuprins-o ușor pe după talie și cele două siluete s-au contopit.

Printre copaci ardea o lumină roșiatică, încât ai fi zis că pădurea întreagă împrumutase culoarea lui Tullik. Adâncurile întunecate ale desișurilor de pin învăluiau în luciri arămii cele două ființe care intrau în pădure în acel fel *anume*, ca doi îndrăgostiți.

— Hai, a zis Thomas grăbind pasul. Cui îi pasă de domnișoara Ihlen sau de țicnitul de Munch? Astă-seară ești a mea, Johanne Lien.

8
Vișiniu

Natura este aceea care vrea să se dezvăluie,
mai ales prin culori și lumină, simțului vederii.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Speriată, dar curioasă, l-am prins pe Thomas de mână și am luat-o la fugă spre pădure. Briza sufla răcoroasă când ne-am afundat sub acoperișul de ramuri.

— Vino la mine, Johanne! mi-a șoptit trăgându-mă de pe cărare în întunericul roșiatic al serii.

M-a sărutat pe gât, și-a trecut mâinile mari prin părul meu. L-a răsucit pe degete și a tras. Îndată după aceea mi-a astupat gura cu gura lui. Fierbinte și tare. Roșu. Vișiniu.

S-a lipit de mine în timp ce ne sărutam și m-a mângâiat așa cum îi plăcea. Pe sâni, pe șolduri, pe picioare. Jos, jos, sub tivul rochiei, apoi iar sus. Și-a plimbat degetele pe interiorul coapselor mele. Mângâierile au adus cu ele dorința. Prima trezire a pasiunii. Rubiniu. Stacojiu. Eram gata. Șoldurile au început să se miște fără voia mea. În sus, în jos. Chemându-i mâna. Însă el nu m-a atins. Nu încă. În locul degetelor, am simțit umflătura tare dintre picioarele lui. Împingea, împingea. Plăcere. Roșu sângeriu. Purpuriu. Auriu.

O fi fost de vină rochia lui Tullik, ori poate iubirea care înmugurea în pădure, dar m-am simțit dintr-odată liberă. Mi-am încolăcit piciorul după piciorul lui. Mi-a ridicat din nou rochia și juponul. De data asta m-a atins ușor acolo unde nu mă mai atinsese nimeni niciodată. A gemut și a căutat. A mângâiat. A încercuit. A băgat degetul și a apăsat. Mi s-a tăiat răsuflarea și l-am lăsat să apese iar și iar.

Și dintr-odată m-am simțit vinovată. A fost ca și cum m-ar fi pălmuit cineva. Indigo. L-am împins într-o parte.

— Nu, am spus. Nu, Thomas, oprește-te!

S-a oprit și s-a strâmbat, parcă îl durea ceva.

— Nu pot. Nu acum. Sunt prea tânără. Nu sunt pregătită. Iartă-mă, am spus netezind cutele fricii de pe frumoasa rochie a lui Tullik.

S-a îndepărtat de mine și s-a sprijinit de un copac. Când și-a recăpătat suflul, s-a întors spre mine și a zâmbit.

— Johanne, de ce nu te măriți cu mine?

— Mă ceri în căsătorie?

— Da.

— Sunt prea tânără să mă mărit. N-am decât șaisprezece ani.

Am ridicat mâna și mi-am tras rochia pe umăr.

— Dar de logodnă ce zici? Am putea să ne logodim. Doar mă placi, nu?

— Da, am zis.

Dacă aș fi fost singură, m-ar fi podidit plânsul.

— Atunci de ce mă privești așa?

— Pur și simplu nu m-am gândit încă așa departe, am răspuns apucând marginea mânecii și trăgând-o spre gât.

— Nu trebuie să-mi dai un răspuns acum, a zis luându-mi mâna și sărutându-mi degetele. Mai gândește-te.

I-am răsucit mâna într-a mea ca un copil, speriată de tonul lui serios, speriată de ceea ce făcusem. Se întuneca, teama m-a cuprins din nou. Iarăși o pierdusem pe Tullik.

Atrasă de plescăitul liniștitor al mării, i-am propus să mergem pe plajă. Luna palidă se ridica dintre crestele domoale ale valurilor. Mă chema cu puritatea ei. Am trecut pe lângă pârâul murmurând peste pietre și am dat de un loc deschis între copaci, unde cărarea se îndepărta de desișul pădurii și cobora să întâlnească țărmul. Acolo i-am găsit, singuri printre pini.

Tullik stătea cu spatele către apă, cu fața ridicată spre cer și ochii pe jumătate închiși. Avea mâinile încleștate la spate și pieptul scos în afară. Lumina blândă a lunii îi presărase stropi de aur în păr și pe rochie. Își țuguiase buzele, așteptând parcă să fie sărutată. Munch o privea, o studia. Niciunul nu scotea o vorbă.

Marea se desfășura în spatele ei, o întindere netedă de albastru-violet. Pe alocuri, unde apa era mai puțin adâncă, stâncile scoteau capul dintre valuri, mișcându-se și schimonosindu-se. Printre trunchiurile copacilor se vedea luna, luminoasă și galbenă, înălțată asemenea unei coloane de aur peste albastrul apei.

Munch și-a suflecat mânecile și s-a apropiat de ea. A început să-i aranjeze părul trăgând câteva șuvițe în față peste umeri și lăsând cosițele mai grele să-i cadă pe spate.

— Semeni cu o sirenă, i-a spus.

Tullik și-a întins gâtul, ridicând și mai mult bărbia. Buzele ei întredeschise se rugau să fie sărutate. Munch și-a așezat mâna pe ceafa ei, apropiindu-i încet gura de a lui. Numai atunci și-a descleștat mâinile de la spate. Le-a încolăcit în jurul lui și i-a întors sărutările. Sub ochii mei, Munch, incapabil să se împotrivească, era înghițit pe nesimțite de lumea lui Tullik.

Până să bage Tullik de seamă că eram prin preajmă, pădurea mai aruncase o vrajă ale cărei urmări nu aveam cum să le ghicesc; simțeam, în schimb, forța uriașă a ceva ce avea să vină. Cerul serii de vară se străduia să fie întunecat. Neputând deveni o mantie neagră pe fundalul căreia stelele să poată străluci nestingherite, se mulțumise cu o nuanță insipidă, un fel de lavandă care-i dădea de furcă lunii.

Vocile și râsetele care au început să răsune din pădure mi-au dat de știre că balul se sfârșise. Cete de petrecărești umblau de colo-colo, unii dintre ei atât de beți, încât mergeau împleticindu-se până la mal și intrau în apă, plescăind și împroșcând cu stropi pretutindeni în jur ca niște copii fără minte. L-am trimis pe Thomas acasă. Ne petrecuserăm seara învârtindu-ne prin apropierea lui Tullik, având totuși grijă să nu fim văzuți, fiindcă mi-era teamă să n-o pierd din nou. Nu avusesem intenția s-o spionez, însă nu aveam de ales. Mă aflam îndeajuns de aproape cât să-mi dau seama că se sărutau tot mai pătimaș, să văd cum o atingea, cum ea se lăsa în voia dorinței și îi răspundea cu aceeași înflăcărare. Felul în care se descopereau și foamea unuia de celălalt mă fascina și mă excita.

Când m-a zărit peste umărul lui Munch, Tullik i-a dat încet drumul din îmbrățișare. Stânjenit, pictorul a plecat spre plajă, în timp ce Tullik a venit către mine sărind într-un picior. M-am simțit ușurată, dar și speriată văzând că melancolia o părăsise și redevenise fata pe care o știam – pasionată, primejdioasă, năvalnică.

— Johanne, a spus zâmbind cu gura până la urechi, doar n-o să-mi spui că e vremea să plecăm acasă?

— Ba da. I-am promis mamei tale. Iar tu m-ai lăsat singură la bal. Dac-ai ști de când te caut…

— Chiar voiam să mă întorc. Nu știam cât e ceasul și seara era așa frumoasă… Din nou, Tullik dilatase timpul pentru a-l

face să se potrivească nevoilor lumii ei.

— Balul a luat sfârșit, am zis. Trebuie să mergem acasă.

— Bine, a încuviințat. Vin.

S-a întors spre Munch, care stătea în picioare pe țărm.

— Edvard! l-a strigat. Trebuie să plec.

— Dă-mi voie să te conduc, a spus el pornind spre noi.

Au mers în urma mea până la liziera pădurii. Inima mi s-a strâns în clipa în care am ieșit din pădurea Fjugstad și, redevenită fată în casă, slujnica lui Tullik, m-am îndreptat spre Borre. Acum mă simțeam o impostoare îmbrăcată în rochia ei. Am grăbit pasul și m-am oprit la biserică, unde i-am așteptat în fața ușilor străvechi. Nu mă simțeam în largul meu, ca și cum biserica ar fi văzut cum mă atinseseră mâinile lui Thomas și îmi știa păcatul. Am așteptat până când Tullik și Munch s-au apropiat, apoi am traversat încet drumul spre casa adormită. Ferestrele erau întunecate și casa părea părăsită, totuși aveam impresia că cineva mă privea. Tullik și Munch s-au oprit la biserică. Vorbeau în șoaptă și se sărutau, se prefăceau că pleacă, dar se agățau din nou unul de celălalt.

Am intrat pe ușa din spate și am urcat repede în camera mea. Cu o plăcere vinovată îi priveam, ascunsă după draperiile de pluș ale lui Milly, pe cei doi proaspeți iubiți care nu se îndurau să-și ia la revedere. Nu știu ce mă atrăgea la ei. Poate sentimentul că Tullik, cu înflăcărarea și cutezanța ei, avea cheia care ar fi dezlegat misterul *lui Munch.*

Mă băgasem deja în pat, când a intrat în vârful picioarelor. Parcă plutea.

— Johanne, a zis în șoaptă, dormi?

— Nu, am spus zâmbind. Intră.

S-a urcat în pat lângă mine și și-a afundat capul în pernă. Părul i s-a răsfirat în jurul nostru asemenea unor panglici, aducând cu el o adiere din aerul proaspăt al nopții.

— Are să mă picteze, mi-a spus întorcându-se spre mine cu obrazul proptit în palmă și luându-mă pe după mijloc.

— N-am nicio îndoială, am răspuns amintindu-mi cum o desenase și cum îi studiase fiecare unduire a trupului la bal.

— A zis că se apucă astă-seară, la lumina lunii, cât cerul e încă senin. O, Johanne, a spus emoționată, m-a sărutat!

S-a prăbușit pe spate și și-a tras șuvițele de păr în lături, trecându-și de mai multe ori degetele printre ele.

— M-a sărutat, a repetat, lăsând părul și atingându-și buzele, simțind sărutările care zăboveau pe ele. Și m-a atins, a zis, luându-mi mâna și așezând-o pe pieptul ei. Aici.

A tăcut o vreme, cu ochii în tavan.

— E copleșit de tristețe, a zis după ceva timp.

— Da, am spus. Îl frământă ceva.

— E o tristețe pe care aș putea-o iubi o viață întreagă, dar n-aș putea nicicum s-o alung, a spus Tullik.

Deși își dădea seama că iubirea n-ar putea vindeca tristețea lui Munch, am fost sigură atunci, în timp ce stăteam uitându-ne la stucaturile complicate de pe tavanul camerei lui Milly, că nimic n-o va împiedica să încerce.

Duminică seara eram așezată la măsuța șchioapă și râcâiam cu unghia o pată de vopsea. Mama punea sos pe cartofii din farfuriile tatei și a lui Andreas. Așa, stând pe cel mai mic dintre scaunele desperecheate, eram din nou copil, redevenisem Fata cu fragi. M-am ascuns în tablou, lăsând discuția să decurgă potrivit vârstei mele din pictură. Tullik era ultimul lucru despre care aș fi vrut să vorbesc.

— Săptămâna asta se vor coace fragii, a zis mama. Poți să-i culegi în drum spre casă și să-i vinzi la piață. Cred că iei două coroane pe o livră. Și să nu-i uiți pe alde Heyerdahl. Le-am promis că ai să le aduci și lor. Ia stai, că mi-am adus aminte de ceva. V-am spus că l-a invitat la el acasă pe Păcătos? Știai, Halvor?

Tata n-o mai asculta încă de când pomenise de „două coroane pe o livră”.

— Hmm? a întrebat, curățând sosul rămas pe cuțit și frecând lama de cartof până a devenit lucioasă.

— Păcătosul! Acasă la Heyerdahl. Biata Christine, probabil că și-a făcut mult sânge rău încercând să-l împiedice să se apropie de copii.

Andreas s-a șters cu mâneca la gură pentru a-și ascunde zâmbetul, iar eu m-am apucat să râcâi încă o pată de vopsea cu unghia.

— Îi picta pe copii? a întrebat tata, fără să înțeleagă prea bine despre ce era vorba.

— Sper că n-a ajuns atât de departe, a zis mama. Când l-am văzut, m-am întors din drum. Închipuie-ți, în grădina noastră!

Ce zici de asta, Halvor? Sper că nu l-au invitat în casă. O fi și infectat-o cu mizeriile lui. Să știi că doctorii ne-au pus în vedere să fim atenți, Halvor! O să fiu nevoită să fac curățenie generală la toamnă.

Tata plimba o bucată de cartof prin farfurie, încercând să adune ultimele picături de sos.

— În fine, m-am întors din drum, a continuat mama. Ce altceva îmi rămânea de făcut? Și cu cine crezi că dau nas în nas pe deal? Chiar cu fata asta, împreună cu stăpâna ei.

— Tullik nu e stăpâna mea, am protestat ieșind din tablou, din pielea de fetiță.

— Nu mai spune, a zis mama, bucuroasă că avea cu cine să se ia la harță. Și atunci ce e, mă rog?

— E prietena mea, am spus.

— Poftim? Ai auzit-o, Halvor? Domnișoara Ihlen e prietena Johannei. Vezi-ți lungul nasului, fato, vezi-ți lungul nasului!

— Și cât de lung mi-e nasul?

— Halvor! a țipat mama, înfierbântată de furie. Ai auzit-o? Câtă nerușinare! Spune-i, Halvor! Spune-i!

Farfuria tatei era curată. Furculița strălucea, cuțitul strălucea și el. Nu mai rămăsese nicio picătură de sos, nu mai avea ce să curețe. A potrivit cuțitul în furculiță, făcând în farfurie un triunghi al înfrângerii.

— Spune-i! urla mama.

— Ce cred eu că vrea să spună mama ta, Johanne, e că ar fi mai bine pentru tine să stai la locul tău când vine vorba de familia Ihlen. Ești fată în casă, nici mai mult, nici mai puțin. Între patron și angajat există o linie care n-ar trebui călcată niciodată, pentru că, de câte ori se întâmplă așa, apar o mulțime de încurcături.

Mi-am adus aminte de Ragna și de terebentină, iar palmele au început să mă usture din nou.

— Tullik e prietenoasă cu mine! Asta-i tot, am zis.

— Și nu e *Tullik* pentru tine, a urlat mama și mai furioasă. E domnișoara Ihlen!

— Ai grijă, draga mea! a spus tata, luând farfuria goală. Andreas, farfuriile!

Am strâns masa în tăcere. Mama tuna și fulgera. Și-a vărsat furia pe masă, pe care s-a apucat s-o frece cu atâta înverșunare, încât credeam că nu va curăța doar petele de

vopsea, ci că va netezi lemnul până la fibră.

— Nu în ziua Domnului, Sara! a spus tata revenind la masă cu pipa și un ibric de cafea.

Andreas și cu mine am tulit-o în camera noastră și am închis ușa.

— Patul de jos e al meu, am zis văzându-l că se întinde acolo.

— Ba nu. Tu nu locuiești aici, a răspuns pus pe joacă.

— Vrei să te trezesc înainte să răsară soarele cu scârțâitul patului? Hai, am zis bătând cu palma în patul de deasupra, sus cu tine!

— Of, a făcut Andreas a lehamite și s-a ridicat.

În clipa în care se îndrepta spre capătul patului, s-a împiedicat de o scândură desprinsă din cuie și a fost cât pe ce să cadă. L-am prins în brațe.

— A naibii scândură, a zis, pe jumătate supărat, pe jumătate râzând. E a treia oară când îmi agăț piciorul în ea săptămâna asta.

— Nu putem s-o prindem în cuie?

— E prea mult de lucru, a răspuns. Uite, toate se mișcă.

A ridicat una câte una toate scândurile, din mijlocul camerei până la fereastră, și le-a trântit la loc.

— Trebuie să fim atenți, i-am zis ciufulindu-i părul. Am să aduc un covor ca să le acoperim.

După toate câte mi se întâmplaseră de când lucram la familia Ihlen, îmi era dor de fratele meu, de copilăriile și nevinovăția lui. Și-a aruncat ghetele cât colo și s-a urcat în patul de sus. Mi-am pus cămașa de noapte și m-am întins pe patul tare de sub el. Deasupra noastră îl auzeam plângând pe copilașul soților Andersen.

Andreas se tot foia în așternut, lovind cu pumnul în pernă.

— E adevărat? a întrebat când și-a găsit în cele din urmă locul.

— Ce să fie adevărat?

— Că domnișoara Ihlen a pozat pentru Munch pe plajă?

— Unde ai auzit așa ceva?

— Markus și Petter spun că au văzut-o, mi-a răspuns ițindu-și capul de după marginea patului, și că era… știi tu.

— Nu, nu știu, l-am repezit. Și nici nu cred tot ce spun Markus și Petter.

— Dar e adevărat? a întrebat el rânjind.

Îmi venea greu să țin un secret față de fratele meu. Aveam atâtea în comun, suferiserăm împreună ani de zile pedepsele mamei, însă acest zvon trebuia omorât în fașă, de dragul lui Tullik, dar și al meu.

— N-am de unde să știu, dar mă îndoiesc. Băieții ăia își închipuie câte-n lună și-n stele, așa sunt ei.

— Dar au zis că au văzut-o și după aceea, cu părul ud. Ea trebuie să fi fost.

— Lasă-i să creadă ce vor, am spus, întocmai cum ar fi făcut Tullik.

— Da' până la urmă, a pictat-o Munch?

— De unde să știu eu?

— Dar vorbești cu el, așa-i?

— Ba nu!

— Ba vorbești uneori.

— Rar. Mai deloc.

Îl întâlnisem pe Munch de multe ori: pe drum, pe plajă sau în pădure, unde căutam fructe și ierburi de dimineața până seara. Mă țineam după el, rușinată de stângăcia mea, intrigată de picturile pe care le lăsa în grădină, de felul în care îmi vorbeau. Uneori, când mă vedea desenând în preajma lui, venea și îmi dădea câteva sfaturi. Cu toate astea, nu mi se adresa niciodată ca ceilalți adulți. Vorbea ca un artist, despre umbră și lumină, despre culoare și perspectivă, și se aștepta ca eu să-l înțeleg.

— Doar știi că n-am să spun nimănui, a zis Andreas.

— Ce să spui? am întrebat, prefăcându-mă că nu înțelegeam. Cum ai putea să le spui ceva ce nu există?

Andreas s-a trântit la loc pe pat bombănind.

— Ieri a trecut pe aici Thomas, a zis.

— Și?

— I-a adus mamei niște pește, însă ea a zis că n-are nevoie. Pe urmă ea și tata s-au certat, fiindcă el n-a înțeles de ce refuzase o bucată bună de cod.

— A spus ceva? am întrebat, amintindu-mi cu vinovăție de cele întâmplate în pădure, de mâinile lui, de cererea în căsătorie.

— Cine? a întrebat Andreas plictisit.

— Thomas.

— Ce să zică? Bunăoară, „îmi dați fata de nevastă?".

Am izbit cu piciorul în patul lui.

— Termină!

— Da’ tot ai să te măriți cu el, nu-i așa, Johanne?

— De unde să știu cu cine o să mă mărit?

— Dinspre partea mea, poți să te măriți și cu smintitul de Munch, a răspuns Andreas răsucindu-se în pat și făcând scândurile să scârțâie.

S-a foit toată noaptea, iar patul a scârțâit ca o roată care trebuie unsă. Somnul mi-a dat târcoale ore în șir, dar n-am izbutit nicicum să dorm îndeajuns de mult cât să și visez. Dimineața a venit prea repede și, tocmai când încercam a suta oară să mă cufund într-un somn adânc, mama s-a ivit în ușă și mi-a strigat să mă trezesc, în timp ce Andreas continua să sforăie mai departe.

— Așa a sforăit toată noaptea, am spus în șoaptă și m-am împiedicat din nou de scândura desprinsă din cuie. Iar patul scârțâie la cea mai mică mișcare.

— Nu te mai văicări, Johanne. Sper că diseară o să dormi bine după ce vei fi muncit pe rupte toată ziua.

Nu-i spusesem mamei despre dormitorul lui Milly, nici despre așternuturile și draperiile luxoase ori despre faptul că dormeam ca o regină în casa familiei Ihlen. Dacă ar fi știut, mama s-ar fi plâns fără îndoială stăpânilor. Mă întrebam cât timp va mai trece până ce *fru* Berg îi va da de știre.

M-am îmbrăcat în grabă. Când mama s-a întors spre sobă, am băgat mâna sub saltea și am luat cartea. I-am mângâiat coperta legată în pânză cenușie și, înainte s-o pun în buzunar, mi-am trecut degetele peste numele lui Goethe, scris pe cotor.

— Nu uita să cauți fragi săptămâna asta, mi-a spus mama împingând spre mine o ceașcă de cafea în clipa în care ne-am așezat la masă. Dacă-ți termini treburile mai repede, poate ai timp să ajungi la piață să le vinzi; dacă nu, măcar să mergi din ușă în ușă.

— Da, mamă.

— Săptămâna asta sosesc noi oaspeți. *Horten* și *Jarlsberg* fac două curse pe zi: la douăsprezece fără un sfert și la șase și zece. Hotelurile se umplu, așa că vor fi cumpărători cu duiumul. Acum hai, grăbește-te, să nu întârzii!

Mi-am luat cizmele, dar nu m-am încălțat cu ele. Mergeam mai repede desculță și oricum voiam să simt atingerea răcoroasă a pietrelor de pe plajă sub tălpi, în timp ce soarele

începea să urce linia orizontului.

Afară era dimineața păsărilor, mai ales a pescărușilor, care pluteau deasupra apei scoțând strigăte ascuțite. Se învârteau pe cerul golfului, cercetând plaja în căutare de fărâme de hrană. Ciocuri încovoiate și ochi negri zburau încolo și încoace peste capul meu, în timp ce alergam spre plajă ca să culeg pietricele și scoici printre stâncile care sfidau valurile.

Mirosul înțepător al mării mi-a umplut nările și gâtul, când am pornit-o de-a lungul coastei, îndreptându-mă spre pădure. La ora aceea nu se vedea aproape nicio mișcare. Doar câțiva pescari ieșind în larg și un bărbat care încărca momeala sub ochii atenți ai pescărușilor. Am trecut pe lângă ei fără să scot o vorbă, sărind din piatră-n piatră fără să șovăi. Am zărit o pietricică roșcată cu puncte albe, ceva neobișnuit, și m-am aplecat s-o culeg. Era aspră și grea, ascunsă printre pietricelele cenușii și pietrele mai mari, albe. Am pus-o în buzunar și am mers mai departe.

Plaja se îngusta pe măsură ce mă apropiam de pădurea Fjugstad. În stânga mea, copacii și tufișurile se îndeseau într-atât, încât eram nevoită să merg prin apă. Călcam prin valurile reci, care parcă veneau în întâmpinarea mea. Plaja devenise mai nisipoasă, smocuri alunecoase cafenii de ierburi de mare mi se lipeau de tălpi și îmi intrau între degete. Din nisip ieșeau mănunchiuri groase de iarbă. În scurtă vreme am ajuns la cărarea care pătrundea în pădure.

Îmi frecam tălpile de rădăcinile unui copac, când am simțit o prezență, o schimbare subtilă în aerul din jurul meu. Am privit înapoi, spre mare, și am văzut un bărbat așezat pe o stâncă, ceva mai departe, pe țărm. Era Munch. Ceva mă îndemna să mă duc spre el. O tristețe venită de nu știu unde mi-a pătruns în piept. Îmi venea să plâng. Totuși n-ar fi fost bine să mă apropii de el, cu toate că trupul asta îmi dădea ghes să fac. Picioarele mele voiau s-o ia la fugă, brațele să se întindă spre el, însă trebuia să mă împotrivesc și să-mi înfig degetele picioarelor în mușchiul și rămurelele de pe jos.

Vrăjită de simpla lui prezență, am încremenit, parcă prinsesem rădăcini asemenea copacilor din jur. Îl priveam cu nostalgie și durere și nu eram în stare să-mi iau ochii de la el. La un moment dat s-a întors și m-a surprins privindu-l. S-a purtat altfel decât mă așteptam. Mi-a făcut cu mâna și i-am

răspuns în același fel, apoi mi-a făcut semn să mă apropii și am luat-o la fugă către el.

A sărit de pe stâncă și a venit repede în întâmpinarea mea. Nu purta pălărie, părul ondulat îi era răvășit, încâlcit de briza mării. Nu știu de câtă vreme stătea acolo, dar îl zărisem de multe ori în locuri neobișnuite, la ore la care alți oameni erau de mult în casele lor, așa că era posibil să fi stat acolo toată noaptea. Avea o expresie hotărâtă și serioasă.

— Johanne! a exclamat când era la câțiva pași de mine. Chiar la tine mă gândeam.

M-am oprit și am așteptat să se apropie.

— Și iată-te! Ți s-a întâmplat vreodată să te gândești la cineva, și persoana aceea să apară după doar câteva minute? Mie mi se întâmplă adesea. Crezi că înseamnă ceva? Că avem un soi de putere mistică? Crezi că e posibil?

Și-a îndreptat spre mine ochii triști, îngândurați, aproape implorându-mă să-i dau un răspuns. Durerea din pieptul meu devenise chiar mai ascuțită. Am zâmbit, cu toate că mă rușinam de ignoranța mea atât de evidentă.

— V-am simțit înainte să vă zăresc, am recunoscut.

— Atunci ai și tu aceeași putere, a spus încuviințând din cap, mulțumit pe cât se vedea de răspunsul meu.

Avea o față frumoasă. Cel puțin așa mi se părea mie judecând după ochii oblici, albaștri-cenușii și curba buzelor voluptuoase; un arc al lui Cupidon perfect, așezat între mustață și despicătura adâncă din bărbie. Pur și simplu nu-ți puteai lua ochii de la el, era pe cât de masculin, pe atât de vulnerabil.

— Te duci la familia Ihlen? a întrebat, scoțând bine-cunoscutul caiet de schițe.

— Da.

— Ai vrea să-i duci un desen lui Tullik?

— Sigur că da.

A scos o foaie, care a fluturat în bătaia vântului.

— Am s-o fac sul, a spus înainte de a apuca să văd ce era desenat pe ea. Hai, merg cu tine până la biserică.

Am luat-o prin pădure. Mă simțeam bine alături de el, în picioarele goale, cu ghetele în mână.

Munch nu vorbea doar ca să spună ceva. Ori era tăcut, ori vorbea fără încetare, ca revărsarea unui șuvoi de gânduri păstrate până atunci doar pentru el. Această revărsare de idei

era ca o sângerare spirituală, o purificare la care nu aveai cum să fii părtaș. Nu-mi rămânea decât să-l ascult.

— Încă nu e terminat, a zis întinzându-mi desenul, dar aș face mai degrabă o mie de desene bune, chiar dacă neterminate, în loc de unul singur, terminat, dar prost. N-ai face și tu la fel? Prea mulți artiști cred azi că un tablou e terminat abia atunci când au pus în el toate amănuntele posibile și pictura e lucioasă, curată, acoperită cu vernis cafeniu, când, de fapt, o singură tușă de pensulă poate fi considerată operă de artă dacă ai pus în ea simțire. Prea multe detalii, adăugate pentru a spori realismul, n-o fac decât să pară falsă. Ce poate fi mai real decât un sentiment? Nimic nu poate fi mai realist, nu crezi?

Vorbea în șoaptă, dar se înflăcărase, flutura din mâini de parcă ar fi pictat, chiar dacă nu avea nici pensulă, nici pânză, doar viziunea din mintea lui.

— Trebuie să pictezi ceea ce vezi cu adevărat, să pui sentimente adevărate în ceea ce pictezi. În momente diferite, vezi aceleași lucruri cu alți ochi; într-un fel le vezi dimineața, și în altfel seara. Iar felul în care vezi depinde și de starea ta sufletească, nu crezi?

Știam că întrebările nu-mi erau adresate mie, ci lui însuși, așa că n-am mai căutat răspunsuri și m-am mulțumit să-i urmăresc firul gândurilor.

— Stările sufletești se schimbă. Gândurile se schimbă, a zis. Viața din afară și cea lăuntrică sunt legate. Lumea exterioară se schimbă în funcție de sentimentele noastre. Asta e ceea ce vreau să exprim. Așa cum Dostoievski pătrunde în adâncurile sufletului cu vorbele lui, la fel vreau să pătrund și eu în acele adâncuri, dar prin arta mea.

Ajunseserăm la poarta bisericii, iar soarele începuse să se ridice pe cer, scoțând capul de după copacii din zare.

— Trebuie să plec, am spus.

— Poți să-i spui că sunt aici? m-a întrebat. Am să aștept, sub teii ăștia sau în pădure. Am să aștept.

— Îi spun, sigur că da. La revedere, Munch.

L-am lăsat singur, să găsească răspunsuri la întrebările lui fără răspuns.

Când am ajuns, Ragna fierbea ouă. Nu m-a privit, în schimb s-a uitat la sulul de hârtie pe care-l aveam în mână și a strâns

din buze ca și cum aș fi spus ceva nelalocul lui.

— Bună dimineața, am zis pe tonul cel mai dulce.

— Mm-hmm, a făcut ea cu ochii ațintiți asupra cratiței, concentrată ca un om de știință pe cale să facă o descoperire epocală.

Încă nu pusese de cafea, așa că mai era vreme până la micul dejun. Am fugit la etaj și am bătut la ușa lui Tullik.

— Da?

— Eu sunt, am șoptit.

Ușa s-a deschis pe loc. Tullik m-a apucat de braț și m-a tras înăuntru.

— Te-ai întors! a exclamat radiind de bucurie și m-a strâns tare în brațe, de parcă nu ne mai văzuserăm de mai multe săptămâni.

— Am ceva pentru tine, am spus întinzându-i sulul de hârtie. E de la el.

Uimită, Tullik mi-a smuls sulul din mână. S-a dus la fereastră și l-a desfăcut cu grijă la lumină.

— Uite! m-a invitat să mă alătur ei. Vino să te uiți!

Era o combinație de creion, tuș, cărbune și ulei. Reprezenta o femeie – Tullik, fără nicio îndoială – stând în picioare printre copacii din pădure, profilată pe imaginea fiordului. Munch o schițase întâi cu creionul, apoi întărise silueta cu tuș negru. Stătea cu mâinile la spate, cu bărbia ridicată, cu pieptul împins în afară, întocmai cum stătuse cu câteva seri înainte. Se afla în centrul tabloului, iar în spate, în dreapta și în stânga ei, se înălțau trunchiurile copacilor. Trunchiurile erau desenate cu cărbune. Unele erau umplute cu tușe de vopsea neagră. În stânga se zărea o deschidere printre copaci, unde Munch desenase coloana de lumină a lunii și o colorase cu un galben trasat în tușe neglijente. Deasupra capului lui Tullik atârnau ramuri, dintre care unele fuseseră colorate în verde. Luna galbenă și ramurile verzi erau singurele culori în desenul alb-negru. Departe, în largul mării, Munch desenase o bărcuță cu vâsle în care se deslușeau trei siluete, trei oameni care habar n-aveau de frumusețea ascunsă printre copaci.

— Am să-l păstrez ca pe o comoară neprețuită, a zis Tullik.

— Mai bine îl ascunzi undeva, am sfătuit-o.

Tullik a deschis șifonierul enorm și mi-a zâmbit larg.

— Nimeni nu caută aici, a zis, și a ascuns desenul în spatele

unui sir de haine și rochii.

— Te așteaptă afară, i-am spus.

S-a arătat încă o dată uimită și m-a apucat de coate.

— Spune-le că m-am dus să culeg fragi ori să iau aer. Spune-le orice, Johanne! Trebuie să mă duc la el.

În ochi i se aprinsese o flacără, primejdia căreia nu-i putea rezista o însufleți se.

9
Albastru

Sunt întocmai ca două râuri ce izvorăsc
dintr-un singur munte, dar se îndreaptă, în condiții
cu totul diferite, spre două ținuturi complet opuse.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Munch era un rătăcitor. Putea să se ascundă, să se piardă în peisaj asemenea unui cameleon, și de acolo să observe totul în tăcere. Mă fascina, chiar dacă nu mă puteam apropia de el. Picta. Desena. Făcea ceea ce-mi doream și eu să fac. Comunica prin forme și culori, la fel ca mine. Când eram mai mică, îmi găseam un locșor la oarecare depărtare de el și stăteam acolo, împreună cu el, cu toate că nu-i eram alături. Știa că eram acolo. Ne simțeam unul pe celălalt.

Încetul cu încetul m-am apropiat, iar pe el nu părea să-l deranjeze. Îl observam în timp ce el observa viața. Uneori rupea o pagină din caietul de schițe și mă lăsa să desenez împreună cu el. Desenam scoici și pietre, bărcile de pe fiord – desene simple, prin care putem vorbi. Cu toate astea, abia dacă scoteam o vorbă. Apoi, vara trecută l-am întâlnit într-o zi pe plajă. Plouase și nisipul avea un miros proaspăt de noroi. Nu avea haina la el și se adăpostise sub ramura căzută a unui copac doborât de vânt.

Când l-am văzut, m-am oprit.

— Bună, Johanne, a spus îndemnându-mă să mă apropii cu unul dintre rarele lui zâmbete. Vino încoace. Am ceva pentru tine.

Faptul că-mi dăduse atenție mă intimida, însă i-am dat ascultare. Avea o carte în mână.

— Ia-o! mi-a spus. Studiaz-o!

Am luat-o fără un cuvânt.

— Te preocupă culoarea, lumina, perspectiva, nu-i așa, Johanne?

— Eu… desenez, am spus pierdută.

— Atunci citește cartea asta! m-a îndemnat. E scrisă de Goethe. Uite, numele lui de botez e Johann, aproape ca al tău. Citește-o. Studiaz-o. Te va ajuta să înțelegi lumina.

Am răsfoit cartea și am băgat de seamă că ici și colo erau tot

felul de diagrame: cercuri, stele, carouri, triunghiuri.

— Și natura, a adăugat Munch. Te va ajuta să înțelegi natura.

Stătea lângă umărul meu și a deschis cartea la una dintre primele pagini.

— Uite, citește de aici! mi-a arătat. Începe de la „Natura vorbește și spre alte simțuri…”

Mi-am dres glasul. Nu eram prea bună la citit.

— „Natura vorbește și spre alte simțuri, spre niște simțuri cunoscute, greșit înțelese, necunoscute; așa vorbește cu sine însăși și ni se adresează prin mii de fenomene.”

— Haide, continuă! m-a îndemnat Munch.

Am strâns cartea în mâini și am apropiat-o de ochi.

— „Pentru cine e atent, ea nu este nici moartă, nici mută; până și rigidului glob pământesc i-a dat în plus un prieten intim, un metal, după ale cărui părți cele mai mărunte s-ar cuveni să prindem de veste ce se întâmplă în întreaga masă. Oricât de variată, de încâlcită și de neînțeles ne poate apărea adeseori această limbă, elementele ei rămân totuși mereu aceleași. Cu o ușoară pondere și contrapondere, natura se cumpănește într-o parte și într-alta – și așa se nasc un aici și un acolo, un sus și un jos, acel înainte și după, prin care sunt condiționate fenomenele pe care le întâlnim în spațiu și timp.”

Abia dacă înțelegeam cuvintele, dar simțeam cumva că aveau o magie a lor, că acest om, Johann, înțelesese și fusese în stare să dezlege taina naturii însăși.

Am fost vrăjită.

Am dosit cartea sub un teanc de batiste, în sertarul de sus al scrinului lui Milly. Printre ultimele pagini strecurasem și singurele două desene pe care izbutisem să le ascund de mama, imagini ale coastei și golfului, primele schițe de care eram mândră. Împreună cu desenul lui Munch din șifonierul lui Tullik, cartea era prima dintr-o serie de secrete și minciuni la care Tullik și cu mine aveam să fim părtașe. Fragii se coceau, vara era în toi și odată cu ea dădeau în pârg pasiunea lui Tullik și creativitatea lui Munch. Tullik a început să dispară ore în șir. După-amiaza se eschiva de la orele de vizită și se ducea în pădure, pretinzând că avea nevoie de aer. Ori de câte ori puteam scăpa de corvezi mă lua cu ea pe post de paravan. Dacă mama ei se împotrivea, pretexta că Fata cu fragi nu putea fi

lipsită tocmai de fragi și insista să mergem împreună în pădure să-i culegem. Dar când eu mă duceam să-i vând la Hotelul Victoria, Tullik pleca să-l întâlnească pe Munch. Ragna și *fru* Berg erau furioase că lipseam, însă Tullik era încântată, și ăsta era singurul lucru care conta pentru *fru* Ihlen.

Într-o după-amiază, când s-a întors de la plimbarea prin pădure, Tullik m-a găsit în grădină atârnând rufele la uscat. Era îmbujorată și ciufulită, dar nu încercase nici măcar să-și aranjeze părul.

— Inger s-a întors în Kristiania, mi-a spus.

— De ce?

— Din cauza Laurei. E foarte bolnavă. Abia dacă mai poate vorbi.

Mi-a venit în minte femeia din tablou, întunecată, cenușie. Deci sora cea mică a lui Munch căzuse în cele din urmă pradă propriei sale umbre.

— O trimit la Gaustad, a zis Tullik.

— Unde vine asta?

— E un spital pentru femei. La Ekeberg. Edvard spune că acolo va fi tratată cum trebuie. Poate se va simți mai bine.

— Cât timp va sta acolo?

— Nu se știe. Inger și mătușa lor, Karen, vor sta de vorbă cu doctorii. S-ar putea să nu mai iasă de acolo.

Cu toate că erau vești rele, am zărit, fără voia mea, și o licărire de triumf în privirea lui Tullik.

— Probabil sunt foarte îngrijorați, am spus.

— Da, foarte. Bietul Edvard! Bineînțeles, are nevoie de cineva să-i fie alături, să-l sprijine. Doar n-am să-l las să sufere singur, nu?

De atunci, Tullik a început să lipsească mai mult și mai des. De fiecare dată se întorcea cu un desen. Toate o reprezentau pe ea. În dulapul Carolinei am găsit o bucată de stofă neagră, veche și am prins-o cu piuneze în spatele șifonierului din camera lui Tullik. După ea am ascuns desenele lui Munch. Schițele lui, ascunse privirilor străine de frumoasele ei rochii și haine, se odihneau acum în tăcere.

Tullik își lua tot mai multă libertate; începuse să stea la Munch până după-amiaza târziu, ba uneori lipsea chiar și de la cină.

Apoi, într-o seară, n-a mai venit.

— Ea treia oară când nu vine la cină, a observat Caroline în timp ce eu strângeam farfuriile.

— Unde s-o fi dus, Nils? se frământa *fru* Ihlen, bătându-și buzele cu degetele.

— Știi cum e ea, a răspuns amiralul, îi place să umble haihui, să exploreze pădurile. Las-o în pace. Se va întoarce curând.

S-au dus în camera verde să-și bea cafeaua și eu m-am întors în bucătărie ca să spăl vasele.

— Tu știi unde e, nu-i așa? m-a întrebat Ragna în timp ce turna înapoi în borcan gemul rămas.

— Nu, am zis. De unde să știu eu unde e?

— Tu și cu ea, a clătinat din cap, nu se cuvine.

Nu i-am mai dat atenție și mi-am văzut de treabă. Am șters vesela și am dus-o înapoi în sufragerie, am luat fața de masă și am scuturat-o în grădină. Am măturat, am șters mobila, am lustruit până și tacâmurile. Timpul se scurgea greu și Tullik nu se arăta. Ca să-mi fac de lucru și să mai uit, am curățat de două ori tot ce-mi cădea în mână. M-am apucat de treburile pentru a doua zi doar ca să nu merg la culcare, fiindcă nu puteam adormi înainte s-o știu acasă. În cele din urmă, când ceasul arăta aproape miezul nopții și n-am mai găsit nimic de făcut, am urcat la etaj și m-am dus în camera mea.

M-am așezat la fereastră, cercetând atent fiecare umbră, doar, doar aveam s-o văd. M-am uitat bine la fiecare palmă de pământ – de la liziera pădurii, la curtea bisericii și bucata de drum care se zărea –, dar nici urmă de Tullik. La parter se discuta cu aprindere. Caroline era nervoasă, Julie – îngrijorată. Nu auzeam ce spuneau, însă tonurile vocilor lor, care urcau și coborau, pauzele și mormăitul grav al generalului îmi spuneau că nu aveau să meargă la culcare înainte de întoarcerea ei acasă.

Am auzit ușa salonului deschizându-se, apoi pași pe scări și o bătaie în ușă. Fără să mai aștepte răspunsul meu, *fru* Ihlen a dat buzna în cameră, urmată de Caroline.

— A, nu te-ai culcat încă, Johanne! a spus după ce a aruncat o privire spre pat și a întors ochii spre fereastră. Îmi pare rău că te tulbur, draga mea, dar Tullik nu s-a întors încă. Voi două sunteți apropiate, nu? Știi unde ar putea fi?

— Nu, nu știu, am spus. Poate cu niște prieteni în Åsgårdstrand?

— La ora asta?

— Ba știi unde e, nu-i așa, Johanne? a intervenit Caroline. Știi unde e.

— Credeți-mă, nu știu, am spus încercând să nu mă dau de gol prin vreun gest, hotărâtă s-o protejez pe Tullik.

— Ți-ar fi greu să pleci s-o cauți, draga mea? a întrebat Julie. Nu te-aș fi rugat, dar suntem atât de…

— Sigur, am răspuns fără să aștept să-și termine propoziția. Mă duc.

Mi-am luat broboada și m-am năpustit jos, unde amiralul mă aștepta cu un felinar în mână. M-a îndemnat din priviri să mă grăbesc și am ieșit în goană pe ușa din față.

Cerul era înnorat și aerul neașteptat de rece. Cu o mână îmi strângeam broboada la gât, iar cu cealaltă țineam felinarul. Pădurea era cufundată într-un întuneric de cerneală. Nu mai era prietenoasă, ci amenințătoare. Crengile trosneau sub tălpile mele și lor le răspundeau țipetele îndurerate ale ciorilor, în timp ce copacii nu se mai opreau din oftat, îndemnându-mă să fug cât puteam de repede. Felinarul se legăna în mâna mea, aruncându-mi un con de lumină în jurul picioarelor, dar de văzut, nu vedeam nimic mai departe de câțiva yarzi. Cu toate că știam pădurea ca-n palmă, acum îmi părea străină, dușmănoasă, ca și cum ar fi voit să mă alunge.

Am răsuflat ușurată când am zărit ferma familiei Nielsen în dreapta mea, deși nu ardea nicio lumină, iar animalele amuțiseră. M-am hotărât să merg pe Nygårdsgaten, și nu pe plajă, pentru a nu risca să fiu văzută de mama când treceam prin fața caselor de pescari. Mi-ar fi fost greu să-i explic de ce mă aflam acolo la ora aceea târzie. M-am furișat pe stradă ca un tâlhar, ținând felinarul cât mai aproape de pământ. Pe Nygårdsgaten aș fi putut merge și legată la ochi, nu aveam nevoie de lumina slabă a felinarului.

Când am ajuns la casa lui Munch, am simțit cum teama mă înăbușă. Dacă Tullik nu era acolo? Dacă se pierduse cu adevărat? Ce aveam să-i spun lui? Dar soților Ihlen? Am deschis poarta și am rămas nemișcată câteva clipe, ținându-mi respirația ca să aud mai bine. Din spatele casei se distingea un murmur. Apropiindu-mă, mi-am dat seama că erau voci omenești. Abia răzbăteau până la mine, la fel ca sunetul îndepărtat al valurilor oceanului. M-am sprijinit de peretele

casei și am tras adânc aer în piept ca să-mi fac curaj, sub privirile panicate ale oamenilor care fugeau din tablou, îngrozită de ceea ce aș fi putut găsi, am dat colțul casei mergând cât puteam de încet.

Stăteau înlănțuiți la un capăt al băncii. Tullik era în brațele lui Munch, cu fața ridicată spre el. Iar el îi vorbea în șoaptă, cu buzele lipite de gâtul și urechea ei. Tullik ținea ochii închiși și avea o expresie serioasă. La picioarele lor erau o sticlă neagră și două pahare. Erau atât de cufundați unul într-altul, încât nu-mi venea să-i întrerup. Mă simțeam o neroadă, stând acolo și privindu-i în miez de noapte, cu felinarul în mână.

— Tullik! am zis încet. E vremea să mergem acasă.

A deschis ochii și a căutat să mă zărească prin beznă.

— Eu sunt, Tullik! am spus apropiindu-mă. Am venit să te iau. E vremea să vii acasă.

Munch a sărit de pe bancă și a întins mâna spre mine, iar Tullik a scuturat din cap, încercând să se trezească.

— Îmi cer iertare, a zis Munch. Cred că am pierdut noțiunea timpului.

— Cât e ceasul? a întrebat Tullik ridicându-se.

— E trecut de douăsprezece, am spus. Părinții tăi sunt îngrijorați.

— A, a zis fără să pară impresionată. Da, Edvard, trebuie să plec.

S-au sărutat. Am încercat să întorc privirea, dar n-am putut. S-au agățat unul de altul și s-au strâns în brațe cu o intensitate cum nu mai văzusem. În cele din urmă, Munch i-a dat drumul și ea a venit spre mine clătinându-se ca un luptător învins.

— Vrei să vin cu voi? a întrebat Munch în clipa în care am luat-o pe Tullik pe după umeri.

— Nu, am spus, de teamă că puteam fi văzute cu el și aș fi fost nevoită să dau explicații. Cunosc pădurea ca-n palmă.

Tullik era înghețată, sub brațul meu îi simțeam umerii căzuți, spatele încovoiat.

— Trebuie să ne grăbim, i-am spus. De câtă vreme stai aici?

— Nu știu, a răspuns.

Mergea poticnindu-se și am simțit un iz de alcool în momentul în care a deschis gura.

— Ai băut, Tullik?

— Puțin. Doar un pic de porto adus de Edvard din Germania.

Alcoolul îl ajută să mai estompeze contururile.

— Ce contururi?

— Ale vieții, a răspuns cu mintea aiurea.

Amețită de porto, Tullik nu-și dădea seama de încurcătura în care intrase. Plutise în lumea ei fără să-i pese de realitatea pe care o lăsase în urmă. Timpul se dilatase. Contururile erau estompate. Dar ce mai conta, dacă îți urmai pasiunea?

— Stai, nu pleca! a zis Munch. Tabloul, Tullik. Vreau să-l iei cu tine.

Când a dat să urce scara din spatele casei, a răsturnat unul dintre paharele goale. Tullik s-a repezit și l-a ridicat, apoi l-a așezat cu grijă la loc pe iarbă.

Munch a reapărut cu pânza sub braț.

— Uite-l, a spus. E pentru tine. Tu ești în el, Tullik. Vocea ta, așa cum se auzea în pădure. Ia-l. Așa l-am și numit: *Vocea.*

Tullik a luat tabloul fără să se uite la el. L-a sărutat pe obraz, și el a bătut-o ușor pe obraz, așa cum un tată își alintă copilul.

— Acum du-te. Du-te cu Johanne. Noapte bună.

Am ajutat-o pe Tullik să țină tabloul și așa am ieșit în stradă. O singură privire mi-a fost de ajuns ca să recunosc versiunea în ulei a primului desen pe care i-l dăruise Munch – Tullik în pădure. Am văzut liniile cafenii ale trunchiurilor și lucirile de perlă ale rochiei lui Tullik în lumina lunii. Am luat tabloul și i-am dat ei felinarul, să-l țină în timp ce traversam pădurea alergând.

— Unde o să-l punem? am întrebat.

— O să aibă loc în șifonier, nu? a replicat ea.

— Tullik, tatăl tău ne așteaptă. Cum îți închipui că vei putea nega c-ai fost acasă la Munch, dacă apărem cu *ăsta* în brațe?

— Aha, înțeleg, a chicotit pe înfundate. Trebuie să-l ascundem undeva până mâine-dimineață. În biserică. Să-l ascundem acolo.

— Nu e deschisă la ora asta.

— Atunci să-l ascundem în cimitir. Îl punem după o piatră funerară. Poți să te duci să-l iei înainte să se trezească Ragna și ceilalți.

Am ieșit din pădure și am luat-o tiptil pe aleea care ducea spre biserică. Tullik mergea în față cu felinarul, iar eu o urmam călcând pe unde apucam, cu tabloul în brațe. La Solbakken ferestrele erau luminate. Julie și amiralul ne așteptau. Am ieșit

de pe alee, ca să nu fim văzute din casă, și am luat-o prin spatele bisericii, furișându-ne pe lângă ziduri, speriate că pașii noștri ar putea trezi morții.

— Aici, a zis Tullik în șoaptă.

O luase printre morminte și acum îmi arăta o piatră funerară mare, ridicată sub tei.

— Crezi că o să fie bine ascunsă aici?

I-am dat tabloul și l-am sprijinit de piatră, punându-l în picioare ca să fie cam de aceeași mărime cu monumentul funerar.

— O să fie destul de bine ascuns sub frunze, a zis Tullik. Doar până în zori.

Am plecat. La fel ca cei îngropați acolo, pânza era acum în mâinile Domnului.

Amiralul aștepta în prag, drept și țeapăn, așa cum stătuse probabil și pe puntea corabiei.

— Regine Ihlen, unde ai fost? a întrebat cu asprime. Până atunci, nu-l mai auzisem să-i spună pe numele ei adevărat.

— Bună seara, tată. Îmi pare rău că am întârziat.

— Unde ai găsit-o? a întrebat întorcându-se spre mine.

— În Åsgårdstrand.

— Unde anume în Åsgårdstrand?

— Am întâlnit-o pe drumul spre casă, am mințit eu. Am găsit-o la celălalt capăt al pădurii.

— Duceți-vă la culcare amândouă! a zis împingându-ne în casă și trântind ușa.

M-am repezit în camera mea și m-am aruncat pe pat fără să-mi pun cămașa de noapte. Cufundată în perne, îmi doream să fiu în patul îngust de acasă, în camera mea și a lui Andreas. Îmi era dor de viața mea simplă, de căsuța de pescar și de scândurile desprinse din podea, care ar fi trebuit reparate.

Abia dacă am pus geană pe geană și, de cum s-a luminat puțin, am sărit din pat și am fugit afară în picioarele goale. Alunecând prin iarba udă, am alergat până la cimitir și am găsit *Vocea* exact acolo unde o lăsasem. Mi-am făcut cruce, mulțumind Atotputernicului, am luat tabloul și l-am adus acasă, unde cei din familia Ihlen dormeau încă.

M-am dus glonț la camera de lângă bucătărie. Am sprijinit tabloul de banchetă și am închis ușa din spate, apoi am intrat în vârful picioarelor în bucătărie, să văd dacă Ragna era acolo. Nu

se auzea niciun zgomot. Am luat iar tabloul în brațe, am fugit în hol și apoi sus pe scări, unde tălpile mele goale lăsau urme ude.

Am dat buzna în camera lui Tullik fără să bat la ușă și am fost uimită să văd că draperiile erau date în lături. Tullik era trează și stătea în picioare lângă fereastră. Ținea mâna stângă la gură și își mușca degetul mare.

— Slavă Domnului, l-ai găsit! a spus în șoaptă, întorcându-se spre mine. De când aștept. Numai la el m-am gândit. La tablou.

Era palidă, cu ochii lipsiți de strălucire, obosiți, tiviți de roșeață.

— L-am adus, am zis. Trebuie să-l ascundem.

Tullik a sprijinit tabloul de ușa șifonierului și o vreme am stat să-l privim. Coloana lungă de lumină a lunii strălucea ca aurul în camera întunecoasă. Lumina rochia lui Tullik din tablou și lucirea roșcată a părului ei. Linii delicate de aur.

— Crezi că sunt eu? a întrebat ducându-și iar degetul la gură și rozând pielița din jurul lui.

— Cum? Bineînțeles că tu ești. Ești întocmai așa cum erai în seara aceea.

— Dar crezi că seamănă cu mine?

— E leită tu. Cine altcineva să fie?

— Nu ți se pare că seamănă cu Milly? Cu sora mea?

Nu văzusem fotografii ale surorii mai mari, în afara celor de pe pian, încadrate de rame de argint. În unele era doar o copiliță, și asemănarea cu Tullik abia dacă se observa, la gură și la ochi, dar în fotografiile făcute la maturitate asemănarea era mai evidentă. Dincolo de rochiile și pălăriile extravagante purtate de Milly, trăsăturile caracteristice ale familiei Ihlen – ochii oblici, nasul lung, buzele îmbufnate – erau cât se poate de vizibile la toți.

— Nu fi caraghioasă, Tullik. *Știi* prea bine că tu ești. Ți-a spus-o Munch însuși. A spus că ești tu, că e vocea ta… Nu mai ții minte?

— Dar ar putea fi ea, nu-i așa? Ar putea fi Milly. Ochii încercănați seamănă cu ai ei, nu crezi?

— Tullik, tu ești în tabloul acela. Ești așa cum arătai atunci în pădure. Acum hai să-l ascundem!

Și-a smuls pielița unghiei cu dinții și o picătură de sânge i-a apărut pe deget. În timp ce-și sugea degetul, a deschis ușa șifonierului și a căutat piunezele ascunse printre haine. A

desfăcut pânza neagră, dând la iveală desenele, iar eu am ridicat *Vocea* și am sprijinit-o de tăblia din spate a șifonierului. Am ridicat din nou pânza și am prins-o repede la loc. Tabloul era ascuns. Secretul era la adăpost.

Din câte mi-am dat eu seama, Julie, Nils și Tullik nu și-au vorbit la micul dejun. Cât timp m-am învârtit în jurul lor, aducând mâncarea sau strângând vesela, am simțit încordarea care domnea între ei. Nimeni n-a pomenit nimic de boacăna făcută de Tullik în seara dinainte și nici de vreo pedeapsă.

Pe masă se afla o scrisoare adresată Carolinei.

— Când a sosit? a întrebat ea luând-o și deschizând plicul cu un cuțit.

— A adus-o *fru* Berg, a lămurit-o Julie. Cred că e de la Milly.

— Da, așa e! a exclamat Caroline despăturind foaia.

A citit-o cu glas tare în timp ce-și sorbea cafeaua.

Draga mea Nusse,

Venim la Åsgårdstrand să sărbătorim Sankthansaften[6], *așa că ai grijă să aprinzi focul înainte de sosirea noastră. Venim sâmbătă cu* Jarlsberg. *Spune-i mamei să nu-și facă probleme în legătură cu găzduirea; nu vom sta la Solbakken, ci la Hotelul Grand. Lila abia așteaptă, i-am cumpărat special pentru această ocazie o rochie nouă, care arată superb. Noile țesături de vară sunt ca o boare de aer proaspăt, și doamnele ne-au admirat deja pe promenadă, pe Karl Johan. Lila e adorabilă în rochia cu mâneci bufante, cu umbreluța în mână. Toată lumea spune că sunt eu în miniatură. Bineînțeles, mi-am cumpărat o pălărie nouă pentru vară. O s-o vedeți când venim.*

Transmite-Le dragostea mea mamei, tatei și lui Tullik.

A ta soră iubitoare,
Milly

Caroline a împăturit scrisoarea și a pus-o în buzunar.

— Vine sâmbătă. Adică mâine!

Văzând că nimeni nu-i răspunde, Julie Ihlen și-a șters colțurile gurii cu șervetul.

— E minunat, scumpa mea, a zis strângând din buze. Din păcate, eu n-am să fiu aici de Sankthansaften.

6 Sărbătoarea solstițiului de vară în țările nordice.

— De ce nu, mamă?

— Kitty și Thrine au convocat o întrunire în Kristiania. Trebuie să mă întorc acolo pentru câteva zile. *Fru* Esmark scrie un articol pentru *Aftenposten.* Organizația se oficializează. Se va numi Societatea Femeilor Norvegiene pentru Prevenirea Cruzimii față de Animale.

— Dar n-ai să vezi focul de tabără de pe plajă, a continuat Caroline, fără să dea atenție realizărilor mamei sale. E muzică, se dansează. Are să fie distractiv.

— Excelent, draga mea, și-a felicitat amiralul Ihlen soția. Tu și celelalte doamne faceți niște lucruri extraordinare. Iar voi, fetelor, puteți merge pe plajă împreună, cu condiția să și rămâneți împreună, a zis.

A privit-o cu asprime pe Tullik, care stătea aplecată peste masă, cu bărbia sprijinită în palme. Nu spusese unde umblase cu o seară înainte, dar judecând după expresia ei, încă era în grădina lui Munch. Să mai fi văzut deja Julie Ihlen expresia aceea și pe fața fiicei ei mai mari? Să fi văzut figura lui Edvard Munch și în ochii lui Milly? Orice ar fi citit acum pe fața lui Tullik o înspăimânta. Se ferea să se uite la fiica cea mică și își tot ștergea buzele cu șervetul.

După micul dejun, Tullik s-a întors în camera ei. N-am mai văzut-o până seara târziu, când am măturat cenușa. Toată lumea mersese la culcare. Se auzea doar câte un scârțâit din când în când și bătaia ceasurilor.

— Vine Milly! atât a putut spune.

Când m-am întors spre ea, s-a prăbușit pe un scaun, cu ochii ațintiți la masa din bucătărie.

— Așa am înțeles, am zis.

— Și dacă o vede Munch? Ce-o să se întâmple atunci?

— Milly e măritată, am răspuns punând cenușa într-o găleată.

— Și înainte era.

M-a privit cu ochi sticloși, speriată.

— Pe mine mă iubește, a spus.

— Și ai vreun motiv să te îndoiești de el?

— Nu cred, a răspuns rozându-și unghia degetului mare.

— Atunci ce-ți pasă?

— Tu nu știi cum e Milly. Nu poate suferi să-i vadă pe alții fericiți, să vadă că au ceva al lor… rochii frumoase, pălării…

Sau iubire… pentru ea e totuna.

— E sora ta, Tullik, am zis ștergându-mi mâinile pe o cârpă. Sunt sigură că n-ar vrea să te vadă nefericită.

Tullik a râs; un râs albastru, forțat și amar.

— Edvard mi-a spus că l-a umilit și nu mă îndoiesc că va dori să facă același lucru și cu mine.

— Dar nu trebuie să afle despre tine și Edvard, nu?

— Ba as vrea să afle. As vrea să afle toată lumea.

A împins scaunul, s-a ridicat și m-a lăsat să termin de curățat încăperea. I-am auzit pașii grei pe scară, apoi a intrat în camera ei.

Primejdie din nou. Purpuriu. Rubiniu. Primejdie.

Sankthansaften e sărbătoarea miezului verii. Bătrânii povestesc că vikingii care au ocupat țărmurile de la Borre sărbătoreau solstițiul de vară aprinzând focuri pentru a da mai multă forță soarelui. Era vremea reînnoirii și a magiei, iar oamenii erau încredințați că locurile sfinte căpătau și mai multă putere în noaptea aceea. Schilozii și bolnavii veneau la Borre să bea din izvor toată noaptea, sperând în virtuțile curative ale apei. Doar că biserica transformase sărbătoarea în celebrarea nașterii Sfântului Ioan Botezătorul și focurile erau aprinse acum pentru a alunga vrăjitoarele și spiritele rele. Speram ca totul să iasă bine de dragul lui Tullik.

Mi-au dat liber devreme. Toată familia Ihlen a plecat cu trăsura la debarcaderul din Åsgårdstrand, ca să-i întâmpine pe Milly și Ludvig, care veneau cu *Jarlsberg.* Obligată să meargă cu ei ca să-și salute sora și să-și ia rămas-bun de la mama, Tullik arăta jalnic, tot focul din ea se stinsese. De acum încolo n-aveau s-o mai piardă din ochi nicio clipă.

M-am întors acasă prin pădure, mergând cât puteam de încet. Era răcoare, puțin umed și mirosea tare a iarbă și trifoi. Muștele bâzâiau în jurul meu, dar nu le goneam. Învățasem că e zadarnic să te pui împotriva naturii, așa că le-am lăsat în pace. Am lăsat toate lucrurile să meargă de la sine. Natura începea să înflorească, pregătindu-se de explozia din toiul verii, și pădurile erau presărate cu zambile purpurii și lupini înalți de culoarea chihlimbarului. În gardurile vii de măceș atârnau fructele lucioase, zemoase, iar trandafirii sălbatici începuseră să-și deschidă petalele roz, moi.

Plaja cu pietriș viermuia de lume: mulți așteptau sosirea vaporului, pescarii se întorseseră mai devreme din larg, femeile începuseră pregătirile pentru sărbătoare. Copiii culegeau flori pentru coronițe; pe plaja de nisip se construia un rug din bușteni uscați și bețe. După ce focul va fi aprins, vor mânca și vor dansa în jurul lui. Am văzut-o pe Marie, nepoata lui Jacob, cu brațele pline de flori, alergând spre plajă, urmată de cățelul ei terrier, care hămăia fără încetare. Pentru o clipă am invidiat-o. Am invidiat-o pentru picioarele goale, pentru mânecile scurte și inima ei inocentă, încă netulburată de emoții pe care nu le putea înțelege.

Când am ajuns la căsuța noastră, am găsit-o pe mama cărând o găleată mare plină cu apă.

— Ce bine că ai venit, Johanne, a spus în loc de bună ziua. Ajută-mă să car găleata asta.

Am apucat și eu de mâner și am intrat împreună în casă.

— Pregătesc pentru diseară o mâncare de pește. Poți să scoți oasele, să mă ajuți, a spus arătând spre o farfurie plină cu pește de pe masa pătată de vopsea; nu era o întrebare, ci un ordin. Cuțitul e acolo.

— Ce mult pește, am spus suflecându-mi mânecile și punându-mi un șorț. De unde îl ai?

Mama tăcea, lucru care nu-i stătea în fire. M-am gândit că poate nu mă auzise.

— Mamă? am zis. De unde ai…

— Tatăl tău l-a primit de la… ăla…

S-a oprit, a aprins focul în sobă și a suflat ca să-l întețească. Când s-a întors spre mine, fața îi era ca o văpaie.

— Tatăl tău l-a primit de la Thomas, a zis. Băiatul își închipuie că-și poate cumpăra locul în familie cu o lădiță de pește. Trag nădejde că n-o să-i meargă așa ușor, Johanne.

Am zâmbit pe ascuns, în timp ce înfigeam cuțitul în solzii argintii. În felul ei, mama îi dăduse deja binecuvântarea lui Thomas, iar mai mult nici nu puteam aștepta de la ea.

10
Culori amestecate

Galbenul provoacă albastrul-roșiatic, albastrul provoacă galbenul-roșiatic, purpuriul provoacă verdele și invers.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Julie Ihlen avusese o soră geamănă. Se numea Fredrikke Vilhelmine Regine. Tullik fusese botezată cu același nume. Sora lui Julie murise la vârsta de douăzeci și trei de ani. Văzusem portrete de-ale ei atârnate pe pereții din hol sau fotografii așezate pe pianul pe care-l ștergeam de praf. Când le-am văzut prima oară pe Milly și Tullik împreună, mi s-a părut că mă uit la Julie Ihlen și sora ei geamănă, chiar dacă Milly era cu doisprezece ani mai în vârstă decât Tullik.

Dintre toate fetele familiei Ihlen, Milly semăna cel mai bine cu Julie. Era copia fidelă a mamei sale. Aceiași ochi de un turcoaz transparent, același nas drept și aceleași buze pline. Văzând-o, nici n-ai fi zis că era fiica amiralului Ihlen. Singura diferență dintre mamă și fiică era că aerul solemn pe care-l avea uneori Julie se transforma la Milly în aroganță. Țeapănă, cu bărbia ridicată și nasul pe sus, se plimba de-a lungul plajei, oprindu-se din când în când într-o poziție studiată, parcă exersată dinainte.

Rugul a fost aprins. Ai fi zis că toată plaja luase foc în lumina arămie a apusului. Localnicii din Åsgårdstrand, deloc impresionați de ifosele lui Milly, se prinseseră de mâini și dansau în horă, învârtindu-se pe muzica scripcarilor așezați pe o movilă înverzită.

Milly era îmbrăcată într-o rochie albă, cu pliuri pe piept și mâneci bufante. Gâtul lung îi era scos în evidență de un colier rotund, de care erau prinse multe pietre prețioase. Era incredibil de subțire și, la fel ca Tullik, avea o talie minusculă, își strânsese părul blond sub o pălărie de pai lăsată ușor într-o parte și încărcată cu flori care-i atârnau până pe spate. O ajutam pe mama să spele vasele, când le-am văzut apropiindu-se. Tullik îți lua ochii cu rochia ei de un roșu viu și părul despletit, aprins asemenea focului miezului de vară. Rămasă cu un pas în urma surorii ei, Milly m-a privit de sus, fără să coboare bărbia.

— Vasăzică ea e fata în casă care doarme în patul meu, a pufnit pe un ton disprețuitor.

— Nu, ea e Johanne, a zis Tullik. E prietena mea.

Milly m-a intimidat din prima clipă. Nu găseam în ea niciun motiv pentru care aș fi putut-o îndrăgi, spre deosebire de Tullik și de mama lor.

— Bună ziua, *fru* Bergh, am spus cu voce tremurândă. Mă amuza oarecum faptul că numele lui Milly, adoptat în urma celei de-a doua căsătorii, semăna cu cel al servitoarei.

Milly uitase deja de mine înainte de a apuca să-mi arunce măcar o privire.

— Ia spune, Tullik, o să stăm aici să spălăm vase toată noaptea, sau o să ne ducem să dansăm în jurul focului?

— Poți să faci ce-ți poftește inima, i-a răspuns Tullik.

— Ei, știi că n-am voie să te las să pleci de lângă mine cât timp ceilalți sunt la plimbare, lucru obositor și pentru tine, și pentru mine, așa că ce-ar fi să…

A aruncat o privire peste umărul meu și a strâns din ochi, uitându-se cu atenție la ceva ce se afla în spatele meu.

— Ia uite! a spus zâmbind. Să vezi și să nu crezi! Dragul de Edvard! Trebuie să vorbesc cu el. Hai, Tullik!

Tullik s-a răsucit pe călcâie. M-a luat pe după mijloc, m-a împins în lături și a întins gâtul ca să vadă mai bine.

— De ce vrei să vorbești cu el? a întrebat.

— Ei, suntem prieteni vechi, a răspuns Milly îndepărtându-se.

— *Fru* Lien, i s-a adresat Tullik mamei, care se prefăcea că nu auzise nimic, îi dați voie Johannei să vină cu mine? Nu lipsim mult.

Mama era scandalizată.

— Hai, lasă-i pe cei tineri să se simtă bine, Sara, a intervenit Jakobsen, care arunca resturile de pe farfurii într-un cazan vechi de tablă. Ne descurcăm noi. Hai, Johanne, du-te și dansează.

Mama și cu mine ne-am uitat una la alta. Pe față îi apăruse iar expresia aceea înciudată. A strâns din buze și a dat să spună ceva, dar nu avea loc de întors.

— Nu stau mult, am zis, în timp ce Tullik mă trăgea după ea.

Munch era așezat la poalele colinei înverzite, cu caietul de schițe pe genunchi și o sticlă de bere la picioare. Ținea mâna deasupra foii și desena cu mișcări largi, apoi se concentra pe o

anumită porțiune și trăgea linii mai scurte, hotărâte, în sus și în jos. Nu lua seama la oamenii din jurul lui și n-a ridicat privirea nici măcar când o fetiță s-a împiedicat și s-a sprijinit de umărul lui să nu cadă.

— Bună, Edvard, a spus Milly zâmbind la fel ca Tullik, din colțul gurii.

— Edvard, a zis Tullik, eu sunt.

Munch și-a ridicat ochii de la desen. Când le-a văzut pe cele două surori în fața lui, a dat drumul caietului, iar creionul s-a rostogolit pe nisip.

— Milly! a spus el stingherit.

Milly a pufnit în râs.

— Da, scumpule. Sunt aici. Nu vrei să vii să dansezi cu noi?

— Doar știi că nu dansez, a zis el.

— Atunci vino să te plimbi puțin cu noi, a spus Milly ridicând capul și privindu-l de sus. E o seară așa frumoasă.

Munch s-a ridicat, și Milly i-a întins brațul.

Munch a luat-o de mână.

Tullik și-a pierdut cumpătul. Mi-a prins brațul ca într-o menghină.

Milly și-a strecurat brațul pe sub cel al pictorului și l-a tras spre debarcader. Sporovăia fără încetare, iar el o asculta cu capul plecat.

S-a cufundat în discuția cu Milly și au plecat împreună, uitând cu totul de noi. Fiecare pas al lor era un chin pentru Tullik, iar când am ajuns la capătul plajei, s-a oprit și i-a lăsat să se îndepărteze.

— Nici măcar nu s-a uitat la mine, a zis. O urăsc!

— Poate că a vrut să te protejeze, Tullik, am spus. Ca să nu afle familia ta.

— Nu mi-a aruncat nici măcar o privire, a zis cu un tremur în glas. Și asta din cauza ei. O urăsc. Ce i-a trebuit să vină aici?

Am dus-o de mână până la țărm, unde apa era liniștită, și am găsit o stâncă pe care să ne așezăm. De partea cealaltă a fiordului zăream luminițele slabe ale focurilor aprinse pe plajă până la Bastoy. Focul nostru ardea cu o vâlvătaie mare, aruncând scântei sus, spre cerul nopții.

Tullik își rodea unghia degetului mare.

— S-au dus în pădure, nu-i așa? a întrebat.

— Nu știu, n-am văzut.

— S-or fi dus acasă la el?

— Crezi că Milly ar face așa ceva? Soțul ei abia…

— Nu-i pasă decât de ea însăși, a spus Tullik. La fel s-a întâmplat și cu Carl. N-a avut nicio putere asupra ei, n-a fost în stare s-o oprească, a făcut numai ce-a vrut ea.

— Câtă vreme au fost căsătoriți?

— Zece ani. Aveam nouă ani când au făcut nunta. Ea avea douăzeci și unu. Se lăuda tot timpul cu el, cât de înțelegător e, cum îi dă voie să facă orice dorește. Au mai fost și alți bărbați în afară de Edvard: actori, scriitori. De-aia îi plăceau boemii. Felul lor de viață îi îngăduia să facă tot ce poftea.

— Și căsătoria asta, cu Ludvig, cum merge?

Tullik a arătat spre debarcader.

— Unde e el acum? Și unde e ea?

Stăteam tăcute pe plajă, în timp ce în jurul nostru oamenii sărbătoreau și petreceau. În rochia ei roșie ca focul, Tullik fierbea de mânie. Scrâșnea din dinți, cu fălcile încleștate, pufăia și ofta. Arunca pietre în apă cu forța unui bărbat. Când n-a mai putut să-și țină în frâu furia, a sărit în picioare și a luat-o înapoi spre dig.

— Stai, Tullik! Unde te duci?

— Nu trebuie să vii cu mine, a spus, nu dacă asta îți va aduce necazuri.

— Așteaptă-mă! Vin cu tine.

A luat-o înaintea mea fără să mai scoată un cuvânt și s-a îndreptat spre cărarea care mergea de-a lungul țărmului. Pășea îndârjită, dând din coate. A trecut pe lângă Hotelul Central și ștrand, apoi pe lângă parohie și Hotelul Grand. Nu s-a oprit decât când a ajuns la grădina lui Munch. Fără să-i pese de rochie, a sărit peste gard, sfâșiindu-și fusta în mai multe locuri.

A traversat grădina ca o furie, printre tablourile care o încântaseră atât de mult în ziua când merseserăm să înotăm. Acum a trecut repede, fără să le arunce nici măcar o privire, în casă părea să nu fie nimeni. Ușa era deschisă, dar înăuntru nu se vedea nicio lumină, nicio lumânare la fereastră.

— Edvard! a strigat urcând în goană scara din spate. Edvard! Ești acasă?

A bătut cu pumnii în ușă, apoi în fereastră, dar n-a răspuns nimeni.

— Foarte bine. Am să stau aici să-l aștept, a spus și a intrat

în casă.

Am intrat după ea. În căsuța sărăcăcioasă se înșiruiau trei cămăruțe întunecoase, înghesuite, duhnind a fum de țigară și terebentină. Tullik a aprins o lumânare și a căutat un pahar pe raftul plin de tuburi de vopsea.

— Tullik, i-am spus, nu poți să rămâi aici. Părinții tăi…

— Cui îi pasă de ei? a zis și a dispărut în bucătărie.

După ce ochii mi s-au obișnuit cu lumina slabă a lumânării, am putut vedea mai bine camera – tavanul jos, scândurile groase ale dușumelei, florile de pe tapetul cafeniu. Pe podea erau împrăștiate pânze, de pereți erau sprijinite șevalete. Patul, acoperit cu o cuvertură gri, tivită cu auriu, avea căpătâiul lipit de perete. La picioare, pe o măsuță pliantă, se aflau o pipă și mai multe pachete de tutun.

Tullik s-a întors cu o sticlă de porto. Și-a turnat un pahar și s-a așezat pe pat.

— Tullik, nu crezi c-ar fi mai bine…

— Ia mai taci, Johanne! m-a repezit. Vorbești la fel ca ceilalți. Să nu faci asta, să nu faci aia. M-am săturat de ei! De acum încolo am să fac doar ce-mi place. Dacă Milly poate, eu de ce n-aș putea?

Izbucnirea ei năbădăioasă m-a lăsat fără grai. Am mai rămas o clipă în pragul ușii, apoi am ieșit și m-am așezat pe trepte afară.

În depărtare se auzeau strigătele celor care dansau și muzica de pe plajă. Probabil că mama și Thomas se întrebau unde eram. Îi promisesem lui Thomas că vom merge în pădure ceva mai târziu, să culegem ierburi de leac. Fetele aveau obiceiul să culeagă ierburi de leac de sărbătoarea solstițiului. Se spunea că dacă o fată culege șapte ierburi diferite și le pune sub pernă în noaptea solstițiului, atunci își va visa alesul. Thomas a râs zicând că o fată ca mine ar putea găsi fără nicio bătaie de cap o sută de ierburi diferite în pădurea Fjugstad, dar în momentul acela n-aș fi fost în stare să găsesc nici măcar una. Sărbătoarea ținea până spre dimineață și aveau să treacă multe ceasuri până ca Munch să se întoarcă.

Stăteam acolo, gândindu-mă la Sankthansaften și la spiritele rele. Poate că zburau chiar atunci în jurul nostru și îi făceau vrăji lui Tullik. Pe plajă se auzeau cântece despre mincinoși, despre oameni răi sau fricoși. Cântecele din vechime vorbeau

despre țărani leneși și femei ușuratice. Erau lecții de morală menite să ne ducă pe drumul credinței. Mi-am adus aminte de Milly și de nepăsarea ei față de ceilalți. Privind flăcările care încă se ridicau pe cer, mi-am dorit ca ele să izgonească orice spirit rău care pusese stăpânire pe prietena mea.

Am aruncat o privire în casă și am văzut-o pe Tullik întinsă pe patul lui Munch, cu ochii în tavan și mâinile pe piept. Nu voiam s-o tulbur, dar nici nu puteam s-o las acolo, așa că am rămas pe trepte, așteptând întoarcerea lui Munch. M-am uitat la tablouri, descoperind în întuneric siluete și forme. Unele străluceau cu putere: un portret mare al lui Inger, într-o rochie albă, luminoasă, așezată pe o stâncă la malul apei. Altele, cum erau Laura și Tullik privindu-și umbra, se pierdeau cu totul în noapte.

Mi-am sprijinit capul de balustradă, cu ochii spre grădină, fără să văd nimic. Atunci am băgat de seamă că ușa atelierului era deschisă, invitându-mă parcă. Tullik era tot întinsă pe pat. Se întorsese pe o parte, cu spatele spre mine. N-ar fi observat nimic. Nimeni n-ar fi știut. M-am furișat spre atelier și am intrat.

M-a întâmpinat tabloul la care lucrase Munch în grădină, omul stând pe pod și privind spre fiord. Munch adăugase culoare în colțul din dreapta jos al picturii, un verde mâlos, așezat în straturi asemenea unor pene, și mai multe linii agresive, albastru-închis, ca niște zgârieturi, pe spatele omului. Ceea ce m-a frapat cel mai tare a fost însă cerul. Deasupra bărcilor din golf și a munților mov din depărtare, Munch adăugase o dâră de foc, un fulger alb-gălbui învelit într-un vermilion mânios, un roșu căruia îi crescuseră colți și sfâșia cerul. Lucirea vâlvătăii aprinse în cer lumina fața omului și îi scotea în evidență pălăria și gulerul, în timp ce el privea fără să vadă fiordul din fundal.

Am simțit iarăși o durere în piept și m-am aplecat ca să studiez mai îndeaproape tușele de pensulă ale lui Munch. Se mișcau iute, ca și cum ar fi fost pictate într-o stare de panică. Roșurile și galbenurile intense erau o bătălie dusă de doi pictori care se certau și se războiau pentru spațiu pe pânză, asemenea unor zei luptându-se pentru putere. Silueta singuratică privea deznădăjduită, știind că bătălia din ceruri nu putea fi câștigată.

Fără să mai stau pe gânduri, am înhățat o pensulă. Am ridicat pânza de pe șevalet și am căutat-o pe cea pictată de mine. Am găsit-o într-un colț, sprijinită de perete. Soarele strălucitor, cu brațe ca niște șerpi încolăciți, semăna cu un talisman. Mi-a fost ușor să găsesc vopselele și o paletă, fiindcă erau împrăștiate peste tot în cameră. Am aprins o lumânare și am luat paleta. Albastru. Aveam nevoie de albastru. Am scormonit prin grămada de tuburi și am ales toate culorile închise. Am stors grămăjoare de uleiuri pe paletă și mi-am așezat pânza pe șevalet.

Trist.

Greu. Dureros. Mohorât.

Indigo. Ultramarin. Întunecat ca adâncurile oceanului.

Întuneric de jur-împrejurul meu. Umbre. Lungi și posomorâte. Sinistre. Negre.

Tullik beată. Întinsă pe pat.

Mâhnire. Mâhnirea ca natură. Ciori croncănind. Stoluri cârâitoare.

Brun de pământ. Cărbune. Mânjit, gros. Închegat. Întărit. Tullik. Înaintând cu greu prin mlaștină. Căutând. Gâfâind. Înecându-se.

Tullik. Pierdută în mlaștină. Hăurile iadului din inima ei. Vopselurile picurând, risipite ca lacrimile.

— Johanne, pentru numele lui Dumnezeu, ce faci aici? Am scăpat pensula din mână, uleiul s-a împrăștiat pe jos.

Am simțit o căldură puternică în piept, gust de coclit în gura dintr-odată uscată. Mâinile îmi tremurau, abia mai țineam paleta cu degetul mare.

— Johanne! Pictezi?

M-am întors.

Era *herr* Heyerdahl.

Trupul lui mătăhălos umpluse cadrul ușii. Nu aveam scăpare.

— Să nu-i spuneți mamei, am îngăimat.

A izbucnit în râs.

— Edvard știe că ești aici?

— Nu, am răspuns. Dar el mi-a dat pânza asta ca să exersez.

— Cine e femeia? a întrebat.

— Femeia?

Oare la mine se referea? îmi dădea în sfârșit voie să cresc, să ies din tablou?

— Cea de pe pânza ta, a spus arătând peste umărul meu.

— A, nimeni anume, am răspuns, uimită să descopăr că în pictura mea apăruse o siluetă singuratică, așezată cu spatele la soare.

— Să știi că e foarte bun, a zis. Contrastul, vreau să zic. Am pus pânza la loc pe podea și am adunat tuburile de vopsea și pensulele.

— M-a trimis Edvard să aduc o sticlă de vin. Pe plajă lumea cântă și dansează, a zis *herr* Heyerdahl. Nu vrei să vii și tu? Mi-a spus să intru, că ușa nu e încuiată, a adăugat îndepărtându-se.

— Domnișoara Tullik e aici, am zis fugind în urma lui. Îl așteaptă pe Munch.

— Edvard e pe plajă, a replicat deschizând ușa căsuței.

— Tullik! am strigat. Tullik! A venit *herr* Heyerdahl. Stătea încovoiată pe marginea patului și bea.

— Îmi pare bine să vă văd, *herr* Heyerdahl, a zis.

Buzele i se înnegriseră, pătate de porto. Era ciufulită, cu părul încâlcit.

— Bună ziua, domnișoară Ihlen, a zis el scoțându-și pălăria. Am cunoscut-o pe sora dumneavoastră, Milly. Am întâlnit-o de mai multe ori acum câțiva ani.

— Ce ghinion pe dumneavoastră, a îngăimat Tullik. *Herr* Heyerdahl a arătat către bucătărie și a mormăit ceva despre o sticlă. M-am uitat la Tullik, dar plecase din nou capul și se întorsese spre perete.

— Pe-asta o căutam, a spus *herr* Heyerdahl întors în cameră cu sticla de vin, pe care o ținea sus, invitându-ne parcă să-i verificăm spusele. Munch e pe plajă, a continuat adresându-i-se lui Tullik. Doriți să-l aduc aici?

— Nu, a răspuns ea. Am să-l aștept.

— Dar pot să mai treacă ore întregi până când…

— Am să aștept, a repetat ea.

— Foarte bine. Johanne, vrei să te conduc?

I-am aruncat o privire lui Tullik.

— Du-te! m-a îndemnat.

— Tullik, stau cu tine dacă vrei.

— Nu, du-te! a repetat, apoi a întins mâna după sticla de porto și și-a mai turnat un pahar.

În ochii lui *herr* Heyerdahl eram din nou copil, aveam să

rămân pe veci Fata cu fragi. Îngrijorată din cauza lui Tullik, dar neavând cum s-o ajut, m-am luat după pictorul al cărui tablou nu mă lăsa să cresc.

Herr Heyerdahl nu mi-a pus nicio întrebare, cu toate că nu se poate să nu-și fi dat seama de starea de încordare din casă. Mi-a vorbit despre Åsgårdstrand și despre cât de frumoasă era casa noastră, mi-a spus că avusese spor la pictat de când venise. Îl ascultam, dar gândul îmi era la Tullik.

Am trecut gardul și am luat-o pe drum, pe lângă Kiøsterud și Hotelul Grand. Când am ajuns la țărm, am văzut-o pe Caroline venind spre noi. Fără să-i dea nicio atenție lui *herr* Heyerdahl, s-a repezit la mine, dând încordată din mâini:

— Ia ascultă! a țipat. Johanne! Milly mi-a spus că tu și Tullik v-ați luat tălpășița de cum s-a întors cu spatele.

— Nu e adevărat, am zis. Au plecat împreună spre…

— O faci pe sora mea mincinoasă?

Am scuturat din cap.

— Unde e Tullik? a întrebat. Unde e? Știi unde e, așa că să nu-mi vinzi gogoși!

— Nu știu, am bâiguit.

— Nici nu e nevoie, a spus Caroline. Pot să ghicesc și singură. Hai cu mine!

M-a apucat de braț și m-a tras după ea, lăsându-l pe *herr* Heyerdahl cu gura căscată.

— Intră! a spus Caroline când am ajuns la grădina lui Munch.

M-a împins peste gard, l-a sărit și ea, blestemând sârma și stâlpul, apoi a luat-o înaintea mea sus, pe deal. Cum vedea un tablou, scotea o exclamație șocată și își acoperea ochii cu mâinile.

— Tullik! a strigat rotindu-și ochii prin grădină.

În fața casei s-a oprit cu mâinile în șolduri, încercând să zărească ceva pe întuneric.

— Tullik! Știu că ești aici. Ieși afară! Tullik! Unde ești?

— Aici sunt! a răspuns apărând în cadrul ușii, cu hainele în dezordine.

Caroline s-a întors spre ea.

— Știam eu! Aici veneai pe ascuns în fiecare zi.

— Ai adus-o aici? a întrebat Tullik privindu-mă cu dezamăgire în ochii ei oblici.

— N-a fost nevoie, a zis Caroline. Știu că ți-e capul plin de

iluzii despre artiști și boemi. Știam că vii aici. Ce cauți, Tullik? Distracție? Atenție? Speri ca individul ăsta să te picteze?

Caroline nu avea de unde să știe că Munch o pictase deja pe sora ei și că o desenase de mai multe ori.

— Edvard mă iubește și eu îl iubesc, a spus Tullik, iar ochii ei aruncau din nou flăcări.

— Ești o proastă! a izbucnit Caroline. Edvard Munch e un țicnit și un bețiv. O știe toată lumea. Și nu te iubește pe tine, o iubește pe Milly.

Tullik și-a pus mâinile în șolduri, ridicându-și bărbia.

— Mie nu-mi spune asta când mă sărută, a strigat, nici când facem dragoste.

— Desfrânato! a urlat Caroline. Ți-e mintea rătăcită, la fel ca a lui. Dacă i-ai dat voie să te sărute, atunci i-ai stârnit fanteziile legate de Milly. Nu cu tine face dragoste, nici măcar nu-i pasă de tine… ci cu ea. Au fost amanți, dacă vrei să știi. E obsedat de ea. Dar nu poate s-o aibă, așa că se folosește de tine.

— La câte știi tu despre dragoste… a pufnit Tullik disprețuitoare. Pun pariu că nici nu l-ai lăsat pe Olav să te atingă. Pun pariu că nici măcar nu l-ai sărutat vreodată. Ești frigidă ca o călugăriță.

Caroline a urcat scara în fugă și s-a repezit la sora ei, dar Tullik nici nu s-a clintit.

Am alergat spre ele.

— Dă-te la o parte, țărăncuțo! a zis Caroline împingându-mă cu brațul.

Am încercat să mă strecor între ele, însă Tullik o și apucase pe Caroline de umeri și o împingea jos pe scară. S-au încăierat, smulgându-și smocuri de păr cu degetele ca niște gheare, arătându-și dinții și scuipând vișiniu-violent, ca două pisici îndrăcite.

— Opriți-vă! am strigat. Tullik! Tullik! Dă-i drumul!

Se încleștaseră una de alta. Sălbatice. Aveau să se omoare.

Mă văităm deznădăjduită, dar nu-mi dădeau atenție.

Nu-mi rămăsese decât să le strig pe nume și să le spun să înceteze.

Deodată am auzit în spatele meu pași urcând dealul în goană și o voce răgușită de supărare.

— Opriți-vă! Opriți-vă! E de ajuns!

M-am întors și am dat cu ochii de Thomas, care se apropia cu

pași mari. M-am făcut mică, văzându-i fața crispată de furie. Lipseam de mai multe ore, nu mersesem la dans, nici la plimbarea prin pădure. Pe scurt, îl lăsasem baltă. M-am temut c-o să mă lovească, însă a trecut pe lângă mine, s-a așezat între Tullik și Caroline și le-a despărțit. Prea neputincioase în fața brațelor lui puternice, au fost trase în lături ca două păpuși.

— Să vă fie rușine! a zis.

Caroline s-a dat înapoi, și-a șters fața și și-a netezit părul, ofensată că unul ca Thomas o văzuse bătându-se cu sora ei. Și-a tras umerii înapoi și și-a dres glasul.

— Tullik, vino cu mine, lămurim noi lucrurile acasă! a spus pe tonul unei adevărate doamne din Kristiania.

Munch nu avea să se întoarcă, Tullik își dădea prea bine seama de lucrul acesta. A ieșit din casă și a închis ușa. Cele două surori au trecut în tăcere pe lângă noi, dar Caroline s-a oprit și m-a fulgerat din priviri:

— Mama nu va afla nimic din cele petrecute aici, absolut *nimic,* a zis. Ai înțeles?

Am dat din cap a încuviințare.

Obrajii lui Tullik erau uzi de lacrimi. Mă durea inima văzând-o astfel. Am strâns din buze, fiindcă aș fi vrut să-i spun ceva, dar nu era momentul potrivit.

— Hai, Johanne! a zis Thomas cu voce îmblânzită și m-a luat protector pe după umeri. Ai de cules ierburi de leac astă-seară. Unde mai pui că mi-ai promis și o plimbare, mai ții minte?

Mi-am petrecut brațul pe după mijlocul lui și împreună ne-am îndepărtat de casa lui Munch. Am ieșit pe Nygårdsgaten, scăldat în lumina lunii, și ne-am îndreptat din nou spre pădure.

11
Paleta

Amândouă sunt acțiuni elementare generale, care lucrează după legea generală a separării și a tendinței de a se reuni.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Milly a mai rămas la Åsgårdstrand încă trei zile. În fiecare zi îi aducea pe soțul ei, Ludvig, și pe fiica lor, Lila, să ia ceaiul la Solbakken, iar eu îi serveam în nuanțe pastelate de tăcere. Fetița era îmbrăcată ca o prințesă, atât de înzorzonată, încât cu greu suporta arșița soarelui. Tullik se juca cu ea când și când și făcea conversație politicoasă cu Ludvig, care era destul de prietenos, însă nu schimba nicio vorbă cu Milly.

Când Julie s-a întors din Kristiania, a găsit casa învrăjbită. Nu știa de cearta dintre Caroline și Tullik, dar încă părea înfricoșată de ceea ce vedea pe chipul fiicei celei mici. Ai fi zis că-și făcea curaj singură, ca și cum ar fi așteptat sosirea a ceva sinistru și distrugător, a unui uragan.

În cea de-a treia zi, după prânz, *fru* Berg și cu mine atârnam așternuturile pe frânghie, când le-am auzit pe Caroline și Milly vorbind în șoaptă în grădină. Erau așezate la masă, pe scaunele de fier. Milly stătea pe marginea scaunului, țeapănă, cu bărbia ridicată. Fața îi era umbrită de borul pălăriei.

— Ce să-ți spun? Trebuie să încerci s-o oprești! îi zicea Carolinei, care se aplecase spre ea cu palmele împreunate a rugăciune în dreptul buzelor. E o prostie. O copilărie. El nu e interesat de ea, nu cu adevărat.

— Sigur că nu e! a încuviințat Caroline. Dar știi cum e ea, ce-și închipuie despre pictori și artiști.

— Omul nu mă poate uita, a zis Milly cu un fel de nepăsare. E așa de obositor…

— Mama de-abia și-a revenit după toată povestea aceea și e bucuroasă văzând că acum ești fericită cu Ludvig. Închipuie-ți ce rușine i-ar fi dacă Tullik ar avea o aventură cu același bărbat. Nu mai izbutim să scăpăm odată de pictorul ăsta nebun.

Milly a chicotit, apoi și-a acoperit gura cu mâna înmănușată.

— Nu-i de râs! a spus Caroline. Îți dai seama ce rușine ar fi pentru familie?

— Scuze, a zis Milly. Mi se pare așa de amuzant… El e încă obsedat de mine, nu crezi? Mă adoră. Își închipuie că obține o părticică din mine prin intermediul surorii mele. Jalnic! Trebuie să pui capăt situației ăsteia, scumpa mea Nusse, până nu începe să dea crezare minciunilor lui.

Și-a deschis umbrela și a făcut câțiva pași spre ușa din spate, ca și cum ar fi plecat să se plimbe pe bulevard.

— Ludvig, dragule, e timpul să mergem! a strigat. Lila, scumpete!

Caroline s-a uitat chiorâș la mine în timp ce împingea scaunul sub masă.

— Vezi-ți de treburile tale! mi-a spus privindu-mă de sus, întocmai cum făcuse și Milly.

La plecarea lui Milly s-a făcut mare tevatură. Toată lumea se agita, în timp ce ea și Ludvig se urcau în trăsură, împărțind bezele cu aere de rege și regină, jucându-și rolul ca și cum s-ar fi aflat pe scenă. Lila stătea lipită de Milly ca un accesoriu, o floare frumoasă ori o bijuterie. La fel ca mama ei, flutura elegant mâna strânsă în mănușa de dantelă.

Când zarva s-a domolit și zgomotul copitelor s-a stins în depărtare, Ragna m-a luat la rost în bucătărie.

— Ne trebuie lapte, a zis. Să te duci să iei de la lăptărie, lângă casa parohului. Ia bidonul ăsta.

Mi-a pus bidonul în mână și mi-a arătat ușa.

— Doar știi unde e casa parohului, nu? a întrebat vorbind rar, ca și cum ar fi avut de-a face cu un tâmpit.

N-ar fi meritat să-i răspund, dar am dat din cap.

— Sigur că da, am zis smulgându-i mânerul bidonului din mână.

— Vezi să nu întârzii! Am rămas în urmă cu multe treburi după vizita asta.

Mă bucuram că puteam ieși puțin din casă. Cât timp stătuse Milly acolo domnise un fel de stânjeneală, iar Tullik și cu mine nu mai vorbiserăm de la Sankthansaften. Intrasem în camera ei doar ca să fac curat și să șterg praful. Ori de câte ori intram, își ascundea fața în cartea pe care o citea, un volum gros intitulat *Demonii.* Nu-mi adresa niciun cuvânt și petrecea ore în șir singură, în timp ce surorile mai mari unelteau împotriva ei.

Am luat lapte de la Isabel Ellefsen, o fată de vârsta mea, plinuță și cu brațe puternice. Mamele noastre se cunoșteau, iar

pe ea o vedeam duminica la biserică, deși nu prea ne vorbeam.

— Cum îți place în casa amiralului? m-a întrebat turnând laptele în bidon cu siguranța unuia care mai făcuse treaba asta de sute de ori.

— E bine, am spus.

— Sunt oameni cumsecade, ai noroc să lucrezi la ei.

S-a aplecat apoi spre mine și mi-a zis cu voce joasă.

— Ai grijă cu Ragna. Nu-i scapă nimic.

M-au mirat cele spuse de ea, mai ales că lucra la lăptărie și n-avea cum s-o cunoască așa de bine pe Ragna.

— Când dă pe aici, îi fug ochii în toate părțile, a mai spus înșurubând capacul bidonului. Ce să te mai miri că n-a găsit niciun bărbat s-o ia de nevastă? Se preface ea blândă și smerită, dar pe mine nu mă duce. Soră-mea mi-a spus că a fost logodită odată, dar omul a lăsat-o pentru alta. A dat bir cu fugiții până n-a fost prea târziu, e la mintea cocoșului din ce pricină. Ai grijă cu ea. Nici nu știi ce văd ochii ei.

Îmi stăteau pe buze o mulțime de întrebări, însă nu puteam risca să fiu văzută stând la taclale în lăptărie. Nu mă întrebasem niciodată de ce nu era Ragna măritată și nici nu mi-o puteam închipui logodită cu cineva, nici măcar îndrăgostită de cineva, dacă era să cumpănesc. Isabel mi-a întins bidonul ca și cum ar fi ridicat paharul în cinstea micului nostru complot.

— Fii cu ochii pe ea, Johanne, pentru că, să știi, ea e tot timpul cu ochii pe tine!

Am luat laptele și am ieșit repede, întrebându-mă dacă Isabel chiar știa ceva despre Ragna sau despre ce ar fi putut vedea Ragna – și asta ar fi fost mult mai rău. Pe mine. În cimitir. Cu pânza.

Când am ajuns la biserică, Ragna era în grădina din fața casei și culegea mentă. De cealaltă parte a străzii, în umbra teilor, stătea ascuns un bărbat.

— Nu, am spus în șoaptă. Nu acum, Munch. Nu acum.

M-am lipit de zidul bisericii, să văd ce avea de gând. Stătea sprijinit de trunchiul copacului și privea în sus, spre casă. În mână ținea un tub lung, un sul de hârtie. M-am întristat văzând cât de pierdut și abandonat părea. Aș fi alergat la el, dar îmi era teamă să nu mă vadă Ragna, așa că am încercat să-i atrag atenția zdrăngănind bidonul. Ochii lui erau însă ațintiți spre casă: cerceta fiecare scândură, fiecare cui, fiecare placă de

ardezie și fiecare ochi de geam, căutând ceva ce-i fusese furat. Ai fi zis că n-avea să se miște de acolo până nu căpăta înapoi ceea ce aștepta.

Când Ragna s-a aplecat să culeagă menta, am ieșit de după zidul bisericii și i-am făcut semn cu mâna. M-a văzut și a venit în fugă.

— Johanne! a zis.

— Șșș! am spus ducându-mi degetul la buze și i-am făcut semn să mergem în spatele bisericii. Ajunși la adăpost de orice privire străină, mi-a întins sulul de hârtie.

— Te rog, vrei să i-l dai? m-a întrebat. Fără ea nu pot să lucrez. N-a mai venit de nu știu câte zile. Nu pot să pictez. Nu pot să gândesc.

— Te așteptai să vină? m-am mirat eu. După…

— După ce?

— Milly, am zis.

A continuat să vorbească, de parcă acel singur cuvânt n-ar fi avut înțeles pentru el.

— Fără ea nu pot lucra, iar dacă nu pot lucra, nu pot trăi. Trebuie să-i duci desenul. Te rog, Johanne, adu-mi-o înapoi!

Disperarea lui era evidentă. Abia mai răsufla. Tullik era aerul de care avea nevoie ca să respire. În seara aceea, pe plajă, poate încercase să o protejeze? Poate că-și ascunsese sentimentele pentru ca familia ei să nu afle de legătura lor? Orice motive ar fi avut, nu era momentul să-i pun întrebări. Am luat sulul de hârtie din mâna lui, făcându-i o promisiune în sinea mea.

— Spune-i că aștept aici, a mai zis. Spune-i că am să aștept lângă copac cât o să fie nevoie.

Ragna se întorsese în bucătărie. M-a întâmpinat cu o privire bănuitoare.

— Unde-ai fost? Ți-am zis să te duci doar la lăptărie.

— Îmi pare rău, am răspuns întinzându-i laptele. Am stat de vorbă cu Isabel.

— În timp ce eu stăteam și te așteptam.

M-a cercetat din cap până-n picioare, cu o privire care m-a făcut să dau înapoi. S-a uitat fix la sulul de hârtie, parcă desfăcându-l cu ochii. Știa. Știa că era o pictură *păcătoasă,* de la *Păcătos.*

— Trebuie să mătur la etaj, am spus și am zbughit-o sus pe

scări.

Caroline era în salon împreună cu mama ei. Amiralul se retrăsese în biroul lui. *Fru* Berg era ocupată până peste cap: călca rufele și cearșafurile la calandru. Din câte puteam să-mi dau seama, Tullik era în camera ei.

La ușă stătea de pază pisica Henriette.

Am pășit peste coada ei și am ciocănit.

— Tullik, am spus în șoaptă, pot să intru?

Nu mi-a răspuns.

— Tullik, am spus puțin mai tare, am ceva pentru tine.

Ușa s-a deschis în sfârșit și Henriette s-a strecurat înăuntru, frecându-se de picioarele lui Tullik cu un mieunat abia auzit.

— Ce e? a întrebat Tullik.

Era despletită, se vedea că o trezisem din somn.

— Pot să intru? Am ceva să-ți spun.

A dat un pas înapoi și m-a lăsat să intru.

— Uite, am spus închizând ușa, am ceva pentru tine!

I-am întins sulul de hârtie.

— Ce e asta? a întrebat.

— Cred că e o pictură. De la *el.* Te așteaptă afară.

— Nu vreau să-l văd, a spus cu voce răgușită.

— Cred că n-o să plece până nu te vede.

— Și cu ea cum rămâne?

— Parcă nici nu i-ar ști numele.

Tullik a șovăit o clipă, apoi mi-a smuls hârtia din mână. A închis ochii și și-a dres vocea înainte s-o desfacă.

Hârtia răsucită s-a desfăcut în mâinile ei și, când a devenit prea mare ca s-o mai poată ține, a întins-o pe pat.

Era o imagine tulburătoare.

Un desen în acuarelă și tuș, în nuanțe blânde. Tullik în apă, în ziua când înotase goală și i se înfățișase pe plajă. O pictase în chip de sirenă, cu picioarele preschimbate într-o coadă ușor îndoită. Coloana de lumină a lunii, semnătura lui artistică, îi lumina pielea albă, iar părul roșu, bogat se revărsa peste un umăr și se odihnea în valuri pe celălalt. Era Tullik, cu frumusețea ei inefabilă, elegantă, o viziune răscolitoare, o creatură mitică născută dintr-o noapte de vară.

Tullik privea desenul cu nesaț.

— Eu sunt? a întrebat și i-au dat lacrimile.

— Fără îndoială, am răspuns, întocmai cum erai în ziua

aceea.

În partea de jos a desenului era scris „E. Munch, *Sirenă* 1893”.

— Bietul de el, dragul meu! a zis. Unde e?

— Sub tei.

— Hai, ajută-mă să mă îmbrac! Trebuie să mă duc.

S-a năpustit la șifonier și a tras mai multe rochii de pe umerașe.

— Care, Johanne? Care?

— Oricare! Ești la fel de frumoasă în toate.

— Chiar sunt? Așa crezi?

— Bineînțeles, am zis netezindu-i părul.

A ales o rochie crem, vaporoasă. Și-a lăsat părul liber pe spate și s-a dat cu un parfum cu miros proaspăt pe gât și după urechi.

— Spune-le că am plecat să mă plimb prin pădure, dacă te întreabă.

M-am lăsat prinsă în minciuna ei și, din nou, am devenit păstrătoarea secretelor lui Tullik.

După plecarea ei, am mai rămas să privesc tabloul. Expresia rugătoare a lui Tullik mă chema, mă atrăgea spre mare. Mâinile cufundate în apă și coada răsucită îi dădeau un aer neajutorat. *Vino,* spunea, *vino în apă și sărută-mă sub lumina lunii.* Am urmărit cu degetele liniile părului ei. Șuvițele groase pluteau pe apă ca o iarbă de mare portocalie. În lumina strălucitoare a lunii, pielea ei căpătase o culoare arămie, iar părul parcă luase foc. Ea însăși era foc viu, aur lichid care trăia și respira. Întruchiparea vieții.

Iunie și iulie și-au dat mâna, hotărâte să ne doboare cu o arșiță insuportabilă. Temperaturile au urcat atât de mult, încât nimeni nu-și mai amintea să fi trăit o vară mai fierbinte, în timp ce noi toți ne veștejeam ca plantele lipsite de apă, Tullik înflorea în dogoare. Pielea ei avea acum o nuanță blândă de bronz, părul îi era mai frumos ca oricând, vârstat cu șuvițe aurii, decolorate de soare. Până și sufletul ei era pârjolit de viață, și de emoții, și de primejdie.

Zăduful îi moleșise pe amiral și *fru* Ihlen. Se târau cu greu prin casă, pradă unui soi de amorțeală. Nici Caroline nu se simțea mai bine: se învârtea de colo-colo, umbla din cameră în

cameră căutând umbra sau o boare cât de mică de vânt. *Fru* Berg nu-și mai găsea locul de nervoasă ce era. Obrajii bucălați îi luceau ca merele roșii și, cu toate că-și ștergea tot timpul fruntea cu brațul, transpirația îi curgea șiroaie de pe tâmple. Ragna, în schimb, era cât se poate de vioaie. La fel ca unei șopârle, căldura îi ascuțise simțurile. Ochii ei negri erau la fel de iscoditori, atenția ei, veșnic trează. Nu mă scăpa din ochi oriunde mă duceam, de câte ori mințeam ca s-o ajut pe Tullik.

Le ziceam că ne ducem la recitaluri muzicale sau să facem baie în mare după-amiaza. La baluri date în hoteluri sau petreceri pe plajă. Spuneam că mergem să ne plimbăm în pădure sau să culegem fructe. Julie și amiralul înghițeau minciunile noastre ca pe cel mai dulce nectar. Atâta vreme cât Tullik nu venea acasă prea târziu seara, ei nu puneau întrebări, așa că, o vreme, dorința lui Tullik s-a împlinit: făcea tot ce dorea.

Apoi au venit boemii.

Vestea sosirii lor mi-a fost dată – cine-ar fi crezut? – chiar de mama, într-o seară de duminică, în timp ce ne aflam cu toții la masă.

— Au venit barbarii, a zis. Au făcut gălăgie toată noaptea.

— Hm? a întrebat tata pufăind din pipă. Cine?

— Ăia, a bombănit mama. Acasă la el. Au venit din Kristiania acum câteva zile. Au chefuit toată noaptea ca niște diavoli ce sunt și s-au îmbătat criță. Ce rușine!

— Cine sunt *ăia?* am întrebat curioasă.

— Mai bine să nu știi, Johanne. Să te ferești de blestemățiile lor. Nu cumva să se răspândească pe la noi. Prietenii ăia ai lui sunt jalnici. Cum or putea să se înjosească într-atât? Ai grijă să nu te apropii de ei. Dumnezeu știe, poate am să fiu nevoită să-ți găsesc o slujbă la oraș, să te trimit în Kristiania. Cât mai departe de Borre. Din câte văd, *herr* Heyerdahl e singurul cu bună-cuviință.

Probabil că erau scriitori sau pictori. Cu siguranță Tullik îi găsea irezistibili, iar eu știam că mai devreme sau mai târziu aveam să fiu prinsă într-o minciună despre un bal sau o plimbare și aveam să mă trezesc printre cei de care mama se temea cel mai tare. Și ce-o să se întâmple atunci? Chiar o să mă gonească de acasă? O să mă trimită la Kristiania? Când am terminat masa, am zbughit-o afară și am dat fuga la țărmul

stâncos, unde mă îmbia marea. Mi-am aruncat pantofii, mi-am scos ciorapii fără să mă mai așez și m-am repezit în apă. Cu fața întoarsă spre chemarea oceanului, am inspirat soarele apunând, aerul sărat care-mi înțepa pielea și țipetele pescărușilor care fâlfâiau din aripi deasupra mea. Am rămas acolo îndelung, căutând să găsesc o cale de a evita inevitabilul.

Când, în cele din urmă, m-am întors, se înnoptase și a trebuit să-mi caut pantofii în beznă. Ciorapii n-aveam cum să-i mai găsesc; nici măcar nu mai știam unde îi aruncasem.

— Ce faci, Johanne?

Vocea venea dinspre stâncile din fața mea.

Era Thomas.

— Îmi caut pantofii. Am ieșit să iau puțin aer.

— A fost așa de cald! a zis el. Femeile suportă greu zăpușeala.

— Zici că te sufoci! am spus. Nici măcar aici, pe malul mării, nu e pic de aer.

— Vrei să faci o plimbare cu mine? a întrebat zâmbind și mi-a întins mâna.

— N-am prea mult timp la dispoziție.

Ne-am îndreptat spre dig, ne-am oprit la mijlocul lui și ne-am sprijinit de balustradă. Chiar și la ora aceea târzie, după oboseala unei zile întregi, Åsgårdstrand era frumos. În seara înmiresmată, ferestrele Hotelului Grand erau luminate. De-a lungul verandei din spate erau atârnate felinare. Altele, agățate în copaci, desenau umbre dantelate din ramuri. Jos, în port, bărcile săltau ușor pe valuri și singurul zgomot pe care îl auzeam era cel al apei care se legăna și plescăia izbindu-se de chei.

— Te-ai mai gândit la propunerea mea? a întrebat Thomas frecându-și nasul de gâtul meu.

— Știu doar că sunt prea tânără, i-am răspuns.

— Asta nu înseamnă că mă refuzi, nu-i așa?

— Nu, am zis. Nu te refuz.

Când venea vorba de căsătorie, parcă o și vedeam pe mama lângă mine, clătinând din cap cu o figură indignată.

— Trebuie să mă întorc, am spus îndepărtându-mă de el.

— Tata îmi dă voie să iau barca duminica viitoare. Vrei să vii cu mine într-o aventură?

— Nu cred că m-ar lăsa mama.

— Chiar trebuie să știe?

De la o vreme îmi venea atât de ușor să mint, încât aș fi născocit pe loc ceva, însă mi-am dat seama că nu prea mai aveam poftă de înșelătorii și chiar nu mai voiam să înșir verzi și uscate; după aceea trebuia să mă gândesc bine înainte să vorbesc, să scornesc alte povești, să am grijă să nu mă dau de gol. Un vârtej întunecat. Cafeniu. Umbră arsă. Negru cleios.

— Nu pot să-ți promit, am zis.

Am trecut de hoteluri și am luat-o pe drumul care ducea spre casele pescărești. Pacea serii s-a tulburat când am ajuns la grădina lui Munch. O femeie râdea în hohote, nestânjenită. M-am uitat peste gard și am văzut-o apucând mâinile unui bărbat și dansând cu el, învârtindu-se pe deal, în sus și în jos. În jurul lor se ghiceau câteva umbre, bărbați care fumau, și am auzit clinchet de pahare ciocnite și pocnituri de dopuri. Un bărbat cânta, altul bătea din palme.

— Văd că smintitul de Munch are iarăși musafiri, a spus Thomas. Din câte am auzit, așa au ținut-o toată noaptea trecută.

Am rămas pe loc, privindu-i pe cei doi care coborau spre noi învârtindu-se.

— Văd că-și fac singuri regulile, după cum le tună, a zis Thomas râzând. Ce-ar fi să facem și noi la fel?

Îmi doream să fiu de acord cu el. Îmi doream libertatea care se revărsa din grădina lui Munch. Îmi doream s-o gust, cu toate că era întinată. Simțeam în ea o primejdie ale cărei urmări ar fi fost mult prea greu de suportat pentru mine, și totuși mă simțeam atrasă de ea, ademenită de ispită. Îmi doream să mă alătur celor care dansau printre copaci, îmi doream ca Thomas să mă ia de mână și să mă învârtă printre tablourile risipite pe deal. Acolo, în mijlocul naturii, scufundat în soare și lună și mare, nu era un dans al distrugerii, ci o horă a vieții.

Îmi doream să intru în dansul vieții.

12
Ultramarin

Așa cum vedem în albastru cerul înalt
și munții îndepărtați, tot astfel o suprafață albastră
pare că se retrage din fața noastră.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Vârtejuri de verde. Smarald. Jad.

Explorez. Încerc. Mă mișc. Mă târăsc. O tușă de cyan[7].

Deschid spectrul.

Tullik. Rătăcitoare. Mâini întinse. Mâini trase înapoi. Departe de soare. În necunoscut.

O urmez. Curioasă. Dornică să aflu.

Speriată de grădină. Speriată să merg acolo. Le aud glasurile. Adânci și întunecate. Râsete răgușite. Abrazive ca nisipul. Le aud paharele. Dangăt de clopot. Iar și iar. Albastru. Cyan. Vin spre mine.

Mă ascund în pictură.

În spatele meu e un bărbat. Îngână o melodie.

Mă ascund în pictură.

— Ai de gând să stai ascunsă aici toată după-amiaza, Johanne?

Am răsucit pensula în borcanul cu terebentină înainte să mă întorc.

A tras din pipă. Duhnea a băutură.

— Îmi place aici, am zis. Îmi place să pictez.

— E o frumusețe. Bântuită. Și cu spatele la soare? Și ea se ascunde?

— Nu știu, am zis. Exersez. Munch mă lasă să-i împrumut lucrurile.

— Îmi place.

Bărbatul avea un nas nemaipomenit de lung și chelie; părul îi creștea doar în vârful capului, într-un punct pe care nu-l zăream. Bărbia ascuțită îi era îndreptată spre pământ, în timp ce-mi studia tabloul. Mai bine zis, îl cerceta atent.

— Mă scuzați, domnule…

— Delius, Fritz Delius.

---

7 Nuanță de albastru amestecat cu verde, turcoaz.

Vorbea norvegiana cu accent străin, ciuntind unele sunete, rotunjindu-le sau omițându-le pe altele.

— O fi timpul să plecăm acasă, eu și Tullik? am întrebat.

— Nici vorbă! Mai rămâneți puțin. Stai să-ți aduc un pahar. Ceva care o să te ajute să auzi notele.

A întins mâna spre ușa atelierului, de unde pătrundea o rază de lumină. Am intrat în bătaia luminii, unde dansau stropi aurii, și el m-a urmat.

— Jens! a strigat el către un bărbat din grădină. Johanne vrea să bea ceva. I s-a făcut sete. Pictează de nu știu când.

Jens, un bărbat scund, cu barbă și mustață negre, a dispărut în căsuța lui Munch. Acesta era așezat, împreună cu Tullik și un prieten, la o masă din mijlocul grădinii. Era un danez mic de stat, cu înfățișare ciudată: nas mare, bărbie căzută, urechi micuțe și o claie de păr negru. Gesticula mult în timp ce vorbea.

— Vino, Johanne! m-a invitat Delius. Vino și stai la masă. Vorbeam despre lumină.

Tullik era agățată de brațul lui Munch. Aproape că nu se mișca, atât de atentă era la ce se discuta.

— Vrea să-mi fure piesa, Delius! s-a văitat danezul.

— Nu văd cum, Helge! Doar e pictor.

— Ideea care mi-a venit, *Dansen Gaar, Dansul nu se oprește niciodată*:! a zis danezul. Personajul meu, artistul, spune: „Tabloul meu va fi intitulat *Dansul vieții*! Va reprezenta un bărbat și o femeie îmbrăcați în haine de mătase, dansând într-o noapte senină pe un drum străjuit de chiparoși negri și tufișuri de trandafiri roșii. Sângele slăvit al pământului va sclipi și va arde în trandafiri, Claire. Bărbatul o strânge în brațe. Are o figură gravă, dar e fericit până în adâncul sufletului. E o atmosferă de sărbătoare. O tine atât de strâns, că femeia e pe jumătate scufundată în el. E speriată, înspăimântată de-a dreptul, și ceva se trezește înăuntrul ei. Puterea lui se scurge în ea. Iar în fața lor e abisul”.

— Dansul vieții! Ce idee minunată! a exclamat Delius. Parcă și aud uvertura. Trimite-mi piesa, Rode. Mi-ar plăcea s-o citesc.

— Știe careva unde e absintul? a întrebat Jens, întorcându-se din casă.

— Aici, a zis Munch scoțând sticla de sub scaunul lui.

— Atunci umple-l! E gol.

I-a întins un pahar, și Munch l-a umplut până la buză cu un lichid verde, gros.

— Uite, Johanne, a spus Delius. Dă-l pe gât!

Am dat din mână în semn de refuz, însă el a insistat.

— Hai, Johanne! m-a îndemnat Tullik. O să te ajute la pictat.

Am luat paharul de la *herr* Delius și am sorbit puțin. Licoarea verde mi s-a prelins printre buze și am înghițit-o repede. Gustul puternic de anason mi-a învăluit limba și mi-a alunecat pe gât. Am simțit că-mi ies flăcări prin ochi și m-am străduit să zâmbesc.

— Așa! a zis Delius. Întocmai cum ți-a prescris doctorul.

— Ia să vedem, Munch! a spus Jens, împingându-mă spre masă. Cum adică? Acum pictezi un dans?

— Mi-au venit niște idei. Nu doar un dans, ci o frizã întreagă. O frizã a vieții. Un studiu al vieții, iubirii și morții.

— Parcă o și aud răsucindu-se, urcând și coborând, a spus Delius așezându-se lângă mine. Trebuie interpretată aici, în peisajul ăsta minunat. Aici, în locul ăsta plin de dramatism. Ascuns în văi adânci, între fiorduri. Ce n-aș da să pot sta aici toată viața!

A ridicat paharul și a dat pe gât băutura verde cu gust de anason.

— Aici, în Norvegia, al doilea cămin al meu. Ori o fi al treilea? Sau al patrulea?

— Țara ta de baștină e Anglia, a spus Jens. Ori poate Germania?

— Sau poate Florida? a întrebat Delius. Poate că America e tara mea?

— Dar de aici pleci în Franța, a zis Munch. Nu e și Franța un cămin pentru tine?

— Ei, atunci fie lumea întreagă căminul meu, iar Norvegia… Norvegia să fie sufletul meu, a zis Delius.

Au continuat să bea și discuția a devenit tot mai încâlcită. Din crâmpeiele pe care le prindeam, am dedus că Fritz Delius era un compozitor englez de origine germană. Munch îl cunoscuse prin intermediul unor prieteni comuni din Paris și, din felul în care vorbea despre scrisorile și cărțile poștale primite de la Delius, am înțeles că-și scriau cu regularitate. Helge Rode, danezul, era poet și scriitor. N-am izbutit să-mi dau seama cu ce se ocupa cel de-al treilea bărbat, Jens Thiis,

dar era limpede că gândea la fel ca ei și știa o mulțime de lucruri despre artă, făcând referire la pictori străini de care nu auzisem niciodată. Erau cu toții prietenii unui oarecare Gauguin, al cărui nume apărea des în conversație.

Discuția lor despre piesa lui Rode și ideea dansului vieții s-a prelungit, cu unele întreruperi, toată după-amiaza. Eram numai ochi și urechi, ca să nu mai spun că aceeași idee îmi venise și mie cu o zi înainte. Gânduri poetice, pline de suflet, despre sângele pământului, apoi despre sângele lui Munch însuși scurgându-se în pământ și hrănind florile, se învârteau în jurul mesei asemenea unor rugăciuni, după care se spărgeau în glume grosolane despre prostituatele de pe străzile dosnice ale Parisului.

Urmăream ritmul ca de metronom al vocilor. Amorțită de absint, înțelegeam unele lucruri, altele îmi scăpau, după cum se vorbea mai tare sau mai încet și după cât de mult mă interesa subiectul. La un moment dat, glasul lui Munch m-a scos din torpoare.

— Forța asta, care trece de la bărbat la femeie, spunea el, ai înțeles-o pe dos, Rode. Nu bărbatul e cel care-o ține strâns pe femeie, ci femeia îl ține pe el. Se agață de el, se încleștează. Iar abisul care se cască în fața lui e abisul în care te aruncă brațele iubirii.

Tullik îl privea zâmbind, mândră de el, fără să înțeleagă avertismentul din vorbele lui.

Pe măsură ce după-amiaza înainta, soarele dogorea tot mai tare. Simțeam că mă usuc în bătaia lui și că mă ia amețeala. Vedeam dublu, abia respiram, îmi era greață de la băutură. Stăteam acolo de ore bune, cu toate că nu voiam și știam că nu era bine. Tullik mă obligase s-o însoțesc după ce mai spusese o minciună. Chiar mă bătea gândul să îngenunchez și s-o rog să plecăm, când Munch s-a ridicat brusc și ne-a poruncit tuturor să-l lăsăm singur.

— Trebuie să lucrez, a spus împingând scaunul și trântind cu zgomot paharul pe masă. Puteți pleca acum. Cu toții.

La început, prietenii lui au râs. Helge și-a mai turnat un pahar.

— Nu, Helge. Trebuie să lucrez, și nu pot dacă nu sunt lăsat în pace. Vă rog să plecați.

Amețiți de băutură, cei trei s-au desprins cu greu de masă.

Delius abia se ținea pe picioare.

— Te-am auzit, te-am auzit, a spus bătându-l pe Munch pe umăr și a plecat clătinându-se.

Helge Rode și Jens Thiis l-au urmat abia târându-și picioarele. S-au îndepărtat făcând comentarii incoerente despre tablourile din grădină.

După ce au plecat, Tullik s-a lipit de Munch și și-a trecut brațul pe după al lui. Și-a întins gâtul și și-a țuguiat buzele așteptând un sărut.

— Și tu, a zis Munch eliberându-și brațul din strânsoare. Trebuie să lucrez. Nu înțelegi? Pleacă!

Tullik s-a dat un pas înapoi, de parcă tocmai fusese pălmuită.

— Edvard, dragule… nu mă lași…

— Pleacă! a urlat el.

— Edvard…

— Du-te!

I-a întors spatele, scos din fire. Trebuia să scape. Prezența ei îl stânjenea, îl sufoca.

— Dar… Edvard…

Am luat-o pe Tullik de braț și am tras-o cât am putut de blând spre poartă.

— E timpul să mergem acasă, Tullik, i-am spus. Am fost plecate toată ziua. Ai tăi o să-și facă griji.

— Și dacă aici e acasă pentru mine? a întrebat desprinzându-și brațul din mâna mea și întorcându-se spre el.

— Doar că nu e, Tullik, o știi și tu.

— Și dacă e? Dacă pot să fac ce-mi place? Dacă pot să merg oriunde vreau, să fiu oricine vreau? Dacă aici e casa mea, alături de Edvard și de prietenii lui?

— Hai, Tullik. Vrea să lucreze.

— Ce știi tu? mi-a aruncat ea cu dispreț în glas. Ești doar o fată în casă.

Vorbele ei m-au rănit. Era beată.

— Tullik, te rog, lasă-l!

Munch își aranja șevaletul și scotea uleiurile împachetate în ziare. Preocupat de ceea ce făcea, uitase deja că încă eram acolo.

— Tullik, i-am șoptit, e vremea să mergem acasă.

Tullik a ridicat ochii spre el, l-a privit stăruitor, vrând să-l facă să ridice ochii triști și să se uite la ea. Munch a stors

câteva tuburi pe paletă, pe care a prins-o cu degetul mare, apoi a așezat o pânză pe șevalet. Era bărbatul stând pe pod, sub cerul învârtejit. A început să lucreze la valurile neliniștite ale fiordului. Era adâncit în lucru, cufundat în lumea lui.

Aveam degetele pătate cu vopsea verde ca jadul, dar n-am băgat de seamă decât când am ajuns acasă. Mă gândisem la cum s-o duc pe Tullik în camera ei fără ca cineva să vadă că era beată. Terebentină nu puteam folosi, așa că am găsit niște săpun în bucătărie și mi-am frecat mâinile cu peria de podele până când pielea mi s-a înroșit. Dar vopseaua nu s-a dus.

Mi-am reluat treburile sub privirea înveninată a Ragnei. A observat petele verzi de pe mâinile mele și a ridicat din sprâncene. A strâns din buzele subțiri, cu colțurile gurii lăsate în jos. Era scârbită de mine, indignată de purtarea mea: îmi luasem nasul la purtare, îmi neglijam îndatoririle, iar acum mai și pictam.

— Domnișoara Tullik a lipsit din nou de la masă. De ce? m-a întrebat cu o privire întunecată.

— E obosită, am răspuns. S-a retras în camera ei să se odihnească.

— Miroase a anason, a zis Ragna.

— Da?

— Unde ați fost azi?

— În Åsgårdstrand.

— Unde în Åsgårdstrand?

— În vizită la niște prieteni de-ai lui Tullik. Doamne de la oraș.

— Pe mine nu mă duci, a zis Ragna scoțând un cuțit din sertar și strângând mânerul în pumn. Știu unde mergeți. Ajunge să-i spun o vorbă amiralului. Nu lui *fru* Ihlen, ea n-ar putea îndura rușinea. Dar amiralul ar stârpi răul din rădăcină înainte să se răspândească. Sfătuiește-o de bine pe domnișoara Tullik, Johanne! Sfătuiește-o să nu o ia pe calea asta, altminteri o să piardă tot. N-o să mai suporte încă o dată așa ceva.

— De ce crezi că mi-ar da ascultare? Sunt doar o fată în casă.

Ragna n-a mai zis nimic. A luat o cârpă și a șters lama cuțitului, trecându-i zimții printre degetul mare și arătător, primejdios de aproape de piele. Nu i-am mai aruncat nicio privire, în schimb i-am simțit ochii pironiți pe spatele meu în

clipa în care am ieșit din bucătărie și am urcat scara.

Tullik stătea pe pat, întinsă pe burtă, cu capul și umerii ieșiți peste margine, și privea podeaua. Scosese desenele lui Munch din șifonier și le împrăștiase pe jos. *Sirena* era desfăcută, prinsă la colțuri sub niște cărți.

— Tullik, ce faci? am întrebat adunându-le. Dacă intră cineva? Vrei să afle toată lumea că le ai?

— Și ce dacă află?

S-a întors pe spate, cu privirile în tavan. Ochii îi erau ca două hăuri întunecate.

— Mă iubește, să știi, Johanne! Nu e ce crezi tu.

S-a apucat iar să-și roadă pielița degetului mare.

— E artist. Are nevoie de spațiu, atâta tot.

— Firește.

— Dar, de fapt, chiar știe? Vreau să zic, știe ce e dragostea? Știe să iubească? Trebuie să-i arăt, sunt sigură de asta! Mergem din nou la el mâine.

— Crezi că e bine, Tullik? Dacă lucrează?

S-a ridicat și s-a sprijinit de perete, a început să tragă de pielița unghiei până a jupuit-o.

— Pot să-i dau mai mult decât Milly, a spus mușcându-și degetul. Ea nu-l cunoaște câtuși de puțin. Uită-te la ea, a zis arătând spre desenul pe care Munch îl intitulase *Vocea,* imaginea ei din noaptea aceea în pădure. Uită-te la ea, cu ochii întunecați și mâinile prinse la spate. Habar n-avea cum să-l seducă. Habar n-avea cum *să-l iubească,* nu crezi, Johanne? Ce știe Milly despre viață? Nimic. Uită-te cum se ascunde printre copaci, încercând să-l farmece. Și acolo, în apă. Ce-și închipuia? Ea nu-l poate iubi. Nu așa cum îl iubesc eu. Sufletul ei nu știe să iubească. Pe când sufletul meu e legat de al lui, nu-ți dai seama, Johanne? Sufletele noastre sunt îngemănate.

A supt sângele care-i curgea din deget.

— Nu sunt eu acolo, a zis fluturând din mână spre tablouri, ca și cum erau doar maculatură. Nu sunt eu! Nu sunt eu!

— Tullik! Tullik! am spus adunând sulurile de hârtie și punându-le înapoi în dulap. Bineînțeles că tu ești. Ți-a spus-o chiar el. Și seamănă cu tine. În pădure, bunăoară – eram de față. Te-am văzut, erai întocmai cum te-a desenat. Și aici, în apă. Eram acolo. Ce te-a apucat?

A izbucnit în plâns. Se trăgea de păr ca și cum ar fi vrut să și-

l smulgă, îl răsucea, își învârtea șuvițele pe degetele însângerate.

— Îți faci rău singură, Tullik! De ce nu te întinzi să te odihnești puțin?

— Mâine mă duc din nou la el. Să vii și tu, a spus. Ai să vezi că mă iubește la fel cum îl iubesc și eu. N-o iubește pe Milly, pe mine mă iubește.

— Șșș, gata, am zis închizând ușa șifonierului și ajutând-o să se întindă pe pernă. Trebuie să te odihnești.

— Mă iubește cu adevărat, nu-i așa, Johanne?

— Fără îndoială că te iubește, Tullik.

S-a lăsat pe o parte și și-a descleștat din păr degetele mușcate până la sânge.

Mă speriase de-a binelea. Era întocmai cum o pictasem, întorcându-și fața de la soare și îndreptându-se spre întuneric, spre necunoscut, prăbușindu-se în abisul de care vorbiseră Rode și Munch.

Era deja spre ora prânzului când a venit după mine în grădină. Băteam covoarele din salon.

— Ești gata? m-a întrebat legându-și sub bărbie funda pălăriei cu boruri largi.

— Tullik, am de lucru! i-am spus. Toate treburile pe care nu le-am făcut ieri, și *fru* Berg vrea s-o ajut la spălat. Acum face paturile.

— Nu e urgent, a zis. Nimic nu e urgent. Sunt treburi fără importanță, nu-i așa?

— Ba sunt, pentru mama și tatăl tău. M-au angajat ca să le fac.

— Trebuie să vii. I-am spus mamei că mergem la plajă.

— Și eu când îmi mai termin treburile?

— Le urăști.

— Ce-are a face?

— Ești servitoarea *mea,* trebuie să faci ceea ce spun *eu,* a zis apucându-mă de mână.

Încerca să ia lucrurile ușor, numai că eu nu aveam poftă. Aș fi vrut s-o previn, să aibă grijă cu el. Cum s-o fac să înțeleagă? El avea nevoie de spațiu ca să lucreze. O nouă vizită i-ar fi distras atenția. Avea nevoie de timp ca să-și dezvolte ideea.

— Sigur lucrează, i-am șoptit.

— Și? Am să-l las să lucreze.

— Are nevoie de liniște ca să lucreze. Tu nu…

— Eu nu ce? a sărit ea. Nu *înțelegi* De ce? Fiindcă nu sunt pictor? Nu sunt pictor, așa, ca tine? De-aia nu înțeleg?

— Nu, Tullik. Nu asta am vrut să spun.

— Atunci pregătește-te! m-a îndemnat. Te aștept.

Fru Berg era lângă cotețul găinilor, cu brațele cufundate în cazanul de tablă. Apa tulbure îi ajungea până la coate.

Am încercat să traversez grădina fără să fiu văzută, dar m-a prins din urmă la ușa din spate.

— Ce mai e de data asta? Acum unde o mai ștergi?

— Domnișoara Tullik vrea să merg cu ea la Åsgårdstrand. Am să termin de bătut covoarele mai târziu.

— Ba ai să le termini chiar acum! a pufnit ea cu obrajii îmbujorați de indignare.

— Vine cu mine! a intervenit Tullik. E servitoarea mea, nu a ta!

— Are treabă, domnișoară Ihlen!

— Și o s-o facă! a răspuns Tullik.

— O s-o termine azi?

— Desigur.

— Puteți să mă asigurați?

— Desigur, a zis Tullik, deși se vedea că nu-i păsa câtuși de puțin dacă treaba avea să fie făcută sau nu.

Mi s-a strâns inima. Indiferent de ora la care mă întorceam, trebuia să încing fierul pe sobă și să calc cearșafurile, să bat covoarele, să mătur prin casă și să spăl pe jos. Când mai apucam să dorm?

Tullik m-a luat de acolo ca pe-o ostatică. *Fru* Berg și-a aranjat scufia, a clătinat din cap și s-a întors la cazan. Din bucătărie, Ragna ne urmărea cu privirea. Ochii ei negri mă sfredeleau în timp ce brațul i se mișca amenințător, amestecând ceva într-un castron pe care nu-l vedeam. Asemenea unei vrăjitoare care amestecă o poțiune, ne blestema, rânjind în timp ce amesteca, știind că soarta noastră era în mâna ei. Ragna știa unde ne duceam. Înșelătoria nu mai putea continua.

13
Galben

Este culoarea cea mai aproape de lumină. Se naște prin cea mai ușoară moderare a acesteia, fie printr-un mediu tulbure, fie printr-o slabă reflectare a unor suprafețe albe.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

La marginea pădurii am adunat un pumn de agrișe. Nu m-am putut abține, erau ca niște pietricele prețioase, cu luciri aurii și roșii. Vara era în toi, își arăta întreaga putere, iar parfumul rodului în floare înmiresma aerul. În pădure am uitat de Tullik și Munch, de Ragna și *fru* Berg. Nu mai vedeam și nu mai simțeam decât natura, darurile îmbelșugate ale pădurii și căminul meu, Åsgårdstrand. Cuibărită între dealurile înalte, luminată de strălucirea soarelui, aici, la țărmul fiordului, vara își cânta fecunditatea pe mii de glasuri.

Tullik mergea în fața mea și nu s-a oprit decât când a ajuns la poarta casei lui Munch. El era deja în curte și lucra la trei șevalete. Ne-am furișat pe după casă, iar eu am așteptat la scara din spate cât timp Tullik s-a dus să stea de vorbă cu el.

— Edvard, dragule, pot să-ți spun ceva?

S-a întors spre ea și atunci am văzut la ce lucra. Una dintre pânze îl reprezenta pe bărbatul deznădăjduit, care stătea pe podul de lângă fiord; a doua era o versiune diferită a aceleiași teme. Era schițată la aceleași dimensiuni, însă personajul de pe pod devenise mai abstract. Pe al treilea șevalet nu era o pânză, ci o bucată de carton, semn că Munch nu mai avea bani. Pe el schițase sumar cerul vălurit, fiordul și podul pe care acum nu se afla nimeni; jumătatea de jos a picturii era încă goală. Se gândea. Elabora.

— Johanne a cules agrișe, i-a spus Tullik pe un ton blând. Vrei câteva?

— Acum lucrez, a răspuns el, sărutând-o stângaci pe obraz în chip de bun venit. Duminică îmi sosesc noi musafiri. Soții Krohg. Vor dori să vină aici să picteze.

— Christian și Oda? a întrebat Tullik însuflețindu-se.

— Da, ei. Trebuie să-i întâlnești. O să-i cunoști, a zis fluturându-și pensula prin aer.

— Mă duc înăuntru, a spus Tullik. Nu vreau să te tulbur. Am

să fac niște suc de agrișe împreună cu Johanne – mai sunt agrișe și la tine în grădină.

Munch a mormăit ceva de neînțeles. Înainte să se apuce iar de lucru, a adăugat:

— Johanne poate să picteze dacă vrea.

Tullik s-a încruntat la mine.

— Întâi o să facă suc, a zis. La urma urmei, e slujnica mea.

Mi-a luat agrișele din mână și a urcat scara din spate.

— Du-te și mai adu, Johanne! îndeajuns de multe cât să facem suc.

M-am dus în grădină, într-un loc umbrit de lângă gard unde creșteau multe agrișe. Am luat câte am crezut de cuviință, rupându-le cu grijă de pe crenguțe și punându-le în buzunarul șorțului. Mă întindeam ca să ajung la ramurile de sus, mă aplecam după cele joase, coborând pas cu pas la vale. Când am ajuns la ultimul tufiș, m-am întins să apuc un ciorchine care atârna peste gard.

— Johanne! Ce faci aici?

Fru Jørgensen era de cealaltă parte a gardului, vorbind cu o vecină.

Am rămas cu mâna pe ciorchinele de agrișe. Am simțit cum mi se încing obrajii tot mai tare, până am devenit la fel de roșie ca fructele sălbatice.

— Mergeam pe lângă gard, căutam agrișe, am zis făcând-o pe nepăsătoarea.

— Ești în grădina lui Munch, mi-a spus. Mama ta știe unde te afli?

Din spatele meu s-a auzit o voce, o limbă de foc căreia nu mă puteam împotrivi.

— Culege fructe pentru mine! a spus Tullik. E servitoarea mea. Eu am pus-o. Aveți ceva împotrivă?

Tonul arogant de Kristiania a fost ca o palmă pe obrazul lui *fru* Jørgensen.

— Nu, a răspuns insultată. Aceasta este proprietatea mea și i-o închiriez lui Munch. Știe că luați fructe din grădina lui?

— Bineînțeles că știe, a răspuns Tullik pe un ton obraznic. Hai odată, Johanne! Ne e sete.

Fru Jørgensen s-a albit la față. A strâns din buze. Eu nu mai aveam ce să spun în apărarea mea, nu mai puteam s-o rog nimic. Mama avea să afle în cel mai scurt timp, înainte ca

soarele să se scufunde în valurile portocalii ale fiordului. A doua zi dimineața aveam să fiu aruncată pe *Jarlsberg* și trimisă la Kristiania, să mă mântuiesc de cumplitul păcat.

— Am spus că Johanne poate picta, a repetat Munch în clipa în care ne-am întors în casă. Pânza ta e acolo, în atelier, unde ai lăsat-o, Johanne, mi-a zis. E foarte bună. Pictezi ceea ce simți, nu ceea ce vezi. E singurul mod adevărat de a picta. Tullik, poți să faci tu sucul. Las-o pe Johanne să picteze, dacă tot e aici.

Am crezut că Tullik o să se năpustească asupra mea. S-a apropiat de mine cu mâinile ridicate spre gâtul meu, de parcă ar fi vrut să mă sugrume. Mi-a apucat bareta șorțului și l-a smuls de pe mine, ciufulindu-mi părul când mi l-a tras peste cap.

— Prea bine. Am să fac eu sucul.

În atelier era cald și mirosurile amestecate de ulei și terebentină mă înăbușeau, dar nu puteam risca să fiu văzută din nou în grădină, așa că am așezat pânza la un capăt al camerei, la adăpost de ochii curioși. În tabloul meu, femeia, cu spatele întors spre soare, ieșea dintr-o mlaștină verzuie, întunecată, îndreptându-se spre o negură venită parcă de nicăieri. Apăruse de la sine, în momentul în care pensula mea atinsese pânza. Contrastând cu mingea de foc a soarelui, verdele întunecat era ca o prăpastie tulbure care o trăgea pe femeie în adâncul ei. Cât despre ea, părea că nu avea picioare, nimic pe care să se sprijine. Trebuia să mai lucrez la cer. Rămăseseră locuri goale, în care se vedea pânza.

Cerul nu era albastru, ci roșiatic. Se molipsise de culoarea părului lui Tullik. Se mânjise. Straturi arămii se răceau în spatele soarelui. Țâșniseră precum lava din vulcan și acum se așezau. Se întăreau. Tullik fără picioare. Scufundându-se sub cerul încins. Fire din părul ei se aprindeau la dogoarea soarelui. Flăcările se întindeau ca niște degete și deveneau una cu valurile cerului. Se contopeau. Se legau. Se înnodau. Auriu. Galben. Tullik era cea care unea totul – soarele, cerul și întunecimea pământului. Ea era, într-adevăr. Se scufunda.

A apărut în spatele meu.

— Nu pot să fac suc, mi-a spus. Nu găsesc nici sită, nici pânză de strecurat. N-are nici măcar un castron. Iar acum, că a venit Delius și s-au apucat să bea absint, mă îndoiesc că ar mai avea poftă de suc de agrișe.

A venit lângă mine și m-a cuprins pe după mijloc.

— Eu sunt, nu-i așa? în tabloul tău.

— Nu m-am gândit, am zis.

— Ba eu sunt. Îmi dau bine seama. Îmi pare rău că am fost răutăcioasă adineauri. Am nevoie să fiu cu Edvard. Mi-e inima grea, nu mă pot gândi la nimic altceva. Aș vrea să mă pot lipsi de el, dar nu pot. Îl iubesc așa cum respir. Mi-e frică să nu o iau razna dacă nu sunt cu el. Suntem uniți, Johanne, înțelegi? Sufletele noastre. Sunt legate ca niște fire. Uite, ca părul meu aici, a zis arătând spre tablou. Unite. Pe veci. Sus în cer și jos pe pământ.

Am pus pensula jos.

Tullik m-a tras mai aproape de ea.

— Trebuie să fiu cu el, Johanne. Altfel înnebunesc.

Îl auzeam pe Delius râzând în grădină. În arșița acum întețită, m-a cuprins spaima și m-a luat amețeala. După-amiezi lungi. Discuții neobișnuite din care nu înțelegeam o boabă. Soare. Intens. Absint. Ametitor. Treabă de făcut. Mama.

Trebuie să plec de aici. Trebuie să plec, altfel înnebunesc *eu.*

— Tullik, cred că ar trebui să ne întoarcem. Mai am atâta treabă, și *fru* Jørgensen m-a văzut aici. Lumea o să vorbească.

— Lasă-i să vorbească, dacă le face plăcere! a zis Tullik. Nu plecăm.

— Eu o să trag ponoasele. Nu mai pot rămâne.

Mi-am strâns pensulele și paleta și am ieșit în grădină.

Delius și Munch erau în fața celor trei șevalete.

— Johanne! m-a strigat Delius.

M-am făcut mică. Dacă *fru* Jørgensen era încă acolo? Nu cumva l-o fi auzit? Poate îl auziseră și alții? Mama? Andreas? Thomas?

— *Herr* Delius, am șoptit, pot să vă spun ceva?

Delius a zâmbit și a venit spre mine, legănându-și brațele și vărsând băutura din pahar. S-a oprit în fața mea, cât era de înalt, iar eu l-am privit strângând din ochi, ca să mă apăr de soare.

— Trebuie să mă întorc acasă, i-am spus punându-mi mâna streașină la ochi. Am multă treabă azi. Numai că Tullik

vrea să rămână aici, cu Munch. Pot să vă rog să aveți grijă de ea, să ajungă cu bine acasă? Și nu foarte târziu? E așa de…

Am dat să spun *tulburată* sau *zbuciumată*, dar m-am oprit, mi

s-a părut că aș fi trădat-o pe Tullik. Dar *herr* Delius aproape că a rostit cuvintele în locul meu, ca și cum știa, ca și cum toată lumea știa despre Munch și ce-i aștepta pe aceia care se împrieteneau cu el.

— Biata Tullik, a zis. Munch n-are cum să-și dea seama ce efect are asupra ei.

— Ați observat și dumneavoastră?

— Cu toții reacționăm la picturile lui, Johanne. Eu, unul, da. Tu nu? Ne afectează pe fiecare dintre noi într-un fel sau altul. Boala lui… anxietatea lui, teama pe care i se pare necesar s-o exprime în lucrările lui și căutarea asta neîncetată a autenticității absolute. Trebuie să ai un suflet tare ca să reziști.

Mi-am șters broboanele de sudoare de pe frunte, întrebându-mă dacă ar fi cineva în stare să meargă alături de Munch pe calea deschisă de el. Poate nici măcar cei care-l iubeau?

— În mine poți să ai încredere, m-a asigurat Delius. Am s-o duc acasă. Dar ne vedem duminică, nu? Christian și Oda vor fi și ei aici.

— Duminică e slujbă la biserică, am spus.

A zâmbit ca și cum tocmai aș fi făcut o glumă.

— Atunci poate veni și Dumnezeu, a zis.

I-am zâmbit politicos și am plecat, lăsând-o pe Tullik singură în grădina lui Munch.

În după-amiaza aceea, treburile din gospodărie mi-au luat mult timp și m-au istovit. Tullik nu s-a întors decât la masa de seară. S-a așezat la locul ei, dar abia dacă a scos câteva cuvinte. Era beată. Din nou.

Caroline primise o scrisoare de la Milly. O lăsase deschisă lângă farfurie. *Fru* Berg se chinuia s-o citească în timp ce punea pâinea pe masă. Caroline n-o citea cu glas tare, în schimb făcea diferite remarci în legătură cu ceea ce-i scria sora ei.

— Doamne Dumnezeule! a zis. Apoi a adăugat: Vai de mine, draga de ea! Și: Bineînțeles, cum altfel?

— Nusse, scumpo, spune-ne și nouă ce vești îți trimite Milly. Nu le păstra doar pentru tine, a zis Julie după ce a sorbit cu delicatețe din supă.

— Spune că soții Krohg vin la Åsgårdstrand.

— Aha, a făcut *fru* Ihlen, tamponându-și colțurile gurii cu

șervetul.

— Soții Krohg sunt prieteni cu Munch, a îndrăznit să intervină Tullik. Și cu Jæger.

— Jæger, dementul ăla, a zis Caroline. Știi că e de părere că mai bine ne sinucidem decât să trăim în sfânta taină a căsătoriei? Ce-ar fi să-i pomenesc de el lui Olav?

— La ce bun? a întrebat Tullik. Crezi că mai degrabă și-ar lua viața decât să se însoare cu tine?

— Tullik! a exclamat amiralul Ihlen ridicând ochii.

— Nu-i nimic, tată, a zis Caroline. Se preface că-i de acord cu părerea asta doar fiindcă știe că n-are s-o ia nimeni de nevastă.

— Zău, fetelor! De ajuns! a intervenit Julie. Ce mai spune Milly, draga mea?

— Doar că panglicile de la pălăria cea nouă a Lilei erau prea strânse și că Ludvig are un recital la Național.

— Fascinant, nu-i așa? a întrebat Tullik și a aruncat șervetul pe jos. Ce poate fi mai interesant? Nu-i așa că-ți vine să reconsideri sensul vieții? Ia gândește-te, mamă! Panglicile de la pălăria cea nouă a Lilei erau prea strânse. Ce înseamnă asta? Ce *înseamnă* la urma urmei?

Julie și-a șters din nou colțurile gurii.

— Tullik, te simți rău? Poate ar fi mai bine să te duci să te odihnești.

— Să mă odihnesc? a izbucnit Tullik sărind în picioare. De ce să mă odihnesc? Că mă obosește viața asta istovitoare pe care o ducem? Ori conversația asta pretențioasă, care îți pune mintea la încercare?

— Tullik! a strigat amiralul. Cum îndrăznești să vorbești așa cu mama ta? Ce te-a apucat? Du-te imediat în camera ta și poartă-te cum se cuvine!

Tullik a izbucnit în hohote de râs. În timp ce ei o priveau fără a le veni să creadă, ea le arunca priviri acuzatoare și-și bătea joc de ignoranța lor.

Fru Berg mi-a poruncit să mă duc la bucătărie. Acolo m-a luat de cot și m-a târât afară, până la curtea găinilor.

— Unde a fost domnișoara Tullik toată după-amiaza? m-a întrebat vorbind repede, ca să nu ne audă cineva. Să-mi spui adevărul.

— Nu știu, am zis.

Și-a umflat obrajii și a pufnit neîncrezătoare.

— Oamenii de care vorbeau la masă, a zis arătând cu bărbia spre casă, a fost și domnișoara Tullik cu ei?

M-am uitat la Dorothea și Cecilia, care ciuguleau în curticică.

— Mama ta mi-a povestit că-i aude noaptea. În casa lui. Sunt chiar și doamne acolo. Dansează, beau, țipă. Dacă domnișoara Tullik are ceva de-a face cu ei, lumea o să clevetească.

— Despre ce o să clevetească? am întrebat făcând pe nepăsătoarea.

— Despre ce, despre ne-ce, au s-o omoare cu zile pe *fru* Ihlen… și pe ceilalți din familie.

Apoi și-a mutat greutatea de pe un picior pe altul și, cu mâna liberă, a gonit un țânțar care i se așezase pe frunte.

— E datoria ta să pui capăt clevetelilor. Nu vreau ca *fru* Ihlen să aibă vreo pricină de rușine. E o doamnă de ispravă. Tu ești apropiată de domnișoara Tullik. Stai de vorbă cu ea. Spune-i să se ferească de Edvard Munch și prietenii ăia ai lui.

— De ce e datoria mea?

— De tine ascultă.

— Nu e obligată să mă asculte. Eu sunt doar o fată în casă, o servitoare.

Fru Berg m-a strâns și mai tare de braț și mi l-a scuturat ca pe o cârpă.

— Să faci bine să vorbești cu ea. Dacă-ți cunoști interesul și îți pasă de noi.

Când s-au dus cu toții la culcare, m-am furișat în camera lui Tullik. Era târziu, însă ea stătea în picioare la fereastră și își rodea degetele.

— Tullik, de ce nu te-ai culcat?

— Nu pot dormi. E cu ea acum, nu-i așa?

— Cu cine?

— Cu Milly. E cu Milly.

— Milly e la Kristiania, am spus nemaiînțelegând nimic.

— Dar în mintea lui? În mintea lui? Cu cine e, Johanne? Cu ea sau cu mine? Nu știu. *EM.* Scrie *EM.*

— Unde? am întrebat.

— Acolo. Înăuntru. Pe toate tablourile lui.

A întors capul spre șifonier. Fața îi era întunecată de frică.

— *EM. E* și *M.* Edvard și Milly. Scrie cât se poate de clar, ca să văd. Asta vrea să-mi spună?

— Sunt inițialele lui, Tullik. Edvard Munch. *EM.*

Și-a răsucit degetul în gură, mușcându-i pielița unghiei fără să-și ia ochii de la șifonier. Pe mine nici nu mă băga în seamă.

— N-a vorbit deloc cu mine după-amiază. A stat și a băut cu Delius. Pe urmă a pictat. Delius și cu mine ne-am plimbat pe plajă. Când am plecat, lui Edvard nici nu i-a păsat. Nici măcar nu mi-a spus la revedere. Nu mi-a aruncat nicio privire. Ce e cu el, Johanne? Nu înțeleg.

— Lucrează, am spus fără convingere.

— Lucrează? Bea. Bea fără oprire. Trebuie să mă duc din nou la el. Să știu că pe mine mă iubește. Nu mai suport. Am să mă duc duminică, atunci va fi și Oda Krohg acolo.

— Crezi că e înțelept, Tullik? am întrebat-o apropiindu-mă încet de ea, când e atât de concentrat asupra muncii lui? Să știi că toată lumea o să vorbească despre asta și mama ta n-are să mai poată îndura rușinea. Te rog, Tullik, nu te duce. Nu încă.

— Trebuie să fiu cu el! a spus deznădăjduită. Trebuie să fiu cu el, altminteri înnebunesc.

— Dar duminică e slujbă, am zis.

Și mai era și Thomas. Mi-am amintit că voia să plecăm împreună cu barca tatălui său.

— După. După slujbă. Trebuie să mă duc. Să vii cu mine, a zis.

— Eu nu mai pot să merg acasă la Munch, Tullik, am spus mângâind-o pe braț. O să vorbească lumea. Și mama m-a amenințat că mă trimite la Kristiania.

— Ba trebuie să vii. O să le spunem că ne ducem să culegem agrișe. Inima îmi dă ghes, Johanne. Trebuie să-i dau ascultare. Nu se poate să nu-i dau ascultare. Ce altceva mi-ar rămâne? Dacă nu ne urmăm inima, ce ne mai rămâne?

A întins mâinile și mi-a luat fața în palme. Degetele mari îi sângerau. Ochii îi erau plini de iubire și durere.

— Trebuie să dai ascultare inimii, Johanne, și să uiți de orice altceva.

Vorbele ei mi-au pătruns în trup și au rămas acolo timp de două zile. Noaptea stăteam trează în patul lui Milly, citeam din carte și mă străduiam să înțeleg culoarea inimii lui Tullik. Citeam despre natura culorii, despre forța ei și despre cum e de ajuns o cât de mică schimbare în părțile componente ale corpurilor pentru ca, la rândul ei, și culoarea să se schimbe.

Oare eu mă schimbasem? Mă amestecasem cu tonurile de roșu ale lui Tullik și cele de albastru ale lui Munch? L-am chemat pe Thomas în minte și l-am amestecat pe paletă, turnând cuvinte peste el, să văd dacă se potriveau. *Dă ascultare inimii și uită de orice altceva.* Să fie Thomas alesul meu, așa cum Munch era alesul lui Tullik?

A venit ziua de duminică, și eu tot nu găsisem răspunsul. Acum eram în biserica din Borre, așezată alături de mama. Datorită zidurilor de piatră și lespezilor de pe podea, în biserică era răcoare, însă doamnele se înverșunau să-și facă vânt cu Bibliile și cărțile de imnuri. Familia Ihlen stătea în primul rând. Toți patru erau tăcuți, îmbrăcați în haine elegante. Și totuși, eu simțeam amărăciunea ca pe un ghem în stomac. Acest tablou frumos nu avea să dureze. Inima și sufletul lui Tullik goneau spre pieire. Mi-am încleștat mâinile și m-am rugat să nu se ducă. Nu acasă la Munch. Nu fără mine. Nu în ziua aceea.

După slujbă am ieșit cu toții în dogoarea soarelui. Doamnele s-au grăbit să se adăpostească la umbra teiului, în timp ce bărbații făceau conversație politicoasă în căldura înăbușitoare. Se adunaseră în grupuri, ca de obicei, descurajând intrușii, cărora le întorceau spatele. Cercul familiei Ihlen era închis. Tullik era ascunsă înăuntru.

Am luat-o spre casă prin pădure, dar înaintam cu greu din cauza arșiței. Andreas și cu mine mergeam tăcuți alături de părinții noștri. Thomas era ceva mai departe, în spate. Îi simțeam prezența și mă înfioram. Când am ajuns la casele pescarilor, un grup de tineri s-a desprins din șir.

— Mergem pe plajă! a strigat unul dintre băieți. Mai vine cineva?

Câteva fete au trecut fuga pe lângă mine. Era o ocazie prea bună ca s-o pierd.

— Vin și eu! am strigat. Mamă, mă duc cu ei. Mă întorc mai târziu, la masa de seară.

Până să apuce să spună ceva, am și rupt-o la fugă și m-am îndepărtat, simțind ochii lui Thomas ațintiți asupra mea.

Când m-a prins din urmă, ajunsesem deja la dig.

— Așadar vii cu mine? a întrebat întorcându-mă cu fața spre el. Barca e pregătită. Tata mi-a lăsat-o toată după-amiaza.

— Da, am încuviințat. Da, vin, însă trebuie să mă întorc la masa de seară.

Thomas a zâmbit cu gura până la urechi și am luat-o împreună la fugă spre barca amarată în fața Hotelului Grand. Era doar o bărcuță cu vâsle, dar îndeajuns pentru a-l face pe Thomas să se simtă căpitan în toată regula. A pășit înăuntru și a întins brațele ca să mă ajute.

— Doamnă... a spus zâmbind atât de larg, încât probabil că-l dureau obrajii.

Am coborât pe pasarela de lemn și am încălecat marginea alunecoasă a digului. Thomas m-a luat de mână. Barca s-a legănat când am pus piciorul înăuntru, dar m-am grăbit să mă așez la proră.

— Unde ți-ar plăcea să mergi? m-a întrebat după ce s-a așezat în fața mea și a luat vâslele. La Kristiania? În Danemarca? în Franța?

— Du-mă la Bastoy, la far! Nu avem prea mult timp.

Pentru cineva ca Thomas, cu brațe așa de puternice, vâslitul era o joacă. Barca despica fără efort valurile domoale, și în scurtă vreme a ieșit în largul fiordului, săltând la fel ca bărcile cu pânze din tablourile lui *herr* Heyerdahl. Soarele așternea un văl albicios peste apă și punea scântei în creasta fiecărui val. M-am lăsat pe spate, sprijinită în mâini, și mi-am ridicat fața spre soare. Mângâierea luminii îmi era bine cunoscută. Îmi aducea aminte de Munch și de cum cresc și se schimbă subiectele tablourilor; despre cum ele sunt însăși viața. M-am ridicat și am întors privirea spre uscat, căutând căsuța de culoarea mușstarului și grădina de pe colină, dar eram prea departe ca să le zăresc. Thomas a ridicat pânza. Vântul a umflat-o de îndată și ne-a împins spre insula Bastoy.

— La ce te gândești? m-a întrebat Thomas după ce a fixat pânza și s-a asigurat că mergem în direcția bună.

— La tablouri.

— Ce-i de gândit despre ele? s-a mirat el.

— Lucrurile care-l inspiră pe pictor – culorile, emoțiile din ele.

— În tablouri nu găsești emoții, Johanne. Sunt doar imagini ale unor lucruri.

— Dacă te uiți mai bine, nu-i așa, am zis. Te fac *să simți* tot felul de lucruri.

— De pildă...?

— Tristețe, teamă, bucurie, dor, iubire.

Ultimul cuvânt i-a atras atenția.

— Cum poți să simți iubire uitându-te la un tablou?

— Nu știu, am răspuns gândindu-mă la tablourile în care Munch o pictase pe Tullik. O simți, și gata. Simți ce a simțit și pictorul.

— Cum de știi că pictorul a simțit ceva? m-a întrebat și s-a așezat pe banchetă lângă mine.

— Fiindcă asta e arta. Exprimă simțăminte.

Thomas a izbucnit în râs.

— Cred că ai petrecut prea mult timp printre sclifosiții ăia din Kristiania. Ai început să vorbești ca ei.

— Nu zău? Și cum ai vrea să vorbesc? Ca o nevastă de pescar? Să vorbesc de cod și macrou, de solzi și fileuri?

— Nu te supăra, Johanne! m-a rugat.

Abia atunci mi-am dat seama că îmi ieșisem din fire.

— Vreau să vorbești ca tine, a zis apropiindu-se de mine. Despre fructe și pădure, și natură, și anotimpuri.

— De ce crezi că mă pricep la lucrurile astea? l-am întrebat, și el m-a îmbrățișat.

— Ai crescut cu ele. Ești copilul pădurii. Aparții naturii.

— Așa o fi, am zis.

— Ce caraghioasă ești!

M-a sărutat pe umăr, iar eu am așteptat să-mi treacă supărarea. Am închis ochii și am ascultat glasul sufletului meu, spunându-mi că băiatul ăsta era alesul meu, că îmi urmam inima.

— Când o să ne căsătorim, o să am grijă de tine, a spus cuprinzându-mă cu brațele lui puternice. O să-ți dau tot ce-ți trebuie, n-are să-ți lipsească nimic. Doar știi, nu-i așa?

Mi-am îndemnat din nou sufletul să vorbească.

— Da, am zis. Știu.

L-am luat de mână. Thomas era un om bun. Nu mă îndoiam că avea să aibă grijă de mine ori că vom trăi bine împreună, dar oare mă putea înțelege cu adevărat? Dorința mea de a picta și felul în care mă simțeam când pictam. Toate lucrurile învățare de la Munch. Oare Thomas avea să mi le răpească? Va trebui să renunț la sufletul meu ca să devin nevasta lui?

L-am sărutat.

Mi-a luat obrajii în palmele lui mari și și-a apăsat buzele pe ale mele. L-am lăsat să-și plimbe mâinile peste sânii mei.

Albastru-închis bătând în violet. Vinețiu alunecând în roz. Toate simțurile mi s-au trezit și ne-am tras și mai aproape unul de altul, lăsându-ne încet, încet pe spate. Mi-am trecut degetele prin părul lui și a gemut adânc. Dorință. M-a sărutat pe gât. Foc fierbinte. Mi-a lins lobul urechii. Dulce. Un oftat dulce de plăcere. Arsură. Mi-a apucat șoldurile. M-a tras mai aproape. Lipiți. Vișiniu. Pe sub haine îi simțeam dorința. Foame și poftă trupească. Albastru. Roșu. Stacojiu. Gâfâieli. Sărutări. Îmi plăcea, nu mă puteam preface.

Dar inima mea era tăcută. Cum s-o urmez și să uit de orice altceva, dacă nu-mi spunea încotro să merg?

— Am ajuns la Bastoy? am întrebat ridicându-mă și netezindu-mi rochia.

Thomas răsufla greu. S-a ridicat într-un cot.

— Farul e după golful următor, acolo unde stâncile se înalță din apă ca niște țepi.

— Du-mă în locul acela, i-am cerut. N-am mai fost de nu știu câtă vreme.

Se vedea limpede că era dezamăgit, dar s-a prefăcut că nu-i pasă și s-a dus la celălalt capăt al bărcii, să schimbe poziția pânzei. L-am privit mutând pânza pe catarg și am observat cu câtă grijă mâna barca pe după stânci, apropiind-o de coastă, acolo unde farul se ridica chiar pe țărmul unei insule.

— Uite-l! a zis Thomas. Ala e!

M-am ridicat în picioare și am privit turnul cilindric și lumina după care se ghidau vasele. Mă întrebam dacă inima mea va prinde glas și mă va călăuzi ca pe o barcă rătăcită pe mare. Mi-am ținut respirația și am închis ochii, dar nu auzeam decât țipetele îndurerate ale pescărușilor.

14
Întuneric

Așa cum galbenul poartă cu el o lumină, tot așa se poate spune
că albastrul duce cu el ceva întunecat.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Când ne-am întors în portul Åsgårdstrand, după-amiaza era pe sfârșite și soarele își pierduse vigoarea. Thomas a legat barca la chei și am coborât cât am putut de repede, mânată de un sentiment cumplit de vinovăție. M-am uitat peste tot în jur, dar n-am zărit figura de care mă temeam cel mai tare, a mamei.

— Mulțumesc pentru plimbare, i-am spus lui Thomas.

— Te conduc acasă, dacă vrei.

— Nu e nevoie. În felul ăsta o să-i atragem atenția mamei și sigur o să aibă ceva de zis.

— Și ce dacă o să aibă? Ce-ți pot face niște cuvinte?

Am simțit o căldură inundându-mi pieptul și i-am zâmbit.

— La sfârșitul săptămânii e bal, a zis. Ai să vii cu domnișoara Ihlen? Toată lumea vorbește numai de voi două.

— Cum adică? am întrebat amintindu-mi că *fru* Berg mă prevenise de faptul că se bârfea pe seama noastră.

— Probabil oamenilor li se pare ciudat că o fată în casă și stăpâna ei ies împreună. Domnișoara Ihlen nu se poartă ca celelalte doamne de la oraș.

— Lasă-i să vorbească. Ce pot face niște cuvinte?

În clipa în care dădeam să plec, am auzit pe cineva strigându-mă. M-am întors și am văzut un bărbat înalt, în costum alb, venind spre noi. Delius.

— Johanne! a zis în timp ce-și scotea pălăria.

M-am dat îndărăt. Thomas ne privea uimit.

— Sperăm să te vedem după-amiază. Vii?

— Nu, am răspuns. Trebuie să mă întorc la masă.

— Vai, ce păcat! a exclamat și i-a zâmbit lui Thomas, așteptând să-i fie prezentat.

— De fapt, sunt deja în întârziere. Mama o să-și facă griji. La revedere, Thomas. La revedere, *herr* Delius.

Am zbughit-o de acolo, lăsându-i să se uite stânjeniți unul la altul. Thomas m-a strigat, însă nu i-am răspuns.

Mi-am împletit părul în grabă, fără să mă opresc din mers, conștientă de faptul că eram ciufulită și aveam hainele mototolite. Era ora mesei și mirosul cărnii fripte pe grătar venea de peste tot – din grădini și de la ferestrele bucătăriilor. De pe hornuri ieșea aroma tocanei și a supei de legume. Oamenii puneau masa afară, așezau castroane pline de fructe și coșuri cu pâine. Am văzut-o pe *fru* Nedberg ducându-i o tavă soțului ei, care își fuma pipa la umbră. A pus pe masă o sticlă și două pahărele, apoi a ridicat mâna și mi-a făcut semn când am trecut prin fața curții.

Mirosurile îmbietoare m-au făcut să grăbesc pasul. M-am bucurat când am văzut casele pescarilor. Ajungeam acasă la timp și mama n-avea să mă iscodească. Aproape ajunsesem la ușă, când am auzit un țipăt ascuțit. Cineva striga cât putea de tare și altcineva plângea ca și cum ar fi avut o mare suferință. M-am întors și m-am dus să văd de unde venea zgomotul. Din grădina lui Munch.

M-am dus repede la gardul dinspre casele pescarilor. Mi-a fost teamă să intru, așa că m-am ascuns după un tufiș, lângă magazia lui Munch. Am tras cu ochiul și am văzut o femeie în grădină. Cu greu mi-am stăpânit un strigăt, acoperindu-mi gura cu amândouă palmele.

Era Ragna.

M-am speriat așa de tare văzând-o în grădina lui Munch, încât la început n-am băgat de seamă că era și Caroline acolo, ceva mai la vale, cu mâinile în șold. Ea era cea care striga.

— Credeai că te poți ascunde de noi, nu-i așa?

M-am dat înapoi și m-am uitat pe furiș pe după magazie, unde am văzut-o pe Tullik înfruntând-o pe sora sa. Ținea pumnii strânși și răsufla greu.

Se dusese la Munch. Fără mine.

— Știam că aici ești! a continuat Caroline. Te crezi o mică boemă, hm? Ți-am găsit cărțile, toate scârboșeniile alea pe care le citești. Mizeria cu care îți umple el mințile!

A arătat cu degetul peste umărul surorii sale și, privind într-acolo, l-am văzut pe Munch stând în picioare pe scara din spate. Fuma o țigară și se sprijinea de balustradă. Avea privirea împăienjenită și se legăna nesigur pe el.

— Edvard și cu mine ne iubim, a spus Tullik. Nu-mi pasă ce crezi tu. Nici unuia dintre noi nu-i pasă.

— Ești o proastă, Tullik! Individul ăsta o iubește pe Milly, se vede de la o poștă. Îți închipui că ți-ai găsit un loc în lumea lui, dar n-ai stofă, află de la mine. Nu reușești decât să te faci de râs. Și acum vii acasă! a zis Caroline. Vino și urcă-te în trăsură.

Ragna își plimba ochii de la Munch, rămas în capul scării, la cele două surori care se certau. Era scârbită de situație și, din câte se vedea, îi părea bine că Tullik fusese dată de gol. I-am zărit și pe vecinii din partea cealaltă a grădinii trăgând cu ochiul, ascunși pe după copaci și după colțul casei. Aș fi vrut să mă duc lângă Tullik, s-o apăr, dar îmi era teamă să nu mă prindă mama, să-mi pierd postul în casa amiralului și să fiu trimisă la Kristiania. Dintr-odată m-am trezit gândindu-mă, la fel ca mama, la ce va zice lumea.

— Nu plec nicăieri! spunea Tullik. Stau aici, cu Edvard!

Caroline i s-a adresat cu voce joasă, șoptindu-i amenințător:

— Nu cred că ai să te cobori atât de jos, să dai dovadă de atâta egoism, încât să-i faci o astfel de figură mamei. Ragna, ia-o!

Ragna a înșfăcat-o de braț și Caroline i-a urmat exemplul, sucindu-i mâinile la spate și îmbrâncind-o. Urcă-te în trăsură!

Judecând după expresia de pe fața lui Tullik, ai fi zis că era cât pe ce s-o scuipe în obraz pe Caroline.

— Încă n-ai văzut tot, i-a spus cu vorbe negre de amărăciune.

Cu toate că era împinsă în sus, pe deal, își ținea bărbia ridicată. A privit spre Munch, care nu-și lua ochii de la ea, deznădăjduit. Ragna și Caroline i-au întors spatele, moment în care, cu o mișcare lenevă, a scos țigara din gură și a suflat fumul spre ele.

În clipa aceea l-am urât. De ce nu luptase pentru Tullik? De ce nu-i luase apărarea? De ce o lăsase pe Caroline să spună ceea ce spusese despre Milly? De ce nu le spusese că o iubește pe Tullik? De ce nu scosese o vorbă?

După ce au plecat, Munch a rămas să privească cele trei șevalete, ca și cum revedea cu ochii minții cele întâmplate. A aruncat mucul de țigară în tufișuri și s-a dus să-și ia altă sticlă de băutură.

M-am ridicat în picioare. Sângele îmi fierbea de furie. Eram gata să sar gardul și să mă reped la el, când am auzit vocea mamei în spatele meu.

— Johanne Lien, pleacă de acolo! a urlat.

M-am întors și am văzut-o.

— E gata masa, a zis. Pe unde ai umblat?

— M-am plimbat.

— Ți-ai uitat capul pe undeva? Ori ți-a împrăștiat vântul mințile? Treci înăuntru! a țipat, împingându-mă. *Fru* Jørgensen i-a scris surorii ei din Kristiania să se intereseze de o slujbă pentru tine. Ar fi mai bine așa, nu crezi? îți vrem binele, Johanne, și asta înseamnă să scapi… de tot ce-i *aici.*

S-a strâmbat și a fluturat din mâini, alungând răul nevăzut care se învârtea în jurul ei.

Seara a fost un adevărat chin. Nu-mi stătea gândul decât la Tullik. Încercasem s-o previn, însă vorbele mele nu aveau niciun fel de putere în fața primejdiei care o subjugase. Până și propriul ei suflet părea că se înfrupta din ea. Iar acum avea să fie pedepsită. N-a vrut să-mi dea ascultare. Cu toate că-i împărtășisem atâtea secrete și că mă pusesem de atâtea ori în pericol pentru ea. Devotamentul și prietenia mea nu însemnau oare nimic?

Nici nu-mi puteam închipui ce pedeapsă avea să primească după ce-și dezonorase familia și fusese umilită atât de tare. Julie avea să înnebunească de durere știind că toți locuitorii din Åsgårdstrand și Borre vorbeau, din nou, despre fiica ei și individul *acela.*

Somnul nu s-a lipit de mine. N-aș fi putut dormi nici dacă n-aș fi auzit patul lui Andreas scârțâind deasupra mea. Mă frământau gânduri negre, inima mi se zbătea ca o pasăre prinsă în colivie și mi se părea că, printr-o gaură în cap, cineva îmi turna apă rece ca gheața, care mi se scurgea în corp și-mi făcea sângele bocnă. Nici măcar n-am încercat să închid ochii, înspăimântată de imaginile pe care le-ar fi putut naște mintea mea. Așa că m-am întors pe o parte și m-am uitat la scândurile inegale ale podelei sparte din loc în loc.

M-am sculat înaintea mamei și am plecat fără s-o mai trezesc. Dimineața cenușie, monotonă, nu-ți dădea mari speranțe că soarele va răzbi de după perdeaua deasă de nori care acoperea tot cerul. Străbăteam pădurea fantomatică, scufundată în tăcere și nemișcare, și mi se părea că eram singura ființă vie într-o lume pustiită. Mergeam încet, cu pași mici, fiindcă nu-mi doream să ajung la casa amiralului Ihlen și să dau ochii cu cei de acolo. Cu siguranță aveau să-mi spună ce

se întâmplase, punându-mă la curent cu felul în care se făcuse de râs Tullik. Ragna și *fru* Berg aveau să fie încântate să povestească pățania de-a fir a păr, luându-și vorba din gură și copleșindu-mă cu amănunte pe care le cunoșteam deja.

Fiindcă nu era soare, casa m-a întâmpinat mohorâtă, mâncată parcă de boală. Ascunsă în umbra zidului, m-am apropiat în vârful picioarelor de ușa din spate, trecând pe lângă liliacul înflorit. Mi-am luat șorțul din cuier, mi-am găsit mănușile, am îngenuncheat lângă sobă și m-am apucat să scot cenușa dinăuntru. Auzeam scârțâitul podelei din camera de deasupra. Amiralul și *fru* Ihlen se trezeau întotdeauna primii. Am pus cu lopata cărbunii în găleata de tablă și am măturat pe lângă picioarele sobei. În firidă nu mai erau lemne, așa că am aranjat surcelele pentru foc și m-am dus la magazie, să aduc bușteni.

Când m-am întors în casă, am văzut-o pe Ragna urmărindu-mă de la fereastra bucătăriei. Privirile ni s-au încrucișat, dar, deși știa că o văzusem, m-a țintuit de la depărtare, amenințându-mă cu ochii ei negri, ageri.

— Ai întârziat! mi-a zis când am intrat în bucătărie.

— Oare? Am plecat devreme de acasă.

— S-au trezit deja! Fă bine și pune masa! Numai trei tacâmuri astăzi. Domnișoara Tullik va primi o tavă în camera ei.

A vorbit pe un ton triumfător, ca și cum ea fusese cea care hotărâse ca Tullik să nu fie primită în sufragerie.

— Tullik nu se simte bine? am întrebat.

— *Domnișoara* Tullik nu are voie să iasă din cameră, mi-a răspuns Ragna luând piulița și pisălogul de pe raft și scoțând un cuțit din sertar. Trebuie să stea acolo. Toată ziua.

Am aprins focul, după care m-am repezit să pun masa, lăsând un loc gol acolo unde ar fi trebuit să stea Tullik. Am aranjat borcanele cu dulceață și farfuria cu unt în dreptul locului ei, iar celelalte tacâmuri le-am așezat mai departe unul de altul decât de obicei. Însă când au sosit la masă, nimic nu putea compensa lipsa lui Tullik și golul lăsat de ea. *Fru* Ihlen era abătută. Abia dacă a gustat din mâncare, iar de cafea nici nu s-a atins, de parcă o turnasem pentru altcineva. Caroline și amiralul vorbeau despre vreme. Nimeni n-a pomenit de Tullik.

Fru Berg și Ragna șușoteau în cămară când m-am întors să pregătesc tava pentru Tullik. Am troncănit cănile și

farfurioarele și am aruncat în ceașca de porțelan lingurița care a scos un clinchet de clopoțel. Cam așa făcea și Andreas acasă – era felul lui copilăresc de a protesta. Se pricepea de minune să țipe fără să deschidă gura.

— Fuga sus și fuga înapoi, a zis *fru* Berg ieșind din cămară, în timp ce-și lega șorțul la spate. Să nu-i stai pe cap domnișoarei Tullik.

M-am dus în curtea din spate și am tăiat o crenguță de liliac, pe care am pus-o într-o vază de argint.

— Nu e ziua ei, a zis *fru* Berg. N-o să mai aibă parte multă vreme de farafastâcuri.

Am dus tava sus și am intrat fără să bat la ușă.

— Tullik, am șoptit. Ți-am adus micul dejun.

Zăcea în pat. Am fost atât de șocată văzând-o, încât la început am întors privirea și am îngăimat ceva despre mâncarea pe care i-o adusesem. Era palidă, cu fața de un alb bolnăvicios, iar obrajii îi erau supți, pământii. N-o văzusem niciodată atât de istovită. Nu se simțea niciun freamăt de viață înăuntrul ei. Până și părul, răsfirat în jurul feței, îi era tern și subțiat.

— Tullik, am zis, așezându-mă pe pat lângă ea, ce e cu tine?

— Nu mă lasă să-l mai văd, a spus.

Stătea cu ochii ațintiți spre șifonier și nu m-a privit în timp ce vorbea.

— De ce nu m-ai ascultat, Tullik? Ți-am spus să nu te duci.

— Trebuia să mă duc, a răspuns. Trebuia să fiu cu el.

Am luat-o de mână, dar degetele îi erau lipsite de viață și n-au răspuns atingerii mele.

— Ce să fac? am întrebat.

Mă durea atât de tare în piept, că abia puteam vorbi.

Ochii i s-au umplut de lacrimi, dar n-a clipit ca să le înlăture.

— Îl iubesc, a zis.

— Încearcă să mănânci ceva, Tullik, i-am spus mângâind-o pe braț.

Am turnat suc de mere într-un pahar și i l-am dus la gură, dar l-a dat deoparte și s-a întors cu fața la perete.

— Mă întorc mai târziu, i-am promis.

M-am aplecat și am sărutat-o pe obraz. A închis ochii, zăvorându-se în durerea ei; lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraji.

Tullik n-a ieșit din camera ei în ziua aceea, nici în ziua următoare. Despărțirea de Munch era o boală atât de nemiloasă, încât ne molipsea pe toți. Casa s-a cufundat în tăcere odată cu soții Ihlen, doborâți de durerea care se răspândea din camera lui Tullik. Suferea ca un câine, așa cum îi plăcea, în primele zile n-ar fi putut ieși din cameră nici dacă ar fi vrut. Trupul îi era secătuit, spiritul o părăsise. Nu putea decât să zacă în pat, veștejită ca o floare lipsită de apă, măcinată încet, încet de despărțirea de Munch.

Noaptea, întinsă în patul lui Milly, auzeam prin perete sunetul durerii lui Tullik. Uneori, dacă avea destulă putere, plângea. Ajunsesem să mă bucur când plângea, fiindcă în felul ăsta o înțelegeam și mă simțeam alături de ea. Mă înspăimântau gemetele și urletele stinse, prelungi. Aveau ceva neomenesc, de animal care se sfâșie singur, care se roade și se distruge pe dinăuntru. Tullik se jelea și scâncea, devorându-și ultimele fărâme de putere, distrugând tot ce-i mai rămăsese.

N-a mai vorbit, în schimb a început să bolborosească lucruri de neînțeles. Am încercat să stau de vorbă cu ea, însă nu era în stare să-mi răspundă. Avea o privire întunecată, ochii sticloși ca două uși încețoșate prin care se întrezăreau spaima și zbuciumul din sufletul ei. Când au înțeles ce efect distrugător avea pedeapsa asupra lui Tullik, soții Ihlen i-au dat voie să facă scurte plimbări prin pădure, însoțită de mine, dar ea a refuzat. Răul fusese deja făcut. Era pierdută. Lumea șoptea pe la colțuri. Unde e domnișoara Ihlen? *A înnebunit. E o bețivană. E țicnită la fel ca Munch, artistul. E logodită cu el. Îi poartă copilul.*

Străduindu-se să pună capăt bârfelor, soții Ihlen le spuneau tuturor că Tullik făcuse gripă și nu avea voie să iasă din cameră. Era o minciună aproape copilărească, nu ca minciunile sfruntate pe care le spuneam Tullik și cu mine. N-a oprit gura lumii și nici n-a spălat onoarea care fusese irevocabil pătată.

Eu încercam în fiecare zi s-o scot pe Tullik la plimbare, să arăt lumii că nu era nici smintită, nici bețivă, nici gravidă. Dar ea nu se lăsa convinsă. Erau zile când vorbea, dar nu cu mine și nu cum se vorbește. Îmi punea întrebări, fără să aștepte răspunsuri: *Vinei E cu ea? E aici? Pot să mă duc să văd? Ea vine?*

Îmi ascundeam cum puteam mai bine emoțiile – ura aproape neagră față de Ragna, dușmănia cenușie față de Caroline și *fu* Berg, iritarea ruginiu-murdară pe care mi-o stârneau soții Ihlen. Într-o zi, când n-am mai putut îndura chinul, m-am repezit acasă la Munch, fără să-mi pese dacă mă vedea cineva.

Era duminică după-amiază. Munch se afla în grădină, printre tablourile lui. Însă brațele îi atârnau fără vlagă și privea spre largul mării. Tristețea din ochii lui se adâncise și frământarea parcă îi încețoșase.

— Vreau să pictez, am spus cu îndrăzneală.

Munch a ridicat mâna stângă în fața ochilor mei. De fiecare deget avea legată câte o bucățică de sfoară.

— Încerc să-mi aduc aminte, a zis. Mă poți ajuta să-mi amintesc, Johanne?

— Ce să vă aduceți aminte?

— Ceva. Mi-am legat sforile astea ca să-mi amintească ce voiam să fac. Dar nu-mi pot aminti, chiar de-ar fi viața mea în joc.

— Să pictați, i-am spus. Probabil că asta voiați să faceți.

— Tullik e cu tine?

— Nu. Nu i se dă voie să vină aici. E în camera ei.

— Te rog să mi-o aduci, Johanne! Nu pot lucra.

— Tullik e bolnavă, am spus. Nu se simte bine. Are nevoie de odihnă.

— Atunci du-i un tablou. Aveam de gând să i-l dau.

Am intrat după el în atelier, unde a căutat printre pânzele sprijinite de perete. A scos o acuarelă pe carton, în care un bărbat ghemuit pe plajă se apleca spre apa din care o femeie venea înspre el înotând. Amândoi aveau fețe abstractizate și câte un ochi întunecat. Cerul spălat de ploaie era pictat în straturi roșcate și de culoarea lavandei. Culoarea picura din cer în marea indigo. Tușele de pensulă se vedeau bine. Femeia era goală. Șuvițele de păr îi coborau ca niște funii în adâncurile întunecate ale apei. Bărbatul era atât de atras de ea, încât aproape îl vedeam mișcându-se. Munch imortalizase acel moment de magie și dorință când nasurile și buzele se apropie, chiar înaintea sărutului.

— Ce frumos e! am zis.

— Niciodată n-am știut dacă e sau nu sirenă, a zis el, apoi a făcut hârtia sul și mi-a întins-o. Du-i-o când te întorci acasă.

Voiai să pictezi. Am mai făcut un pic de ordine pe aici, a zis ducându-se în capătul celălalt al atelierului. Am pus șevaletul la capătul ăsta.

Al treilea dintre tablourile disperării, cel pictat pe carton, era așezat pe șevalet, într-un colț.

— Stai să-l dau jos și să-l pun pe-al tău.

— Pot picta și fără șevalet, dacă aveți nevoie de el.

— Îl scot afară, a zis luându-l de pe șevalet. I-ar prinde bine un pic de aer. Toate tablourile se simt mai bine afară, în aer liber.

M-am întors să văd pânza.

De cum am văzut-o, am auzit un sunet. Un vaiet? Un geamăt, cum scotea Tullik noaptea.

Munch colorase întreg cerul vălurit. Acum avea o culoare vie, roșu ca sângele vârstat cu auriu strălucitor. În cer era încadrată o formă eliptică prelungă, asemănătoare cu un ochi care mă spiona. Fiordul era ultramarin puternic, tivit cu linii curbe, negre, iar bărcuțele minuscule din depărtare se apropiau primejdios de tare de vârtejul galben din mijlocul apei. Totuși, cel mai izbitor detaliu era silueta de pe pod. Nu mai era un bărbat cu pălărie, privind dincolo de balustradă, ci devenise un personaj abstract, care se întorsese cu fața spre noi. Era doar conturat, dar tremura ca flacăra lumânării în bătaia vântului. Iar sunetul, vaietul, părea să vină de la această siluetă, de la această făptură aflată pe pod.

— Nu știu, Johanne, nu pot să-i dau un chip. Cu cât trece mai mult timp fără s-o văd, cu atât mai mult mi se pare că nu doar eu, ci natura însăși strigă să fie scăpată de iadul ăsta. Și natura, ce chip are natura?

— Scoate un sunet, am zis privind cu atenție tabloul, ascultându-l. E același sunet pe care-l scoate ea noaptea.

— Mi s-a spus că e imposibil să pictezi un sunet, și tu îl auzi?

Mi s-a pus un nod în gât. Tabloul mă tulbura până în adâncul sufletului, îmi transmitea o stare de panică și confuzie. Chiar auzisem ceva? L-am privit din nou, apoi am închis ochii.

— Da, am spus când am auzit din nou geamătul. Îl aud limpede.

— Îl scot, ca să nu te mai tulbure, a spus apucând tabloul meu și punându-l pe șevalet. Amândoi o pictăm, a adăugat așezându-l bine. Numai că tu o vezi altfel decât mine. În tabloul

tău, întoarce spatele luminii. În al meu, e chiar lumina. A închis ochii. Vorbea cu voce blândă.

— Nu m-am gândit, am zis.

— Nu, și nici nu trebuie să te gândești. În clipa în care începem să ne gândim la ce pictăm, am ucis tabloul. Poți să te oprești oricând, Johanne. Nu trebuie să fie terminat, adică nu trebuie să acoperi fiecare părticică de pânză în culoare.

— Știu, am răspuns frecând marginile tabloului cu vârfurile degetelor. Nu tabloul e neterminat. E vorba despre cum *mă simt* eu, am spus, și lacrimile au început să-mi înțepe ochii.

— Hmm! Bine, a zis și, fără să-mi adreseze vreun cuvânt de consolare, m-a lăsat singură.

Față în față cu propria-mi creație, m-am străduit să nu mă gândesc la ea. M-am străduit să nu mă gândesc că femeia aceea era Tullik. Poate nici nu era Tullik. Poate era altcineva. Poate eram chiar eu?

Am scos pensulele și uleiurile și mi-am trecut paleta pe degetul mare, așa cum văzusem că făcea Munch.

Am tras adânc aer în piept.

Linii gri-maroniu, cărămiziu și bej. Plaja luminată de soare. M-am îndepărtat, m-am întors cu spatele. Am întors spatele familiei mele. Am intrat în apa verzuie, în noroiul mlaștinii, îl aud pe Thomas strigând după mine. Vocea lui, lapte. Grâu. Nisip. Nu mă întorc. Nuanțele sunt mai întunecate. Bronz și aramă. Mă mișc printre culori. Le găsesc pe pipăite. Fundul oceanului, verde bătând în roșu. Coraliu și roșcat. Straturi. Straturi ca nisipul și nămolul. Ca Munch și Tullik, albastru-verzui și rubiniu. Ragna – negru. Julie – oliv. Caroline – cafeniu. Milly – gri spălăcit. Și eu – galben. Mă întorc spre soare, spre lumină. Iubire. Sunt atrasă către foc. Izvorul vieții. Izvorul sufletului, unde totul se leagă, toate sunt una. Totul este culoarea iubirii.

15
Cinabru[8]

Cine cunoaște apariția prismatică a purpuriului nu va considera
un paradox faptul că noi susținem că această culoare le conține
pe toate celelalte – în parte actu, *în parte* potentia.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

În drum spre casă l-am întâlnit pe Thomas. Roșu. Arșiță. Stânjeneală. A apărut dintr-odată pe plajă, cărând niște plase sub braț.

— Johanne, a spus cu voce șovăitoare, nefiind parcă sigur că eram eu. Unde ai fost? Te-am căutat după slujbă, dar…

— Nicăieri, am zis.

— Ce ai acolo?

Am ascuns pictura lui Tullik la spate.

— Nimic.

— Și pe mâini ce ai? Vopsea? a întrebat, dar, din fericire, n-a așteptat să-i răspund. Și cine era bărbatul cu care ai stat de vorbă săptămâna trecută? Te cunoștea. Cine era?

— Nimeni, am zis. Un prieten de-al lui Tullik.

— Ai idee ce zice lumea despre domnișoara Ihlen? a întrebat încercând, pe cât se părea, să mă întoarcă împotriva ei.

— Are gripă.

— Și tu îți închipui că oamenii cred asta? N-ai auzit ce se vorbește? Lumea zice că smintitul de Munch e posedat de diavol, că e dus cu pluta. Că Regine Ihlen și-a făcut familia de râs și a luat-o și ea razna, a zis bătându-se cu degetul în tâmplă. S-a țicnit. Zice lumea că s-a logodit cu pictorul. Ba unii spun chiar că a lăsat-o grea. E adevărat, Johanne?

— Cum rămâne cu „Ce-ți pot face niște cuvinte”?

— Johanne, vorbesc și pe seama ta, să știi. Ai fost văzută în grădina lui, culegând fructe împreună cu ea.

— Și ce dacă?

---

8 Nuanță de roșu intens, închis, cu o ușoară tentă portocalie, obținută din mineralul cu același nume (sulfură de mercur); denumit și vermilion.

— Păi, ești ademenită în ceva ce nu înțelegi.

A trântit plasa pe plajă și s-a apucat s-o întindă.

— A, în schimb înțelegi tu, nu-i așa?

— Te-ai schimbat. Ai petrecut prea mult timp cu domnișoara Ihlen. Are prea multă înrâurire asupra ta și asta nu-mi place.

Am plecat fără o vorbă.

La fel era și cu mama. De câte ori veneam acasă, nu vorbeam despre nimic altceva. Mă sufoca adresându-mi aceleași întrebări, iar și iar, de cum puneam piciorul în casă. Măcinată de grijă pentru reputația mea, dar și a ei, era speriată că vom fi amândouă compromise de prietenia mea cu Tullik. Am ascuns pictura lângă gardul din spatele magaziei lui Munch și m-am pregătit de interogatoriu.

— Aha, ai venit, Johanne! a zis mama. Pe unde ai umblat?

— M-am plimbat.

— Împreună cu ea? Și azi după-amiază tot cu ea ai fost?

— Nu, mamă. Am fost singură.

— Cu siguranță știai! a continuat. N-ai știut că domnișoara Ihlen se vedea cu indivizii ăia? N-ai văzut? Nu ți-a spus? Toată lumea v-a văzut umblând împreună prin oraș. Iar *fru* Jørgensen te-a văzut în grădina lui.

— Ți-am mai spus, am făcut ceea ce mi-a cerut, am răspuns cufundându-mi mâinile în lighean și frecându-le bine. Trebuie să fac ce spune Tullik, doar e stăpâna mea. Credeam că te va bucura faptul că petrec atât de mult timp cu o doamnă din Kristiania.

— Nu și cu una căreia nu-i pasă de reputația ei. Îți trebuie altă stăpână. Zilele astea aștept vești de la *fru* Jørgensen. Te-ai gândit ce-o să se aleagă de domnișoara Ihlen? Tu să-ți faci treaba în liniște și să nu mai vorbești cu ea. Faci doar ce-ți spun *fru* Ihlen și amiralul, nimeni altcineva. M-ai auzit?

Ceva mai târziu, când m-am dus la culcare, mintea și inima mea nu puteau face pace una cu cealaltă. Pătrunsesem așa de adânc pe tărâmul temerilor mamei, încât înțelesesem că și reputația mea avea să se ducă de râpă odată cu cea a lui Tullik. Și lui Thomas îi era teamă, teamă să nu-și ia o soție nechibzuită, capabilă să se înhaite cu smintiții, să se apuce de băutură și să cadă în imoralitate de dragul artei. De fiecare dată când închideam ochii îi vedeam pe mama și pe Thomas bătându-și joc de mine.

Dar mai era și dragostea. Atracția irezistibilă pe care Munch o exprima așa de bine în tabloul lui. Acea înălțare a sufletului din amestecul de sărutări. Vocea care glăsuiește mai tare decât oricare alta, care ne ține sub stăpânirea ei și ne îndeamnă să căutăm odată cu ea fie tihna, fie nebunia. Nu poate fi în zadar. Trebuie să existe o rațiune, un rost al iubirii pe care Tullik se încăpățâna s-o caute. Cum i-aș putea sta în cale?

Dimineața i-am dus tabloul lui Tullik. Am fost nevoită să îndoi sulul, ca să-l pot ascunde sub broboadă, iar când am intrat în casă, l-am băgat sub șorț. Mi-a fost frică să nu-l fi stricat înainte să ajung în camera lui Tullik. Dar când am desfăcut-o ca s-o mai admir o dată, frumoasa pictură continua să strălucească în lumina soarelui de dimineață. Tensiunea, dorul, atracția dintre două suflete care nu puteau fi despărțite. Le redase atât de simplu, fără pic de efort.

— Uite, Tullik! i-am spus. L-a pictat pentru tine. Sunteți voi doi, împreună.

Aș fi vrut să privească pictura și să se transforme. Aș fi vrut s-o văd sărind din patul din care nu se mai dăduse jos de zile întregi și să scape din camera devenită închisoare. Să-și regăsească înflăcărarea, pornirea către aventură, pasiunea care-o mânase spre Munch înainte de toate. Înflăcărarea aceea care, eram convinsă, i-ar fi pus capăt suferinței.

Și-a plimbat ochii peste tablou fără prea mult entuziasm.

— Când vine? a întrebat. Tot cu ea e? A rătăcit drumul? E în aer sau în mare? Unde, Johanne? Unde e?

— E acasă la el, Tullik. A pictat tabloul ăsta pentru tine. A spus că tu ești lumina.

Îmi părea bine că Munch n-o putea vedea acum. Era palidă ca un mort, părul îi atârna fără formă, o masă întunecată. Ochii în care până atunci străluciseră primejdia erau acum cufundați în orbite, înfrânți. Ea însăși era o cochilie, un vas gol în care locuise Tullik. Lumina se stinsese și întunericul se înstăpânise în locul ei.

— Fată cu fragi, a șoptit, adu-mi fragi într-un castron, fragi proaspăt culeși, dulci și zemoși.

— Sigur, Tullik, am zis, după care am strâns tabloul sul și l-am ascuns în șifonier. Am să-ți culeg fragi.

S-a ridicat și și-a dus palmele la urechi, acoperindu-le, ca și cum sunetul vorbelor mele i-ar fi făcut rău. Fața ei căpătase o

culoare verzuie, bolnăvicioasă.

— Tullik, ți-e rău?

— După, după! a zis. Vorbim după.

A rămas în starea aceea timp de câteva săptămâni. Cerea fragi în fiecare zi, și eu îi aduceam, cu toate că vremea lor era pe sfârșite și nu mai găseam atât de mulți ca înainte. După ce îi mânca, ceva din Tullik cea de dinainte reapărea pentru scurt timp.

— Cum știi unde să-i găsești? m-a întrebat într-o zi. Cred că ai cules toți fragii de la Borre la Åsgårdstrand.

— Natura e darnică, am zis.

— Și crudă. Dacă n-ar fi crudă, ne-ar face să iubim atât de mult? Ne-ar mai lega de suflete care nu pot fi înlănțuite?

Nu l-a pomenit pe Munch, însă stătea cu ochii acum sticloși, înspăimântați, ațintiți spre șifonier.

Am luat castronul gol și am coborât în bucătărie. Când am trecut pe lângă salon, s-a întâmplat să-i aud pe amiral și pe *fru* Ihlen vorbind aproape de ușă.

— Bine, dar Gaustad? a întrebat Julie cu voce tremurândă.

— Nu avem ce face, dacă starea ei nu se îmbunătățește, a spus amiralul. Dacă îi va fi și mai rău, n-o să mai putem face nimic pentru ea. Și tu, draga mea, gândește-te la nervii tăi. Și așa am crezut că povestea cu Milly și artistul acela o să ne dea gata pe toți.

— Tullik nu e ca Milly, a spus Julie.

— Nu, a încuviințat amiralul. N-are puterea ei.

Duminică am dat iar o fugă la casa lui Munch; voiam să pictez în pacea atelierului. Ușa era încuiată, dar el se afla înăuntru. M-am așezat pe treptele din spate, cu brațele încrucișate peste genunchi, și l-am așteptat să iasă. Când, în cele din urmă, ușa s-a deschis, în prag stătea o femeie.

— Ce mai e și asta? a întrebat. Munch, ai un musafir.

Mă așteptam să mă gonească de acolo, în schimb ea s-a așezat lângă mine.

— Bună, mi-a spus. Cine e îngerașul ăsta? Vrei o ceașcă de cafea?

Vocea îi era gravă, dar plăcută. Femeia avea o figură cumsecade, deschisă, ochi blânzi, frumoși.

Un bărbat tuciuriu, mic de statură, purtând o șapcă pe cap, a

ieșit în urma ei.

— Cine e îngerașul? Munch, Oda a găsit un înger în fața ușii tale.

— Ce? Un înger căzut? a întrebat Munch ieșind la rândul lui din casă. A, tu erai, Johanne. Nu le spui bună ziua prietenilor mei, Oda și Jappe? Ai venit să pictezi?

— Și să vorbesc cu dumneavoastră, am spus.

— Încă o pictoriță, a zis Oda apucându-mă de braț și ridicându-mă în picioare. Slavă Domnului! Și așa suntem prea puține.

Mi-am dat seama că era Oda Krohg, soția celebrului pictor Christian Krohg. Cât despre celălalt bărbat, Jappe, n-aveam idee cine ar fi putut fi.

— Nu vrei să iei masa cu noi, Johanne? m-a întrebat Munch.

— Aș prefera să mă duc în atelier, am răspuns cercetând din ochi casele și grădinile învecinate.

— Înțeleg, a zis. Jappe, adu vinul! Mă întorc imediat.

Jappe și Oda s-au dus spre masa din grădină, iar eu am intrat în atelier, după Munch.

— Arăți ca vai de tine! mi-a spus închizând ușa. Ce e?

N-am putut să-l privesc în ochi.

— E vorba de Tullik, nu-i așa? Ce s-a întâmplat?

— Nu iese deloc din cameră, nu mănâncă mai nimic, doar fragi. Nu mai citește. Nu-i dau voie să plece singură de acasă, dar nici cu mine nu vrea să meargă la plimbare. Se usucă pe picioare, focul din ea s-a stins. Câteodată nici nu înțeleg ce spune. *Fru* Ihlen și amiralul se gândesc s-o trimită la Gaustad.

Munch tăcea. Apoi m-a tras în fața șevaletului pe care era așezat tabloul.

— Trebuie să i-l duci! mi-a zis. Are să-l recunoască. Are să-l înțeleagă.

Am privit tabloul și m-am cutremurat. Silueta abstractă, nici bărbat, nici femeie, ajunsese acum aproape un schelet, cu un craniu în loc de cap și ochi goi, cufundați în orbite, își prinsese capul în mâini, acoperindu-și urechile cu palmele, iar din gura căscată părea că-i ieșea un strigăt. Am simțit o lovitură puternică în stomac. Îmi venea s-o iau la fugă. Înspăimântată, am văzut-o pe Tullik în tablou. Cerul în flăcări, roșu și portocaliu, era ca valurile părului ei. Fața aceea chinuită era întocmai cum o vedeam zi de zi; dârele verzui din jurul nasului

și al gurii erau semnele bolii care mi se arătau pe fata ei; felul în care își ducea ea mâinile la urechi semăna în mod straniu cu gestul personajului din tablou. Până și vârtejul sinistru din spate mă făcea să mă gândesc la o soartă iminentă, de care nu poți scăpa, asemenea uraganului pe care Julie Ihlen părea să-l fi prezis.

— Ea e! am spus îndepărtându-mă de tablou și întorcându-mă spre el. Ea e, așa cum este acum!

Geamătul care venea dinspre tablou a devenit mai puternic.

— Strigă, la fel ca ea.

— E natura, a zis el. Ai simțit vreodată strigătul roșu ca sângele al naturii? Atât de vast, de copleșitor? Asta ne sfâșie sufletele. Pierderea care decurge din despărțire. Numai că noi nu suntem despărțiți, noi suntem uniți. În natură totul e unit. Să-i dai tabloul și să-i spui că înțeleg. Spune-i că ăsta este *Strigătul.*

A dat să ia pânza de pe șevalet, dar l-am oprit.

— Nu pot s-o iau cu mine acum. E duminică, diseară dorm acasă. Mă întorc mâine-dimineață să-l iau.

— Atunci o să las ușa asta descuiată, a zis. Acum pictează dacă vrei.

A ridicat de jos o altă pânză și a scos-o afară, împreună cu punga de ziar și uleiurile.

Strigătul se holba la mine cu ochii lui rotunzi, albi. Glasul chinuit mă înspăimânta, dar mă și atrăgea, și simțeam că undeva, în străfundurile ființei mele, eram legată de el. Mi-am acoperit urechile cu palmele ca să nu mai aud vaietul și m-am aplecat să mă uit mai bine la tablou.

Folosise tempera amestecată cu ou ca să se usuce mai repede. Văzusem tuburile împrăștiate prin atelier. Deasupra picturii desenase linii colorate cu creionul și cărbunele: albastru și verde peste mare, portocaliu și roșu peste cer, alb și galben ca să scoată în evidență fața scheletică a celui care striga. Ici și colo, porțiuni de carton rămăseseră neatinse – neterminate, cum ar fi zis el –, vrând parcă să amintească de unde venea tabloul. Părea că se crease singur. La fel ca natura, avea o forță a lui, simplă și de netăgăduit. În fața ei înțelegeai cât este de îngrozitor să fii despărțit de tine însuți, de lucrurile care ne definesc, înțelegeai despărțirea sufletelor și teama de o lume fără iubire sau rost. Era haotic și terifiant, și totuși te

simțeai profund legat de el. Avea ceva care ne unea pe toți. Poate că avea puterea s-o vindece pe Tullik? Poate ar fi alinat-o să știe că și Munch fusese, ca și ea, la un pas de nebunie.

Nici în noaptea aceea n-am dormit. Andreas tot scotea capul peste marginea patului și mă sâcâia cu un șir de întrebări la care n-aveam chef să răspund.

— Vasăzică e adevărat ce spune lumea despre domnișoara Ihlen? Că e logodită cu țicnitul de Munch? E și ea țicnită? îți povestește despre el? Ce-o să se aleagă de ea?

— Nu știu, mințeam eu, dorindu-mi ca acest lucru să fie adevărat. Nu știu nimic. Hai, culcă-te!

Am închis ochii, dar nu vedeam decât fața îngrozitoare din tabloul lui Munch: ochii goi, gura căscată. Nu puteam să-mi alung imaginea din minte, cum nu puteam nici să respir în voie, nestânjenită.

De cum am simțit soarele pe față, m-am dat jos din pat și m-am îmbrăcat în tăcere. M-am împiedicat de o scândură desprinsă din podea, cu toate că eu și Andreas o acoperiserăm cu un covor gros.

Când am coborât, mama se trezise, dar era tot în pat.

— Te-ai trezit devreme, mi-a spus.

— Am multă treabă azi. Trebuie să fac curățenie generală, acum că se termină sezonul.

— Familia Heyerdahl pleacă săptămâna viitoare, mi-a zis, dar în cireșul de la Hotelul Central s-ar putea să mai fie ceva fructe. Ai grijă să le duci un castron. Ar mai avea timp să termine un tablou, știi doar.

— Da, mamă.

Am ieșit și am pornit-o spre casa familiei Ihlen, ca s-o păcălesc pe mama.

De cum am trecut de casele pescarilor, am luat-o pe o scurtătură, un drumeag îngust printre case, și am ajuns la Nygårdsgaten, de unde am cotit spre casa lui Munch.

Am șovăit în fața porții, fiindcă imaginea de pe pânză îmi revenise în minte. Închipuindu-mi cerul roșu ca sângele și gura căscată, mi-am dat seama că doar la asta mă gândisem toată noaptea. Tabloul mă obseda deja.

Țipetele s-au auzit de cum m-am apropiat tiptil de ușa studioului. Tabloul era așa de mare, încât îmi umplea tot trupul

cu strigătele lui. Mi-am adus aminte, nici eu nu știu de ce, de tata și dorința lui de liniște. El n-ar fi putut privi acest tablou, era prea tulburător, prea asurzitor. Gândul la tata mi-a ascuțit simțurile; acum vedeam clar până și cele mai mici amănunte: picăturile de rouă sclipind pe firele de iarbă, formele și dimensiunile celorlalte tablouri împrăștiate prin grădină, pereții roșu-vișiniu ai atelierului și ușa albă, decolorată de pe care se cojea vopseaua.

Am apăsat clanța, am deschis ușa și am intrat cu grijă, sprijinindu-mă cu vârfurile degetelor de perete. Tabloul era acolo unde îl lăsase Munch, pe șevalet. M-am apropiat cu băgare de seamă, așa cum se apropie țăranii de caii sălbatici. Nu fac mișcări bruște, nu arată că le-ar fi frică, nu îi privesc în ochi. Mi-am lăsat privirile să cutreiere fără țintă, până mi s-au împăienjenit, apoi m-am concentrat asupra părții de jos a picturii, uitându-mă doar la trupul negru și contorsionat al personajului, ca să nu fiu nevoită să-i văd fața. Numai că el a fost mai puternic și mi-a atras privirea, covârșindu-mă cu durerea lui. Am dat ochii cu figura lui nepământeană. Avea în ea ceva chinuit, un zbucium adânc, ceva de care aș fi vrut să fug, dar de care știam că nu pot scăpa, fiindcă era parte din mine. Uitându-mă mai bine la silueta lui și la mâinile lungi, care parcă vibrau, m-am întrebat dacă nu cumva își acoperea urechile ca să nu audă sunetul. Poate că nu personajul striga, ci peisajul care-l înconjura? Asta o fi vrut Munch să spună când a zis „E natura”? M-am cufundat în liniile șerpuite ale fiordului, ale țărmului și cerului – roșu, albastru, verde, galben. Culorile primare care se împleteau și se răsuceau împreună pentru a produce un strigăt primitiv.

Am luat tabloul de pe șevalet, l-am pus sub braț și l-am strâns tare, ca să-i înăbuș țipetele. Nu era mare, avea doar un cot pe lung și o jumătate pe lat și, fiindcă era pictat pe carton, era mai ușor și mai simplu de cărat decât dacă ar fi fost pictat pe pânză. Pe de altă parte, îmi era mult mai greu să-l aduc pe ascuns în casă, pentru că situația era acum cu totul alta. Tullik nu avea voie să iasă din camera ei. Caroline o pusese pe Ragna să stea cu ochii pe mine, iar ea se achita de sarcină cu mult zel: rămânea prin camere mai mult decât ar fi fost nevoie și pândea de la fereastra bucătăriei orice mișcare din curte. Nu aveam cum să mă feresc de ea. Trebuia să las tabloul undeva până la

căderea nopții și să-l aduc în casă abia după ce toată lumea mergea la culcare. Nici nu voiam să mă gândesc că cineva m-ar fi putut prinde asupra faptului. Ar fi fost un adevărat dezastru.

Munch nu se trezise încă. Am închis ușa atelierului și am luat-o spre Nygårdsgaten, când alergând, când mergând la pas, până am ajuns la marginea pădurii Fjugstad. Chiar dacă duceam la îndeplinire ceea ce-mi ceruse Munch, mă simțeam ca o hoață. Toate celelalte tablouri ne fuseseră date, doar acesta era luat din atelierul pictorului. Dar nu era doar atât; mai erau și puterea și profunzimea emoției *Strigătului.* Aveam impresia că furam un sentiment, că furam însuși sufletul lui Munch.

Cum nu-l puteam duce direct în casă, am ieșit pe cărare, printre copaci și tufișuri, dând ramurile și frunzele la o parte cu mâna liberă, în timp ce cu cealaltă țineam strâns tabloul. În cele din urmă am găsit stânca pe care mă sărutasem cu Thomas în seara balului. Am îngenuncheat pe pământul acoperit de mușchi și am reușit să împing tabloul într-o crăpătură dintre pietre.

— Să stai aici până se întunecă! am spus. Pe urmă voi veni să te iau.

Mi se părea că tabloul striga și mai tare pe măsură ce mă îndepărtam, abandonându-l acolo ca pe un copil nedorit.

M-am întors în miez de noapte. Luna plină se înălțase pe cer ca să-mi fie de ajutor, luminând porțiuni din potecă printre copacii foșnitori. Am ieșit din casă cu mare băgare de seamă. Eram în picioarele goale, îmbrăcată doar în cămașa de noapte. Mai întâi m-am furișat în sufragerie și am luat o față de masă din bufet, apoi m-am oprit la ușa din spate. N-am apăsat pe clanță decât când orologiul din hol a bătut ora două, sperând că bătăile lui vor acoperi orice zgomot. De cum am traversat drumul, am rupt-o la fugă. Trebuia să iau repede tabloul și să mă întorc acasă înainte să se trezească cineva.

În pădure era frig. Trecuse vremea nopților de vară, calde și înmiresmate. Încă nu se lăsase gerul mușcător, dar răceala avea ceva tăios, prevestind venirea toamnei. La lumina lunii, totul părea nins. Frunzele își pierduseră culoarea, erau toate la fel. În umbră, stâncile semănau cu niște pietre funerare cenușii-albicioase, profilate pe fundalul întunecat al tufișurilor.

Și dintr-odată l-am zărit – limbi de foc roșii și portocalii, focul lui Tullik, arzând viu pe cerul tulbure al *Strigătului.*

— M-ai așteptat! am spus către tablou, vorbind ca să-mi liniștesc bătăile inimii. Foarte bine. Te-am găsit. Gata.

L-am scos dintre stânci și l-am învelit în fața de masă.

— Trebuie să te acopăr, ca să nu te vadă cineva.

Am simțit un vuiet în piept. Acum respiram repede, sacadat. *Strigătul* era mânios. Nu voia să se lase ascuns.

— Are să te vadă Tullik, am zis. Mâine-dimineață are să te vadă Tullik.

Am strâns tabloul la piept, l-am învelit mai bine în fața de masă, apoi l-am luat sub braț și am fugit spre casă.

Din fericire nu se întâmplase nimic cât lipsisem. Nu se trezise nimeni, camerele erau cufundate în întuneric. În bucătărie, Henriette m-a întâmpinat cu un mieunat prelung, după care mi-a dat ocol bănuitoare, simțind parcă valurile de sunete care emanau din tablou și care reverberau în trupul meu. Ce proastă am fost crezând că puteam duce pe furiș în casă un strigăt fără ca nimeni să-și dea seama!

Învățasem cum să mă mișc iute prin Solbakken cu pași mărunți, fără să fac zgomot. Întâi m-am oprit lângă stâlpul de la picioarele scării. Am aruncat o privire spre ceas. Era aproape trei fără un sfert. Pendula se legăna ca și cum mi-ar fi măsurat mișcările. Ținându-mi respirația, m-am năpustit sus pe scări. Următoarea oprire a fost la fereastra din cotul scării, care dădea spre curtea din spate. Ajunsă aici, m-am întors să văd dacă nu mă urmărea cineva. Ultima oprire era dormitorul meu. Chiar când să mă reped într-acolo, am auzit o ușă scârțâind.

Pe lângă zgomotul pe care-l făcea tabloul, bătăile inimii îmi bubuiau în urechi, așa că nu-mi dădeam seama care ușă scârțâise, dacă era la etaj sau la parter, în față ori în spate. Am sprijinit *Strigătul* de perete, depărtându-mă de el ca să nu-l mai aud atât de tare. Și atunci mi-am dat seama că erau două sunete. Unul era zgomot de pași în holul de la parter; celălalt era ușa unuia dintre dormitoare. Singura persoană care ar fi putut umbla la parter era Ragna. Am înhățat *Strigătul* și am fugit în camera mea, fără să știu ușa cărui dormitor se deschisese sau cine mă văzuse.

Am aruncat tabloul sub pat și m-am acoperit repede cu pătura. Fiindcă picioarele îmi erau murdare după ce mersesem

pe jos prin pădure, mă străduiam să nu ating cu ele cearșaful; le țineam ridicate, chiar dacă îmi venea greu să stau în poziția aceea. Inspiram adânc, ca să nu mai răsuflu sacadat, dar auzeam deja pașii Ragnei urcând scara. Se apropia. Din poziția mea, am văzut clanța răsucindu-se. Am strâns așternutul în pumni. Am apucat să arunc o privire în jos și am zărit un colț al feței de masă – *Strigătul* voia să vadă ce se petrece. Ușa s-a deschis. Am împins cuvertura cu genunchii, sperând că va cădea și-l va acoperi înainte ca Ragna să vadă ceva.

I-am auzit glasul înainte de a intra, o șoaptă puternică.

— Am auzit un zgomot, spunea.

— Eu am fost, am auzit vocea lui Tullik. Acum poți să te duci jos.

— Nu vreți să vă conduc în cameră, domnișoară Tullik? a întrebat.

Aproape că-i auzeam ochii cercetând-o pe Tullik din cap până-n picioare. Din tonul ei înțelegeam că știa că eu urcasem scările.

— Nu, a zis Tullik. Du-te!

A așteptat până ce pașii Ragnei s-au îndepărtat, înainte să intre în camera mea.

— Johanne? a întrebat. Ești trează?

— Tullik, am spus, lăsându-mi picioarele pe podea și ridicându-mă. Slavă Domnului că tu erai! Nu te simți bine?

În lumina lunii, ochii ei păreau mai limpezi, mai strălucitori.

— Am auzit un geamăt, un vaiet, a zis. Tu plângeai?

— Nu.

— Johanne, ești înghețată! a zis punând mâna pe brațul meu și așezându-se lângă mine. Unde ai fost?

— Am fost în pădure. Am un tablou pentru tine.

— El e aici? E aici? a întrebat.

— Oarecum. A spus că ai să știi și ai să înțelegi.

— Arată-mi-l! a zis în șoaptă. Unde e?

M-am lăsat în genunchi și am scos *Strigătul* de sub pat. Am desfăcut fata de masă și am lăsat-o să cadă, ținând tabloul cu fața spre mine. Apoi l-am întors încet spre ea.

Văzându-l, Tullik a căscat gura și și-a acoperit urechile cu palmele. Era imaginea în oglindă a picturii.

— Uită-te la tușe, a spus plimbându-și degetele peste straturile groase de vopsea din fiordul albastru, deprimant.

Cerul a luat foc... Ne e teamă... de tot ce ne înconjoară... de lumea asta. Căci dacă îi lăsăm să ne despartă, nu ne rămâne decât durerea. Sufletele noastre strigă. E un țipăt disperat, fără sfârșit.

S-a lăsat pe pat.

— Trebuie să mă duc la el, a spus luminându-se la față, cu o privire hotărâtă.

— Tullik, ești sigură?

— Da, acum văd limpede. Da, trebuie neapărat să merg la el.

— Părinții tăi au să...

— Nu e nevoie să afle.

— Ba o să afle. E primejdios. Ragna stă cu ochii pe noi.

— Găsesc eu o cale, a zis.

A luat tabloul și a desenat cu degetul marginea gurii larg deschise, ca un O. Îl auzea și ea.

— Vezi să-l ascunzi bine, am sfătuit-o în clipa în care a ieșit pe ușă.

Nu mi-a răspuns.

Dimineața m-a găsit cufundată în coșmaruri cu ceruri roșii ca sângele, vârtejuri amețitoare și bărci fără pânze, supte de curent în adâncurile de un albastru mohorât ale fiordului. *Fru* Berg ciocănea la ușă.

— Johanne, ai întârziat! a zis. Ce-i cu tine? Sus! Hai, sus! Și-a pus mâinile butucănoase pe umerii mei și m-a zgâlțâit până m-am trezit.

— Johanne! Scoală-te! Micul dejun!

— Iertare! am murmurat ridicându-mă în capul oaselor buimăcită. Am visat urât.

— Dacă nu te grăbești, chiar o să fie de rău. Hai, fato! Când a dat să plece, s-a împiedicat de fața de masă rămasă pe jos.

— Ce Dumnezeu caută asta aici?

— E de spălat, am spus. Poți s-o iei. Am adus-o cu mine aseară, din greșeală.

S-a aplecat, a luat fața de masă și a strâns-o la piept.

— Hai, grăbește-te! m-a îndemnat și a ieșit legănându-se ca o rață.

În bucătărie, Ragna era indignată, se vedea de la o poștă. Umerii ciolănoși îi tremurau de încordare și privirea îi fugea de colo-colo, căutând să nu-i scape nicio mișcare de-a mea. Știa că

fusese cât pe ce să mă prindă în noaptea dinainte și spumega de furie că-i scăpasem printre degete. În dimineața aceea a ținut prea mult pe foc toate supele și sosurile, înnegrind dinadins fundul cratițelor și al oalelor, pentru a-mi da astfel cât mai mult de frecat și curățat.

S-a grăbit să le pună una peste alta, știind că era treaba mea să le spăl. Pe la mijlocul dimineții, după ce am terminat de șters praful și de măturat, am ieșit în curte să curăț cratițele într-o vană de oțel, lângă curtea găinilor. Ca s-o umplu, căram apă cu o oală cu mânere, mare și grea. Era muncă, nu glumă. Spatele mă durea îngrozitor de la atâta stat în genunchi în partea unde vana era mai adâncă, pentru a putea freca și dăți cratițele și, din cauză că nu dormisem îndeajuns, era cât pe ce să izbucnesc în plâns. Dar nu-mi părea rău, merita orice efort doar ca să văd o lucire de foc revenind în ochii lui Tullik.

Tocmai scoteam din apă o tigaie de prăjit cartofii, când din camera lui Tullik a răzbătut un strigăt. Roșu-viu. Alb. Fereastra era deschisă, iar urletul sfâșietor a fost atât de neașteptat, încât am scăpat tigaia din mână. Apoi strigătul s-a schimbat, luând forma numelui meu.

— Johanne! Johanne!

La început n-am recunoscut vocea, fiindcă n-o mai auzisem niciodată strigând. Era a lui *fru* Ihlen. Țipa deznădăjduită.

M-am ridicat și, cu mâinile încă picurând de apă, m-am repezit sus pe scări, în camera lui Tullik.

— Johanne! striga *fru* Ihlen. Of, Johanne, iată-te! Slavă Domnului! Trebuie să ne ajuți.

La dreapta și la stânga ei stăteau Ragna și *fru* Berg, cu privirile plecate, ca la înmormântarea cuiva. Tullik stătea întinsă pe pat, cu brațele încrucișate pe piept. Camera era inundată de un huruit apăsător.

Degeaba mă dusesem noaptea în pădure, degeaba mă străduisem să ascund *Strigătul.*

Tullik îl agățase ostentativ, chiar în mijlocul peretelui.

— Să iei hidoșenia asta de aici! mi-a poruncitor «Ihlen, arătând dezgustată spre tablou. Nici măcar nu l-aș putea atinge. De unde ai mizeria asta, Tullik? a întrebat-o.

— De la Edvard! a răspuns tânăra pe un ton sfidător.

— Johanne, a spus Or «Ihlen îndreptând spre mine ochii ei albaștri, să iei obiectul ăsta îngrozitor de aici și să-i dai foc!

— Nu! a urlat Tullik.

— Ia-l! a zis Julie, făcându-i semn lui *fru* Berg și Ragnei s-o țină pe Tullik.

Aceasta din urmă a vrut să înșface tabloul, dar cele două au țintuit-o pe pat.

— Johanne! Nu! se ruga ea de mine. Nu-l lua! Nu mi-l lua!

— Nu-i da ascultare, a zis *fru* Ihlen. E spre binele ei.

— Nu, Johanne! a țipat Tullik. Ești prietena mea. Tu înțelegi, nu-i așa? E el. El e cel din tablou. El și cu mine. E durerea noastră. Durerea care ne unește. Să nu-l iei!

— N-o asculta, a zis Julie! Ia-l de aici!

Ragna și *fru* Berg au ținut-o și mai strâns, iar Tullik, nemaiputând să-și miște mâinile, a început să dea din picioare. M-a izbit drept în burtă în clipa în care m-am aplecat spre perete.

— Johanne! a țipat. Nu cumva să-l iei!

Brațele mi-au căzut pe lângă corp.

Julie mi-a pus mâna pe umăr, apoi a apucat strâns picioarele lui Tullik.

— Te rog, Johanne! a spus pe un ton calm. Trebuie să-l duci de aici. Repede.

Am ridicat brațele, apoi le-am lăsat din nou să cadă. Nu puteam să-i iau lui Tullik *Strigătul.* Ar fi însemnat să fur și o parte din sufletul ei.

— Pentru numele lui Dumnezeu, fato! a zbierat Ragna, acoperind strigătele lui Tullik. Ia blestemăția asta de aici!

— Hai mai repede, Johanne, a zis Julie. Ia-l de aici!

Am luat *Strigătul* de pe perete, fără să mă uit la Tullik. Nu mai puteam suporta să-i văd durerea și mă rușinam de trădarea mea. Am ieșit în goană din cameră, fără să scot o vorbă, iar *fru* Ihlen a ieșit fuga după mine.

— Ceva atât de inuman, atât de monstruos, nu-și are locul în lumea asta. Dă-i foc, mi-a spus pe un ton solemn. Să nu te întorci decât când s-a făcut scrum.

16
Culoarea naturii

Închideți ochii, deschideți-vă și ascuțiți-vă urechea,
și de la cea mai ușoară adiere până la zgomotul cel mai sălbatic,
de la sunetul cel mai simplu până la acordul cel mai înalt,
de la cel mai puternic strigăt pasional până la cel mai liniștit cuvânt
al rațiunii, doar natura e cea care vorbește,
care ne revelează existența, forța, viața și condițiile sale.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Eram din nou în pădure, singură cu *Strigătul.* De data asta nu mai aveam fața de masă, astfel că tabloul era la vedere, așa cum dorise. *Fru* Ihlen îmi dăduse o sticlă de terebentină și o cutie de chibrituri, însă nu aveam nevoie de ele. Odată ajunsă la adăpostul pădurii, le-am aruncat într-un tufiș. Apoi am privit fața *Strigătului* și m-a podidit plânsul. Lacrimi albastru-deschis. Nici eu nu știam de ce plâng.

— N-am să-ți dau foc! am zis uitându-mă la fața disperată și la ochii goi. O să am grijă de tine.

Dar cum?

— Nu te pot duce înapoi la Munch, am spus ștergându-mi ochii. Va crede că te-a respins, iar el vrea ca tu să fii cu Tullik. Trebuie doar să te pun la adăpost o vreme, până când Tullik te poate lua înapoi.

Am dat fuga la stânci și am vârât pictura în crăpătura unde stătuse cu o noapte înainte. Trebuia neapărat să-i găsesc un loc în care să fie în siguranță. Dar cui aș fi putut să-i încredințez acest secret?

După ce am ridicat privirea spre cer, am închis ochii. Am întins brațele și, cu palmele în sus, mă învârteam de colo-colo implorând pădurea să mă ajute. De-abia când m-am împiedicat de o ramură căzută pe jos am aflat răspunsul și am ieșit în goană din pădure, lăsând *Strigătul* singur.

Am traversat în fugă Åsgårdstrand-ul și m-am dus glonț la casa noastră. Am căutat peste tot, ca să mă asigur că nu era nimeni înăuntru. Apoi am alergat la dig, să-l găsesc pe fratele meu.

— Andreas! Andreas!

Strigătele mele au atras atenția pescarilor de pe mal.

— Ce grăbită ești, Johanne! mi-a zis unul dintre ei.

Era tatăl lui Thomas. Avea un pumn de râme, pe care le înfigea în cârligele de pescuit.

— L-ați văzut pe Andreas, domnule Askeland?

— Azi-dimineață era dincolo de hangarul pentru bărci, a zis arătând într-acolo. Pescuia împreună cu alți băieți.

Am dat fuga la hangarul pentru bărci, de la capătul plajei. Imediat ce am cotit, i-am găsit pe Andreas și pe prietenii lui, Markus și Petter. Era așezat pe marginea pasarelei, cu picioarele atârnând deasupra apei.

— Andreas! l-am strigat gâfâind. Vino să-mi dai o mână de ajutor!

— Pescuiesc, a zis fluturând undita către mine.

— E ceva important.

— Important e ce fac eu! a spus fără să se clintească.

— Grăbește-te, te rog!

I-a întins undița lui Petter.

— Sper să ai mai mult noroc decât mine, i-a spus trecând peste picioarele acestuia și îndesându-și șapca pe cap.

— Mama unde e? am întrebat.

— Habar n-am. Am stat aici toată dimineața.

— Du-te la atelierul tatei. Cere-i niște pânză pentru vele sau o pânză veche de care nu mai are nevoie.

— Pentru ce?

— Fă ce-ți spun! Și mai adu un ciocan și niște cuie.

— Dar de ce nu te duci tu?

— Eu ar trebui să fiu la muncă, ai uitat? Și n-am chef să-mi pună întrebări. Lasă ciocanul și cuiele la noi în dormitor și vino cu pânza în pădure. Ne întâlnim acolo. Să nu sufli nimănui o vorbă! Trebuie să ne mișcăm repede, până nu se întoarce mama.

I-am aruncat o privire pe sub sprâncene, m-am întors pe călcâie și am alergat spre pădure.

Când m-a ajuns Andreas din urmă, luasem deja *Strigătul* din crăpătura dintre stânci și-l ascunsesem după mestecenii de lângă gospodăria familiei Nielsen. M-am ghemuit alături, cu ochii pe potecă. În clipa în care a apărut Andreas, am țâșnit dintre copaci, luându-l pe nepregătite.

— Ce te-a apucat? a întrebat sărind în lături și scăpând din mână pânza pe care o adusese.

— Îmi pare rău, am șoptit. Ai grijă să nu ne vadă nimeni și să terminăm repede.

— Doamne sfinte, Johanne! a exclamat pălind la față. Ai omorât pe cineva?

— Nu fi nătâng! Dar am să te omor pe tine dacă nu-ți ții gura.

— Bine, bine. Ei, ce avem de făcut?

— Hai cu mine!

Am luat-o înainte pe cărare, până la pâlcul de mesteceni.

— Întinde pânza pe jos, i-am spus și l-am ajutat s-o despăturească.

— Nu e chiar pânză de barcă, a zis Andreas. E o bucată rămasă. I-am spus că facem o plută.

— Bravo! Acum hai să învelim tabloul în ea.

— Doamne ferește! a făcut Andreas ducând mâna la gură. E țicnitul ăla, nu?

— Da, e o pictură de Munch, am zis prefăcându-mă că nu înțelegeam ce șoc era pentru el să vadă silueta scheletică și peisajul răscolitor. Trebuie s-o ascund.

— De ce? De unde ai luat-o?

— Nu-mi mai pune întrebări. Hai s-o învelim!

Am înfășurat *Strigătul* în pânza groasă de cânepă, petrecându-i bine marginile.

— O ducem acasă, am zis apucând-o cu brațul și lipind-o de șold. Dacă întreabă cineva, îi spunem că e o pânză pentru tata. O să ne creadă, nu?

— Eu așa zic.

Andreas a mers alături de mine, ascunzând cât putea de bine pânza de ochii iscoditori, și așa am dus-o acasă.

— Ce bine că nu s-a întors încă, am spus când am ajuns. Să mergem la noi în cameră.

Am pus tabloul pe pat.

— Și acum? a întrebat Andreas. Nu se poate spune că l-am ascuns.

— O să reparăm podeaua. Ai adus ciocanul și cuiele?

Andreas a întins mâna, a luat uneltele de pe patul de sus și le-a pus pe podea.

— Bun! am zis ridicând covorul și dându-l deoparte. Ajută-mă să ridic scândurile.

Am avut mult de lucru și ne-am murdărit din cap până-n picioare. Scândurile erau vechi, groase și am fost nevoiți să le ridicăm una câte una și să le stivuim lângă pat. În golul de sub ele erau praf și mizerie făcute de șobolani și gândaci.

— Asta e a cincea, a zis Andreas când aproape ajunseserăm la celălalt perete. A rămas doar una. Nu e loc destul?

Am pipăit cu mâna spațiul dintre grinzi.

— Poate, dacă îl întoarcem așa, am spus arătând cu mâna în sus și-n jos spre capătul peretelui.

Am luat tabloul de pe pat și l-am așezat cu grijă pe jos. Pânza de velă s-a strâns și a foșnit a împotrivire în momentul în care am împins tabloul sub grinzile încrucișate. M-am aplecat și am întins-o bine, iar Andreas i-a aranjat colțurile.

— Gata! L-am pus! a exclamat, apoi m-a privit cu uimire. Ce s-a întâmplat?

Plângeam din nou. Șiroaie albastre mi se prelingeau pe față.

— Nu știu, i-am răspuns. E așa de trist… Nu vrea să fie ascuns, învelit în pânză. Înțeleg foarte bine. E ca și cum aș îngropa ceva ce n-a murit încă.

— Johanne, a zis Andreas, e un *tablou*! Un tablou smintit, prostesc. Hai acum să punem scândurile la loc.

Le-am ridicat una câte una și le-am așezat la locul lor. De data asta le-am prins în cuie noi, ca să țină mai bine. Chiar când s-o luăm pe ultima, s-a întors mama. A intrat ca o furtună și s-a pus pe țipat când ne-a găsit acasă.

— Ce faceți aici? a întrebat văzându-ne îngenuncheați pe jos.

— Reparăm podeaua, am zis. S-au slăbit câteva scânduri și ne tot împiedicam de ele.

— Și tu de ce nu ești la familia Ihlen? m-a luat la rost.

— M-a trimis *fru* Ihlen să-i aduc ceva.

— Atunci fă bine și du-i ce ți-a cerut, s-a încruntat ea la mine, în loc să risipești timpul prețios al doamnei pentru podeaua din camera ta. Zău, Johanne!

— Eu sunt de vină, am rugat-o să mă ajute! m-a salvat Andreas. Pe asta, ultima, pot s-o pun singur. Du-te înapoi la lucru!

— Că tot ești aici, a zis mama și a strâns din buze atât de tare, încât ai fi zis că i le cususe cineva, poate culegi câteva fructe pentru familia Heyerdahl. Nu ți-am spus că pleacă săptămâna asta?

— Da, mamă, am răspuns făcându-mi loc pe lângă ea. Să prinzi bine scândura aia de bârnă, Andreas! Să bați bine cuiele, ca să nu ne mai împiedicăm de ea!

— M-ai auzit, Johanne? Cireșele pentru *herr* Heyerdahl?

— Mă întorc mâine. Am să le culeg atunci.

Dacă n-ar fi trebuit să mă duc la lucru, mama mi-ar fi tras o bătaie bună, fiindcă fusesem obraznică. Așa stând lucrurile, a mârâit ceva și mi-a dat un ghiont în spate când am ieșit pe ușă.

— Să faci curat pe-aici! i-a poruncit lui Andreas. Uite ce praf ați stârnit!

L-am lăsat pe Andreas să termine treaba sub privirile bănuitoare ale mamei. Rareori se întâmpla ca fratele meu și cu mine să facem ceva împreună și știam că mama era nedumerită, însă trăgeam nădejde că nu voia decât să curățăm podeaua și n-o interesa ce se afla sub ea.

Sâmbăta, *fru* Ihlen mi-a dat voie să plec mai devreme acasă. M-am întors la Åsgårdstrand și, așa cum promisesem, am cules cireșe pentru *herr* Heyerdahl. În seara aceea era bal la Hotelul Grand, ultimul din sezon, însă nu aveam de gând să mă duc, pentru că nu mergea Tullik. Tocmai de bal mi-a vorbit și *herr* Heyerdahl, poftindu-mă să intru în propria mea casă.

— Ce minunat! Cireșe! Christine, vino să vezi ce ne-a adus Johanne! Intră! m-a invitat. Christine își caută o rochie în cufăr. Diseară e bal la Grand. Te duci?

— Nu, nu cred, am răspuns, croindu-mi drum prin talmeș-balmeșul făcut de alde Heyerdahl – un noian de pânze, șevalete, palete, pete de ulei, cârpe și huse pentru mobilă.

Ce bucuroasă avea să fie mama să curețe tot ce rămăsese în urma lor prin casă!

— Să știi că e ultimul pe sezonul ăsta! a zis *herr* Heyerdahl.

— Am să pun cireșele aici, pe banchetă, am spus fără să-i dau un răspuns. Au să țină o zi, două, dar nu mai mult.

— Atunci o să le mâncăm diseară, înainte să mergem la bal. Ești sigură că nu vrei să vii?

— Fără Tullik, nu!

Vorbele mi-au ieșit pe gură într-o suflare și nu le mai puteam lua înapoi.

— Domnișoara Ihlen? Da, Edvard ne-a spus că a dispărut. Se simte bine?

— Nu-i dau voie să-l mai vadă, am zis fără să-mi pese cine ce știa și unde am fi putut ajunge cu discuția.

— Sfătuiește-o să-l uite! a zis *herr* Heyerdahl.

— Nu se poate. Fără el, ea nu *e* Tullik.

— Edvard nu e făcut pentru dragoste, Johanne. Nu pentru dragostea unei femei. El își iubește arta. E însurat cu arta lui.

— Asta a înțeles și ea.

— E atât de prins de ceea ce face. Arta îl copleșește, îi înghite sufletul.

— Cred că a înțeles și asta, am zis cu inima grea de tristețe.

— Atunci a înțeles și că singurul fel de a-i arăta dragostea e să-i redea libertatea. Știi că are de gând să plece în Germania? Are să plece în curând, la fel ca noi toți. Vă lăsăm în pace, să vă vedeți de viețile voastre.

Mă întrebam cum avea Tullik să-și găsească pacea și cum își va vedea mai departe de viața ei, când de fapt totul se sfârșise pentru ea.

— Când pleacă? am întrebat.

— Nu știu. Curând. A primit o invitație de la un admirator care i-a propus să-și expună lucrările la Berlin. Are noroc, în Kristiania nu poate vinde nici măcar un desen.

— Nu-i place să le vândă. Tullik spune că le numește „copiii” lui.

Herr Heyerdahl a râs răgușit, apucându-se cu mâna de pântecul umflat.

— Așa o fi, a zis privind pe fereastră spre copiii lui, care se jucau în curte. Bietul Edvard!

— Trebuie să plec, am spus, simțindu-mă oarecum jignită. Mama are nevoie de mine.

— Îmi închipui că veți fi bucuroși să vă întoarceți acasă săptămâna viitoare.

N-am vrut să-l contrazic, drept care i-am zâmbit prefăcut și am plecat, ușurată că fructele nu-i stârniseră inspirația, cum își dorea mama cu atâta înfocare. Mă gândeam ușurată că nu vor mai fi tablouri cu mine, nici portrete care să mă imortalizeze.

Seara, după ce am terminat de mâncat, am strâns farfuriile și am pus deoparte ce rămăsese de la masă, am simțit mâna tatei pe umăr.

— Am auzit că e bal diseară, Johanne, mi-a șoptit. Ultimul din

sezonul ăsta. De ce nu te duci? Distrează-te!

Mă simțeam golită pe dinăuntru, numai de dans n-aveam chef.

— Nu am nevoie de baluri, tată.

— Păi cine se duce la bal de *nevoie*? s-a minunat el. Te duci fiindcă-ți *dorești*! Nu vrei să ieși un pic?

Mi-a făcut cu ochiul și a arătat cu capul spre mama, care moțăia într-un scaun lângă foc.

— Da, cred că mi-ar face bine un pic de aer curat, am încuviințat.

— Atunci du-te, draga mea!

S-a dat puțin înapoi și a întins brațul spre ușă, ca și cum n-as fi știut unde era.

Mi-am deznodat șorțul și l-am pus pe spătarul scaunului.

— Mulțumesc, tată, i-am spus și l-am sărutat pe obraz înainte să plec.

Thomas mă aștepta peste drum, așezat pe o barcă pescărească întoarsă cu fundul în sus. Cine știe de când stătea acolo? Ținea în mână o piatră roșie vârstată cu alb, frecând-o cu vârfurile degetelor lui mari. Știa că-mi plăceau astfel de pietre, de altfel greu de găsit.

— Astă-seară e bal! a zâmbit el. Mai ții minte? Am tot sperat să vii.

S-a ridicat și a venit spre mine cu brațele întinse.

— N-am poftă de dansat astă-seară, am zis împingându-l într-o parte. Dacă nu vine Tullik…

— Îți va fi mai bine fără ea. Nu-ți ajunge că ești cu mine?

Mi s-a pus un nod în gât și n-am putut scoate o vorbă.

— Nu-ți ajunge? a repetat înnegurându-se.

Și atunci mi-a apărut în fața ochilor Tullik, am simțit cum mă strânge în brațe, i-am văzut părul ca focul și i-am auzit glasul, ademenitor ca mireasma trandafirilor. Roșu și rubiniu, învârtindu-se, curgând și respirând viață adevărată. Roșul stacojiu mă însufleția, vișiniul închis mă răsfăța. Culorile îmi aduceau libertatea. Apoi l-am văzut din nou pe Thomas stând în fața mea. Era de ajuns? îmi era el de ajuns? Oare avea să mă lipsească de culorile mele?

— Nu e nevoie să-mi răspunzi, a zis. Eu nu pot să-ți dau ce-ți dă Munch, sau domnișoara Ihlen, sau vreunul dintre oaspeții din Kristiania. Eu sunt pescar, și atât.

Mi-a întors spatele și a aruncat piatra înspre plajă cu atâta putere și atât de departe, că n-am auzit-o căzând. Apoi a pufnit, a clătinat din cap și a dat să plece.

— Thomas, te rog! am zis. Am…

M-am oprit, nici eu nu credeam ce voiam să spun. Aș fi vrut să se întoarcă la mine, dar ce mi-ar fi cerut în schimb? N-aș fi putut spune. Un șuvoi magenta a țâșnit în urma lui. Vârtejuri stacojii se răsuceau în jurul pieptului său și-l îmbrăcau într-o lumină roșiatică. Însă el a ridicat mâna, fără să se întoarcă, și roșul s-a stins, transformat în gri. Mâna lui mare, puternică, cu care mă sprijinea, era acum un zid, semnul care-mi spunea să mă opresc. Îmi spunea să nu mă duc după el, ci să mă întorc din drum.

Să plec.

Zilele de vară se împuținau și luna nu mai avea răbdare. Se arăta devreme, voind să pună stăpânire pe cer de cum apunea soarele. Urmărită de privirea ei gălbuie, am trecut printre movilele înverzite și m-am trezit atrasă de mare, ca de obicei.

Pășeam peste pietre, găsindu-mi drumul fără să mă uit în jos. Valurile înaintau și se retrăgeau cu un plescăit ritmic, amestecul de alge și sare înflorea, apoi se veștejea în aerul răcoros al nopții. Mi-am potrivit respirația după cadența valurilor, inspirând și expirând odată cu apa. Erau seri când credeam că puteam merge la nesfârșit pe țărmul Åsgårdstrandului. O luam de-a lungul coastei, treceam prin Borre și Horten, și apoi mai departe, până la Holmestrand. Dacă o țineam pe lângă țărm, coteam spre Svelvik și puteam ajunge până la Drammen și, în cele din urmă, în Kristiania. Însoțită de foșnetul blând al valurilor, eram convinsă că aș fi putut merge până în Suedia, fără să simt oboseala.

Din când în când îmi propuneam să mă opresc, de teamă să nu mă îndepărtez prea tare. Prima oară când mi-a venit acest gând mă aflam la marginea pădurii, unde țărmul făcea un cot adânc, ca o potcoavă. Pe toată lungimea plajei creșteau copaci. Ghetele mi se afundau puțin în nisip și pietriș, dar, cu toate că era întuneric, știam să găsesc drumul.

Am întors capul și am văzut luminile din Åsgårdstrand licărind – lampioanele atârnate în spatele Hotelului Grand și luminile dinăuntru, unde oaspeții dansau și unde Christian și prietenii lui încingeau corzile scripcilor. Mi-am amintit cum mă

învârtise Thomas în seara când am dansat și când am văzut-o prima oară pe Tullik. Parcă trecuse o veșnicie de atunci.

La capătul potcoavei era un mic dig construit în calea curentului din fiord. O mână invizibilă s-a apropiat de mine și m-a împins într-acolo. M-am supus fără să-mi pun întrebări. Abia când am ajuns la jumătatea drumului l-am zărit pe Munch. Era așezat la capătul digului, cu genunchii la gură, și privea spre Borre. N-a fost nevoie să-i văd fața ca să știu că era el.

Când m-am apropiat, m-am așezat și eu, fără să scot o vorbă. Știa că eram acolo. Știa că eu eram. La fel ca înainte, pe vremea când eram copil: stăteam alături de el, dar fiecare din noi era singur. Luna i-a luminat o șuviță de păr tremurândă în bătaia brizei. Privea mâhnit spre Borre, cu atâta dor, încât am simțit o durere ascuțită în piept.

Stăteam acolo fermecați de natura din jur; plescăitul apei ne împresura, vântul ne trăgea de păr și de haine, pinii semeți își întindeau ramurile spre noi, dar nu ne puteau apropia. Nu știu cât timp o fi trecut astfel. În tăcerea aceea îmi părea mai puțin misterios și am început să-l înțeleg, așa cum un mugur înțelege în ce fel să devină fruct copt. Învăluiți de atmosfera aceea, nu mai eram persoane separate, ci două elemente ale naturii care stăteau de vorbă prin sentimente, fără să aibă nevoie de cuvinte. Tristețea și neliniștea lui curgeau între noi asemenea vopselurilor stoarse din tuburi. *Nu vă pot ajuta, domnule Munch,* spuneam în gând, începând să înțeleg că nimeni, nici măcar Tullik, nu avea cum să-l ajute.

Se făcuse frig și picioarele îmi amorțiseră de la răceala pietrelor.

— Plec, a spus rupând tăcerea. Mă întorc în Germania, să-mi expun lucrările.

— Când plecați?

— Curând. Poate chiar săptămâna viitoare.

— O să-i spuneți?

Și-a îngropat bărbia în piept și și-a trecut mâna prin păr.

— O să-mi iau la revedere.

O pală de vânt rece mi-a înghețat gâtul; m-am înfășurat mai strâns în broboadă.

— Cum crezi că e mai bine, Johanne? Să visezi la fericire sau să visezi la o fericire imaginară? Eu am arta mea, nu mai e loc de nimic altceva. Ca să nu mai vorbim de starea mea, boala pe

care am moștenit-o de la părinți – slăbiciunea fizică a mamei, nervozitatea și anxietatea tatei. Ar fi Tullik în stare să facă față tuturor acestor probleme? Fiindcă n-am cum să scap de boală. Iar dacă ar fi să scap de boală, ce s-ar alege de arta mea? Sora mea, Inger, spune că munca ne face bine. Ne dă putere. Am pus întotdeauna arta mai presus de orice altceva. O femeie m-ar incomoda, nu crezi? Iar eu aș putea oare să trăiesc printre ei? Citesc romane siropoase, se țin de bârfe și se reunesc la zile de naștere. Or avea vreodată curajul să stea singuri? Femeile defilează braț la braț pe bulevardul Karl Johan, bărbații se duc la club. Sunt ocupați tot timpul. Dar cu ce-și ocupă timpul? Cu ce se pot mândri în definitiv? Deoarece nu știm decât că, atunci când pătrundem în valea morții, trebuie s-o străbatem singuri. Dacă nu avem o lumină în noi, rătăcim singuri pe întuneric. Așa că trebuie să-i urmăm pe cei care sunt lumina, care aduc lumina. Când colo, ce facem noi? Îi oropsim. Oamenii nu văd lumina, văd doar întunericul.

Nu eram în stare să răspund acestei avalanșe de gânduri, dar îmi dădeam seama că pentru el iubirea față de altcineva avea să fie mereu în urma iubirii pentru artă. Arta avea să fie întotdeauna viața lui.

— Când eram copil, am văzut de mai multe ori moartea cu ochii, a continuat. I-am simțit degetele reci apucându-mă de umăr și m-am cutremurat de frigul care m-a pătruns până-n măduva oaselor. Uneori am fost încredințat că n-am să mă mai fac bine, alteori nici nu-mi doream. Apoi, când mi-am revenit, am înțeles că moartea mă va vizita din nou, că voi da din nou ochii cu ea și că va trebui să-i arăt ceva ca să justific răgazul de viață pe care mi l-a dat.

— Și acel ceva e arta, am spus.

— Întocmai.

Vântul s-a stârnit din nou. Îi biciuia trupul, ca și cum el și briza își dădeau mâna. Mie îmi înghețaseră picioarele de tot, așa că m-am ridicat să le dezmorțesc.

— Trebuie să plec, am zis. S-a făcut târziu.

— Merg cu tine, a spus întorcând capul.

— Nu, nu e nevoie. Știu drumul.

— Și eu îl știu, a zis. Cu toții știm drumul de întoarcere. Ochii i se întunecaseră, vocea abia i se mai auzea, slabă ca ciripitul unui sturz.

— De drumul înainte suntem însă mai puțin siguri. L-am lăsat stând pe dig și m-am întors acasă zgribulită, cu nasul și obrajii înroșiți de frig. Mama dormea, iar tata a mormăit ceva nedeslușit, fără să se ridice din pat când m-a auzit intrând. I-am șoptit la ureche o minciună: că da, am fost la bal, și că da, m-am distrat. Am intrat tiptil în camera unde dormea Andreas. Scândurile din podea nu mai scârțâiau. Am făcut câțiva pași încoace și încolo în timp ce mă dezbrăcăm, simțind sub tălpi lemnul vechi, lustruit de ani. M-am întins pe pat și am închis ochii, rugându-mă ca somnul să vină repede. Dar în urechi îmi răsunau țipetele obsedante ale *Strigătului.* Urla la mine de sub podeaua camerei.

17
Negru

Putem să ne stârnim, în întuneric, cele mai luminoase imagini, la cererea imaginației.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Furtuna a izbucnit luni seara, după ce terminaserăm masa. La început nici n-am crezut că se va stârni. Văzduhul parcă prinsese viață, fulgerele țâșneau, din când în când se auzea un huruit, ca ghiorăitul unor mațe uriașe. *Fru* Berg se învârtea prin casă cărând coșuri cu rufărie, fără să se poată hotărî ce să facă cu ele.

— Ne așteaptă ceva rău, a bodogănit trecând pe lângă mine pe scară, când mă duceam să văd ce face Tullik. Se pune ceva la cale, de bună seamă. Cineva uneltește împotriva noastră. Dumnezeu e mânios.

M-am lipit de balustradă, cu Henriette la picioare, și mi-am supt burta ca să-i fac loc lui *fru* Berg. A împins-o pe Henriette cu piciorul.

— Dă-te la o parte! i-a zis și s-a îndreptat spre bucătărie așa de speriată, încât nu mai vedea și nu mai auzea pe nimeni.

Tullik dormise toată după-amiaza. După un scurt moment de luciditate, în care văzuse *Strigătul*, se cufundase din nou în întuneric, în lumea ei încâlcită, de panică și confuzie. Se retrăsese cu atâta înverșunare din ritualul zilnic al vieții familiei, încât îmi era teamă că nu va trece mult și părinții vor ceda și o vor trimite la Gaustad.

Îmi făceam multe griji pentru ea, parcă mai multe decât toți ceilalți. O vedeam pe Tullik afundându-se în existența aceea lipsită de bucurie, în viața aceea ciuntită, jelind chinuită noapte de noapte și căzând în fiecare zi într-un somn asemănător morții, și mi se părea că o vedeam croindu-și drum printr-o mlaștină. Ea, care fusese atât de plină de viață, ajunsese acum o umbră întunecată și nedeslușită, la fel ca spectrul care-o pândea pe Laura Munch în tablou. Și, la fel ca Laura, Tullik nu putea scăpa de el.

Când am intrat în cameră, aerul era înăbușitor. Am deschis fereastra spre cerul dușmănos. Din norii cenușii, ca de piatră, țâșneau limbi de foc, despicate ca limbile de șarpe, iar în urma

lor venea mârâitul amenințător al tunetului.

— Ce e? a îngăimat Tullik, doar pe jumătate conștientă.

— Vine furtuna, i-am spus. *Fru* Berg e înspăimântată. E convinsă că s-a mâniat Dumnezeu. Însă eu cred că-i un lucru bun, că se mai curăță aerul. Nu vrei să cobori să mănânci ceva? am întrebat-o trăgând cu ochiul la pâinea pe care i-o adusesem mai devreme și care se scorojea pe tavă.

— Nu mi-e foame, a zis.

— Atunci ce să-ți aduc? am întrebat luând-o de mână.

— Deschide șifonierul, a murmurat. Adu-l la mine, Johanne.

— Bine, dar…

— Adu-mi-l! a zis și s-a dat jos din pat.

Am aruncat o privire pe palier, să văd dacă era cineva prin apropiere, apoi am închis încet ușa dormitorului. Am desprins cu grijă pânza neagră din spatele șifonierului care ascundea tablourile. Am tras cu unghiile de piuneze, până când pânza a cedat și un vraf de tablouri a căzut printre hainele lui Tullik. Le-am scos unul câte unul și i le-am arătat ca pe niște rochii.

— E aici, i-am spus. Edvard e aici, în fiecare pictură.

Ochii i s-au deschis mari, ca două lumini aprinse în camera posomorâtă, când am ridicat mai întâi *Sirena,* pe urmă tabloul dureros de impresionant în care bărbatul și femeia se întâlneau pe plajă. Tullik mi-a cerut să le întind pe jos. A început să danseze în jurul lor, parcă vrăjită de energia întunecată a furtunii. Era fermecătoare, la fel ca sirena ieșită din apa indigo, la lumina lunii care strălucea sub forma unei coloane uriașe și unduia odată cu valurile. Se și mișca asemenea unei sirene, bătând din picioare ca dintr-o coadă desfăcută peste valuri.

M-am uitat la părul ei, minunat de frumos în tablou. Îi atârna peste un umăr, curgea în mare și se preschimba în apa din jurul ei. Restul șuvițelor îi cădeau pe spate, lăsând să i se vadă sânii, șoldurile și coapsele, întocmai cum fusese în ziua când se simțise atât de îndrăzneață, când fusese atât de înflăcărată și necugetată.

I-am arătat *Vocea,* momentul în care stătuse în fața lui Munch în seara aceea, în pădurea Fjugstad, cu mâinile încrucișate la spate și fața ridicată spre el. Mi-am amintit cât de fascinată fusesem de pasiunea cu care se sărutau, de felul în care se devorau unul pe altul ca niște animale flămânde.

— Mă iubește! a spus dintr-odată, dansând mai departe în

jurul tablourilor și fluturând din brațe.

— Sigur că te iubește.

— Trebuie să mă duc la el.

Ochii i se însuflețiseră din nou. Simțeam primejdia în privirea lor, însă n-aș fi putut spune că îmi părea rău.

Toată familia mersese de mult la culcare, înainte să cadă primele picături de ploaie. Poate că și adormiseră. Eu stăteam la fereastră, în cămașa de noapte, fiindcă – nici eu nu știam de ce – mă atrăgea furtuna, dezlănțuirea totală a naturii, care-mi aducea aminte că vom fi mereu la mila ei. Cerurile s-au deschis cu un bubuit, dând drumul șuvoaielor de ploaie care loveau în ferestre, ca și cum ar fi vrut cu orice chip să intre în casă. Picăturile mari ciocăneau în geam ca niște pietricele, în timp ce apa se aduna în jgheaburile streșinilor, scuipând mici cascade spre pământ.

Cerul era sfâșiat de fulgere și casa se zguduia neputincioasă la fiecare bubuitură de tunet. Mi-o închipuiam pe *fru* Berg tremurând în casa ei, încredințată că Dumnezeu era mânios pe noi toți. Un fulger a luminat biserica, și în clipa aceea am zărit grinzile frontonului și ușa care ținea piept atacului. Mă întrebam oare de câte ori înfruntase biserica astfel de furtuni de-a lungul sutelor ei de ani de existență. Rezistența edificiului mi se părea de neclintit, parcă știind că Dumnezeu n-ar fi făcut rău tocmai locului în care era preaslăvit.

Bubuiturile veneau una după alta, zdruncinând Solbakken din temelii cu o înverșunare neînduplecată. Undeva, o fereastră uitată deschisă se zbătea speriată. La parter s-a trântit o ușă. S-a deschis și s-a închis iar. S-a deschis și s-a închis iar și iar. Găinile lui Tullik se învârteau prin coteț, cotcodăcind înspăimântate. Probabil că pentru ele tunetul era ca o mie de *fru* Berg la un loc, amenințându-le să le facă friptură la cina amiralului. Fiecare bubuitură era mai grozavă decât cea dinainte și furtuna se întețea de la o clipă la alta, ca și cum n-ar mai fi avut de gând să se potolească. Simțeam nivelul mării ridicându-se. Din cauza legăturii mele inexplicabile cu apa, valuri de neliniște îmi inundau pieptul, așa că m-am refugiat în pat, unde mă simțeam în siguranță.

Am ciulit urechea, dar printre trăsnete și fulgere n-o puteam auzi pe Tullik. Din camera ei nu răzbătea nici măcar un

scâncet, însă, nici eu nu știam de ce, nu-mi găseam liniștea. Tăcerea era sinistră, ai fi zis că o altă primejdie pândea în vijelia nopții. Am încercat să nu mă gândesc, să uit de furtună, respirând adânc și rar, ca să-mi stăpânesc tulburarea. După o oră sau două am adormit buștean, fără să-mi mai pese de toanele furtunii de afară.

M-a trezit explozia unui tunet. M-am ridicat în capul oaselor, inima îmi bătea tare, ceafa și capul îmi zvâcneau. Ploaia izbea în geamuri la fel ca înainte. Nerăbdarea ei m-a făcut să mă dau jos din pat, dar am rămas în mijlocul camerei, buimacă, neștiind de ce eram în picioare, înghețată de frig și speriată. Apoi răpăiala de la fereastră s-a împărțit în două silabe, care se tot repetau: *Tu-llik, Tu-llik, Tu-llik.*

Am dat fuga în camera ei.

— Tullik! am chemat-o în șoaptă. Ești trează?

Camera era cufundată în întuneric. Fereastra era deschisă, ploaia intra în rafale și apa se prelingea de pe pervaz pe zid.

— Tullik!

M-am apropiat de pat, dar n-am văzut-o. Bâjbâind orbește după trupul ei, am întins mâinile și am pipăit așternuturile, dar sub ele nu era nimic. Le-am apucat și le-am tras deoparte, le-am smuls și le-am aruncat pe jos. Apoi m-am întors, m-am uitat prin cameră, pe podea și încă o dată la pat, dar nici urmă de Tullik.

Am ieșit în hol, m-am dus în capul scărilor și am ascultat, cu fruntea aplecată peste balustradă. Să nu fi putut dormi și să fi coborât la bucătărie? Am ciulit urechea, străduindu-mă să deslușesc ceva prin ropotul ploii și trosnetul tunetelor, dar nimic.

— Nu! am țipat înăbușit. Nu, Tullik! Ce-ai făcut?

M-am repezit în camera mea și m-am îmbrăcat la repezeală, încurcându-mă în șireturi și găici, încheind pe sărite copcile și nasturii. Am înhățat broboada, mi-am legat o basma pe cap și m-am furișat afară, gata să înfrunt furtuna.

Era o noapte neagră ca smoala. Am găsit un felinar în magazie, dar nu îmi era de prea mare folos pe ploaie, ba încă mai și arunca umbre în fața mea, mai mult încurcându-mă. Potopul înecase pământul în valuri de apă. Drumul era o mare, câmpurile – o mlaștină. Până să ajung în pădure, aveam deja picioarele ude de apa care-mi pătrunsese prin ghete. Ploaia

cădea ca o perdea deasă printre copaci, ramurile și frunzișul nu mă adăposteau în niciun fel. Ținând bine felinarul care se legăna încolo și încoace, am grăbit pasul pe poteca devenită un șanț plin cu un terci gros de noroi.

Deasupra capului meu s-a dezlănțuit o altă salvă de tunete, cu atâta putere și furie, încât nu mi-am putut stăpâni un țipăt și am fugit să mă ascund în spatele unui copac. Crengile îndoite sub povara ploii îndreptau spre mine degete negre, alunecoase. Atingerea lor îmi dădea fiori, la fel ca gemetele pe care le scoteau, părând gata să se rupă în bătaia vântului. Mi-am adus aminte de ce-mi povestise Tullik despre troli și zâne, de cum se plimbase prin pădure la asfințit și văzuse forme și umbre mișcându-se printre copaci asemenea unor năluci. La vremea aceea nu-i dădusem crezare, însă acum nu mai eram așa de sigură. De fapt, nu m-aș fi mirat să zăresc un trol sau chiar o ceată de zâne pe furtuna aceasta și, privind cum fulgerele izbucneau printre copaci, chiar am început să-mi închipui stafii și monștri înspăimântători pândindu-mă de după ramuri.

Până și foșnetul liniștitor al mării dispăruse, acoperit de vuietul omniprezent al ploii. Mi-am îndreptat urechea spre mare, dar valurile renunțaseră să plescăie ritmic; se învolburau mânioase, se aruncau în toate direcțiile, se izbeau de stânci, se loveau unul de altul cu zgomot și se prăbușeau gâlgâind amenințător.

Alunecam și mă poticneam pe poteca noroioasă, biciuită de șuvoaiele ploii care nu dădea semne că s-ar potoli. Apa mi se scurgea pe obraji, de-a lungul nasului, îmi intra în gură și-mi picura de pe bărbie. Parcă înotam în mare. Am scuturat din cap și am clipit de mai multe ori ca să-mi scot apa din ochi, dar de fiecare dată o nouă rafală de ploaie îmi încețoșa privirea.

Când, în cele din urmă, am ajuns la ferma familiei Nielsen, eram sleită de puteri. M-am sprijinit de zid, mi-am scos basmaua și mi-am șters stropii de noroi de pe față. Mi-am răsucit părul așa cum faci cu o cârpă, încercând să storc apa din el, mi-am strâns șuvițele ude lipite de obraji, le-am adunat într-un coc și le-am prins cu agrafele, pe dibuite.

În miezul nopții, pe furtună, Åsgårdstrand-ul era pustiu. Oamenii se refugiaseră în case, lăsând străzile în mâinile nălucilor. Ferestrele erau întunecate, nu se zărea niciun semn de viață. Porțile se zbăteau în bătaia vântului, clănțănind din

zăvoare. Copacii se îndoiau neputincioși peste garduri și rămâneau așa, copleșiți parcă de rușine. Nygårdsgaten se transformase într-o baltă uriașă pe care, printre pietre, pluteau crengi rupte și balegi de cal. Săream din piatră-n piatră, printre băltoacele murdare, încercând să țin mijlocul drumului și să evit șleaurile pline ochi de apă. Când am trecut pe lângă casa noastră, l-am auzit pe copilașul soților Andersen plângând și m-am gândit la copiii care nu puteau dormi în noaptea aceea și care, tremurând de frică, își căutau adăpost în patul părinților, terorizați, la fel ca mine, de poveștile cu troli și duhuri care bântuie noaptea. Pe urmă mi-am adus aminte de Andreas și mă întrebam dacă nu cumva auzea și plânsetele *Strigătului*, pe lângă urletele răgușite ale furtunii.

Acasă la Munch poarta era deschisă, sprijinită de casă într-o rână, ca și cum ar fi fost smulsă din țâțâni. Obloanele ferestrei laterale erau închise, așa că nu puteam vedea ce se petrecea înăuntru. În schimb, am băgat de seamă că toate tablourile fuseseră lăsate afară, în bătaia ploii. Poate credea că le făcea bine? Poate își închipuia că aveau nevoie de ploaie, tot așa cum au fructele și legumele? Pe întuneric n-am putut recunoaște decât lucirea efervescentă a rochiei lui Inger, în tabloul în care stătea așezată pe stâncile de pe plajă.

M-am grăbit să urc scara din spate, urmărită de bubuitul tunetului, care mă condamna pentru ceea ce făceam. Am bătut cu pumnul în ușă, am așteptat, dar n-a venit nimeni. O lumânare înfiptă în gâtul unei sticle licărea la fereastră, dincolo de șiroaiele de apă care îmbrăcau ochiurile de geam într-un lac lichid.

Am coborât scara și am bătut cu palma în geam.

— Tullik! am strigat. Sunt eu, Johanne! Dă-mi drumul înăuntru!

Cum stăteam în picioare, marginea ferestrei îmi ajungea în dreptul umărului. M-am ridicat în vârful degetelor, încercând să zăresc ceva înăuntru, dar, pe de o parte, nu vedeam din cauza ploii, pe de alta, cu excepția lumânării care pâlpâia în geam, casa era cufundată în întuneric.

— Tullik! am strigat din nou. Ești în casă?

Neprimind niciun răspuns, m-am speriat. Dacă nu era aici, unde ar fi putut fi? Trebuia neapărat să intru, ori măcar să arunc o privire înăuntru. Am căutat în grădină un obiect pe

care să mă pot urca și am găsit câțiva bolovani mari, dar nu i-am putut ridica fiindcă îmi alunecau din mâini și nici nu cred că aș fi putut sta în echilibru pe ei. Apoi am văzut banca din grădină pe care șezuse Tullik în seara când o găsisem aici, bând împreună cu Munch. Când am tras prima oară de ea, banca abia dacă s-a clintit, așa că am fost nevoită să mă proptesc cu spatele de ea și s-o împing, după care am legănat-o într-o parte și-n alta cu picioarele până când s-a desprins și am putut s-o trag sub fereastră. Picioarele băncii scurmau iarba udă, lăsând în urmă două dâre de noroi. Am reușit s-o aduc până la fereastră și am așezat-o cu spătarul spre perete.

— Tullik! am strigat din nou. Sunt eu, Johanne! Ești aici?

Am așteptat puțin, cu ochii la fereastră, dar n-am primit niciun răspuns.

Atunci am luat felinarul, m-am urcat pe bancă și m-am aplecat să mă uit înăuntru, pe fereastră.

La început n-am zărit decât niște umbre mișcând în lumina tremurândă a lumânării. Pe urmă am șters apa de pe geam, mi-am lipit căușul palmei de sticlă, și așa am izbutit să disting câte ceva printre formele care se învârteau înăuntru.

Abia m-am stăpânit să nu scot un țipăt când am zărit-o pe Tullik. În primul moment m-a fulgerat un gând înspăimântător, mi se părea că era moartă.

Era întinsă pe pat, iar brațul drept îi atârna peste margine, ca și cum ar fi fost abandonat de restul trupului. Părul roșcat i se revărsa în valuri în jurul capului. Cădea peste colțul saltelei, atârna peste marginea patului, iar vârful câtorva șuvițe atingea podeaua. Prin bluza descheiată i se vedeau sânii. Sub jupon, un picior era întins, altul îndoit de la genunchi. Ținea ochii închiși, dar când m-am uitat mai bine, mi-am dat seama că nu suferea, nici nu era leșinată, ci, dimpotrivă, era senină, asemenea unei zeițe sau a unui Inger. Obrajii îi era îmbujorați, buzele pline, întredeschise; ochii, aproape acoperiți de pleoape sub sprâncenele ușor arcuite. N-o văzusem niciodată atât de împăcată, de eliberată de dorințe, de întrebări ori durere.

— Tullik! am îngăimat.

Munch, gol până la brâu, stătea pe un scaun lângă pat. Ținea caietul de schițe pe genunchi și mâna i se mișca repede, desenând linii și cercuri cu ochii la Tullik, schițând forma corpului ei cu o bucată de cărbune. Îi vedeam mustața

mișcându-se încet în timp ce-i vorbea cu voce domoală, neauzită. Lângă pat, pe masă, se aflau o sticlă de vin și două pahare. Tullik și Munch nu știau de nimic, nici de ploaie, nici de tunet, nici de mine – nu aveau ochi decât unul pentru altul. Aici, în mijlocul furtunii năprasnice, dezlănțuite, cei doi îndrăgostiți își găsiseră tihna.

Văzând-o pe Tullik atât de liniștită, nu-mi venea s-o tulbur, însă, cum ploaia nu contenea, udă până la piele și înghețată, știam că aveam să răcesc zdravăn dacă as fi stat toată noaptea s-o aștept. Și oricum, dimineața am fi fost nevoite să răspundem la foarte multe întrebări: Unde fusese? Ce făcuse afară toată noaptea, pe furtună? De data asta nu aveam cum să-i iau apărarea. Caroline avea să știe exact unde se dusese, și Tullik urma să fie izgonită. N-avea să-l mai vadă niciodată pe Edvard. Trebuia neapărat s-o duc acasă înainte de răsăritul soarelui.

Am luat o piatră și am bătut tare în geam, până m-au auzit. Munch a reacționat primul. S-a uitat peste umăr, să vadă de unde venea zgomotul, și atunci am bătut și mai tare, păcănind ca o ciocănitoare ca să-i atrag atenția.

A pus caietul de schițe pe pat și Tullik s-a mișcat, ridicându-se și încheindu-și bluza.

— Eu sunt! am strigat ca să mă audă prin geam. Eu sunt, Johanne!

Munch a venit la ușa din spate.

— Johanne, ce cauți afară pe furtuna asta? m-a întrebat, trăgându-și cămașa pe el când am intrat în casă. Doamne, cum arăți! Ești udă leoarcă! Hai, intră odată, pentru numele lui Dumnezeu!

— Trebuie s-o duc pe Tullik acasă înainte ca cineva să-și dea seama că a plecat, am zis încercând să nu mă uit la el.

— Johanne, scumpa mea! a spus Tullik tărăgănând cuvintele, ca și cum i s-ar fi adresat unui musafir la o petrecere din Kristiania.

— Tullik, mi-am făcut griji din cauza ta. Dacă află că ai plecat, au să…

— Ei, cui îi pasă de ce-au să facă? a zis ea. Nu pot să mi se pună în cale.

Munch mi-a întins un prosop și m-am șters pe față.

— Dar dacă te trimit la…

— N-au ce să-mi facă! a spus, sigură pe ea.

— Știi care e părerea Carolinei. Și a mamei, și a tatălui tău.

Tullik s-a dus încet spre Munch, care se așezase la loc pe scaun. I s-a așezat pe genunchi, i-a încolăcit gâtul cu brațele și i-a apăsat capul în jos, lipindu-l de pieptul ei. Au rămas așa, îmbrățișați, acoperiți de pletele ei ca de niște vrejuri de foc. Tullik l-a strâns și mai tare în brațe, iar el și-a cuibărit capul pe inima ei, cuprinzând-o pe după mijloc cu brațele, cum face un copil cu mama lui. Ea s-a aplecat asupra lui și l-a sărutat pe gât încet, tandru, murmurându-i vorbe de dragoste pe care nu le auzeam. Am încercat să nu mă uit spre ei, dar privirea îmi era atrasă, împotriva voinței mele, de cei doi îndrăgostiți.

— Poți să mă iei acasă dacă vrei, Johanne, a spus în cele din urmă, când s-a dezlipit de el. Oricum, lucrurile s-au schimbat.

A prins obrajii lui Munch în palme și i-a ridicat fața spre ea, în timp ce-i mângâia buzele cu degetele mari.

— Nu-i așa, dragule?

Nu-i spusese. De Germania. De plecare. Nu-i spusese.

— Tullik, trebuie să plecăm! am spus cu asprime, înfuriată de detașarea lui.

Tot așa fusese și în ziua aceea, în grădină, când veniseră Caroline și Ragna. Nu-i luase partea lui Tullik, nu voise s-o protejeze, deși era vulnerabilă. Avea de gând să plece, să-i zdrobească sufletul, biata de ea. Cât despre Munch, el avea arta lui. Era singura lui iubire și tot ce-i trebuia.

— Ia desenul ăsta, Tullik! a spus rupând o pagină din caietul de schițe. Și mai am o pânză pentru tine. Uite, *Lumina lunii,* un peisaj!

S-a dus în cealaltă parte a camerei și a ridicat o pânză dreptunghiulară: țărmul turcoaz și coloana falică a lunii întinsă peste mare. Desenul și tabloul erau fărâme din el, singurele pe care le putea oferi, singurele pe care ea le putea păstra.

— Uite, Johanne! a spus Tullik luând *Lumina lunii* din mâna lui. E Åsgårdstrand. Frumos și liniștit în miez de noapte.

S-a cufundat în pacea tabloului, iar eu am luat-o de mână și am scos-o în stradă. Ne îndreptam spre pădurea devastată de furtună, dar ea nu părea defel tulburată de torenții de apă de pe pământ și din cer; se simțea bine, ca și cum i-ar fi spus un descântec. Am dus desenul și tabloul acasă. Tullik mergea nepăsătoare prin ploaie, de parcă pielea i-ar fi fost dată cu ulei

și nu se uda.

— Cred că mă va cere de soție, mi-a spus. De fapt, sunt sigură.

Aș fi vrut s-o contrazic. Să-i spun adevărul, și anume că el urma să plece în Germania. Dar cum aș fi putut să-i stric bucuria? Era prima oară, după săptămâni întregi, când o vedeam liniștită. Așa că am lăsat-o să creadă ce dorea.

— O să ne căsătorim în Borre, a zis. El n-o să vrea să ne căsătorim în Kristiania.

— Hai să ne grăbim! am îndemnat-o. N-aș vrea să te îmbolnăvești.

Tunetele se potoliseră în cele din urmă. Rămăsese o burniță deasă, care nu dădea semne că s-ar domoli. Lampa pe care încă o țineam în mână nu ne folosea mai deloc, doar ne amăgeam cu gândul că avem o lumină în bezna aceea.

În dreptul bisericii, drumul scotea capul afară, să ia o gură de aer după ce scăpase de atacul furtunii. În locurile mai înalte apăruseră mici insulițe, acolo unde apa se retrăsese, scurgându-se în șanțuri și prelingându-se în pământul care avea să fie îmbibat multe zile de acum încolo.

Am luat-o pe lângă casă, ferindu-ne de apa care șiroia de pe streșini. Hainele mele erau atât de ude, încât mi se lipeau de piele. Tremuram. Albastru înghețat. Privirea mi s-a împăienjenit. La ușa din spate am scăpat tabloul din mână. *Lumina lunii* a căzut pe jos și eu m-am agățat de mâna lui Tullik.

— Du-mă înăuntru! i-am spus.

Apoi o negură a coborât peste mine. Genunchii m-au lăsat și am căzut la pământ.

18
Roșu burgund

Culoarea se fixează pe materiale într-un mod mai mult sau mai puțin durabil, superficial sau penetrant.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Când m-am trezit, eram întinsă pe jos, în bucătărie, acoperită cu o pătură. Capul îmi era greu. Purpuriu-închis. Pe frunte simțeam o durere puternică, un fel de arsură. M-am ridicat în genunchi. Urechile îmi zvâcneau. Părul îmi era încă ud, hainele reci. Auzeam o bătaie ritmică. La început am crezut că mi se pare, dar apoi s-a auzit tot mai limpede. Cineva bătea la ușa din spate. Am făcut un efort și m-am ridicat, aranjându-mi puțin părul. Am luat un șorț din cuier. Ciocănitul a încetat.

Curioasă, am ieșit din casă în ceata dimineții. Ploaia se oprise, dar apa picura din toate colțurile clădirii și se scurgea din toate găurile, dând impresia că încă ploua. Ai fi zis că apa se prelingea de peste tot din casă. În grădina din spate, plantele erau la pământ. Tufa de liliac se metamorfozase: se despicase la mijloc, căpătând forma unei inimi cu vârful rotunjit.

Ploaia făcuse dezastru în curtea găinilor. Ingrid și Dorothea, pe care le-am recunoscut cu greu, se înghesuiau în colțul din fundul cotețului, fiindcă nu puteau trece prin balta care se întinsese în aproape toată curtea. Apa curgea de pe acoperișul cotețului, îndoit de șuvoaiele ploii. Paiele erau turtite și ude, iar celelalte păsări ciuguleau amărâte ici și colo, neștiind unde să se așeze ca să ouă.

— Haideți, fetelor, le-am zis luând mătura, că se repară!

Am măturat spre locul unde pământul era neted și puțin înclinat, ca să se scurgă la vale. Am îndreptat acoperișul. Când să iau un braț de fân proaspăt, am auzit tropot de copite pe pietrișul de lângă casă.

M-am întors cu ochii mijiți, încercând să zăresc ceva prin ceață. Urechile îmi bubuiau. *Fru* Berg nu venea niciodată așa devreme, și ea nu venea în niciun caz cu căruța trasă de cal. Am proptit mătura de cotețul găinilor și m-am uitat după colțul casei. Înspre mine venea un bărbat, ținând de hățuri un cal mare, negru. Când s-a apropiat, am văzut că purta uniforma

unui ofițer de marină – chipiu ascuțit, veston albastru cu nasturi de argint și fireturi argintii care sclipeau în ceață. De fapt, vedeam doar silueta unui bărbat.

— Bună ziua, am zis ținându-mă de coteț.

— E cineva aici? a întrebat bărbatul, vorbind cu un pronunțat accent suedez.

— Da, eu. Sunt Johanne, fata în casă.

— Scuze că vin la ora aceasta, a spus el. Corabia noastră a fost aruncată de furtună la Horten, așa că am ajuns mai devreme.

Am presupus că omul era un prieten de-al amiralului.

— Pot să vă fiu de folos, domnule?

— Sunt ofițer de marină în slujba prințului Carl al Suediei. Înălțimea Sa Regală și patru dintre ofițeri ar dori să ia masa aici, împreună cu amiralul, în seara aceasta. Înălțimii Sale i-ar face de asemenea plăcere să poată dormi aici până mâine-dimineață, dacă nu vă deranjăm prea mult. Ai putea să-i dai de știre stăpânei tale?

Inima îmi bătea cu putere. Mă simțeam ca și cum tocmai aș fi fost arestată, făcându-mă vinovată de o crimă neștiută. Chiar spusese *înălțimea Sa Regalai*

— Nu doriți să intrați? Mă pregăteam să aprind focul.

— Mulțumesc foarte mult, a răspuns căutând un loc unde să-și lege calul.

Am așteptat, prea uimită ca să-mi găsesc cuvintele și să-i răspund. A aruncat hățurile după stâlpul gardului și le-a strâns bine. A bătut iapa pe grumaz înainte să se întoarcă spre mine.

— Dați-mi voie să vă conduc în salon, am spus.

Mergând în fața lui, auzeam păcănitul și bufnetul ritmic al cizmelor sale pe dușumele și pe covoare. Dar gândul îmi era doar la Tullik și la picturi. Să fi dat cineva peste ea noaptea trecută? Reușise să ascundă tablourile?

— Pun de cafea și mă duc să-i spun stăpânei că sunteți aici, i-am zis, am făcut o plecăciune stângace și l-am lăsat singur în salon.

Am fugit sus și am bătut cu pumnii în ușa dormitorului soților Ihlen.

— Doamne, Johanne! a zis *fru* Ihlen ieșind în prag; nu se trezise bine și încă avea părul pus pe moațe. Ce s-a întâmplat?

— Vă rog să mă scuzați, Ihlen. A venit un domn… un ofițer de

marină. Spune că a sosit pe vasul prințului Carl al Suediei și că prințul și patru oameni de-ai lui ar dori să ia masa aici diseară. Dacă nu e prea mare deranjul, prințul ar dori să și doarmă aici.

Julie a făcut ochii mari. Mă privea îngrozită, parcă îi aruncasem o găleată cu apă rece în față.

— Prințul Carl? a repetat. Aici? La Solbakken?

— Omul lui așteaptă în salon.

A respirat adânc, căutând să-și adune gândurile.

— Fugi jos și invită-l să ia micul dejun cu noi. Pune de cafea și trezește-o pe Ragna. Eu am să le dau de știre amiralului și fetelor.

— *Da, fru* Ihlen.

Am coborât fuga scările și m-am repezit în bucătărie, unde am aprins focul și am pus apă la fiert. Ragna se trezise deja. S-a furișat în urma mea, legându-și șorțul.

— Ce-i cu tărăboiul ăsta?

M-am întors spre ea, frământând cârpa de vase în mâini.

— De ce ai părut ud? m-a întrebat, măsurându-mă din cap până-n picioare. Și hainele îți sunt ude.

— Prințul Suediei și patru oameni de-ai lui vin la cină. Prințul va sta aici peste noapte. Ofițerul său va lua micul dejun împreună cu familia. Așteaptă în salon să-i aducem cafeaua.

Ragna își rodea buzele pe dinăuntru, așa cum un șoarece roade frânghia. Stătea cu ochii ațintiți la o pată de pe podea și prefira în minte felurile de mâncare. O mai văzusem astfel când fusese nevoită să pregătească un banchet din mai nimic, și o admiram pentru ce era în stare să facă. Se pricepea la bucătărie la fel de bine cum mă pricepeam eu la fructe.

— O să mă duc la Gannestad să iau pui, a zis fără să-și ia ochii de la pată, parcă punea la cale o crimă. Plec după micul dejun. Tu te duci la casa parohială și iei somon, lapte și smântână. Adună cât mai multe fructe din grădină – mai e rubarbă, mai sunt și mere. Am să fac o tartă. Adu-mi-le pe toate cât poți de repede.

O exclamație venită de afară ne-a anunțat sosirea lui *fru* Berg.

— A cui e iapa? a întrebat ea nedumerită.

— O să avem un oaspete regal, a răspuns Ragna. Prințul Carl al Suediei.

— Ce? Aici? La Solbakken? s-a mirat *fru* Berg, privind-o

cercetător pe Ragna ca să vadă dacă nu cumva glumea. Vrei să mă bagi în mormânt înainte de vreme? a mai întrebat apucându-se cu mâna de piept.

— E adevărat, am spus. Unul dintre oamenii lui e acum aici, rămâne să ia micul dejun. Au să vină cinci persoane la cină, între care și prințul. Acesta din urmă va și dormi aici.

— Doamne apără și păzește! a exclamat *fru* Berg, ca și cum vizita prințului ar fi fost o încercare pe care ne-o trimitea însuși Cel de Sus.

A bolborosit ceva despre soluții de curățat și ceară pentru mobilă, după care s-a apucat să se învârtă de colo-colo prin bucătărie.

— Oprește-te, Benedikte! a zis *fru* Ihlen, intrând cu grația ei obișnuită; își recăpătase stăpânirea de sine. Johanne, draga mea, nu avem ce face, te rugăm să dormi acasă diseară – prințul va înnopta în camera lui Milly. Avem nevoie de cel mai bun serviciu de porțelan și de tacâmurile de argint, lustruite până lucesc. Trebuie bătute covoarele și puse flori proaspete în salon și-n sufragerie. Am s-o trimit pe Caroline la Horten, să ia cele mai fine așternuturi și fete de masă de la sora mea. Ce avem noi aici, la Solbakken, nu e potrivit. A, și paharele… luați-le pe cele de cristal, sunt pe raftul de sus din bufet. Johanne, să le lustruiești până le faci ca oglinda, să-ți vezi fața în ele. După micul dejun vă apucați toate de treabă. Prințul și suita lui trebuie să sosească la ora cinci.

Noi trei am dat din cap fără să scoatem o vorbă, iar eu m-am dus să termin cafeaua.

— Adu o tavă cu trei cești, Johanne! a zis *fru* Ihlen. Vom servi cafeaua în salon.

A fost o zi grea, nu mai știam nici unde ne era capul de atâta treabă. Am adunat cele mai bune lucruri pe care le-am găsit și am petrecut tot timpul măturând, lustruind, ștergând de praf, spălând și frecând. *Fru* Ihlen se învârtea printre noi ca un transatlantic pe o mare zbuciumată. Se mișca odată cu noi și supraveghea operațiunile cu fermitate, dar nu fără blândețe. Chiar și atunci când a răsturnat ea însăși în biroul amiralului o sticlă de acid carbolic, a cărei duhoare s-a răspândit în toată casa, nu s-a pierdut cu firea. A închis ușa biroului, a deschis toate ferestrele și m-a trimis să aduc flori parfumate. Am tăiat

tulpini de levănțică și le-am pus în vaze împrăștiate prin toată casa.

În toată tevatura din ziua aceea n-am avut timp să mă duc la Tullik decât spre prânz. Nu ieșise din camera ei și nu venise nici la micul dejun. Când Caroline a plecat cu trăsura la Horten, am urcat scara în goană și am dat buzna în camera ei.

— Johanne, cum te simți? m-a întrebat.

— Spune-mi ce s-a întâmplat.

— Ai căzut din picioare. Nu-ți era bine. Am auzit pe cineva umblând la parter și, fiindcă nu puteam să te car, am fost nevoită să te las acolo. Te-am înfășurat într-o pătură, am luat tabloul și m-am dus în camera mea.

— Bine, ai făcut foarte bine, Tullik! am zis.

— Ești bolnavă?

— N-am timp să fiu bolnavă. Prințul Suediei vine aici diseară. Trebuie să te pregătești.

— Parcă i-ar păsa cuiva de prinț…

— Familiei tale îi pasă.

— Pentru mine prințul nu înseamnă nimic. Îl am pe Edvard. Și nu peste multă vreme am să-i fiu soție. Sunt sigură că zilele astea o să mă ceară. Ție ți-a spus? Ți-a spus că are de gând să-mi ceară mâna?

— Da, Tullik. Dar acum trebuie să plec. Și tu trebuie să te îmbraci.

Caroline s-a întors de la Horten încărcată de obiecte de valoare și lucruri moștenite de mai multe generații în familia Nicolaysen, în care se născuse Julie Ihlen.

— Mătușa Bolette ne-a dat fața asta de masă brodată, îi povestea ea mamei în timp ce aranjau sufrageria, iar bunica Aars, când a auzit că vine prințul, mi-a dat un serviciu de pahare de vin primit de mama *ei* ca dar de nuntă! Mi-e și frică să le duc înapoi. Sunt ambalate bine în cutie, dar s-ar putea sparge la cea mai mică zdruncinătură.

Ragna se ținuse toată ziua după Caroline, străduindu-se să-i arate că avea să-i împărtășească un lucru important. De fiecare dată mi se strângea inima. Dacă o dădea în vileag pe Tullik, dacă soții Ihlen aflau că se dusese iar să-l vadă pe Munch, avea să fie trimisă de acasă la bunica Aars sau la mătușa Bolette. Oriunde, numai să fie departe de Munch. Nu aveau de unde să știe că el urma să plece și că nu va mai reprezenta o

amenințare pentru fiica lor.

Din fericire, Caroline, care se ambiționa să transforme Solbakken într-un palat, era prea ocupată ca să-i mai dea atenție Ragnei și găsea de fiecare dată un pretext pentru a se descotorosi de ea. Fără îndoială, faptul că avusese un prinț drept oaspete avea s-o ridice mult în ochii protipendadei din Kristiania. De când visa la o așa ocazie! De aceea voia ca totul să fie perfect.

— Despre ce să discutăm? a întrebat-o pe Julie Ihlen în timp ce despachetau paharele bunicii Aars.

— Mă gândeam să-i povestesc despre asociația noastră pentru protecția animalelor și despre acțiunile pe care le organizăm. Poate ne sprijină în vreun fel.

— Crezi că va dori să vorbească despre animale? a întrebat Caroline oripilată.

— Cine știe? Și chestiuni legate de marină, și de politică. Independența Norvegiei, poate. Poziția Suediei e foarte delicată, dar sunt sigură că tatăl tău va ști cum să conducă întreaga conversație. Doar știi că l-a mai întâlnit pe prințul Carl.

— Vrei să spui că n-o să vorbească despre viața la palat? a întrebat Caroline.

— Prințul Carl e comandant de marină, draga mea. Sunt convinsă că n-o să vrea să discute decât despre marină cu tatăl tău.

— Și eu ce să fac?

— Tu și Tullik veți tăcea și nu veți scoate o vorbă decât dacă vi se adresează cineva. Altminteri veți fi curtenitoare și politicoase.

— Tullik n-are să fie așa, o știi prea bine. O să spună lucruri de-a dreptul ofensatoare.

— Când e nevoie, Tullik știe cum să se poarte. Și oricum mi se pare că și-a revenit, că azi e la fel ca înainte – mai vioaie, mai veselă, a adăugat Julie Ihlen oftând ușurată. Sunt sigură că are să fie o prezență fermecătoare.

*

* *

Ne așteptam să vedem un domn mai degrabă plicticos, bățos în uniforma lui scrobită, strânsă pe corp, care împărțea saluturi militare în dreapta și-n stânga, plin de ifose și fumuri. Dar

bărbatul care a venit la Solbakken s-a dovedit a fi exact pe dos.

Punctuali, el și însoțitorii lui au sosit imediat după ce orologiul din hol bătuse ora fixă. *Fru* Berg, Ragna și cu mine așteptam aliniate în fața ușii, purtând șorțuri și scufii albe. *Fru* Berg le ținuse la aburi și le călcase cu fierul până când nicio cută nu mai avusese puterea să i se împotrivească. Mă simțeam la fel de țeapănă ca șorțul stând așa, cu spatele drept și pieptul scos în față, cu picioarele depărtate și mâinile încleștate la spate.

Steagul flutura semeț pe catarg când primii doi au sosit călare. Unul dintre ei era mesagerul care mă găsise în grădină în cursul dimineții. Alți doi însoțitori erau așezați alături de prinț în trăsura care trăsese în fața porții, unde îi așteptau toți membrii familiei. Julie Ihlen și amiralul stăteau de o parte a aleii, Tullik și Caroline de cealaltă. Bineînțeles că zvonul despre vizita oaspetelui regal se răspândise, așa că peste drum se adunaseră o sumedenie de oameni. Le-am zărit pe Isabel și pe mama ei într-un grup de vecini, dar și pe vicar. Cu toții zâmbeau, mândri să vadă un membru al familiei regale în tihnitul lor orășel. Cred că Borre nu mai văzuse așa ceva din vremea când regii vikingi erau înmormântați pe țărm.

Prințul Carl purta aceeași uniformă și caschetă albastru deschis ca oamenii lui. Vestonul îi era împodobit cu brocart de aur, nasturi aurii și epoleți cu șnur gros. Pe piept îi sclipea un șir de medalii. Era roșu în obraz, avea nas lung și drept și o mustață neagră, răsucită la vârfuri. Părea stânjenit, ca și cum nu merita atâta atenție, și a fluturat din mână spre cei adunați în chip de salut, dar îndemnându-i totodată să plece. A coborât din trăsură și a intrat pe poartă zâmbindu-le soților Ihlen și fetelor. Cu un gest elegant, a sărutat mâna doamnei Ihlen, apoi mâinile fetelor, după care l-a salutat pe amiral cu o strângere prietenească de mână și l-a bătut pe umăr.

— Nils, ce amabil din partea ta să mă găzduiești așa, din scurt, a zis. Sper că nu te deranjez prea tare.

— E o plăcere și o onoare, a spus amiralul.

Sub sortul scrobit am simțit cum îmi creste inima de mândrie pentru familia în casa căreia slujeam.

Au intrat în casă și eu m-am pus pe treabă, fără să iau în seamă fruntea care-mi ardea și frisoanele care se întețeau.

Tullik era îmbrăcată foarte frumos, cu o rochie vișiniu

deschis. Își strânsese părul, îl răsucise și-l prinsese cu agrafe de aur care luceau în lumina lumânărilor. Masa fusese lungită cu două tăblii, pentru confortul familiei Ihlen și al musafirilor lor. Prințul stătea în capul mesei, iar amiralul la celălalt capăt, în locul unde era de obicei așezat *fru* Ihlen. *Fru* Berg, Ragna și cu mine îi serveam în tăcere. Eu eram atentă să strâng farfuriile la momentul potrivit și să umplu paharele în care rămăsese mai puțin de jumătate.

Un singur pahar n-a fost nevoie să umplu, pe cel al lui Tullik.

Cum toată lumea era cu ochii pe prințul Carl, doar eu am băgat de seamă cât bea ea. Își turna singură din carafa și dădea pe gât pahar după pahar. Între două feluri de mâncare i-am luat paharul și l-am dus la bucătărie, însă când m-am întors, făcuse rost de altul, nu știu de unde, și îl umpluse până la buză.

Conversația curgea nestingherită. Caroline era hotărâtă să strălucească. Vorbea de politică și de constituție cu foarte mult tact. Dacă doream independența față de Suedia? Sigur că o doream, doar că trebuia obținută într-un mod pașnic. Da, spunea, Norvegia va fi prima țară din lume care își va fi obținut independența prin negocieri pașnice, nu prin război. Fuseseră prea multe războaie. Aici eram de acord cu ea.

Tullik a tăcut tot timpul. Abia spre sfârșitul serii a atras atenția asupra ei.

— Spuneți-mi, prințe Carl, ce pictori de valoare are Suedia?

Prințul s-a întors spre ea și i-a zâmbit.

— Păi, Anders Zorn e un pictor excepțional. L-am întâlnit de mai multe ori.

— A, da, Zorn! a spus Tullik. Pe soția lui nu o cheamă Emma?

— Așa este. Portretul ei e o lucrare minunată, ca multe altele de-ale lui, de fapt.

— Emma nu provenea dintr-o familie bogată? a continuat Tullik în timp ce, în jurul mesei, celelalte conversații băteau pasul pe loc și se stingeau.

— Cred că da, a răspuns prințul.

— Și, cu toate astea, s-a căsătorit cu un pictor sărac?

— Da. E un geniu.

— Și cum de i-a dat familia voie să se mărite cu el?

— Nu prea știu să răspund, a zis prințul răbdător, dar, la vremea când s-au căsătorit, cred că Zorn începuse să aibă mare succes. Probabil că o putea întreține pe Emma.

A dat ușor din cap și a sorbit din pahar. Cu toții au înțeles că gestul arăta sfârșitul discuției, însă Tullik nu s-a lăsat.

— Și îi place să picteze nuduri, nu-i așa? Doamne plinuțe îmbăindu-se ori stând în bărci, aplecându-se și arcuindu-se în poziții compromițătoare. Am dreptate?

— Zău, Tullik! a intervenit amiralul. Chiar e necesar?

— Și muncitori, oameni obișnuiți, a insistat Tullik, fără să-l ia în seamă pe tatăl ei. Nu-i așa că pictează viața întocmai cum e ea?

— Sunteți un adevărat critic de artă, domnișoară Ihlen, a remarcat prințul.

— Iertați-o! l-a rugat Caroline. Se înflăcărează când vine vorba de astfel de lucruri. S-ar zice că nu-și dă seama că interesul și entuziasmul ei devin obositoare la un moment dat.

— Ba deloc, a zis prințul Carl. Cultura este importantă pentru orice țară. Domnișoara Tullik are dreptate.

După masă, bărbații s-au retras în camera verde, iar doamna Ihlen și fiicele ei au urcat la etaj să se odihnească. Am auzit-o pe Caroline dojenind-o pe Tullik în momentul în care au ajuns sus.

— Nu știi decât să fii necioplită și să ne faci de rușine? Nici măcar în fața unor membri ai casei regale nu te porți cum se cuvine. O să distrugi familia cu vulgaritatea ta, Tullik!

Tullik a izbucnit în râs.

— N-am să mai fac parte multă vreme din familia asta. Am să fiu soție de pictor, la fel ca Emma Zorn!

19
Estomparea culorii

Pictura se află în situația de a-și vedea distruse de trecerea timpului, în diverse chipuri, cele mai frumoase lucrări
ale spiritului și ale ostenelii.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Aerul rece al nopții a fost o binecuvântare pentru plămânii mei. Am putut în sfârșit să mă răcoresc, după ce nu respirasem cum trebuie toată ziua, ba aproape mă sufocasem în atmosfera de nervozitate care domnea în casă. Dincolo de ieșirea nepotrivită a lui Tullik, cina cu prințul Carl decursese bine și, îndată ce masa a fost strânsă, m-au trimis acasă.

După furtună pădurea era mai proaspătă, parcă se trezise la viață. Mirosul tare al acelor de pin umplea aerul, iar trunchiurile mestecenilor luceau ca noi, după ce ploaia le curățase coaja argintie. Mergeam pe potecă și ascultam zgomotul bine cunoscut al valurilor răzbătând până la mine printre copaci. Toate lucrurile reveniseră pe făgașul lor după ce furtuna le întorsese pe dos. Când am ieșit din pădure mă simțeam purificată, cu toate că strănutam și tremuram fără oprire.

Acolo, la lumină, mi s-a părut că-mi aud inima șoptind.

Thomas, spunea.

Thomas.

Îmi era dor de tihna și siguranța pe care mi le oferea el. Nu era prinț, nici pictor, ci un simplu pescar. La fel ca marea care mă liniștea și pădurea care-mi oferea adăpost, Thomas îmi întărea sentimentul că aparțineam acelui loc, Åsgårdstrand, și de aceea simțeam că-i aparțineam și lui. Nu aveam de ce să mă tem. Dacă mă iubea, nu avea să mă lipsească de culorile mele. La fel ca pigmenții de cadmiu, avea să le facă mai luminoase, mai strălucitoare.

Dar acum, când inima începuse în sfârșit să-mi vorbească, m-a cuprins și deznădejdea. Căci, mi-am dat seama în aceeași clipă, eram sigură că-l iubesc, dar și că-l pierdusem.

Când am intrat în casă, mama era așezată la masă și cosea la

lumina slabă a lumânării. Cu ochelarii rotunzi puși pe vârful nasului, se apleca spre flacără, atentă la mâneca unei cămăși de-a tatei. De undeva se auzea un fel de plânset, poate al bebelușului soților Andersen.

— Ce cauți aici? m-a luat mama la rost în clipa în care m-a văzut.

— Soții Ihlen au un oaspete de vază și au avut nevoie de încă o cameră.

Nu le spusesem că dormeam în camera lui Milly.

— Mâine-dimineață mă duc înapoi, să pregătesc micul dejun.

— Aha! a făcut ea împăturind cămașa. Și chiar e un oaspete *de vază*?

— Da, mamă. E prințul Carl al Suediei.

A dat drumul cămășii pe care o ținea în mână și și-a scos ochelarii de pe nas.

— Chiar așa? Prințul Suediei? Halvor!

A sărit în picioare și s-a dus la patul în care dormea tata.

— Halvor! Trezește-te! Johanne l-a întâlnit pe prințul Suediei!

Tata a mormăit ceva și a oftat prin somn. Atunci mama i-a tras scufia de noapte de pe cap, l-a apucat de umeri și l-a zgâlțâit.

— Prințul Suediei! a strigat. Ei, și cum arată? m-a întrebat. Ce-au mâncat? Despre ce au vorbit?

Era prima oară în viața mea când mama îmi dădea atâta atenție. Era întocmai ceea ce-și *dorise.* Basmul *ei,* ocazia de a întâlni un prinț. Povestea mea o lăsa să viseze; se topise toată ascultând-o. Ba chiar m-a cuprins cu brațul pe după umeri în timp ce vorbeam. Nu mă puteam supăra pe ea. Îmi părea bine s-o văd calmă, fără niciun pic de încordare pe chip, și cu un dram de mândrie în privire. Nu s-a liniștit până nu i-am povestit totul de-a fir a păr, din momentul în care a sosit mesagerul călare prin ceață până la momentul când am fost trimisă acasă. Gusta fiecare cuvânt, de ziceai că stătea cu ei la masă și mânca ce mâncau și ei.

— Am știut eu că o să-ți prindă bine să lucrezi la familia aceea, a spus. Chiar dacă povestea cu domnișoara Tullik a fost cât se poate de neplăcută. Uite unde ai ajuns! Ai cunoscut un amiral și un prinț! Cu astfel de oameni trebuie să te însoțești, Johanne, nu cu pictorul ăla vulgar și musafirii lui demni doar de dispreț. Nu înțeleg de ce domnișoara Ihlen preferă compania

indivizilor ălora, în loc de cea a *prinților.* Cred că s-a scrântit la cap. Tu ce zici, Halvor?

Tata își trăsese cuverturile peste cap și se întorsese cu fața la perete. Vaietul se auzea în continuare.

— Auzi? am întrebat.

— Hmm?

— Copilașul?

— Nu, a răspuns mama. Solbjørg l-a culcat devreme astă-seară și de atunci n-a zis nici pâs.

— Mă duc să mă bag în pat, am zis. Îmi dă târcoale o răceală.

— Stai să încing încălzitorul pentru pat, a spus și s-a repezit să aprindă iar focul în sobă. Doar nu se poate să te îmbolnăvești și să nu-l vezi pe prinț mâine-dimineață. Doamne ferește!

A apucat încălzitorul de aramă atârnat în cui de mânerul lung de lemn și a pus o oală cu apă pe foc.

— Du-te și pregătește-te! m-a îndemnat. Vin să ți-l aduc.

Când am deschis ușa dormitorului în care Andreas era deja adormit, plânsetul disperat s-a auzit mai tare și atunci am înțeles că erau vaietele *Strigătului* ascuns sub podea. Dintr-odată l-am văzut cu ochii minții: mâinile lungi și subțiri, lipite de capul scheletic, ochii goi, cerul sângeriu, unduirile năucitoare ale peisajului, mișcarea acelui sunet înspăimântător. Culorile îmi umpleau capul – albastru, verde, negru, purpuriu intens și galben. Simțeam misteriosul ochi din cer privindu-mă prin pânza de velă, trecând prin scândurile podelei și străpungându-mi inima.

M-am băgat în pat. Mama a venit cu încălzitorul și l-a vârât sub pături.

— Întoarce-te pe partea cealaltă, mi-a zis.

M-am întors spre perete și ea a plimbat tigaia de aramă încolo și încoace prin pat, cu mișcări lungi.

— Acum ai grijă să nu-l atingi cu picioarele, mi-a șoptit și a lăsat încălzitorul la capul patului. O să te arzi și nu se poate să te rănești sau să te îmbolnăvești tocmai acum, nu, nu. Trebuie să fii în formă mâine-dimineață și să te trezești devreme pentru prinț!

— Da, mamă.

M-am ghemuit cu genunchii la piept și în cele din urmă am adormit, în ciuda vaietelor *Strigătului.*

Cum era de așteptat, încălzitorul nu mi-a folosit mai deloc: a doua zi eram amețită de febră și îmi curgea nasul. M-am dat cu greu jos din pat, apoi m-am îmbrăcat fără niciun pic de vlagă. Mama mi-a făcut un ceai de urzici. Nici nu mai țin minte de când nu-mi dăduse atâta atenție.

— Bea-ți ceaiul, iar eu am să-ți aranjez părul. Doar n-o să pari bolnavă, nu?

Mi-a trecut pieptenele prin păr și mi l-a răsucit strâns în vârful capului. Tâmplele îmi zvâcneau, pieptenii și agrafele mă împungeau ca niște țepi, așa că mi-am băut ceaiul strâmbându-mă, fără să apreciez grija mamei.

— S-a lăsat ceața peste apă, a zis privind pe fereastră. Până nu iese soarele n-o să dispară. Hai, du-te acum! Ia broboada mea, e mai groasă decât a ta, și pălăria de paie. Stai să ți-o prind!

— Mă duc la lucru, mamă, nu la biserică.

— Da, dar în fața prințului trebuie să arăți cât se poate de bine, nu-i așa? a răspuns prinzându-mi pălăria pe cap. Să-ți aduc o panglică? Sau poate o pană?

— Când ajung în bucătărie o scot oricum, mamă. Prințul n-o să ajungă s-o vadă.

— Atunci ai grijă să-ți aranjezi părul și să te speli pe mâini când ajungi, mi-a spus împingându-mă pe ușă afară. Te așteptăm să ne povestești tot când te întorci. Nu-i așa, Halvor? Halvor? Ești treaz?

Am lăsat-o bombănind singură și am luat-o spre plajă, unde năvălise o ceată de scoicari. Scotoceau cu ciocurile roșii printre pietre și prin nisip, în căutare de midii și viermi de mare. Se holbau la mine cu ochii lor de un roșu viu și scoteau țipete ascuțite. Ai fi zis că mă luau peste picior din pricina pălăriei mele de duminică, deși știau că era altă zi a săptămânii și că mă maimuțăream degeaba.

Ceața se lăsase peste pădure și copacii erau învăluiți în fuioare alburii, fantomatice. Simțeam căpăcelele ghindelor trosnindu-mi sub tălpi. Peste puțină vreme frunzele se vor îngălbeni. Sus, pe ramuri, mierlele se tânguiau deja, anunțând sfârșitul verii. Deodată am auzit zgomot de pași în spate. M-am întors iute și l-am văzut pe Munch. Era îmbrăcat cu vestonul lui cenușiu, cu pălăria de paie pe cap. Mergea ca și cum fiecare pas ar fi fost un efort.

— Bună, a spus salutându-mă.

— Domnule Munch…

— Plec. Trebuie să-mi iau la revedere de la ea. A venit un prinț la ei acasă. Un prinț! Un motiv în plus ca să plec.

— Îi va părea rău că plecați, domnule Munch.

Nu puteam să-i spun că Tullik aștepta o cerere în căsătorie.

Am străbătut pădurea în tăcere. Apăsat de gânduri, Munch nu avea chef de conversație. Ținea caietul de schițe sub braț și se juca cu o bucată de cărbune, când răsucind-o între degete, când băgând-o în buzunar doar ca s-o scoată iar și să se apuce s-o învârtească în palmă. Când am ajuns la biserică a lăsat bucata de cărbune și a scos niște tutun.

— Când pleacă prințul Carl? a întrebat răsucindu-și o țigară.

— După micul dejun.

— Atunci am să aștept până pleacă. Aici, sub tei.

În drum spre casă am cules un pumn de zmeură dintr-un tufiș de lângă biserică. Erau ultimele fructe din vara aceea și aveau o ușoară nuanță albăstruie, însă culoarea era intensă și s-au desprins ușor de pe crenguță. Într-o zi sau două aveau să fie prea coapte și nu mai erau bune de mâncat, dar în clipa aceea n-am putut să trec pe lângă ele fără să le culeg.

Le-am pus pe o farfurie în bucătărie, unde Ragna, trezită devreme, pregătea deja micul dejun.

— Nu pierde vremea! m-a îndemnat. Aprinde lumânările și pune masa. La opt coboară toți.

Am lăsat zmeura pe masă și mi-am luat un șorț nou din cămară. Când am ajuns în sufragerie m-a apucat strănutul. Când în sfârșit m-am oprit, tâmplele îmi zvâcneau și-mi curgeau ochii. Am scos o batistă din buzunar și mi-am șters nasul. Mi-am lipit capul de geam, ca să-mi răcoresc fruntea acoperită de broboane de sudoare. Peste drum, în curtea bisericii, am zărit un fir de fum ridicându-se din țigara lui Munch. M-am înfiorat. În afară de mine nu știa nimeni că el era acolo.

M-am hotărât să nu-i spun lui Tullik. Familia Ihlen avea și așa destule griji și doreau cu toții s-o vadă la masă, purtându-se cum știa ea mai frumos, nu cu gândul la Munch. Am pus masa și am aprins lumânările în sfeșnicul de argint împrumutat de la Horten, laolaltă cu alte obiecte de preț. Sfeșnicul, bogat ornamentat, avea forma a doi dragoni. Aceștia țineau cu coada

lumânările de la margine și stăteau cu boturile lipite de tija din centru. Văzându-i mi-au venit în minte Tullik și Caroline, înfruntându-se într-o ceartă fără sfârșit.

Când a bătut ceasul din hol, anunțând că mai aveam doar cincisprezece minute până să terminăm pregătirile, s-a iscat agitație; *fru* Ihlen și amiralul au coborât, urmați de Tullik și Caroline. S-au adunat în salon să-l aștepte pe prinț, care n-a apărut decât la opt și un sfert.

— Îmi cer iertare! a spus când și-a făcut apariția la capătul scării. Dormitorul nici nu se compară cu priciul de pe vas. De luni de zile nu m-am mai odihnit într-un pat atât de confortabil. Am dormit neîntors.

Auzind un asemenea compliment, *fru* Berg, care se afla lângă mine, în pragul ușii de la bucătărie, m-a înghiontit în spate.

— I-auzi! mi-a șoptit. O fi mai confortabil decât la palat? Cearșafurile *mele,* asta e. Cearșafurile *mele* l-au făcut să se simtă bine. Așternuturile mele, spălate și călcate la perfecție.

Micul dejun a decurs ca pe roate. Nici mie nu-mi venea să cred că eram atât de pricepută la servirea mesei. Când ajunsesem în casa familiei Ihlen, la începutul verii, nici n-aș fi visat că, înainte de sfârșitul sezonului, aveam să servesc la masă un prinț. Așa că mi-am înăbușit strănuturile și am izbutit să nu arăt că aveam febră, în timp ce mă învârteam în jurul mesei aducând cafetiere și coșuri cu ouă la momentul potrivit și așezându-le la locul lor.

Fru Ihlen era foarte drăguță cu mine. De fiecare dată când puneam un castron pe masă ori umpleam o ceașcă îmi șoptea binevoitoare „Mulțumesc, Johanne”. Îmi dădeam seama că nu se mai temea de faptul că Tullik ar fi putut avea o purtare nelalocul ei; frumoasa ei fiică stătea de vorbă cu prințul Suediei pe un ton atât de politicos și cu atâta ușurință, încât ai fi zis că fusese născută pentru așa ceva.

Încă nu aflase nimeni că. Munch aștepta afară.

Când s-a terminat micul dejun și m-am apucat să strâng masa, am văzut că în fața casei se adunase o mulțime de oameni ca să-i ureze drum bun prințului. Probabil că vestea venirii lui se răspândise, fiindcă erau de două, poate chiar de trei ori mai mulți oameni decât cu o zi înainte. Soarele dimineții risipise ceața și îmbrăcase într-o lumină arămie grădina în care rouă sclipea pe firele de iarbă și tufișurile verzi de măceș

luceau luxuriante. În clipa în care a sosit trăsura, un fel de fior a traversat mulțimea. Auzeam oamenii sporovăind nerăbdători, făcând „oo” și „ah”, întocmai ca *fru* Berg.

Familia Ihlen și-a luat la revedere de la prinț. Acesta i-a dat amiralului, în semn de mulțumire pentru ospitalitatea sa, o cutiuță cu un ac de cravată din aur la vederea căruia s-au extaziat cu toții, Caroline mai mult decât ceilalți. L-au condus pe prinț până la poartă. *Fru* Berg, Ragna și cu mine am rămas la locurile noastre, pe veranda din față, lângă masa cu scaune și catargul pe care flutura steagul. Prințul a făcut un semn cu mâna și mulțimea l-a aclamat. Le-am văzut pe Isabel și pe mama ei fluturând batiste albe. O fetiță în rochie galbenă a alergat până la trăsură și i-a dat prințului un buchețel de trandafiri. El l-a primit cu amabilitate și a mângâiat-o pe creștet. Fetița s-a întors fuga la mama ei, care a strâns-o lângă ea, cu ochii strălucind de mândrie.

Trăsura a pornit și, în timp ce se îndepărta pe Kirkebakken, mulțimea a năvălit în stradă. Un grup de copii a venit până la gard. În urma lor țopăia un câine negru. Lătra și dădea din coadă, închipuindu-și probabil că lumea se adunase acolo să se joace cu el. Când trăsura prințului a dispărut în cele din urmă, s-a auzit o voce din mulțime:

— Aveți vreo amintire pentru noi*, fru* Ihlen? Ceva care să ne aducă aminte de prinț?

Doamna Ihlen a privit spre amiral și a ridicat din umeri.

— Știu eu! a strigat Caroline către mulțime. Nu plecați!

A intrat în casă. Când s-a întors după câteva minute, ținea mâna ridicată, cu degetul mare și arătătorul lipite. Altceva nu se vedea.

— Ce ai acolo? a strigat o femeie.

— Nu văd nimic! a zis alta.

Caroline zâmbea ștrengărește.

— Iată trei fire de păr de pe perna prințului, a spus. Cine vrea trei fire de păr de pe perna prințului?

Mai mulți au ridicat mâinile – cinci, zece, cincisprezece… am pierdut socoteala.

— Prea bine, a zis Caroline. Va trebui să le dau celui care oferă mai mult. Cine îmi dă două coroane? Bun. Da. Două și jumătate? Trei?

Firele de păr s-au vândut în câteva minute. Tullik a plecat de

acolo clătinând din cap.

— Au luat-o razna de tot! mi-a spus.

— Haideți, fetelor! le-a chemat *fru* Ihlen. Johanne a adus zmeură azi-dimineață. Hai să mergem în spate s-o mâncăm!

Caroline și Tullik au urmat-o, iar amiralul s-a dus să-și ia halatul și cutia de trabucuri.

După ce mulțimea s-a risipit, am zărit o siluetă lângă tei. Prea timid ca să se apropie cât timp mai era lume în preajma casei, Munch desena febril tot ceea ce vedea.

— Am să-mi beau cafeaua aici, pe verandă, Johanne, mi-a spus amiralul când s-a întors.

— Da, domnule, i-am răspuns și m-am dus repede la bucătărie.

Am așteptat să fiarbă un ibric de cafea proaspătă și am aranjat o tavă așa cum îi plăcea amiralului: o ceașcă și o farfurioară, o linguriță de argint, un castronaș cu zahăr și un șervet împăturit.

În clipa în care i-am adus tava, oamenii din stradă plecaseră deja la casele lor și pacea se așternuse peste Solbakken. Nils Ihlen își admira acul de cravată primit în dar, mulțumit că vizita prințului fusese o reușită. A scos un trabuc gros din cutia de tablă, i-a tăiat vârful cu o forfecuță specială din argint, l-a băgat în gură și l-a aprins, apoi a tras puternic din el înainte să dea fumul afară.

— Ce dimineață frumoasă! a spus așezându-se mai bine în fotoliu când i-am pus tava în față. Mulțumesc, Johanne. Asta-i tot.

Când am dat să plec am auzit zăvorul de la poartă țăcănind. În spatele meu, amiralul Ihlen a sărit în picioare. Am întors capul și l-am văzut pe Munch, cu caietul de schițe sub braț. Își scosese pălăria și venea pe alee cu mâna întinsă, la fel de lipsit de apărare ca un copil. Amiralul se străduia să strige și să vorbească încet în același timp.

— Dumneata? a zis apucându-l pe Munch de braț și împingându-l înapoi spre poartă. Îndrăznești să vii aici?

— Văd că sunteți supărat, domnule, a zis Munch.

— Ce vrei? întreba amiralul. Ce ai cu familia asta? Cu fiicele mele, mai ales? De ce te înverșunezi să le distrugi reputația? Fiicele mele nu sunt ca dumneata. Sunt tinere inocente, onorabile.

— Aveți dreptate, domnule. Am venit doar să-mi iau la revedere.

Ușa din față fiind deschisă, am auzit zgomot de pași în hol.

— Johanne, ne aduci și nouă niște cafea?

Era Tullik.

Am urcat repede treptele și am intrat în goană în casă, închizând ușa în urma mea.

— Ce-i? Ce s-a întâmplat? m-a întrebat fără să se lase păcălită de paloarea pe care boala o împrumutase feței mele, sub care a ghicit că se ascundea roșeața rușinii de a spune o minciună.

— Nimic, am mințit. Tatăl tău vrea să fie singur, atâta tot.

M-am dat un pas înapoi și mi-am apăsat palma pe ușă.

— Johanne, a zis ea, ce-mi ascunzi?

— Nimic.

Cu gândul doar la cum s-o împiedic să iasă, am uitat de sufragerie. Tullik s-a repezit la fereastră, a scos o exclamație și un țipăt slab.

— E aici! A venit să mă ceară! Vai, Johanne, ce ți-am spus? Uită-te la el! Nu-i așa că e om de onoare? Se poartă corect față de familia mea și vine să-i ceară permisiunea tatei. Ia stai? Ce face tata? L-a luat de braț. Johanne! Dă-te la o parte! Dă-te! a țipat, a plecat de la fereastră și s-a năpustit spre ușă, trăgându-mă de mână. Trebuie să mă duc la el.

— Ba nu, Tullik, i-am spus, nu e bine să-i întrerupi.

Mânată de puterea nebănuită pe care i-o dăduse furia, m-a împins la o parte cât ai clipi. A apăsat clanța și a tras de ușă cu atâta forță, încât a trântit-o de perete, lăsând o urmă în lemn.

— Edvard! a strigat.

Munch ieșise în stradă.

— Unde pleci? Edvard!

S-a repezit după el, însă amiralul a fost mai iute. I-a blocat drumul și a prins-o de braț.

— Nu, Tullik, a zis aruncând trabucul pe jos.

— Edvard! l-a implorat Tullik.

Din poartă, Munch s-a întors și a privit-o. Și-a ridicat pălăria și a salutat-o politicos.

— Edvard!

— Treci în casă, Tullik! i-a ordonat amiralul luptându-se cu ea. Johanne, ajută-mă s-o duc înăuntru, te rog.

Am apucat-o de celălalt braț, dar s-a smucit, s-a răsucit și a întors capul spre Muncii.

— L-ai izgonit! a strigat. Cum ai putut?

— Intră în casă, Tullik, a zis amiralul. Nu e nevoie să faci zarvă. Hai, draga mea.

— Edvard... l-ai izgonit! A venit să-mi ceară mâna, nu-i așa? Și tu l-ai respins. Te-ai pus în calea fericirii mele!

— Nici vorbă de așa ceva, Tullik. Hai, draga mea, intră în casă.

A tras-o pe Tullik spre ușă, în ciuda împotrivirii ei, și a împins-o înăuntru.

Înainte să închid ușa l-am văzut pe Munch peste drum. A scos o țigară, a dus-o la gură și a aprins-o, apoi a întors capul și a plecat.

20
Umbră

Culoarea însăși este umbră… și dată fiind afinitatea ei cu umbra, se va transforma în ea de fiecare dată când vor fi îndeplinite toate condițiile necesare pentru aceasta.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Ușa s-a trântit. Vedeam negru. Fruntea îmi ardea. Plămânii mi se înfundaseră. Aerul era gros, vâscos.

— Renunță la el! a zis amiralul Ihlen. De ce nu vrei să renunți la ideea asta, Tullik?

— Trebuia să ne căsătorim! a strigat Tullik.

— N-a pomenit nimic despre așa ceva, jur, a spus amiralul. Mi-a spus că pleacă în Germania.

— Minți!

— E adevărul adevărat. Pleacă din țară.

Tullik se zbătea, încercând să se smulgă din brațele tatălui ei, să fugă afară.

— Dă-mi drumul! țipa. Trebuie să-l văd. Încă nu e prea târziu.

— Ba nu, a zis amiralul. Trebuie să dai uitării tot ce e legat de pictorul ăsta.

— Îl *iubesc*!

— Tullik, nu spune nerozii! a zis amiralul și a încuiat ușa din față. De unde ți-au venit ideile astea copilărești legate de căsătorie? Nu poți să te măriți cu el, draga mea. Ce fel de viață te-ar aștepta?

Tullik n-a mai rostit niciun cuvânt, în schimb a scos un vaiet îngrozitor și s-a prăbușit pe podea. S-a apucat cu mâinile de burtă, apoi de piept, ca și cum ar fi vrut să scape de haine, de pielea ei, de carne, de ea însăși. A pălit, apoi s-a făcut albă ca varul și tot sângele i s-a scurs din obraji. A dat drumul unui răcnet răgușit, care s-a preschimbat într-un țipăt ascuțit.

Durerea o măcina. O rodea pe dinăuntru. Gura căscată. Buzele strâmbe. Bocea. Sufletul îi era smuls din trup. Se rupea. Ieșind, se agăța de amintiri. Gâfâia încrâncenat. Inima îi era disecată sub ochii mei. Se spărgea. Se sfărâma. Țipăt primitiv. O forță a naturii. De neoprit. Neabătut. Fața schimonosită. Pieptul scobit. Ochii arși de durere.

Venea din adâncul inimii ei. Izbucnise cu atâta forță, încât

Tullik era la fel de șocată ca toți ceilalți. M-am repezit și am apucat-o de mână, însă m-a împins cât acolo. Amiralul a îngenuncheat, încercând s-o liniștească. *Fru* Ihlen a venit în goană, împreună cu Caroline, urmate de *fru* Berg și de Ragna. Suferința lui Tullik ne năucise. Ne împietrise. În sufletul ei știa că va trebui să-și ducă viața fără el. Toate firele țesute între ei se rupeau, se zdrențuiau în timp ce sufletul o părăsea. Izvorul puterii ei, izvorul vieții seca, lumina nu mai pătrundea, lăsând-o goală, pustiită. Durerea din ochii ei, chinul care-i uscase lacrimile. Țipătul pierderii, sterp, gol, secătuit.

Julie și Caroline au apucat-o de brațe și de mijloc, dar ea nu se putea ține pe picioare. S-au privit speriate, neștiind ce să facă sau să spună, și în tot acest timp Tullik continua să țipe. Răgușise. Avea convulsii. Bocea încet, scâncea repetându-i numele: *Edvard, Edvard, Edvard.* Brutalitatea scenei mă dezgusta. Era ca un animal dus la tăiere. Se arunca înainte, se năpustea spre un rău închipuit, spre bestia care-i furase sufletul. Urla. Sfâșia aerul cu degetele ca niște gheare. Răzbunarea ei era năprasnică.

Amiralul a ridicat-o, dar ea s-a repezit la el cu unghiile. Zgâria și sfâșia. L-a zgâriat pe față, urlând de-ți îngheța sângele în vine. Amiralul se lupta din toate puterile s-o stăpânească, însă ea se împotrivea. Demonică și dementă. Dădea să-l muște, își smulgea părul din cap. Căuta să scape de ea însăși.

Credeam că nu se va mai opri. Tremura și se zvârcolea cu o disperare care-ți făcea milă. Focul din sufletul ei ardea cu vâlvătăi vinețiii și țipătul care o stăpânea, care o tortura izbucnea cu puteri reînnoite. Valuri de sunet. Pătrunzătoare și bolnave. Lame zimțate, tăișuri ascuțite. Sălbatice. Feroce. Barbare și smintite.

Când, în cele din urmă, a început să dea înapoi, Tullik a căzut în genunchi vlăguită. S-a ghemuit pe podea sfârșită, în patru labe. Țipete stridente încă îi zguduiau trupul, ca replicile unui cutremur. Apoi i-a repetat din nou numele înfrigurată. *Edvard, Edvard, Edvard,* a bălmăjit înnebunită. Saliva i se prelingea pe la colțurile gurii. Din nas îi curgeau muci. Obrajii i se înroșiseră. Sudoarea îi picura de pe frunte.

Fru Ihlen striga la mine. În ochi i se citea groaza. Îi vedeam fața și gura mișcându-se, dar nu auzeam ce-mi spune. Apoi amiralul m-a luat de braț și mi-a poruncit să aduc doctorul

Horten. Horten. Doctorul din Horten. Caroline plângea. *Fru* Berg bâiguia ceva. Iar Ragna privea în tăcere. Cu ochii holbați. Ochii ei negri, holbați.

Horten. Horten. Doctorul din Horten. Du-te, Johanne! Nu mai sta!

M-am ridicat clătinându-mă și am ieșit în fugă pe ușă. Am fugit înspăimântată.

Alergam atât de repede, că nici nu-mi mai simțeam picioarele. Alergam fără țintă. Alergam, și atât. O gheară mi-a străpuns pieptul. Privirea mi s-a împăienjenit. În urechi și în cap îmi răsunau încă răcnetele asurzitoare ale lui Tullik. Simțeam gust de sânge în gură. Gustul urletelor, al *Strigătului* lui Tullik.

M-am oprit în fața casei parohiale și m-am aplecat, m-am încovoiat tremurând. Mi-am pus mâinile pe genunchi. Greața îmi pulsa în stomac, în sânge. Transpirasem din cap până-n picioare, dar tremuram zguduită de frisoane vii. Trebuia s-o găsesc pe Isabel. Horten. Horten. Doctorul din Horten. Am ridicat capul și mi-am șters fruntea cu mâneca. Sudoarea mi se prelingea pe pielea din spatele genunchilor. Țipetele mi se învârteau încă în minte, iar și iar, ca un zumzet de albine.

Soarele lumina fațada casei parohiale. Lucirea ei albă era atât de puternică, încât aproape mă orbea, de aceea mi-am ferit privirea. Am întors capul și am privit în zare. Cu soarele în spate, l-am zărit pe Munch înaintând pe cărarea spre pădure. Întâi a cotit-o pe cărare, dar apoi a luat-o peste câmp și s-a îndreptat spre țărm. Nu mai fuma. Mergea pur și simplu. Cu mâinile în buzunare. Cu caietul de schițe sub braț. Parcă se lupta cu el însuși, punând un picior în fața celuilalt. Un pas și încă unul. Hotărât. S-a oprit la marginea câmpului, unde pământul cobora să întâlnească apa. A rămas acolo, cu ochii spre larg. Solitar. Bântuit. Singur.

Mi-am dres glasul și am luat-o la fugă. Am intrat prin spate și am dat buzna în lăptărie fără să-mi pese de mușteriii care stăteau la coadă în fața tejghelei sau de fetița care ținea un cos cu ouă.

Din spatele tejghelei, Isabel mă privea înspăimântată, așa cum te-ai uita la un animal sălbatic dacă s-ar năpusti înăuntru.

— Ce-ai pățit, Johanne? m-a întrebat.

— Horten! am strigat. Horten! Doctorul din Horten!

— Ai nevoie de doctorul Karisen, draga mea? m-a întrebat mama lui Isabel, venind lângă mine să mă liniștească. Urc-o în căruță, Isabel! a zis în timp ce clienții își duceau palmele la gură și se lipeau de perete ca să ne facă loc.

M-au urcat în partea din spate a căruței în care cărau laptele și Isabel s-a așezat lângă mine, ținându-mă de braț. Am încercat să le explic ce se întâmplase, dar nu eram în stare să rostesc decât *Strigătul, Strigătul, Strigătul* lui Tullik.

— Nu înțeleg, scumpa mea, mi-a spus mama lui Isabel. Domnișoarei Tullik îi e rău? Are febră mare? Să-l chemăm pe doctorul Karisen la domnișoara Tullik?

Am dat din cap și, după ce căruța s-a pus în mișcare, nu m-am mai putut ține în capul oaselor și m-am prăbușit. Isabel s-a tras înapoi și s-a aplecat spre mama ei, care pocnea din bici cât putea de tare, de parcă o armată întreagă s-ar fi aflat pe urmele noastre.

— Mamă, cred că Johanne e bolnavă, i-a spus. Ar trebui s-o vadă și pe ea doctorul.

N-am auzit ce i-a răspuns *fru* Ellefsen. Începusem să aiurez, eram semiconștientă. Țipetele lui Tullik, sfâșietoare, se învârteau în jurul meu, mă înconjurau. Căruța îmi zdruncina oasele și tremuram de frig. Până să ajungem la Horten, febra mă târâse într-o lume înspăimântătoare, de năluci. Țipete, ceruri roșii ca sângele, vârtejuri și ochi orbi, goi.

Când m-am trezit eram pe patul de jos din căsuța de pescari. Trecuseră două zile. La capul patului stătea tata și citea un ziar, aplecat în față ca să prindă lumina slabă care intra pe fereastră. Din câte îmi dădeam seama, ziua era pe sfârșite. Undeva, în depărtare, se auzeau țipetele pescărușilor.

Îl priveam pe tata, așteptându-mă să văd o siluetă descărnată năpustindu-se asupra mea de după umărul lui, cu gura căscată și voce hârâită, căznindu-se să dea afară un rău adânc, ce nu se lăsa dezrădăcinat. Ascultam jelania care se preschimba într-un urlet isteric, slăbind apoi și transformându-se într-un geamăt prelung, îndurerat. Îi priveam fața temându-mă că se va înroși, că ochii îi vor arunca flăcări stacojii, că întreg capul va începe să fiarbă și să bolborosească asemenea lavei topite, până când trăsăturile i se vor topi și din el însuși nu va mai rămâne decât un foc vulcanic. Acestea erau ororile care-mi bântuiau visele.

Când s-a întors și a văzut că m-am trezit, a aruncat ziarul și a venit lângă mine, apucându-mă de mâini.

— Bravo, fetița mea! mi-a spus. Dac-ai ști ce spaimă am tras din cauza ta… Mă duc s-o chem pe mama. Să-ți aducă un ceai.

— Nu, tată, i-am zis. Mai stai puțin cu mine.

M-am despărțit încet, încet de visele urâte, cercetând cu atenție mâinile tatei, ca nu cumva să-i fi crescut degete noduroase, și căutând pe așternuturi urme de sânge, pete lăsate de izbucnirea violentă a focului roșu și portocaliu. Am tras aerul pe nas, așteptându-mă să simt amestecul sufocant de vopsele de ulei și terebentină, aburii care-mi hrăniseră nălucirile. Dar aerul era curat, și tata, cel dintotdeauna. Singurele țipete erau cele ale pescărușilor.

M-am uitat spre podea.

— Auzi ceva, tată? l-am întrebat ridicând capul de pe pernă.

— Nu, scumpa mea, a răspuns după ce a ciulit urechea. Doar pescărușii de pe dig.

M-am întins înapoi pe pat.

Strigătul amuțise în sfârșit.

Mama și tata au amânat momentul întoarcerii acasă, fiindcă eram prea slăbită de boală ca să mă ridic din pat. *Herr* Heyerdahl a trecut pe la noi să ne lase cheia casei înainte de a pleca la Kristiania. Când i-a văzut silueta masivă în prag, mama a fost aproape la fel de încântată ca atunci când sosise.

— Se va face bine, nu avem nicio îndoială, i-a spus, agățându-se de ideea că poate i-ar fi plăcut să mă picteze chiar acolo, pe pat; poate că așa cum eram, slăbită și subțiată de boală, i-aș fi putut stârni interesul, reînviind moda tablourilor cu fete pe patul de moarte.

— Johanne! mi-a rostit el numele cu voce bubuitoare ca un dangăt de clopot. Am auzit că ești bolnavă, a spus intrând în cameră și trăgându-și un scaun lângă patul meu. Ți-am adus ceva.

Mi-a întins un buchet de flori: trifoi purpuriu, asteri albaștri și volbură albă.

— Uite ce frumoase sunt! a exclamat mama. Mă duc să ți le pun în apă.

Am auzit-o cotrobăind disperată prin bucătărie, încercând să găsească ceva mai elegant decât ulciorul de lut crăpat pe care-l

foloseam la masă.

— Cum te simți? a întrebat *herr* Heyerdahl.

— Ciudat. Goală. Mi-e frig.

— Așa ne simțim cu toții la sfârșit de sezon.

M-am aplecat peste marginea patului și am întrebat în șoaptă.

— Și Munch? Unde e?

— Ei, a plecat! în Germania, la expoziția de la Berlin.

— A plecat?

— Cu toții plecăm odată și odată, a spus *herr* Heyerdahl clătinând din cap.

— Și Tullik? L-a mai văzut înainte să plece?

— Nu, Johanne.

S-a întunecat la față și privirea i s-a întristat.

— Din păcate, nu. Uite ce mi-a dat. Ia-o, te rog! a zis și mi-a pus în palmă o cheie ruginită. E de la atelier. A vrut s-o ții tu. Poate ar fi mai bine s-o ascunzi.

Am luat cheia și am ascuns-o sub pernă chiar când intra mama cu buchetul de flori înghesuit într-un pahar înalt de bere.

— Nu-i așa că arată splendid?

Le-a pus pe pervaz și ne-am uitat toți la ele cu milă și părere de rău, ca și cum ar fi fost nu doar ultimele flori ale verii, ci ultimele care mai împodobeau pământul. Priveam asterii ca niște steluțe albastre, pâlnioarele albe ale volburii și bulgărașii purpurii ai trifoiului și simțeam că ceva se sfârșea. M-am gândit atunci că toate acele flori erau hrană pentru larve și, prin urmare, supuse transformării. Ajutau larvele să devină fluturi. Poate că, totuși, vara nu era pe sfârșite? Poate că era doar începutul toamnei?

— Aveți timp pentru un ceai, *herr* Heyerdahl? a întrebat mama cu voce mieroasă.

— Mulțumesc, dar trebuie să plec. Mă așteaptă Christine și copiii la debarcader.

A întins mâna și mi-a pus palma pe frunte.

— Nu mai ai fierbințeală. Cred că primejdia a trecut, Sara.

— Slavă Domnului! a oftat mama. Am tras o sperietură…

— Sunt sigur că se va însănătoși complet după ce se întoarce acasă. Uitați cheia. Vă mulțumesc încă o dată pentru ospitalitate. Mă tem că, după ce am stat acolo cu vopselele, șevaletele și copiii mei năzdrăvani, casa nu mai e la înălțimea

așteptărilor dumneavoastră.

— Nu vă faceți griji, a spus mama. Ne-a făcut mare plăcere să vă avem ca oaspeți. Sperăm să vă vedem din nou la anul.

Herr Heyerdahl și-a scos pălăria cu un gest elegant și a ieșit din casă.

M-am uitat din nou la flori. Tulpinile erau înghesuite în pahar: linii verzi și galbene, de diferite nuanțe și texturi. Soarele dimineții pătrundea pe fereastră și lumina petalele, împrumutându-le o lucire arămie. Oamenii care treceau pe stradă aruncau umbre trecătoare, întunecând petalele: purpuriul devenea indigo, albastrul – negru, albul – cenușiu. La un moment dat s-a lăsat întunericul: un bărbat s-a oprit în fața ferestrei și s-a uitat înăuntru cu palmele făcute căuș.

Cum îndrăznește? m-am indignat eu în primul moment, dar când m-am uitat mai bine, am văzut că era Thomas.

— Intră! i-am făcut semn cu mâna.

— Încă e foarte slăbită, am auzit-o pe mama spunându-i în pragul ușii.

— Lasă-l să intre! am strigat cu voce tremurătoare din cauza bolii.

— Bine, dar numai câteva minute! a încuviințat mama. Thomas a intrat aducând cu el toate razele soarelui de dimineață. Era bucuros, cu obrajii îmbujorați și ochii căprui lucind ca lemnul bine lustruit.

— Johanne! a spus și s-a apropiat de pat, cu șapca în mână.

— Stai jos! l-am invitat arătându-i scaunul pe care șezuse *herr* Heyerdahl.

— Mi-am făcut atâtea griji! a zis. Cu toții ne-am făcut.

— Nu mai e nevoie să-ți faci griji. În scurtă vreme mă pun pe picioare. Mama n-o să mă lase să lâncezesc multă vreme.

I-am privit genele lungi mișcându-se de câte ori clipea.

Prezenta lui mă liniștea. A întins brațul și mi-a luat mâna în palma lui mare, latră. Gestul m-a încălzit și m-a tulburat. Am auzit din nou șoapta unui glas blajin. Nu-mi cerea nimic peste poate, ci căuta să mă convingă cu duhul blândeții că timpul aduce multe. Chiar dacă florile își risipeau petalele și pomii se desfrunzeau cu smerenie, doar așa puteau să revină în vara următoare, mai frumoși decât înainte, în toată splendoarea lor.

— Să vorbim un pic despre călătoria noastră aventuroasă, a spus Thomas. În Danemarca, în Franța și Egipt. Mai vrei să vii?

— Da, Thomas. Vreau să vin cu tine, i-am spus zâmbind.

— O să ne întoarcem încărcați de bijuterii și lumea o să ne numească regele și regina din Åsgårdstrand.

— Da, am zis râzând. Regele și regina din Åsgårdstrand. De cum m-a auzit râzând, mama a venit fuga să ne dojenească.

— Johanne are nevoie de odihnă, Thomas. Dacă nu te superi.

— Sigur că nu, *fru* Lien. Aveți dreptate, trebuie să se odihnească.

S-a ridicat și și-a pus șapca pe cap.

— Avem o încărcătură de cod la debarcader. Doriți să vă aduc câțiva?

Thomas era atât de simpatic, încât mama izbutea doar cu greu să-și păstreze expresia aspră. Colțurile gurii ei se ridicau, cu zâmbetul abia așteptând să se arate.

— Mulțumesc, a spus. Ești foarte drăguț.

Nu era amiral, nici prinț, însă nici mama nu putea ascunde că-i plăcea să profite de faptul că Thomas îmi făcea curte. Nu era chiar așa rău să ai un simplu pescar drept ginere.

— Ești prea tânără ca să te măriți, mi-a spus după plecarea lui. Cât o fi el de fermecător, tu ești prea tânără.

— Da, mamă, știu. Nici nu vreau să mă mărit, nu încă.

— Bine. Să ai grijă să găsești bărbatul potrivit, mi-a zis. Uite unde a ajuns domnișoara Ihlen dacă i-a picat cu tronc pictorul ăla!

— Tullik! am spus și m-am înviorat doar rostindu-i numele. Și-a revenit, mamă? Ai primit vești de la Solbakken? A mai trecut *fru* Berg pe la noi?

— *Fru* Ellefsen și fiica ei, Isabel, te-au adus aici în seara când s-a îmbolnăvit domnișoara Ihlen. Doctorul Karisen le spusese să te aducă acasă cât mai iute cu putință. Te-ar fi adus el însuși dacă n-ar fi trebuit să se întoarcă pe loc la Horten, cu domnișoara Ihlen.

— Tullik e la Horten?

— Nu, Johanne.

— Atunci, unde e? am întrebat, amintindu-mi dintr-odată cum se întristase *herr* Heyerdahl în clipa în care îl întrebasem de ea.

Mama a clătinat din cap.

— Unde e? am întrebat cu glas rugător și m-am ridicat în capul oaselor.

— N-am vrut să te necăjim, a spus mama. Uite, te-ai și

înflăcărat! Ai nevoie de odihnă. *Fru* Ihlen mi-a zis că te eliberează din serviciu, acum că sezonul s-a sfârșit. Nu mai e nevoie să te întorci acolo. Ia-ți gândul de la familia Ihlen! Uită de ei!

— Spune-mi! Spune-mi, mamă! E prietena mea! am țipat apucând-o de braț. Unde e Tullik?

Mama s-a așezat pe pat.

— Bine, bine! Dar te rog să te întinzi în pat! Johanne. Încă nu ți-ai recăpătat puterile.

De voie, de nevoie, i-am dat ascultare.

Mama mi-a spus repede, pe un ton aspru.

— A fost internată într-un azil. La Gaustad. Doctorul Karisen a fost de părere că e cel mai bun loc pentru ea. Familia a fost de acord.

Coșmarurile mele cele mai urâte se adeveriseră.

— Gaustad? La Ekeberg?

— Da. E o clinică pentru femei. O să fie îngrijită de oameni cu pregătire specială. *Fru* Berg spunea că soții Ihlen nu aveau cum s-o ajute.

— Va fi închisă? într-o celulă?

— Nu știu ce se întâmplă în astfel de locuri, a spus mama, dar va rămâne acolo până când se va simți mai bine.

Gaustad. Chiar acolo unde fusese închisă Laura, sora lui Munch, cea care se lupta cu nebunia, incapabilă să vorbească, pierdută în cele mai întunecate cotloane ale propriei minți. Mă gândeam la Laura și la tablou și la cum spusese Tullik că ar fi putut ajunge în aceeași situație. Munch o pusese pe Tullik în tablou, o unise cu sora lui, legându-le prin linii trasate cu cărbunele. Munch era cel care le adusese laolaltă și acum amândouă lâncezeau în Gaustad, zbătându-se să scape de nălucile lor.

21
Armonie

Dacă două fenomene opuse, ce provin din aceeași sursă,
nu se anulează când le combinăm, ci se reunesc într-un al treilea,
care este plăcut de observat, atunci acesta e un fenomen ce indică o coincidență.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Întoarcerea acasă a fost atât o eliberare, cât și o captivitate. Fiind convalescentă, nimeni nu aștepta nimic de la mine, nici nu mi se cerea să fac ceva anume, și, fiindcă nu mai eram în slujba soților Ihlen, eram liberă să-mi petrec timpul cum credeam de cuviință. Pe de altă parte, nu-mi făcea bine să stau toată ziua acasă, doar cu mama, tata și Andreas. Umblam fără chef dintr-o cameră într-alta, ceea ce o scotea din sărite pe mama, și nu mă simțeam cu adevărat fericită decât în grădină. Stăteam afară ore în șir, învelită în pături. Până la urmă am izbutit s-o conving pe mama că mi-ar face bine dacă aș picta. Cu toate că a speriat-o ideea, tata mi-a adus o cutie cu vopsele și două pensule din păr de cal, iar după asta nimic nu mi-a mai stat în cale.

Grădina se schimba, dar, cu toate că octombrie bătea la ușă, câțiva asteri erau încă înfloriți și tufa de trandafiri de lângă magazioară îți tăia respirația cu frumusețea florilor vișinii, mari cât pumnul, cu petale de mătase. Am pictat de nu știu câte ori tufa aceea de trandafiri. Întocmai cum îmi spusese Munch, subiectul tablourilor mele creștea și se schimba după starea mea sufletească sau ora zilei. Dispoziția mea depindea de ceea ce se petrecea în jurul meu. Când venea Thomas să mă vadă sau în după-amiezile însorite, trandafirii îmi ieșeau mari, luminoși, petalele se iveau din pete întinse de vopsea, pe care o aplicam fără să mă zgârcesc, cu pensula cea mare. În zilele când nu reușeam să mi-o alung pe Tullik din minte, tufa de trandafiri parcă se chircea. Căpăta o culoare roșu-burgund, mâloasă, iar frunzele deveneau negricioase ca boabele de cafea. În zilele acelea nu vedeam decât umbre.

Uneori inima îmi era atât de grea, încât nu puteam picta nicicum. Stăteam cu ochii închiși pe un scaun în grădină și

ascultam sunetele naturii. În mintea mea recitam cuvintele lui Goethe: „Natura vorbește astfel și spre alte simțuri, spre niște simțuri cunoscute, greșit înțelese, necunoscute; așa vorbește cu sine însăși și ni se adresează prin mii de fenomene”.

Avea dreptate. O auzeai în țipetele zănatice ale păsărilor care împânzeau cerul cu stolurile lor în formă de V, pregătindu-se să migreze; în foșnetul brizei unduind printre copaci, înălțându-se și smulgând ușor frunzele de pe crengi, una câte una; în păcănitul unei ciocănitoare, ce răsuna când și când, și în lipăitul furișat al lăbuțelor unei veverițe. Natura îți vorbea, dacă ascultai cu atenție, chiar și într-o grădină cufundată în tăcere.

Într-o astfel de dimineață, în timp ce stăteam singură cu ochii închiși, am auzit ceva neobișnuit, ceva care m-a tulburat. Era duminică, și toți ceilalți se duseseră la biserică. *Toată lumea* era la biserică. Cu toate astea, am auzit pași apropiindu-se de grădină. Tropăind pe drum, pași hotărâți, grăbiți. O răsuflare gâfâită, întretăiată de un geamăt surd. Și apoi numele meu, abia auzit: *Jo-han-ne, Jo-han-ne, Jo-han-ne.*

Am deschis ochii, am sărit de pe scaun și am dat păturile la o parte, aruncându-le grămadă în iarbă. La poartă era o femeie. Era îmbrăcată în roșu-închis și avea o claie de păr roșu ca focul, la fel de sălbatic.

— Tullik? am strigat. Tullik! Tu ești?

— Johanne! Vino cu mine repede!

— Tullik! Te-ai întors!

Am alergat la ea cu lacrimi în ochi.

M-a strâns în brațe cu disperare și ne-am agățat una de alta plângând.

— Trebuie să vii! mi-a zis. Trebuie să vii la Solbakken cu mine chiar acum. N-am timp să-ți explic. Vino, și gata. Hai!

Bolborosea cuvintele și avea o privire fixă, sălbatică. Mă întrebam dacă fugise din Gaustad și dacă era tot în starea aceea de nebunie. Dar în orice stare ar fi fost, nu-mi rămânea decât s-o urmez. Felul în care mi-a vorbit m-a făcut s-o iau la fugă, să alerg cât puteam de repede, cu toate că nu mai mersesem atât de mult de săptămâni întregi. M-a tras după ea, am ieșit din grădină și am coborât în goană dealul, plângând, tremurând, abia trăgându-ne răsuflarea. Picioarele îmi erau moi ca niște tulpini de plante și, cu toate că boala îmi

împuținase trupul, abia mă puteau duce. Am simțit sânge în gură, gustul metalic care m-a atenționat că mergeam prea repede, prea devreme, fără să am de unde să-mi trag puterea. Când am ajuns la pădurea Fjugstad, m-am sprijinit de un copac și am vomitat.

Tullik o luase înainte. Alerga așa de repede, că au trecut câteva minute bune până să-și dea seama că nu mai eram alături de ea.

— Grăbește-te, Johanne! a strigat când s-a întors și m-a văzut vomitând.

Vedea că mi-era rău, însă n-a venit să mă ajute. Părea încuiată în lumea ei, incapabilă să meargă înainte sau să se întoarcă din drum.

— Johanne, grăbește-te! Hai mai repede!

— Tullik, *te rog*! i-am spus. Am fost bolnavă. Trebuie să-mi trag sufletul.

— Nu avem timp, mi-a zis.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Tullik, ce e așa de important? am întrebat-o cu saliva scurgându-mi-se pe la colțurile gurii.

— Of! a exclamat și s-a întors în fugă la mine, deși se vedea că n-ar fi vrut s-o facă. Trebuie să te grăbești. E vina Ragnei.

— Ce? Ce-a făcut Ragna?

— Of, Johanne, a găsit tablourile, pe toate! Mi-au golit șifonierul. Mama i-a poruncit să le ardă după ce vine de la biserică. Le-au pus grămadă în grădină.

— Nu! am zis ștergându-mă la gură. Nu se poate să le dea foc!

— Ba se poate! Asta și fac! Ajută-mă, trebuie să-i împiedicăm! Am fugit de la slujbă. Le-am spus că trebuie să iau o gură de apă. M-au lăsat să plec, dar în scurtă vreme vor ajunge înapoi acasă. Johanne, te rog să te grăbești!

M-a tras iar de braț și, cum-necum, am luat-o la fugă. Simțeam că-mi ia capul foc de supărare și teamă. *Să ardă tablourile? Pe toate? Munca lui Munch. Distrusă.*

Am trecut în goană prin pădure și am ieșit la drum. Amândouă respiram cu dificultate și abia ne țineam pe picioare. În curtea bisericii se adunase o mulțime de lume. Slujba se sfârșise. Nu-mi mai simțeam picioarele, greața și spaima îmi strângeau pieptul ca o gheară. Apoi mi-a apărut în față casa, cu

ferestrele ațintite asupra mea, judecându-mă la fel ca înainte. Eram din nou străină de locul acela.

Am simțit cum mă sufocă mirosul de fum amestecat cu terebentină.

Ajunseserăm prea târziu.

Tullik a izbucnit în plâns.

Ne-am dus fuga în grădina din spate, trecând pe lângă găinile lui Tullik, care dădeau din aripi și cârâiau speriate.

În spatele casei se și apucaseră de treabă. În locul unde fuseseră masa și scaunele albe, se afla acum un maldăr de pânze aruncate alandala. Pe jos erau împrăștiate mai multe desene. Oriunde te uitai dădeai cu ochii de imaginea lui Tullik. Ragna și *fru* Berg aveau brațele pline de desene și suluri de hârtie. Erau multe de care nu aveam habar nici măcar eu: mici desene și picturi pe care Munch probabil că i le dăduse lui Tullik de fiecare dată când se întâlniseră. Văzând că ne apropiem, Ragna a aruncat cu un gest nepăsător unul dintre desene în focul care cuprinsese partea de jos a grămezii de tablouri.

— Stai! a țipat Tullik.

S-a năpustit cu mâinile spre flăcări, cu toate că focul se întețise. *Fru* Berg a apucat-o de brațe și a tras-o îndărăt.

Ragna a mai pus un tablou pe foc, apoi încă unul și încă unul. M-am apropiat și eu cât am putut de repede. Am înconjurat rugul. Picturile arzânde. Luna ca o coloană. Părul lui Tullik. Tullik în pădure. Tullik pe plajă. Pânzele se desprindeau de pe cadre. Linii negre. Picturi scorojite. Zdrențuite. Margini carbonizate. Fum gros. Izbucniri de foc. Vâlvătăi. Flăcări lacome. Tullik în genunchi. Urlând.

Neputincioasă, vedeam cum arde *Lumina lunii.* Negreala s-a răspândit în câteva clipe, traversând tabloul de la dreapta la stânga, înghițind marea liniștită, coloana lunii, plaja și copacii. N-a mai rămas nimic. Apoi am văzut bărbatul și femeia pe plajă. Am întins mâna, dar în numai câteva secunde acel moment intens, acea dorință irezistibilă, redată atât de firesc, a dispărut de pe fața pământului.

Până să mă dumiresc, m-am trezit înșfăcând-o pe Ragna, întâi de umeri, apoi de grumaz.

— De ce? am strigat și mi-am înfipt degetele în gâtul ei costeliv. De ce? Când e așa de plăpândă, de chinuită? Ce aveți

de gând cu ea?

Ragna rămăsese cu gura căscată, cu ochii holbați într-atât încât îi vedeam firișoarele roșii care-i împânzeau globii oculari.

Am zgâlțâit-o zdravăn, mirată de câtă putere aveam. Îi simțeam oasele subțiri ca de pasăre și mă gândeam că s-ar fi putut rupe în mâinile mele furioase. Le-aș fi putut răsuci până pocneau. Chiar aș fi vrut să le rup.

— Am făcut ce mi-a poruncit *fru* Ihlen, mi-a răspuns înecându-se de tuse.

Mă privea înveninată, cu ură. Deși o strângeam de gât, tot încerca să mai arunce un tablou în foc.

— Tu! am mârâit. Fiindcă n-ai avut parte de dragoste. Fiindcă ai fost respinsă, dată deoparte pentru alta mai bună decât tine!

— Johanne! a strigat *fru* Berg și mi-a descleștat mâinile de pe gâtul Ragnei. De ajuns!

O strânsesem așa de tare, încât îi zgâriasem pielea cu unghiile, lăsându-i urme roșii. S-a smuls din mâinile mele și a început să se învârtă prin grădină, adunând tablourile rămase și aruncându-le în focul care ardea acum cu vâlvătăi uriașe, ca o explozie.

Ultima pictură dată pradă flăcărilor a fost frumoasa *Sirenă.* Am simțit că-mi smulge cineva inima din piept când am văzut apărând pete negre în lumina galbenă a lunii, apoi pe pielea ei aurie și în ochii aceia fascinanți. Tabloul a luat foc și flăcările l-au devorat lacome, hămesite. În câteva clipe n-a mai rămas nimic din el.

Tullik se târa de-a bușilea în jurul focului, incapabilă să se ridice în picioare. Incapabilă să privească. În aer pluteau fărâme din tablourile carbonizate. Le urmăream cu ochii care nu mai puteau să plângă și mă usturau din cauza dogorii focului. Zburau tot mai sus, purtându-mi privirea până la o fereastră din celălalt capăt al casei. Acolo stătea Caroline, cu brațele încrucișate pe piept. Pe buze îi flutura un zâmbet satisfăcut.

După ce au ars toate tablourile, Ragna a bătut din palme – aplauze macabre. Apoi a scos pe furiș ceva din buzunar.

— Nu! am țipat. Aia nu! E *a mea*!

Nici măcar nu m-a învrednicit cu o privire. Fără să clipească, a aruncat cartea în flăcări. Am văzut coperta luând foc și

numele lui Goethe înnegrindu-se pe cotor înainte ca flăcările să-și înfigă de-a binelea dinții în ea, întunecând toate culorile de pe pagini și devorând desenele tainice pe care le îndrăgeam atât de mult.

— Nu! am strigat. Cum ai putut…?

— Nu sunt decât prostii în ea, a zis *fru* Berg. Hai, Johanne, să plecăm de aici!

M-am apropiat de Tullik, care zăcea pe pământ gemând încetișor. Își încleșta mâinile în iarba arsă și se târa rănită în jurul focului.

— Ridică-te, Tullik! am îndemnat-o, apucând-o de talie și ajutând-o să se așeze în genunchi. Ține-te de mine! i-am spus și am prins-o de subsuori. Haide, plecăm de aici!

Mă privea cu ochii împăienjeniți. Am ridicat-o în picioare.

— Nu mai e nimic de făcut, i-am mai spus.

Tușeam amândouă din cauza fumului gros, amestecat cu miros de terebentină. Parcă ne smulsese cineva inimile din piept și, sângerânde, le aruncase în foc. O parte din noi arsese odată cu tablourile. Am întors capul și le-am văzut pe Ragna și *fru* Berg scormonind jarul cu vătraiele, așa cum făceau când dădeau foc frunzelor toamna. În mintea lor nu era decât o operațiune de curățenie, la fel ca dezinfectarea ori spălatul rufelor – igiena care se făcea la sfârșit de sezon. Trebuiau să se descotorosească de picturile necuviincioase și să șteargă orice le-ar fi putut aminti de omul acela vulgar.

Am plecat de acolo împreună cu Tullik. Ne clătinam pe picioare, umbre a celor ce fuseserăm. Nu știam unde să mă duc sau ce să fac, însă m-am trezit îndreptându-mă spre mare. Am luat-o de-a lungul țărmului. Înaintam șovăielnic, fiindcă tremuram amândouă din cap până-n picioare. În cele din urmă am ajuns la cheiul pe care stătusem cu Munch, fără să scoatem un cuvânt. Acum stăteam în același loc alături de Tullik, mută și năucită de durere. Ne sprijineam una de cealaltă, cu picioarele atârnând deasupra apei. Îi luasem mâna într-ale mele, dar nu o simțeam, atât eram de amorțită de suferință.

Nu știu câtă vreme a trecut până am revenit la realitate. Un val s-a spart de stâncă, împroșcându-mă cu stropi reci. Mi-am dat seama că eram acolo, pe dig, împreună cu Tullik, și că supraviețuisem unei catastrofe teribile.

— Cum te simți? am întrebat-o.

Continua să privească apa. Ochii îi erau reci, lipsiți de viață. Totul era nemișcat în ea, cu excepția câtorva șuvițe de păr care i se zbăteau în jurul obrajilor.

Am luat-o cu brațul pe după umăr.

— Tullik, trebuie să știu. Ești bine?

— Mintea mi-e sănătoasă, dacă asta întrebi, mi-a răspuns absentă, cu privirea plecată.

— Nu asta vreau să știu.

Am luat-o de umeri și am întors-o cu fața spre mine, căutând în ochii ei o scânteie, o fărâmă din acea Tullik pe care o știam eu.

— Chiar te-au trimis la Gaustad?

— M-au trimis, dar n-am stat multă vreme acolo. Știau că nu sunt nebună, doar disperată, și doctorii n-au vrut să mă mai țină acolo. Poate n-ai să crezi, dar mi-a făcut bine să stau o vreme singură. Când ești încuiată într-o celulă ți se limpezește mintea.

— Chiar dacă te-au dus acolo cu forța? împotriva voinței tale?

— Atâta timp cât nu bați cu pumnii în ușă și nu-i implori să-ți dea drumul. De aici vine durerea, Johanne. Nu e mare lucru să stai degeaba ori să fii prizonier. Îți face mult mai rău să țipi, să te rogi să fii eliberat dintr-o situație pe care nu o poți evita și din care nu poți scăpa.

Și-a netezit rochia ca și cum tocmai se pregătea să se ridice, însă m-a strâns în brațe și m-a sărutat.

— Scumpa mea Johanne! a zis. Te-ai purtat ca o prietenă adevărată. Noi vom rămâne prietene. Pe vecie.

— Pe vecie.

— Edvard a plecat în Germania, a spus Tullik desprinzându-se de mine. E liber să meargă pe calea lui, să-și vadă de arta lui, așa cum îi dictează inima. Tata mi-a spus adevărul. Nu mi-a cerut mâna. M-am împăcat cu gândul ăsta. Am înțeles că trebuie să fie liber ca să picteze. Altfel nu se poate. Iar acum toate tablourile lui au fost distruse și va trebui să mă obișnuiesc și cu ideea asta.

— Nu *toate* au fost distruse, i-am spus. A mai rămas unul. A ridicat capul și m-a privit cu ochii ei alungiți, încă și mai frumoși în durerea lor.

— Ce tot spui acolo?

— *Strigătul*, am zis. Cel pe care l-ai agățat pe perete.

— Mama ți-a poruncit să-l iei și să-i dai foc.

— Și l-am luat. Dar nu l-am ars.

— Unde e?

— L-am ascuns în dormitorul meu, sub podeaua din căsuța pescărească. E încă acolo.

— Mai știe cineva de el?

— Doar fratele meu. Dar a jurat să nu vorbească. N-o să spună nimănui nimic.

— Ai ascuns tabloul? a întrebat, și colțurile gurii i s-au ridicat într-un mic zâmbet.

— Cred că nu e nimeni acum la căsuțe. Pot să ți-l aduc.

— Nu, a zis. Hai să-l lăsăm acolo. Ai tu grijă de el. Cu mine n-ar fi niciodată în siguranță. Dacă-l găsesc la mine au să-i dea foc, și oricum n-am să-l pot ascunde la nesfârșit.

— Dar, Tullik, l-a pictat pentru…

— Aș suferi prea mult, Johanne. De câte ori l-aș vedea mi s-ar părea că mă întorc în locul acela, aș simți singurătatea, neliniștea aceea chinuitoare și nu vreau să mă gândesc că suntem departe unul de altul. Edvard și cu mine vom fi întotdeauna împreună. Suntem împreună altundeva, deasupra oceanului și a cerului și, în același timp, suntem în fiecare părticică din ele. Despărțirea nu există. Mereu spunea asta și acum înțeleg ce voia să zică.

Am ridicat ochii spre nori și am privit vălătucii galbeni, albaștri și cenușii fugărindu-se pe cer. Am încercat să văd lumina așa cum ar fi făcut el, să găsesc soarele și să văd unde bătea.

— Dimineață plecăm din Solbakken, a spus Tullik, așa că o să ne luăm la revedere acum, Johanne. Trebuie să mă întorc.

— Tullik! am spus când ne-am ridicat în picioare. Draga mea Tullik!

Ne-am îmbrățișat.

Aș fi vrut să-i redau focul, să-i readuc bucuria în suflet, s-o văd așa cum fusese la începutul verii, debordând de viața și forța care se răspândeau în valuri asupra celor din jur. Numai că acum arborii își pierdeau frunzele. Era anotimpul sfârșiturilor și focul din Tullik se stinsese. M-a strâns în brațe fără vlagă și m-a mângâiat pe obraz.

— Am să-ți scriu din Kristiania, mi-a promis.

— Iar eu am să fiu aici, așteptându-te să vii la vară.

— Să-mi trimiți tablouri de-ale tale! mi-a cerut în timp ce ne îndreptam spre pădure.

Ne-am oprit pe podeț și am privit pârâul curgând dedesubtul nostru. Frunzele ruginii de arțar se răsuceau în apă, din ce în ce mai repede, până când, adunate în cercuri roșiatice sau gălbui, porneau către mare.

Am sărutat-o pe obraz.

— La revedere, draga mea prietenă! i-am spus.

S-a întors la Borre, unde Julie și Nils probabil că o așteptau. Aveau să plece cu vaporul de la Horten și, în scurtă vreme, va redeveni domnișoara din Kristiania – frumoasă și răsfățată de soartă, dar minunat de sălbatică.

Am intrat în pădure, sub bolțile uriașe ale copacilor arcuite deasupra capului meu. Cărarea era moale, acoperită de un strat gros de frunze. Câteva raze ale soarelui de după-amiază își croiseră drum printre ramuri și învăluiau totul într-o splendidă lumină aurie. Trimiteau săgeți de culoarea chihlimbarului printre umbrele de pe cărare și dădeau un superb luciu arămiu frunzelor din jur.

Nu m-am dus direct acasă. Am luat-o de-a lungul digului și am trecut pe lângă căsuțele pescarilor, unde era ascuns *Strigătul.*

„Liniștește-te!”, i-am șoptit când am trecut prin fața ferestrei. „Ea e cu tine. Despărțirea nu există.”

Pescărușii împânzeau cerul. Uneori se înălțau, apoi se coborau ori se lăsau să cadă grei ca niște pietre. Cârâiau cocoțați pe catarge și pe stâlpii gardurilor. Mi-i închipuiam întâmpinând o regină întoarsă din aventuri trăite peste mări și țări: regina din Åsgårdstrand.

Ca o regină ce eram, am scurtat drumul trecând prin grădina lui Munch, fără să mă simt câtuși de puțin stânjenită. Părea goală, lipsită acum de tablouri, și m-am trezit căutându-le din ochi. În mintea mea le vedeam acolo unde le pusese el: Jacob, omul de la țărm, așezat pe scaunul lui; femeia însărcinată ținând un coș cu cireșe; Inger pe plajă; Laura și umbra ei. Tablourile ajunseseră și ele la sfârșitul unui ciclu și plecaseră spre alte meleaguri.

Casa era goală, ușile încuiate. Am atins cu mâna lemnul îngălbenit. Era cald de la soare. Am rămas acolo o vreme, ascultând țipetele păsărilor.

„La revedere, domnule Munch”, am șoptit. „Am să caut lumina.”

În cele din urmă am ajuns la casa de pe deal, unde ultimele tulpini de mazăre plantate de mama mă așteptau înflorite la gard. Am atins cu vârfurile degetelor spuma rozalie a florilor și am inspirat parfumul lor dulce, nebănuit de adânc, îmbătător. Am rămas așa, cu mâna pe poartă. Eram gata să mă întorc în Tablou. Încă un pas și aveam să fiu din nou Fata cu fragi, copilul cu ochi albaștri și păr galben ca spicul de grâu, ciufulit. Simplă, fără cărări întortocheate. M-am bucurat că revenise și m-am regăsit în ea așa cum îmbraci o haină veche în care te simți bine. Aveam să mă întorc la ea încă un an, poate, sau măcar până la schimbarea anotimpului.

ÅSGÅRDSTRAND
1947

EPILOG
Vise

Mă plimb în liniște prin visele care sunt viața mea –
doar așa pot trăi.
Edvard Munch, *Jurnal personal*

Stau singură, ceva mai departe de ceilalți. Scaunele sunt tari, incomode; au fost făcute din rațiuni practice, nu ca să te simți bine stând pe ele. Inger e așezată pe rândul din față, îndesată în scaunul pliant; trupul ei grăsun se revarsă dincolo de marginile acestuia. Nu se plânge. La gât are o eșarfă cu picățele legată strâns, prea strâns pentru o zi ca asta. Își potrivește pe cap pălăria neagră, dând la iveală o șuviță de păr alb ca neaua. Se răsucește în scaun, mă vede și-mi zâmbește.

Lângă atelier s-a adunat un cor de bărbați, două șiruri de capete de înălțimi diferite. August Christensen, primarul, s-a urcat pe treptele din spate, cu cheia în mână. Radiază de bucurie, speranță și optimism, ca cei mai mulți dintre noi. Casa va deveni muzeu, va fi păstrată peste timp așa cum era când locuia el aici. El, cel mai mare artist al tării noastre. Prietenul meu, Edvard Munch.

Nu i-ar fi plăcut pompa, atmosfera de ceremonie. Nu se potrivea cu pornirea lui spre singurătate. Însă i-ar fi plăcut parcul în care fuseseră transformate grădina lui și terenul din jur și ar fi fost mulțumit că, împreună cu casa, erau acum proprietatea primăriei din Åsgårdstrand și nu a unui singur om, a cuiva care ar fi putut dispune de ele după bunul plac. Donase tot ce avusese orașului Oslo. Numele se schimbase de ani de zile, dar eu tot nu mă obișnuisem să-i spun așa. Pentru mine avea să fie mereu Kristiania. Toate lucrările lui, câteva mii, aparțineau acum Kristianiei. Le păstrase pe toate în casa lui din Ekely. Copiii lui. Mi se pare cât se poate de potrivit ca Åsgårdstrand să aibă căsuța, singura casă pe care el a numit-o cămin. Cu toate că nu mai trecuse pe aici de ani de zile. Era mai degrabă casa furnicilor și a șoarecilor. Au stârpit cuiburile

de furnici din grinzile care cântăreau o tonă fiecare. Munch nu gonea niciodată rozătoarele. Lăsa dulapurile deschise, să poată intra șoarecii. Nu-i plăcea să știe că ei flămânzeau cât era el plecat.

Orchestra începe să cânte.

În spatele meu stau surorile Gjermundsen și una dintre fiicele lui *fru* Book. La început, după ce a cumpărat casa, gătea pentru el. În clipa asta nu-mi amintesc cum o chema. O să-mi aduc aminte ceva mai încolo. Mai sunt și alții de față: modele, femei de serviciu, oameni care au ținut la el. Cu toții îl cunoscuserăm în felul nostru, într-un moment sau altul. Ne-a scris, ne-a trimis bani după ce lucrările lui au început să se vândă. Mie mi-a cumpărat chiar și o pereche de pantofi. Nu ne-a uitat. Oamenii mărunți din Åsgårdstrand.

Corul a început să cânte. Notele se ridică sus, și mai sus, dansând în aer. Liliachiu, purpuriu, albastru, albastru. Se înalță până la roz. Se umflă până la roșu. Sta-co-jiu. Ro-șu. Ru-bi-niu. Ro-șu. Sta-co-jiu. Ro-șu. Ru-bi-niu. Ro-șu.

Mi-o închipui în roșu.

S-au împlinit cinci ani de când a murit, dar trăiește mai departe în mine, într-un vis fără sfârșit. Draga mea Tullik.

Chiar dacă n-a cerut-o, ea s-a măritat cu el. În vara aceea din 1893. A fost căsătorită cu el toată viața.

Când a murit amiralul, Julie și Tullik au venit și s-au stabilit definitiv la Solbakken. Tullik era suferindă, dar se îngrijea de Julie și de găini și părea mai mulțumită de viața din Borre decât ar fi putut fi vreodată de cea din Kristiania. *Fru* Ihlen a trăit până la optzeci și doi de ani. Și-a închinat viața lui Tullik și drepturilor animalelor; a scris articole pentru *Aftenposten* și a redactat revista organizației până în ultima clipă. Milly și Caroline erau căsătorite, la casele lor, așa că, după moartea lui *fru* Ihlen am rămas singură să-i port de grijă lui Tullik.

Se întâmpla deseori să facă febră. Atunci venea cineva să mă cheme, câte o slujnică sau o fată de la lăptărie. Thomas era mai totdeauna pe mare, așa că trebuia să las băieții la o vecină și să mă duc s-o doftoricesc. De fiecare dată voia să merg eu. Nu chema niciodată doctorul. Stăteam lângă ea toată noaptea și o țineam de mână, îi ștergeam sudoarea de pe frunte, o linișteam. Redeveneam fata în casă. Când îi era mai rău ca de obicei, rămâneam mai multe zile la rând. Nu mă lăsa inima s-o

părăsesc.

În unele dimineți îl vedeam pe *el* în curtea bisericii. Venea cu noaptea-n cap, când nu era nimeni pe stradă. Chiar și după multă vreme, când trecuse deja de șaizeci de ani, nu aveai cum să nu-l recunoști: același maxilar puternic, aceiași ochi triști. Slobod venea, slobod se ducea. Ca o barcă fără vâslaș.

Am întrebat-o pe Tullik dacă îl vedea și ea.

— Câteodată, când deschid fereastra în zori.

— Te-ai gândit vreodată să-l strigi?

— De ce să-l strig? El trebuie să fie liber, să meargă pe drumul lui. E mai bine să nu-l strig. Nu pot să fac eu primul pas, nu-i așa? Mi-ai spus tu însăți, Johanne, că nu-l saluți.

Aștepți. Trebuie să vină de la el. Îl vezi peste tot: în pădure, la plajă, pe câmp. Se retrage în el vreme îndelungată, dar când te întâlnește se deschide cu totul. Tu însăți mi-ai spus că năvălește ca un șuvoi. Și asta fiindcă n-ai încercat niciodată să-l ții în loc. Doar el poate hotărî când să se oprească și când să meargă mai departe.

M-am întrebat de multe ori dacă se simțea încurajat de faptul că Tullik îi dăruise încrederea ei, fără a se gândi să ceară nimic în schimb. Anii treceau, însă ea părea să apară iar și iar în tablourile lui, asemenea unui vis care nu te părăsește. O recunoșteam întotdeauna, fără greș. Era Tullik, orice ar fi zis ceilalți. Se vedea limpede că îi era devotat. Însă Tullik n-ar fi putut să-și lege viața de un bărbat ca Munch. Asta ar fi însemnat distrugerea amândurora. În schimb, se luptau mai departe, în spațiu și timp, *altundeva,* după cum obișnuia ea să spună. Nu erau împreună aici. Nu trăiau împreună, nici nu se vedeau, dar erau legați prin fire mai puternice decât dacă ar fi petrecut o viață întreagă sub același acoperiș și ar fi mâncat din aceeași farfurie.

August Christensen își drege vocea. Vorbește despre libertate. Da. Nemții au plecat. Norvegia e liberă. Băieții mei și-au riscat viețile luptând pentru Rezistență[9], cu toate că erau trecuți de patruzeci de ani, în numele iubirii de țară. Independența față de Suedia, dobândită fără vărsare de sânge în 1905, a fost câștigată cu mândrie și apărată în același fel. Ce ciudată e viața, dacă stai să te gândești! Protectorii lui Munch,

9 Mișcarea de rezistență împotriva Ocupației germane (1940-1945).

cei care i-au popularizat lucrările, erau germani, la fel ca naziștii care ne-au lipsit pe noi de libertate. Hitler a calificat lucrările lui Munch drept „artă degenerată” și le-a batjocorit. Mai târziu, naziștii care au ocupat Norvegia s-au străduit să facă din el un erou, ca să câștige bani și să-și atragă simpatia publicului. Au vrut să creeze propria lor Comisie a artiștilor norvegieni. Munch nu era interesat, așa că, fără sprijinul său, demersul lor a fost sortit eșecului. Din păcate n-a trăit să ne vadă din nou liberi. Inger s-a înfuriat, fiindcă naziștii au transformat înmormântarea lui într-un spectacol, folosind-o în scopuri propagandistice. Au preluat controlul asupra pregătirilor, iar pe ea au dat-o pur și simplu la o parte. N-a putut să se împotrivească. În ciuda protestelor ei vehemente, sicriul a fost purtat pe bulevardul Karl Johan acoperit cu svastici și flancat de soldați înarmați.

Ne alăturăm corului. Cântăm. Ascultăm ce ne spune primarul.

Ceremonia e urmată de o masă oficială la Hotelul Victoria.

Îmi privesc mâinile ciupite de vărsat, pătate de vopsea. Ar fi trebuit să-mi pun mănuși, dar e prea cald. Lumea aplaudă, apoi ieșim. Pe măsură ce urcăm dealul se face tot mai cald. Thomas mă așteaptă la Victoria. O văd pe Inger, care a ajuns înaintea mea, strângându-i mâna. Thomas își scoate șapca și face conversație politicoasă. N-o fi el regele din Åsgårdstrand, dar e un om de ispravă. N-a ajuns în Egipt, în schimb a moștenit barca tatălui său și a avut parte de mai multe aventuri palpitante decât poate duce, doar fiindcă a muncit ca să ne întrețină pe noi. Acum băieții au traulerul lor propriu.

Thomas n-a înțeles niciodată de ce pictez, dar s-a obișnuit cu asta și până la urmă și-a dat seama că nu e o simplă ocupație, ci mai degrabă felul meu de *a fi.* Pe deasupra, după ce am început să vând, banii câștigați pe tablouri ne-au fost de mare ajutor. Thomas vedea partea bună a artei mele doar când aducea mâncare pe masă ori haine pentru băieți. Lucruri simple.

Jens Thiis, bărbatul pe care-l întâlnisem în grădina lui Munch cu multă vreme în urmă, era negustor de artă. La un moment dat a devenit directorul Galeriei Naționale din Oslo. La puțin timp după ce Thomas și cu mine ne-am căsătorit, Jens a vândut una dintre primele mele picturi – un peisaj fără pretenții, cu

bărci în port, cu Rastoy și fiordul ca fundal – unui colecționar din Lillehammer. Am vândut și alte tablouri, iar când căsuțele pescărești au fost scoase la vânzare, am plătit avansul din banii câștigați de mine.

Thomas nu înțelegea de ce trebuia să fie o căsuță anume și în niciun caz alta. Dar eu m-am încăpățânat și n-am dat înapoi. Sus, acolo unde locuia familia Andersen, se află acum bucătăria noastră și sufrageria. În fiecare zi mă așez pe scaunul meu și privesc albastrul fără sfârșit și fără vârstă care umple fereastra. Chiar dacă priveliștea e aceeași, natura se schimbă mereu. Îmi arată fiordul înveșmântat în toate culorile pe care ți le poți închipui. O lumină pe care nu o pot descrie în cuvinte. Răsărituri de soare. Apusuri. Uimitoare. Intense, în perindarea anotimpurilor și în fiecare dintre ele luat în parte, nu găsești două zile la fel aici, în Åsgårdstrand. Apa îmi aduce atâta bucurie, mă inspiră și acum, după atâția ani.

Jos sunt dormitoarele noastre.

La început mi-a fost teamă să nu-l audă băieții, să plângă noaptea ori să viseze urât din pricina lui. Însă *Strigătul* e mulțumit. A rămas tăcut și nici copiii, nici nepoții mei n-au pomenit vreodată nimic despre el. Eu încă îi vorbesc – atunci când nu e nimeni acasă, firește!

Doar Andreas și cu mine știm că se află acolo. Tullik spunea că nu are rost să-i schimbăm locul, iar Munch a mai pictat patru versiuni de-a lungul timpului. Odată, când era strâmtorat, i-am propus să-l scot de sub podea și să i-l dau să-l vândă. N-o să-l vrea nimeni, a glumit el. O altă versiune fusese deja ridiculizată în Germania. Aceasta era a mea, mi-a mărturisit, și întotdeauna o numise *Strigătul Fetei cu fragi.*

Sora lui se strecoară lângă mine. Are în mână un tablou, îl dezvelește cu grijă, fiindcă are marginile zdrențuite și hârtia e veche, se poate rupe. E un pergament mototolit.

— L-au găsit în peretele atelierului când l-au renovat, îmi spune.

Las privirea în jos și o văd pe Tullik. Ea e, cu părul fluturând în vânt, ca și cum ar fi însuflețit. Stă în fața lui, foarte aproape. Nasurile li se ating. În planul al doilea se văd ramurile pinilor din pădurea Fjugstad. Punctul central al tabloului este coloana luminoasă a lunii reflectată în apă. Despică masa arborilor. Capul lui e în întuneric, el însuși e mai degrabă o siluetă, cu

ochi negri, goi, păr negru și umeri. Tullik e lumina. Fața îi e scăldată de strălucirea galbenă a lunii. Șuvițele părului ei auriu se întind spre el asemenea unor brațe, legându-le sufletele. Unindu-i pe vecie.

— Când mă gândesc că a stat ascuns atâția ani! zice Inger. Cum a fost posibil? Un tablou, ascuns în perete? Ce bine că au dat de el!

— Da, încuviințez eu, tablourile sunt făcute să fie privite. Cum-necum, găsesc o cale să iasă la lumină.

Nu e pe de-a-ntregul adevărat. Nu toate tablourile trebuie văzute. Al meu, nu. E în siguranță sub podeaua căsuței de pescari. Aici și-a găsit căminul. Aici se odihnește. Aici e mulțumit. Iar când Andreas și cu mine vom muri, vom lua cu noi secretul în mormânt, fiindcă tabloul nu-și are locul în altă parte. Celelalte *Strigăte* vor fi văzute și poate chiar auzite de unii, dar nu și *Strigătul Fetei cu fragi.* Acesta nu va fi găsit niciodată.

Postfață

Dacă trăiești în Norvegia, nu ai cum să-l ignori pe Edvard Munch. E una dintre principalele atracții turistice și un element fundamental în structura culturii norvegiene. Dar oricât ar fi de greu de crezut, eu am reușit să-l ignor o vreme destul de îndelungată. Am trăit alături de Munch mai bine de zece ani, înainte să-i dau cu adevărat atenție. Cred că era atât de integrat în viața Norvegiei, încât nu-l percepeam ca pe un mister. Credeam că-l cunosc. Interesul mi-a fost stârnit în 2004, când *Strigătul* și *Madonna* au fost furate, dar abia când *Strigătul* a fost vândut în 2012 pentru o sumă record, la o licitație, m-am trezit și eu la realitate. Locuiam deja de destul timp în Norvegia ca să mă mândresc cu acest mare artist norvegian și poate chiar să simt că-mi aparține într-o oarecare măsură. Am început să pun întrebări: „De ce se vinde un tablou cu 120 de milioane de dolari? Cine a fost Munch? Și de ce fascinează pe toată lumea această pictură tulburătoare?" Mi-am dat seama cu uimire că abia atunci începeam să înțeleg ce enigmă este de fapt Edvard Munch.

Mă gândeam să scriu despre *Strigăt* o relatare care să se întindă pe mai multe perioade de timp, să cuprindă mai multe planuri și să se încheie cu licitația de la Sotheby's din 2012. Dar munca de documentare m-a purtat într-o altă direcție și m-a ținut mai aproape de casă. M-a dus într-un orășel de pe coastă, situat la mai puțin de o oră de mers cu mașina de locul unde locuiesc: la Åsgårdstrand. A fost dragoste la prima vedere și, de cum am pus piciorul pe plajă, am știut că povestea mea se va petrece acolo. Aveam să scriu despre Åsgårdstrand vara.

Am citit tot ce-am putut găsi despre viața lui Munch în Åsgårdstrand. Am stat de vorbă cu localnicii, am consultat reviste ale asociațiilor de istorie de acolo și am participat la toate acțiunile culturale și expozițiile consacrate lui Munch în zonă. N-a trecut multă vreme și mi-au căzut în mână memoriile unei doamne din partea locului, Inger Alver Gløersen, al cărei tată vitreg fusese prieten cu Munch.

În cartea ei *Lykkehuset: Edvard Munch og Åsgårdstrand,* Gløersen consacră câteva pagini poveștii tinerei Regine, fiica unui amiral, care a locuit în Borre și a avut o idilă de o vară cu Edvard Munch. Potrivit lui Gløersen, artistul i-ar fi dăruit toată

vara picturi Reginei, picturi pe care aceasta le-a ascuns de ochii dezaprobatori ai părinților, iar la sfârșitul verii, când servitoarele au făcut curat, tablourile au fost descoperite și puse pe foc.

Povestea m-a inspirat și astfel au fost plantate semințele *Fetei cu fragi.* Eram hotărâtă să aflu cine fusese această Regine și dacă exista vreun grăunte de adevăr în povestea ei.

Toată lumea știe că Edvard Munch a avut o aventură cu Milly Ihlen, fiica unui amiral, care își petrecea verile la Borre. Drept care, o bună bucată de timp am crezut că Milly trebuie să fi fost fata numită Regine în memoriile lui Gløersen. Dar nu eram convinsă. În cele din urmă am găsit o veche fotografie a unei fetițe numite Tullik Ihlen. După ce am studiat rezultatele recensămintelor și am citit o relatare locală a vizitei făcute de prințul Carl la Borre, mi-am dat seama că Tullik era un nume de alint. În realitate, fata se numea Regine. Am găsit confirmarea în documentele oficiale: Regine era sora mai mică a lui Milly. Dintr-odată, povestea a devenit mai suculentă: două surori avuseseră o relație cu același artist.

Nu e clar dacă există un sâmbure de adevăr în povestea spusă de Gløersen, însă e puțin probabil. Munch nu menționează nicio Tullik în jurnalele lui (cu toate că folosea adesea nume codificate când se referea la oamenii pe care-i cunoscuse personal) și niciunul dintre experții cu care am discutat sau ale căror lucrări le-am citit nu a putut confirma povestea. De fapt, Tullik Ihlen pare să fi dispărut din istorie. Numele ei apare doar în necrologul tatălui ei, în 1905, și în câteva scrisori și articole ale unor necunoscuți, nimic demn de luat în seamă. Totuși a fost îndeajuns cât să-mi aprindă imaginația și am fabricat propria mea poveste pornind de la aceste crâmpeie.

Am hotărât să plasez acțiunea în 1893, anul în care Munch a pictat prima versiune a *Strigătului.* De aceea am schimbat datele tablourilor, să se potrivească poveștii mele. Unele nu au fost pictate în 1893, de exemplu *Sirena* (1896) și *Fertilitate* (1898), în timp ce altele fuseseră pictate mai devreme. De asemenea, Munch n-a închiriat căsuța din Åsgårdstrand înainte s-o cumpere. Familia lui a închiriat o casă (casa lui Thorine) aflată ceva mai departe, pe același drum, însă el n-a cumpărat căsuța decât în 1897.

Membrii familiei Ihlen sunt persoane reale. Amiralul Ihlen, soția lui, Julie, și cele trei fiice ale lor locuiau la Solbakken, casa din Borre, pe timpul verii. Casa era un dar de nuntă făcut de părinții lui Julie. Mai târziu, după ce amiralul a murit și cele două fete mai mari s-au căsătorit, Julie și Tullik s-au stabilit la Borre. Datele culese la recensământ arată că Tullik (fiica obligată să stea în casă din cauza bolii), Julie și o servitoare numită Ragna locuiau acolo în 1910.

Chiar dacă au existat în realitate, personalitățile lor au fost în întregime inventate de mine. Ici și colo am găsit câte o sugestie despre cum erau: câteva ziare ale vremii, descoperite în arhive, relatau despre acțiunile lui Julie Ihlen dedicate protecției animalelor; necrologul din *Aftenposten* închinat amiralului Nils Ihlen (amiral, director și fondator al companiei de asigurări Det Norske Veritas) face portretul unui om deosebit de stimat și unanim respectat. Milly era actriță cu jumătate de normă la Oslo (Kristiania), iar din jurnalele și tablourile lui Munch reiese limpede că, cel puțin pentru o vreme, acesta a fost de-a dreptul obsedat de ea, sfârșind prin a-i frânge inima.

Artistul Hans Heyerdahl locuia în orașul Drammen. A fost un pictor incredibil de talentat, apreciat pentru portretele sale. Deși era mai în vârstă decât Munch, se cunoșteau bine și amândoi își petreceau verile în Åsgårdstrand. Cu timpul, Heyerdahl a fost eclipsat de artiști precum Munch sau Krohg, și cu toate că picturile lui nu erau atât de inovatoare ca ale lui Munch, sunt expresive și te ajută să înțelegi viața din Norvegia secolului al XIX-lea.

Există mai multe teorii cu privire la identitatea modelului din tabloul *Fata cu fragi (Jordbarpiken)* al lui Heyerdahl. Unii spun că ar fi vorba despre Karen Gjermundsen, o fetiță din Åsgårdstrand, ale cărei surori, Henriette și Marthe, apar și ele în tablourile sale și ale lui Munch. Pe de altă parte, arhivele Muzeului de Artă din Lillehammer sugerează că *Fata cu fragi* a fost Albertine Sofie Olsson, căreia i se spunea „Albertine clarvăzătoarea”. Era fiica unui mecanic din Oslo și a murit tragic la vârsta de șaptesprezece ani, după ce-și prezisese propriul sfârșit.

Indiferent cine a fost în realitate fata din tablou, personajul Johanne este pe de-a-ntregul inventat de mine. Aveam nevoie de o voce care să spună povestea și m-a încântat ideea de a-i

oferi acest prilej unei fete sărace, ajunsă în anturajul unor pictori extraordinari și prietenă cu o tânără bogată. Mi-a plăcut să exploatez acest contrast și posibilitatea ca *Fata cu fragi* să fi avut ea însăși talent artistic.

Cât despre Edvard Munch, i-am făcut portretul străduindu-mă să fiu cât mai înțelegătoare, fără să-i ascund defectele și excentricitățile. A fost un om extrem de complex și profund, un om pe care l-am plăcut și admirat. Personalitate paradoxală, a fost perceput și înțeles de fiecare în felul său, motiv pentru care relatările despre el diferă considerabil. Chiar dacă ar trăi acum și am putea să-i punem întrebări despre viața și arta lui, nu cred că am putea să-l cunoaștem cu adevărat. Am ajuns la concluzia că a încerca să-l înțelegi pe Munch, să-i dezlegi misterul înseamnă să cojești strat după strat, coborând tot mai adânc în sufletul lui. El însuși nu s-a temut să-și exploreze așa-zisa „nebunie”; Edvard Munch a transformat pictura într-o experiență personală. Cutezanța lui l-a plasat în avangarda mișcării expresioniste și ne-a lăsat o moștenire care ne inspiră și astăzi. Pe mine m-a inspirat să scriu o carte în care să-l iau pe cititor de mână și să străbatem împreună galeria de emoții care este arta lui.

Lista lucrărilor de artă

Lista operelor lui Munch evocate în roman, fie ca tablouri, fie ca scene, în ordinea apariției:

Nebuna (litografie, 1908–1909)
Fertilitate (1898)
Seara pe bulevardul Karl Johan (1892)
Om primitiv (xilogravură, 190$)
Haine puse la uscat în Åsgårdstrand (1902)
Sosirea vasului poștal (1890)
Disperare (1892)
Spre pădure (xilogravură, 1897)
Noapte de vară. Vocea (clișeu de cupru, 1894; pictură, 1896)
Roșu și alb (1899)
Inger pe plajă (1889)
Sirena (1896)
Dansul vieții (1899)
Întâlnire pe plajă: Sirena (1896)
Strigătul (1893)
Furtuna (1893)
A doua zi (1894–1895)
Vampir (1893)
Lumină de lună (1895)
Atracție II (litografie, 1896)

Mulțumiri

Mulțumesc din inimă minunatului meu agent literar, Bill Hamilton, pentru că a crezut în această carte și m-a îndrumat cu mână sigură, sprijinindu-mă tot timpul. Aș vrea de asemenea să le mulțumesc lui Becky Brown și tuturor membrilor echipei A.M. Heath.

Strălucitului meu redactor Clara Farmer și tuturor celor de la Chatto & Windus, pentru că i-au oferit *Fetei cu fragi* căminul perfect și pentru că ne-au tratat cu multă căldură, entuziasm și profesionalism.

Le mulțumesc și Shanei Drehs și echipei de la Sourcebooks, SUA.

Aș dori să menționez câteva dintre sursele în care mi-am găsit inspirația pentru această carte, și anume: *Lykkehuset: Edvard Munch og Åsgårdstrand* de Inger Alver Gløersen; *Den Munch Jeg Møtte* de Inger Alver Gløersen; *The Private Journals of Edvard Munch,* editată și tradusă de J. Gill Holland; și apoi, ceea ce probabil că este biografia definitivă a lui Munch în engleză, *Edvard Munch, Behind the Scream* de Sue Prideaux, care a fost o sursă excelentă.

Pentru imensa lor generozitate, aș vrea să le mulțumesc lui Tone Brunner de la Muzeul Munch din Oslo, lui Gry Pettersbakken de la Muzeul de Artă din Lillehammer și lui Line Berg Harstrom de la Casa lui Munch din Åsgårdstrand.

Îi sunt profund recunoscătoare lui Niall Williams, fiindcă a fost un jalon în călătoria mea scriitoricească. Îți mulțumesc pentru că m-ai inspirat și m-ai învățat, dar și pentru că ai scris, pur și simplu. Vă sunt recunoscătoare ție și lui Christine Breen pentru că m-ați influențat, dar și pentru că ați continuat să mă încurajați cu generozitate.

Fantasticei mele profesoare și bune prietene Janet Whitehead, fiindcă a avut rezerve inepuizabile de ceea ce nu se poate numi altfel decât magie! M-ai ajutat să văd atâtea posibilități noi, mi-ai amintit să mă simt bine în timp ce scriu și n-ai încetat să crezi în mine.

Îi mulțumesc în mod special lui Heather Hepburn, fiindcă m-a ținut de mână fără șovăială timp de peste treizeci de ani, că a citit tot și că n-a renunțat niciodată la ferma ei convingere că voi reuși.

Le sunt recunoscătoare următorilor oameni care m-au ascultat și mi-au oferit sprijin și încurajare: Heidi Andersen, Hege Nedberg, Kjersti Dovland, Robert Bjwrka, Lene Morch Kerrison, părinților mei și tuturor prietenilor din Marea Britanie și rudelor.

Mulțumirile mele lui Dagfinn, Sofie și Kristoffer. Lumină. Nimic nu este posibil fără voi.